EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2026 06 03
SWD(2026) 215 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

2026 m. šalies ataskaita. Lietuva

pridedamas prie

Tarybos rekomendacijos

dėl Lietuvos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

{COM(2026) 215 final}

European Commission

Economic and Financial Affairs

Lithuania

2026 Country Report



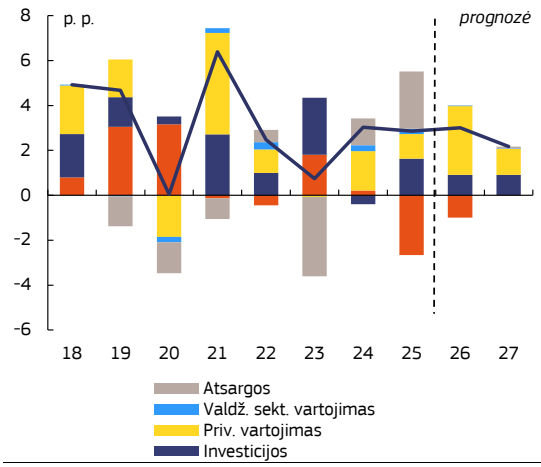
EKONOMINIAI POKYČIAI IR PAGRINDINIAI POLITIKOS UŽDAVINIAI

Lietuvos ekonomika toliau auga, tačiau iššūkių lieka

2025 m. Lietuvos BVP augimas buvo spartus, o jį skatino vartojimo augimas. Palyginti lėtas ekonomikos augimas 2023 m. (0,7 proc.) 2024 m. paspartėjo iki 3,0 proc. ir 2025 m. iki 2,9 proc., nes toliau didėjo darbo užmokestis ir atsigavo privatusis vartojimas (1.1 diagrama). Vartotojų pasitikėjimas ([1]), palyginti su 2024 m., sumažėjo, tačiau tebebuvo teigiamas (1,4 2025 m. gruodžio mėn.). Greičiausiai dėl netikrumo ir geopolitinės rizikos santaupos yra istoriškai didelės – palyginti su santykinai mažomis 2023–2024 m. (5,7–7,6 proc.), 2025 m. jos sudarė 9,7 proc. bendrųjų disponuojamųjų pajamų. 2024 m. sumažėjusios 1,7 proc., investicijos 2025 m. padidėjo 8 proc. ir daugiausia jas sudarė išlaidos įrenginiams ir mašinoms. Tiesioginės užsienio investicijos (TUI, grynosios įplaukos) didėja: 2022 m. jos sudarė 3,4 proc. BVP, 2023 m. – 4,8 proc., 2024 m. – 5,5 proc. (plg. su 8,1 proc. 2020 m.).

Numatoma, kad prognozės laikotarpiu Lietuvos ekonomika toliau augs, o infliacija išliks didelė. Augimą turėtų palaikyti stabilus privatus vartojimas, atsparios investicijos ir klestintis eksportas. Tačiau ekonomikos augimą slopina ne tik egzistuojanti geopolitinė rizika Baltijos šalims, bet ir prekybos santykių įtampa bei jos nulemtas neapibrėžtumas. Dėl konflikto Artimuosiuose Rytuose pakilo energijos kainos, todėl didėja ribinės sąnaudos ir tai neigiamai atsiliepia ekonomikos augimui. Vis dėlto numatoma, kad 2026 m. realusis BVP augs 3,0 proc. – daugiausia dėl išaugusio vartojimo, kai bus išmokėtos antrosios pensijų kaupimo pakopos išmokos. Nuo 2026 m. sausio 1 d. dalyvavimas Lietuvos pensijų sistemos antrojoje pakopoje tapo savanoriškas. Per dvejus metus iki 2027 m. gruodžio 31 d. jos dalyviai gali atsiimti savo lėšas. Numatoma, kad šis lėšų atsiėmimas lems trumpalaikį vartojimo padidėjimą. Pensijų reformos poveikis 2027 m. susilpnės, o BVP augimas, atsižvelgiant į didelę bazę, turėtų sumažėti iki 2,1 proc. Smarkiai išaugus maisto ir paslaugų kainoms, infliacija pagal SVKI (suderintą vartotojų kainų indeksą) nuo 0,9 proc. 2024 m. padidėjo iki 3,4 proc. 2025 m. Numatoma, kad visų pirma dėl kylančių degalų ir paslaugų kainų 2026 m. infliacija pagal SVKI pasieks 4,4 proc., o 2027 m. sulėtės iki 2,7 proc.

1.1 diagrama. **Realiojo BVP augimas ir jo šaltiniai**



Šaltinis: duomenų bazė AMECO

Nedarbas sumažėjo nuo 7,1 proc. 2024 m. iki 6,9 proc. 2025 m., tačiau struktūrinė neatitiktis išlieka. Prie nedarbo lygio sumažėjimo 2025 m. prisidėjo ekonomikos augimas. Prognozuojama, kad 2026 ir 2027 m. ekonomika toliau augs, todėl numatoma, kad nedarbo lygis tuo pačiu laikotarpiu toliau mažės (iki 6,7 proc.). Tačiau nuo 2024 m. laisvų darbo vietų lygis svyruoja apie 2–2,3 proc. ir nematyti jokių mažėjimo požymių, o tai kartu su tam tikru nuolatiniu nedarbu

([1]) Lietuvos vartotojų pasitikėjimo rodiklis (I:LCCISM).

rodo neatitikties problemas darbo rinkoje (žr. 4 skirsnį). Remiantis 2025 m. Europos investicijų banko investicijų tyrimu, 71 proc. įmonių vėl nurodė, kad kvalifikuotų darbuotojų trūkumas yra ilgalaikė kliūtis investicijoms, nors nuo 2024 m. ši procentinė dalis sumažėjo (76 proc.).

Didėjantys viešojo sektoriaus išlaidų poreikiai didina spaudimą viešiesiems finansams

Tikėtina, kad didėjantys viešųjų išlaidų poreikiai bus našta Lietuvos viešiesiems finansams vidutinės trukmės laikotarpiu. Nors Lietuvos valstybės skola yra viena mažiausių ES, šalies viešųjų išlaidų ir pajamų lygiai taip pat yra palyginti maži. Numatoma, kad dėl visuomenės senėjimo ir dėl numatomo pensijų, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros išlaidų didėjimo viešosios išlaidos didės (žr. 2 priedą). Tikėtina, kad papildomą spaudimą išlaidos patirs dėl didėjančių gynybos išlaidų ir viešojo sektoriaus darbo užmokesčio, pensijų ir kitų socialinių išmokų indeksavimo . Palyginti su išlaidomis, pajamų augimas turėtų išlikti ribotesnis. Iki šiol priimtos mokesčių priemonės yra nepakankamos, kad kompensuotų prognozuojamą viešųjų išlaidų padidėjimą. Todėl valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 1,3 proc. BVP 2024 m. iki 1,8 proc. 2025 m. ir prognozuojama, kad 2026 m. ir 2027 m. pasieks atitinkamai 2,2 proc. ir 2,7 proc. BVP. Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus skola padidės nuo 38,0 proc. BVP 2024 m. iki 48,4 proc. 2027 m.

ES teikiant papildomą paramą, Lietuvos išlaidos gynybai nuolat didėja. Kad palengvintų viešųjų išlaidų gynybai didinimą, Europos Sąjungos Taryba aktyvavo Lietuvai skirtą nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą ([2]). Bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai ([3]) sudarė 2,5 proc. BVP 2024 m. ir 2,7 proc. BVP 2025 m. ir Komisija prognozuoja, kad 2026 m. jos turėtų padidėti iki 2,9 proc. BVP, o 2027 m. – iki 3,5 proc. BVP (2 priedas). Investicijoms į gynybą taip pat skiriama ES fondų parama. Planui „ReArm Europe“ įgyvendinti Lietuva paprašė 6,4 mlrd. EUR paskolų pagal Europos saugumo veiksmų priemonę (SAFE).

Lietuva padarė vidutinę pažangą įgyvendindama 2025 m. šaliai skirtas rekomendacijas gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui (žr. 3 priedą). Valdžios institucijos priėmė mokesčių reformas, kuriomis didinamos grynosios pajamos; daugelis jų įsigaliojo 2026 m. sausio mėn. ir yra susijusios su įsipareigojimais pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą (EGAD planas). Tarp jų komercinės ir gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto apmokestinimo reformos, laipsniškas akcizų didinimas, akcizų nealkoholiniams saldintiems gėrimams įvedimas ir pridėtinės vertės mokesčio (PVM) priemonės, turinčios grynąjį bazės išplėtimo poveikį, įskaitant lengvatinio PVM tarifo šildymui panaikinimą. Šios priemonės padeda atsisakyti lengvatinių mokesčių tarifų, plėsti mokesčių bazę ir didinti pajamas. Tačiau pajamos iš mažiau augimui kenkiančių periodinių nekilnojamojo turto ir aplinkos mokesčių tebėra vienos mažiausių ES. Periodinio nekilnojamojo turto mokesčio reforma leidžia dažniau atnaujinti mokestines vertes pagal rinkos kainas, tačiau didelė pagrindinio gyvenamojo būsto mokestinės vertės neapmokestinamojo dydžio riba ir mažas mokesčio tarifų progresyvumas riboja šio mokesčio pajamų potencialą (žr. 3 priedą). Mokesčių sistema toliau sudaro sąlygas naudotis samdomo darbo, savarankiško darbo ir įsteigtų tam tikros formos įmonių apmokestinimo skirtumais (žr. 3 priedą). Mokestinių prievolių vykdymo srityje Lietuva padarė pažangą skaitmenizuodama mokesčių administravimą ir plačiai taikydama

([2]) Aktyvavus nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, valstybėms narėms suteikiama biudžetinio lankstumo didinti gynybos išlaidas ir nereikalaujama, kad jos tokį padidinimą nedelsdamos finansuotų išlaidų mažinimu arba pajamų didinimo priemonėmis. Taigi lankstumas suteikia valstybėms narėms pakankamai laiko didesnes gynybos išlaidas įtraukti į nacionalinius biudžetus.

([3]) Valdžios sektoriaus išlaidos gynybai, apibrėžtos COFOG.

1 intarpas.

JT darnaus vystymosi tikslai (DVT)

Lietuvos rezultatai siekiant DVT, susijusių su kokybišku švietimu (4 DVT), švariu vandeniu ir sanitarija (6 DVT), darniais miestais ir bendruomenėmis (11 DVT) bei gyvybe vandenyse (14 DVT), viršija ES vidurkį.

Lietuva daro pažangą siekdama DVT, susijusių su bado panaikinimu (2 DVT), gera sveikata ir gerove (3 DVT), įperkama ir švaria energija (7 DVT), deramu darbu ir ekonomikos augimu (8 DVT), pramone, inovacijomis ir infrastruktūra (9 DVT), nelygybės mažinimu (10 DVT), atsakingu vartojimu ir gamyba (12 DVT), klimato srities veiksmais (13 DVT), gyvybe sausumoje (15 DVT) ir partneryste siekiant tikslų (17 DVT), nors šalies rezultatai šiose srityse vis dar nesiekia ES vidurkio. Ši pažanga ypač didelė tokiose srityse kaip taika, teisingumas ir stiprios institucijos (16 DVT) bei lyčių lygybė (5 DVT).

Iš 17 rodiklių Lietuva tolsta nuo tikslų dėl skurdo panaikinimo (1 DVT).

elektroninio deklaracijų pildymo bei išankstinio deklaracijų pildymo sistemą, o tai prisidėjo prie PVM prievolių vykdymo atotrūkio sumažėjimo iki 13,2 proc. 2024 m. (žr. 3 priedą). Vis dėlto PVM prievolių vykdymo problemų išlieka, šešėlinė ekonomika tebėra didesnė nei vidutiniškai ES, o viena iš opiausių problemų yra darbo užmokesčio mokėjimas vokeliuose.

Augimą lėtina regioniniai skirtumai ir grėsmės ekonominiam saugumui

Apskritai Lietuva gerokai priartėjo prie ES BVP vienam gyventojui vidurkio, tačiau skirtumai šalies viduje didėja. 2024 m. BVP vienam gyventojui pasiekė 87 proc. ES vidurkio: Vilniaus apskrityje siekė 133 proc., Kauno – 86 proc., Klaipėdos – 76 proc. ES vidurkio, o kitose apskrityse šis rodiklis išliko 60 proc. arba mažesnis. Vilniaus ir Klaipėdos apskritys yra vienintelės, kuriose gyventojų skaičius pastarąjį dešimtmetį didėjo (žr. 18 priedą). Atsiliekantys regionai turi sunkumų dėl ribotų galimybių gauti kokybiškas viešąsias paslaugas, įskaitant sveikatos priežiūros, švietimo ir socialines paslaugas. Kaimo vietovėse švietimo rezultatai tebėra prastesni, vis dar trūksta mokytojų, ribotos galimybės gauti sveikatos priežiūros ir ilgalaikes priežiūros paslaugas, prastesnis susisiekimas. Tai kenkia socialinei sanglaudai, lygioms galimybėms, gyventojų teisei likti šalyje ir augimo perspektyvoms (žr. 4 skirsnį).

Nors Lietuva ėmėsi veiksmų, kad sustiprintų savivaldybių bendradarbiavimo teisinį pagrindą, praktiškai bendradarbiaujama vis dar ribotai. Įgyvendinant 2025 m. šaliai skirtą rekomendaciją, susijusią su regioninių skirtumų mažinimu skatinant savivaldybių bendradarbiavimą ir vietos klasterių plėtrą siekiant pritraukti investicijų, padaryta tam tikra pažanga, tačiau iššūkių lieka. 2025 m. pabaigoje priimti Viešojo administravimo įstatymo pakeitimai suteikė galimybę viešosioms institucijoms bendrai administruoti viešųjų paslaugų teikimą kelių savivaldybių vardu ir taip buvo pašalinta ilgalaikė spraga. Tačiau praktikoje bendradarbiavimas vis dar apsiriboja papildomomis funkcijomis arba sutarčių dėl paslaugų sudarymu su kitoms savivaldybėms priklausančiomis įmonėmis, o ne tvarių bendrų paslaugų teikimu keliose savivaldybėse. Platesnį naudojimąsi savivaldybių bendradarbiavimo galimybėmis taip pat riboja nepakankamai išplėtoti išlaidų pasidalijimo susitarimai, nevienodi savivaldybių administraciniai gebėjimai ir didelė fiskalinė centralizacija.

Dar vienas iššūkis – vietos klasterių plėtra siekiant į regionus pritraukti investicijų. Privačiųjų investicijų pritraukimas į regionus už pagrindinių miestų ribų tebėra ribotas dėl verslo aplinkos ir reguliavimo procesų skirtumų, nepakankamos paramos verslui infrastruktūros ir suvokiamos geopolitinės rizikos. Mažinti regioninius skirtumus tebetrukdo ir kitos kliūtys: menkas ministerijų veiksmų dėl su regionų ir vietos plėtra susijusių klausimų ir iniciatyvų

koordinavimas, sisteminio regioninio poveikio vertinimo nebuvimas vykdant teisėkūros ir sprendimų priėmimo procesus ir riboti savivaldybių įgaliojimai vietos ekonomikos plėtros srityje.

Lietuva, kaip šalis prie rytinės ES išorės sienos, susiduria su papildomais iššūkiais, kurie kenkia jos ekonominei ir socialinei plėtrai. Nacionaliniu lygmeniu tai yra dėl geografinio artumo su Rusija ir Baltarusija padidėjusios saugumo ir hibridinės grėsmės, spaudimas ekonomikai, mažesnis verslo pasitikėjimas, prekybos srautų ir turizmo rinkų praradimas bei mažėjantis patrauklumas investuoti. Regionų lygmeniu šį spaudimą didina ilgalaikiai teritoriniai skirtumai bei miesto ir kaimo vietovių skirtumai. Rytinės sienos artumo poveikį didina mažesnis užimtumas, demografinis nuosmukis ir prastesnis susisiekimas atsiliekančiose apskrityse, pavyzdžiui, Utenos, Alytaus, Marijampolės ir Tauragės. Todėl Lietuvai vienu metu kyla keli uždaviniai –stiprinti saugumą ir atsparumą ir kartu išlaikyti ekonominę veiklą, socialinę sanglaudą ir kaimo bei prie sienos esančių vietovių gyvybingumą.

Reaguodama į tai, Lietuva ėmėsi priemonių ekonominiam saugumui stiprinti. 2025 m. vasario mėn. Lietuva kartu su Latvija ir Estija atsijungė nuo Rusijos valdomos elektros energijos sistemos ir prisijungė prie žemyninės Europos sinchroninės zonos (CESA). Tai kartu su priklausomybės nuo Rusijos gamtinių dujų ir naftos produktų mažinimu rodo pažangą, padarytą didinant energetinę nepriklausomybę. Tačiau šalis tebėra priklausoma nuo elektros energijos importo, todėl yra pažeidžiama dėl išorinių kainų svyravimų ir galimų tiekimo sutrikimų. Be to, sparčiai plintanti decentralizuota gamyba didina spaudimą skirstomiesiems tinklams ir gali sukelti infrastruktūros trikdžių verslui bei naujoms investicijoms. Elektros energijos kainų svyravimai, įskaitant piko valandų šuolius ir žemų kainų laikotarpius, gali kelti makroekonominę riziką, nes daro įtaką infliacijai, konkurencingumui ir investicijų signalams.

Norint išlaikyti konvergenciją ir konkurencingumą, reikia spręsti struktūrines ir demografines problemas

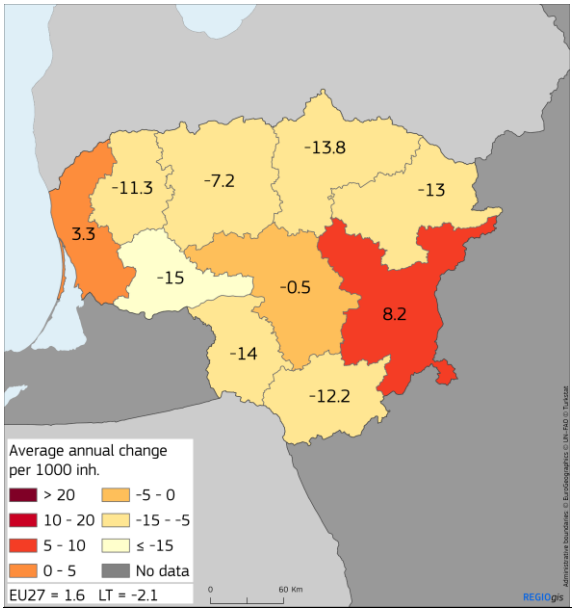
Ekonominei konvergencijai išlaikyti reikia didesnės vertės veiklos. Pastaraisiais dešimtmečiais Lietuva pasiekė didelę ekonominę konvergenciją, kurią skatino spartus našumo augimas ir integracija į Europos vertės grandines. Šaliai artėjant prie didesnių pajamų lygio, šios konvergencijos išlaikymas priklausys nuo to, ar bus pereita prie didesnės pridėtinės vertės veiklos ir stiprinamas našumo augimas, kuris pastaruoju metu nesikeičia. Didžiausi uždaviniai susiję su inovacijų ekosistemos stiprinimu ir mokslinių tyrimų rezultatų perdavimo verslui bei visuomenei gerinimu, nes verslo investicijos į MTP tebėra gerokai mažesnės už ES vidurkį, o pramonės ir mokslo ryšiai susiskaidžiusioje aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų aplinkoje išlieka silpni.

Finansinių, darbo rinkos ir žaliosios pertvarkos keliamų uždavinių sprendimas yra esminis konkurencingumo didinimo veiksnys. Lietuvos mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) galimybės gauti finansavimą tebėra ribotos, o tai rodo labai koncentruotą bankų sektorių, įmonių polinkį remtis vidaus finansavimo šaltiniais ir nepakankamai išvystytas kapitalo rinkas. Didelis mokytis nebaigusių asmenų skaičius ir mažėjantis stojančiųjų į aukštojo mokslo įstaigas skaičius, taip pat darbo jėgos trūkumas, ypač gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) srityse, gali riboti našumą. Kad būtų pasistūmėta vykdant žaliąją pertvarką ir kartu išlaikomas energijos įperkamumas ir tiekimo saugumas, reikės toliau investuoti į energetikos infrastruktūrą, energijos vartojimo efektyvumą ir darnųjį transportą ir taip palaikyti ilgalaikį Lietuvos našumą ir pramonės konkurencingumą.

Dideli demografiniai iššūkiai, darantys papildomą spaudimą viešųjų paslaugų ir senatvės pensijų adekvatumui, yra visuomenės senėjimas ir mažas

gimstamumas. Nors pastaraisiais metais Lietuvos darbo jėgą palaikė migrantai, demografinės perspektyvos verčia itin susirūpinti, nes migracijos srautai sumažėjo, visuomenė senėja, o gimstamumo lygis yra vienas žemiausių ES (1,11 vaiko vienai moteriai 2024 m., palyginti su 1,34 ES vidurkiu). Ypač didelį susirūpinimą kelia demografinės tendencijos Tauragės, Marijampolės, Panevėžio ir Utenos rajonuose (1.2 diagrama). Tai ne tik kenkia ekonomikos augimo perspektyvoms, bet ir daro papildomą spaudimą viešosioms paslaugoms, įskaitant sveikatos priežiūros ir socialines paslaugas, ir senatvės pensijų sistemai, susiduriančioms su adekvatumo problemomis (žr. 4 skirsnį ir 2 priedą). Be to, tikėtina, kad dalyvavimas papildomo pensijų kaupimo sistemose – 2024 m. jose dalyvavo 76 proc. darbingo amžiaus gyventojų (ES vidurkis – 55,9 proc., žr. 2 priedą) – dėl antrosios pakopos pensijų sistemos reformos sumažės.

1.2 diagrama. **Gyventojų skaičiaus augimas 2013–2023 m., NUTS 3, pokytis procentais**



Šaltinis: Komisijos skaičiavimai remiantis Eurostato duomenimis

Nepaisant vykdomos politikos ir ES finansavimo, būsto sektoriaus problemų išlieka

Lietuvos būsto sektoriuje tebėra struktūrinių problemų, įskaitant prastą būsto kokybę, lėtą renovacijos pažangą ir didėjančias išlaidas būstui, kurios neproporcingai veikia pažeidžiamas namų ūkius. Apie 80 proc. būstų buvo pastatyta iki 1993 m. laikantis žemesnių statybos standartų, o būsto patogumai tebėra mažesni už ES vidurkį: 2023 m. 5 proc. būstų neturėjo tualeto su vandens nuleidimo mechanizmu, o 5,5 proc. – vonios ar dušo (atitinkami ES vidurkiai – 1,8 proc. ir 1,7 proc.). Energijos vartojimo efektyvumas taip pat yra menkas: maždaug trijų ketvirtadalių daugiabučių namų ir 60 proc. vienbučių namų energinis naudingumas yra prastas, o tai prisideda prie didelių išlaidų šildymui ir energijos nepritekliaus. Vyriausybės remiamos renovacijos programos, finansuojamos ES sanglaudos politikos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis, leidžia teikti dotacijas, lengvatines paskolas ir techninę pagalbą, tačiau jų įgyvendinimas tebėra lėtas – dėl administracinių kliūčių, kvalifikuotų darbuotojų trūkumo ir ribotų savivaldybių pajėgumų kasmet renovuojama tik apie 300 pastatų. Be to, PVM tarifo šildymui ir karštam vandeniui padidinimas nuo 9 proc. iki 21 proc. ir dėl konflikto Artimuosiuose Rytuose 2026 m. padidėjusios energijos kainos, tikėtina, dar labiau padidins per didelių išlaidų būstui rodiklį ([4]) ir padidins prieinamumo problemas, ypač mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams prastai izoliuotuose namuose (žr. 16 priedą).

ES finansavimo priemonėmis Lietuvai suteikiami dideli ištekliai. Jais remiamos investicijos ir struktūrinės reformos konkurencingumui, aplinkosauginiam tvarumui, įgūdžiams, socialiniam teisingumui ir saugumui didinti ir kartu padedama spręsti

([4]) Šis rodiklis turėtų būti aiškinamas atsižvelgiant į valdymo struktūrą (namų savininkai, nuomininkai), kuri įvairiose šalyse ir regionuose gali skirtis.

ŠSR nustatytus uždavinius. Svarbiausios priemonės – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (žr. 2 intarpą) ir sanglaudos politikos fondai (žr. 3 intarpą). Be to, vykdant bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) Lietuvai suteikiamas 4 mlrd. EUR ES įnašas pagal 2023–2027 m. BŽŪP strateginį planą ([5]). Dar 518,8 mln. EUR galima panaudoti iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF) kartu su Sienų valdymo ir vizų priemone (SVVP) ir Vidaus saugumo fondu (VSF). Konkurencingumas Lietuvoje remiamas ir pagal kitas ES programas, pavyzdžiui, skelbiant atvirus kvietimus teikti pasiūlymus pagal programą „Europos horizontas“ ir naudojant Europos infrastruktūros tinklų priemonę.

([5]) Lietuvos oficialiai patvirtintos ES bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimo strategijos apžvalga paskelbta šiuo adresu: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/lithuania_lt

2 intarpas.

Pagrindiniai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano laimėjimai

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planui (EGADP) skirtas finansinis paketas iš viso sudaro **3,841 mlrd. EUR**, o tai atitinka **5,22 proc. 2023 m. BVP**. Paketu siekiama remti reformas ir investicijas, kuriomis prisidedama prie dvejopos žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, stiprinamas ekonominis atsparumas ir sprendžiami ilgalaikiai struktūriniai uždaviniai, nustatyti per Europos semestrą.

2026 m. gegužės 5 d. duomenimis, Lietuvai buvo išmokėta **2,7 mlrd. EUR** (apie **70 proc.** visos skirtos sumos), nes buvo tinkamai pasiekta 111 tarpinių ir galutinių reikšmių. Įgyvendinimas vyksta sparčiai, vis daugiau reformų ir investicijų jau baigtos įgyvendinti ir duoda apčiuopiamų rezultatų vietoje.

Pagrindiniai plano aspektai ir poveikis

- **Energetinės nepriklausomybės užtikrinimas.** Įrengti 200 MW galios elektros energijos kaupimo pajėgumai padėjo užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir stabilumą 2025 m. vasario mėn. sinchronizuojant Lietuvos elektros energijos tinklą su žemyninės Europos tinklu.

- **Mokyklų tinklo pertvarka.** Teisės aktų pakeitimais savivaldybėms nustatyti nauji reikalavimai dėl mokyklų dydžio, jungtinių klasių veiklos, pertvarkymo procedūrų ir finansavimo. Šie pakeitimai yra platesnio masto pastangų modernizuoti ir gerinti bendrojo ugdymo kokybę dalis.

- **Tūkstantmečio mokyklų programa.** Ši pavyzdinė Lietuvos iniciatyva skirta 150 mokyklų, apima 80 proc. savivaldybių ir ja siekiama reorganizuoti infrastruktūrą ir gerinti mokytojų kompetencijas. 2024 m. pabaigoje programoje dalyvavo 270 mokyklų.

- **Žalioji pramonės transformacija**. Pagal specialią finansinę priemonę įmonėms skiriama 850 mln. EUR paskolų žaliosioms ir didelės pridėtinės vertės technologijoms pramonės plėtrai kurti.

- **Atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtra.** Beveik 550 mln. EUR paskolų skiriama privačioms įmonėms saulės ir vėjo jėgainėms plėtoti, taip pat energijos kaupimo įrenginiams diegti, o jas papildo „REPowerEU“ reformos, kuriomis siekiama pagerinti investicinę aplinką atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų vykdytojams.

- **Skaitmeninė ir sveikatos infrastruktūra.** Plane prioritetas teikiamas 5G tinklų diegimui, viešojo administravimo skaitmenizacijai ir sveikatos priežiūros paslaugų gerinimui, visų pirma steigiant sveikatos centrus savivaldybėse ir infekcinių ligų centrų klasterius.

- **Geresnis mokestinių prievolių vykdymas.** Lietuva mokėjimus grynaisiais pinigais apribojo iki 5 000 EUR, o tai padės pažaboti šešėlinę ekonomiką.

3 intarpas. Sanglaudos politikos fondų indėlis

ES sanglaudos politikos finansavimu remiamos Lietuvos pastangos didinti konkurencingumą, aplinkosauginį tvarumą, įgūdžius ir socialinį teisingumą. 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu Lietuvai iš ES sangaludos politikos fondų ([6]) teikiama 6,3 mlrd. EUR (kartu su nacionaliniu finansavimu tai sudaro 6,9 mlrd. EUR) arba 8 proc. 2024 m. BVP. Tai reiškia, kad sanglaudos politika yra vienas iš pagrindinių viešųjų investicijų šaltinių šalyje. 2026 m. kovo mėn. atrinktų projektų vertė sudarė 95,3 proc. visų asignavimų ir rengiami papildomi kvietimai teikti projektų pasiūlymus.

- **Inovacijos, verslo aplinka ir našumas.** Daugiau kaip **1,3 mlrd.** EUR skirta moksliniams tyrimams ir inovacijoms, MVĮ konkurencingumui ir regionams, kuriuos labiausiai paveikė perėjimas nuo daug anglies dioksido išskiriančios veiklos. Jau patvirtinta apie 4 200 įmonių projektų.

- **Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, energijos įperkamumas ir tvarumas. 1,7 mlrd**. EUR skirta energijos vartojimo efektyvumui didinti būstuose, viešuosiuose pastatuose, pramonės įmonėse ir centralizuoto šilumos tiekimo sistemose, taip pat energijos gamybai iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (AEI) didinti. Vartotojų, gaminančių elektros energiją iš AEI (gaminančių vartotojų), skaičius jau pasiekė daugiau nei pusę 2030 m. nacionalinio tikslo, t. y. 300 000 gaminančių vartotojų.

- **Įgūdžiai, kokybiškos darbo vietos ir socialinis teisingumas.** Iš „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) 226 mln. EUR skiriama aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms, 188 mln. EUR – švietimui, įskaitant pažeidžiamų vaikų įtraukų švietimą, beveik 178 mln. EUR – sveikatos priežiūrai ir ilgalaikei priežiūrai, 175 mln. EUR – socialinėms paslaugoms ir deinstitucionalizavimui, 99 mln. EUR – kovai su vaikų skurdu ir 64,5 mln. EUR – mokymuisi visą gyvenimą. Be to, 79,5 mln. EUR skiriama materialinio nepritekliaus problemai spręsti.

Atlikus laikotarpio vidurio peržiūrą ([7]) ir perskirsčius 619 mln. EUR, padidintas sanglaudos politikos indėlis į naujus Lietuvos strateginius prioritetus. Du trečdaliai perskirstytų lėšų skirta gynybos ir saugumo pramonei, civiliniam pasirengimui ir kariniam mobilumui pagrindiniuose ES koridoriuose remti. Atlikus laikotarpio vidurio peržiūrą taip pat sustiprintas konkurencingumas – remiamos ypatingos svarbos technologijos, vandens ir energetikos infrastruktūros atsparumas ir socialinio būsto plėtra. Be sanglaudos politikos lėšų, 2026–2032 m. Lietuvai iš Socialinio klimato fondo bus skirta iki 663 mln. EUR naujosios apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS 2) socialiniam poveikiui mažinti ir pažeidžiamiems namų ūkiams bei mažosioms įmonės remti.

([6]) Europos regioninės plėtros fondas, „Europos socialinis fondas +“, Sanglaudos fondas ir Teisingos pertvarkos fondas.

([7]) Laikotarpio vidurio peržiūra atliekama įpusėjus 2021–2027 m. programavimo laikotarpiui. Tai yra oficialus vertinimo procesas, kurio reikalaujama pagal Bendrųjų nuostatų reglamento 18 straipsnį ir kuriuo siekiama įvertinti programų įgyvendinimą ir, jei būtina, pasiūlyti pakeitimų, kad būtų pagerinti jų rezultatai, užtikrintas jų aktualumas atsižvelgiant į naujus ir atsirandančius poreikius bei išlaikytas suderinamumas su kitomis ES politikos priemonėmis.

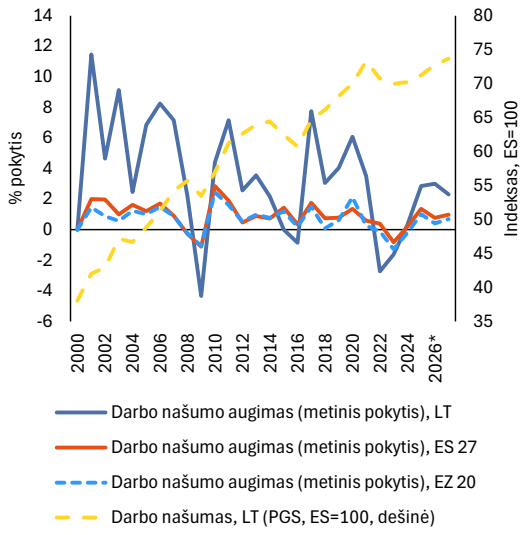
INOVACIJOS, VERSLO APLINKA IR NAŠUMAS

2025 m. Lietuva gavo jai skirtas rekomendacijas, kuriose daugiausia raginama: i) sudaryti palankesnes sąlygas investuoti į MTP ir remti inovacinį pajėgumą, ii) peržiūrėti ir racionalizuoti esamas MTP skirtas mokesčių paskatas, iii) stiprinti verslo ir mokslo ryšius ir optimizuoti universitetų tinklą, iv) suteikti paskatų įgijus vidurinį išsilavinimą rinktis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) studijas ir v) gerinti mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) galimybes gauti finansavimą. Lietuva ėmėsi tam tikrų priemonių, kad pagerintų galimybes gauti finansavimą, sutelktų santaupas ir išplėstų valstybės paramą MTP ir inovacijoms. Tačiau bendra pažanga tebėra nedidelė, nes dar neįvykdyta viena pagrindinių reformų siekiant racionalizuoti MTP skirtas mokesčių paskatas, o pastarojo meto pensijų sistemos pakeitimai gali turėti neigiamos įtakos ilgalaikio investicinio kapitalo prieinamumui. Be to, reikia didelių pastangų, kad būtų sustiprinti verslo ir mokslo ryšiai ir padidintas STEM sričių studentų, ypač moterų, skaičius.

Našumo augimo užtikrinimas plėtojant didesnės pridėtinės vertės veiklą

Nors darbo našumas Lietuvoje vis dar mažesnis už ES vidurkį, atotrūkis toliau mažėja. 2024 m. darbo našumas (BVP per dirbtą valandą perkamosios galios standartais (PGS)) siekė 70,4 proc. ES vidurkio, taigi Lietuvoje jis yra palyginti žemas (2.1 diagrama). Nors dėl daugybės krizių valandinis darbo našumas laikinai sumažėjo 2022 m. (−2,7 proc.) ir 2023 m. (−1,6 proc.), jis vėl pradėjo augti 2024 m. (0,3 proc.) ir augo sparčiau nei vidutiniškai ES (0,2 proc.). 2022–2023 m. našumo nuosmukį iš dalies galima paaiškinti darbuotojų pertekliaus laikymu per neseniai buvusį ekonomikos nuosmukį, nes įmonės darbuotojus išlaikė struktūriškai įsitempusios darbo rinkos sąlygomis. Kartu su dviženkliu darbo užmokesčio augimu esant aukštai infliacijai tai lėmė staigų darbo sąnaudų produkcijos vienetui per dirbtą valandą padidėjimą – jos išaugo 14,9 proc. 2022 m. ir 12,2 proc. 2023 m. 2024 m. ir 2025 m. darbo sąnaudos produkcijos vienetui per dirbtą valandą augo nuosaikiau: atitinkamai 5,6 proc. ir 6,1 proc. (AMECO).

2.1 diagrama. **Darbo našumas**



(1) Našumo lygis: BVP per dirbtą valandą PGS (indeksas, ES 27=100); augimo tempai: realiojo BVP per dirbtą valandą metinis augimas.
(2) Prognozuojamos 2025–2027 m. vertės.
Šaltinis: duomenų bazė AMECO

Nepaisant šių bendrų tendencijų, našumo augimas skirtinguose sektoriuose labai skiriasi. Didelės apimties apdirbamoji pramonė (sukurianti 20 proc. visos ekonomikos bendrosios pridėtinės vertės) yra vienas pagrindinių našumo augimą skatinančių veiksnių Lietuvoje: per pastaruosius dešimtmečius jos darbo našumas sparčiai didėjo (vidutiniškai 6,8 proc. per metus) (Eurostatas). Prie bendro našumo augimo taip

pat prisidėjo administracinių ir pagalbinių paslaugų, transporto, statybos ir profesinių paslaugų sektoriai. Priešingai, nepaisant didelio našumo augimo energetikos sektoriuje, per pastaruosius du dešimtmečius jo sukuriamos pridėtinės vertės dalis sumažėjo, o finansinių paslaugų sektoriuje gerokai sumažėjo darbo našumas, daugiausia dėl pokyčių materialiojo ne IRT kapitalo srityje.

Lietuvai artėjant prie labiau pažengusių ES šalių pajamų lygio, našumo augimo spartėjimas priklausys nuo to, ar bus toliau pereinama prie didesnės pridėtinės vertės veiklos. Vidutiniškai aukštų ir aukštųjų technologijų gamybos dalis pramonės gamyboje padidėjo nuo maždaug 14,4 proc. 1999 m. iki 25,9 proc. 2025 m. (nuo 1,9 proc. iki 5,9 proc. vien tik aukštųjų technologijų gamybos srityje). Tačiau vidutiniškai žemų ir žemųjų technologijų gamyba vis dar sudaro atitinkamai 35,1 proc. ir 39 proc. gamybos (2025 m.) (Valstybės duomenų agentūra). Be to, nors per pastarąjį dešimtmetį bendra informacijos ir ryšių, finansinių ir profesinių, mokslinių ir techninių paslaugų dalis Lietuvos bendrosios pridėtinės vertės struktūroje padidėjo nuo 11 proc. iki 18 proc., eksportuojant vis dar dominuoja gamyba (Eurostatas). Tai rodo, kad dar yra galimybių perskirstyti išteklius juos nukreipiant į didesnės pridėtinės vertės sektorius, kartu stiprinant žinioms imlių paslaugų vaidmenį eksporto struktūroje.

Inovacijų spartinimas stiprinant mokslo ir verslo ryšius bei taikant geresnes paskatas

Lietuva didina viešąsias investicijas į MTP, tačiau struktūrinės kliūtys riboja privačiąsias investicijas ir žinių perdavimą. Lietuva toliau plėtoja savo mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemą atsižvelgdama į 2025 m. šaliai skirtą rekomendaciją „sudaryti palankesnes sąlygas investuoti į MTP ir remti inovacinį pajėgumą“. Viešosios investicijos į MTP vyksta pagal planą, kad būtų pasiekti nacionaliniai tikslai, o naujos iniciatyvos išplėtė politikos priemonių derinį ir padidino paramą novatoriškoms įmonėms (žr. 4 priedą). Per pastaruosius kelerius metus Vyriausybė taip pat nustatė įgaliojimus pereiti prie integruotesnio ir veiksmingesnio MTP finansavimo pasitelkiant sumaniosios specializacijos strategiją (S3 programą), atnaujintą pagal EGADP ir sanglaudos politiką ir apimančią tokias sritis, kaip gyvybės mokslai, fotonika, puslaidininkiai, dirbtinis intelektas ir dvejopo naudojimo technologijos. Siekiant kuo labiau padidinti S3 programos poveikį, galėtų būti naudinga sumažinti prioritetinių sričių skaičių, ir jas plėtoti nuodugniau, remiantis esamais pajėgumais. Kartu įmonių investicijos į MTP vis dar sudaro mažiau nei trečdalį ES vidurkio, nes MVĮ ir novatoriškoms įmonėms vis dar sunku gauti MTP mokesčių paskatas, mokslo komercializacija yra ribota, o MTP rėmimo institucinė struktūra susiduria su neveiksmingumo problemomis.

Nors Lietuva yra numačiusi dosnias MTP skirtas mokesčių paskatas, jų naudojimas tebėra ribotas, ypač tarp mažesnių įmonių, kurios dar nėra pelningos. Siekdama „peržiūrėti ir racionalizuoti esamas MTP skirtas mokesčių paskatas“ (2025 m. ŠSR), Ekonomikos ir inovacijų ministerija pasiūlė reformą, kuria siekiama supaprastinti paraiškų dėl mokesčiais grindžiamos paramos teikimo procesą ir suteikti išankstinį patvirtinimą įmonėms, vykdančioms MTP veiklą (žr. 3 ir 4 priedus). Jei ši reforma būtų įgyvendinta, ji galėtų padėti sumažinti administracines kliūtis įmonėms, atitinkančioms programos reikalavimus, taigi taip būtų užtikrintas teisinis tikrumas dėl atitikties reikalavimams ir suteikta stipresnių paskatų vykdyti MTP veiklą. Be to, Lietuva mokesčių paskatas galėtų pakoreguoti, kad jomis galėtų geriau pasinaudoti naujos, vis dar nuostolingai dirbančios įmonės, pavyzdžiui, numatydama galimybę paskatas susigrąžinti arba leisdama jomis padengti kitas mokestines prievoles.

Aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų aplinkos susiskaidymas toliau silpnina verslo ir mokslo ryšius. Aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų aplinkos struktūra tebėra susiskaidžiusi, o tai riboja Lietuvos galimybes pasiekti kritinę masę ir tarptautiniu mastu

konkuruoti inovacijų srityje. 2025 m. šaliai skirtoje rekomendacijoje raginama „[stiprinti] aukštojo mokslo institucijų ir mokslinių tyrimų institutų institucinius ir struktūrinius gebėjimus, visų pirma tobulinant universitetų tinklą, kad būtų skatinami verslo ir mokslo ryšiai“. Tačiau ryšiai tarp mokslo ir pramonės toliau silpnėjo ir šiuo metu pagal viešojo ir privačiojo sektorių bendrų mokslinių publikacijų dalį, palyginti su visomis publikacijomis, šalis užima paskutinę vietą ES, o verslo įmonių finansuojamiems MTP skirtų viešųjų išlaidų lygis sudaro trečdalį ES vidurkio (žr. 4 priedą). Lietuva planuoja atlikti išsamų visos viešosios mokslinių tyrimų bazės, įskaitant universitetus, kolegijas ir mokslinių tyrimų institutus, veiklos rezultatų vertinimą. Tačiau ši veikla bus pradėta 2028 m. Spręsti susiskaidymo problemą, didinti kompetenciją mokslinių tyrimų srityje ir stiprinti verslo ir mokslo ryšius būtų galima pasinaudojant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) plano priemone, pagal kurią buvo sukurtas galimų universitetų susijungimų teisinis pagrindas, taip pat paskatų (įskaitant finansines) teikimas universitetams siekiant stiprinti institucinį bendradarbiavimą ir prireikus vykdyti strateginę konsolidaciją. Pagal dabartinę Lietuvos intelektinės nuosavybės tvarką universitetai ir įmonės gali dalytis nuosavybe. Tačiau įmonės ne visada žino apie šią lanksčią tvarką, o tai trukdo mokslo ir verslo bendradarbiavimui.

Institucinis susiskaidymas ir valdymo neveiksmingumas toliau trukdo teikti paramą moksliniams tyrimams ir inovacijoms (MTI). Nepaisant EGAD plane numatytos reformos, kuria siekiama optimizuoti viešosios paramos MTI teikimo institucinę struktūrą, be kita ko, įsteigiant Inovacijų agentūrą, vis dar yra procesų neveiksmingumo problemų dėl to, kad atsakomybę per visą finansavimo ciklą dalijasi Lietuvos mokslo taryba (LMT) ir Centrinė projektų valdymo agentūra. Nuoseklumą ir veiksmingumą būtų galima padidinti sustiprinus LMT veiklos pajėgumus siekiant sukurti integruotesnį vieno langelio principu grindžiamą sprendimą tyrėjams ir dar pakoreguoti institucinę struktūrą laikotarpiu po 2027 m.

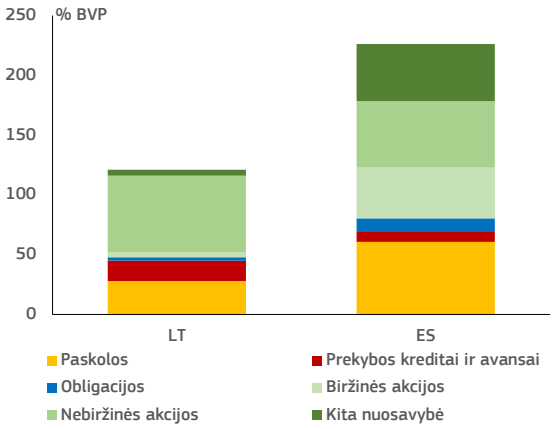
Lietuvoje vis dar trūksta STEM sričių studentų, o tai mažina šalies inovacinius pajėgumus. 2025 m. Lietuvai skirtose rekomendacijose pabrėžta, kad reikia „[suteikti] paskatų įgijus vidurinį išsilavinimą rinktis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) studijas“, atsižvelgiant į itin svarbų šių sričių vaidmenį remiant šalies inovacinius pajėgumus. Lietuvoje aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalis yra viena didžiausių ES, tačiau STEM sričių studentai sudaro 25 proc., t. y. mažiau nei 32 proc. ES tikslas, o tai prisideda prie mažesnės gamtos mokslų ir inžinerijos absolventų dalies (žr. 4 ir 13 priedus). Be to, šiose srityse pastebimi dideli lyčių skirtumai: tarp STEM sričių tretinio lygio programų studentų moterys sudaro tik 27,3 proc., palyginti su 32,2 proc. ES vidurkiu. Nepakankamą studijuojančiųjų skaičiaus problemą dar labiau didina ugdymo kaimo vietovėse ir miestuose skirtumai, nes kaimo vietovių moksleivių matematikos ir gamtos mokslų rezultatai paprastai prastesni, jie turi ribotas galimybes gauti kokybišką išsilavinimą ir išteklius bei dažniau nebaigia mokyklos. Tokie skirtumai dar labiau didina nuolatinį STEM sričių specialistų trūkumą (žr. 4 skirsnį). Siekdama išspręsti šią problemą, Lietuva tęsia keletą iniciatyvų, pavyzdžiui, skiria papildomas stipendijas studentams regionuose už Kauno ir Vilniaus ribų remti. Svarbiausia būtų stengtis didinti STEM sričių studentų skaičių ir mažinti lyčių nelygybę, taip pat spręsti didelės mokymosi nebaigusių asmenų dalies problemą taikant tikslines priemones ir paskatas. Šios priemonės galėtų padėti išspręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą ir sustiprinti Lietuvos inovacinį pajėgumą bei konkurencingumą.

MVĮ finansavimo gerinimas sutelkiant santaupas investicijoms, gilinant kapitalo rinkas ir stiprinant finansinį tarpininkavimą

Lietuvos įmonės labai remiasi vidaus finansavimo šaltiniais ir privačiu kapitalu ir toliau susiduria su finansavimo suvaržymais. Nepaisant tam tikros pažangos, pasiektos įgyvendinant 2025 m. šaliai skirtą

rekomendaciją „pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą, be kita ko, skatinant konkurenciją finansinių paslaugų srityje ir dalyvavimą finansų rinkose, palengvinant santaupų panaudojimą investicijoms“, Lietuvos įmonės, palyginti su kitomis ES įmonėmis, savo veiklai ir investicijoms finansuoti labiau remiasi vidaus finansavimo šaltiniais, pavyzdžiui, nepaskirstytuoju pelnu ir turto pardavimu. 2025 m. 51 proc. MVĮ nurodė, kad vidaus lėšos yra pirminis šaltinis, palyginti su 28 proc. ES vidurkiu (žr. 6 priedą). Finansavimo suvaržymų patiriančių įmonių dalis sumažėjo iki 10,4 proc., tačiau nepakankamo investavimo rodiklis vis dar siekia 18 proc., nes daugelis įmonių nurodo, kad per pastaruosius trejus metus investicinė veikla buvo nepakankama.

2.2 diagrama. **Lietuva ir toliau labiau remiasi vidaus finansavimo šaltiniais ir privačiu kapitalu nei išorės finansavimu**



Šaltinis: Eurostatas (2024 m. pabaiga)

Nepaisant atsigavusio kredito augimo, MVĮ galimybės gauti bankų finansavimą tebėra ribotos dėl didelės rinkos koncentracijos ir rizikos vengimo. Lietuvos ekonomikai problemų toliau kelia ribojamosios skolinimo sąlygos ir struktūrinio neveiksmingumo problemos. Bankų sektorius tebėra vienas iš labiausiai koncentruotų ES – penkios didžiausios įstaigos užima daugiau nei 90 proc. rinkos, o tai gerokai viršija ES vidurkį (51 proc.). Nors sektorius veikia patikimai, pasižymi 22,6 proc. kapitalo pakankamumo rodikliu (kuris viršija 20,2 proc. ES vidurkį) ir didžiausiu padengimo likvidžiuoju turtu rodikliu ES, bankai dėl rizikos vengimo ir struktūrinių veiksnių paskolomis paverčia mažesnę indėlių dalį nei kitose ES šalyse (žr. 6 priedą). Nepaisant šių kliūčių, 2024–2025 m. stebėta kredito augimo tendencija, nes, reaguojant į Europos Centrinio Banko politikos normalizavimą, buvo sušvelninti skolinimo standartai. Dėl to 2025 m. lapkričio mėn. metinis ne finansų bendrovių kredito augimas pasiekė 19,5 proc. Vis dėlto bankų paskolų ir BVP santykis tebėra vienas mažiausių euro zonoje – jis sudaro 36,1 proc., palyginti su 72,5 proc. ES vidurkiu. Siekiant sumažinti skolinimosi suvaržymus ir išlaikyti ekonomikos augimo pagreitį, labai svarbu, kad šios problemos būtų sprendžiamos skatinant konkurenciją finansinių paslaugų srityje ir teikiant paskatas bankų sektoriui savo didelį likvidumą panaudoti pelningoms investicijoms.

Nepaisant mažmeninei rinkai skirtų reformų, kapitalo rinkos tebėra nepakankamai išvystytos. Išorės finansavimas orientuojasi į nebiržines akcijas, o tai rodo, kad dėl seklios vidaus kapitalo rinkos dominuoja privatus kapitalas, palyginti su biržiniais vertybiniais popieriais. „Nasdaq Vilnius“ vertybinių popierių biržos rinkos kapitalizacija tebėra itin maža – vos 6,2 proc. BVP (palyginti su 67,9 proc. ES vidurkiu), į jos prekybos sąrašą įtrauktos tik 25 įmonės, o sustingusioje skolos vertybinių popierių rinkoje ir toliau dominuoja vyriausybės vertybiniai popieriai. Teigiamas dalykas yra tai, kad įmonių paskolų portfeliai išaugo, nors, palyginti su vyriausybės obligacijų segmentu, tebėra kuklūs. Tolesnio rinkos gilinimo potencialas tebėra nepakankamai išnaudojamas. Parama papildomam valstybės valdomų įmonių pirminiam viešam akcijų siūlymui galėtų tapti svarbiu katalizatoriumi, padedančiu pagerinti likvidumą, padidinti bendrą kapitalo rinkos dydį ir išplėsti diversifikavimo galimybes vidaus investuotojams.

Tikslinėmis priemonėmis ir institucine parama siekiama namų ūkių santaupas pritraukti į kapitalo rinką, tačiau jų poveikis rinkos gyliui dar nepasireiškė. Dėl nepakankamo kapitalo rinkos gylio namų ūkių investavimo galimybės yra ribotos ir jie vis dar nedaug dalyvauja rinkoje, taigi taip ribojamos galimybės santaupas panaudoti investicijoms. Siekdama spręsti šią problemą, 2025 m. pradžioje vyriausybė įvedė naują

priemonę – investicinę sąskaitą, kad paskatintų „dalyvavimą finansų rinkose, palengvinant santaupų panaudojimą investicijoms“ (2025 m. ŠSR). Pagal Kapitalo rinkos plėtros gaires 2023–2025 m. nacionalinis skatinamojo finansavimo bankas ILTE taip pat pradėjo teikti naujas garantijas įmonių obligacijų emisijoms, siekdamas spręsti užstato problemas, bei sukūrė 50 mln. EUR vertės Baltijos kapitalo rinkos akceleravimo fondą. Investuojant į naujas akcijas ir obligacijas, šia bendra ILTE ir „Altum“ iniciatyva siekiama per artimiausią dešimtmetį padidinti likvidumą ir skatinti įmonių įtraukimą į „Nasdaq“ Baltijos biržos sąrašus. Nors šios iniciatyvos rodo pažangą plečiant finansinių priemonių ir šiuolaikinių investavimo priemonių spektrą, jų bendras veiksmingumas mažinant istorinę priklausomybę nuo vidaus finansavimo šaltinių dar nėra visiškai aiškus, nes priemonės tebėra tobulinamos ir siekiant apčiuopiamų rezultatų dar reikia užtikrinti teisinį tikrumą, o reguliavimo reikalavimus suderinti su ekonomine realybe. Nors ILTE įgaliojimai ir kapitalas plečiasi, banko dėmesys turėtų ir toliau būti skiriamas struktūrinių finansavimo spragų ir rinkos nepakankamumo šalinimui siekiant užtikrinti, kad jo parama papildytų komercinio finansų sektoriaus paramą.

Rizikos kapitalo ekosistema auga sparčiausiai regione, tačiau ji vis dar priklauso nuo valstybės paramos ir susiduria su finansavimo veiklą plečiančioms įmonėms trūkumu. Lietuvos rizikos kapitalo sektorius ir toliau rodo didelį augimo potencialą, išlaikydamas savo poziciją kaip sparčiausiai auganti startuolių ekosistema Baltijos regione. 2019–2024 m. bendra vietos startuolių vertė išaugo 7,1 karto, o vien 2025 m. šios įmonės pritraukė 220 mln. EUR. Tačiau sektorius tebėra nedidelis ir labai priklauso nuo viešojo bendro finansavimo: valstybės institucijos teikia apie trečdalį pritraukiamo kapitalo, o privataus kapitalo investicijos, palyginti su BVP (0,3 proc. BVP), vis dar atsilieka nuo 0,5 proc. ES vidurkio.

2025 m. pensijų reforma, leidžianti pasirinkti nekaupti privačiuose pensijų fonduose ir atsiimti lėšas, veikiausiai sumažins santaupų dydį Lietuvoje ir gali panaikinti trapią pažangą, pasiektą plėtojant Lietuvos kapitalo rinkas. Šie politikos sprendimai neatitinka 2025 m. ŠSR nurodyto požiūrio gerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą, palengvinant santaupų panaudojimą investicijoms (žr. 2 ir 6 priedus). Ankstyvi lėšų atsiėmimo rodiklių požymiai rodo, kad dėl reformos smarkiai mažėja pensijų fondų valdomo ilgalaikio kapitalo (t. y. kapitalo, kurį galima investuoti ilgą laikotarpį) atsargos, 2025 m. gruodžio mėn. viršijusios 10,6 mlrd. EUR. Atsisakius automatinio įtraukimo, dėl reformos silpnėja mechanizmai, skirti pensijų fondų kapitalui atkurti atsiėmus lėšas. Remiantis Lietuvos banko surinktais duomenimis, darbuotojų dalyvavimo pensijų sistemos antrojoje pakopoje lygis 2026 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo maždaug 38 proc. Dėl to santaupų turėtojams išmokėta 2,8 mlrd. EUR, o bendrovei „Sodra“ grąžinta 1,3 mlrd. EUR skatinamųjų įmokų, todėl pensijų fondų valdomas turtas sumažėjo maždaug 41 proc. Todėl ir taip jau mažos pensijų santaupos (12,2 proc. BVP) dar sumažėjo ir sumenko pensijų fondų, kaip ilgalaikio kapitalo teikėjų, vaidmuo, o tai savo ruožtu turės neigiamą poveikį įmonių galimybėms gauti finansavimą. Tikėtina, kad galimas Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymo ir Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimų, kuriais išplečiama reikalavimus atitinkančių pensijų fondų investicijų įvairovė (įskaitant nebiržinių bendrovių vertybinius popierius), teigiamas poveikis artimiausiu metu nepasireikš, nes numatomas dvejų metų lėšų atsiėmimo laikotarpis, tikėtina, darys didelį likvidumo spaudimą pensijų fondams. Lietuvai galėtų būti naudinga peržiūrėti šalies pensijų sistemą, siekiant padidinti investicijomis grindžiamas santaupas, be kita ko, skatinti didesnį dalyvavimą.

Viešųjų pirkimų modernizavimas ir vienintelio konkurso dalyvio problemos sprendimas

Lietuva ėmėsi centralizavimo ir profesionalumo didinimo pastangų ir taip pagerino savo viešųjų pirkimų sistemą, tačiau sutarčių, skirtų vieninteliam konkurso dalyviui, dalis tebėra didelė.

Įgyvendinant EGAD plano reformas, 2025 m. centralizuoti pirkimai sudarė 35,9 proc. sutarčių ir 50,4 proc. visos sutarčių vertės, o tai reiškia esminį pokytį, palyginti su ankstesniais metais, ir rodo padidėjusį centrinės perkančiosios organizacijos vaidmenį (žr. 5 priedą). Be to, gerokai išsiplėtė centrinių perkančiųjų organizacijų tinklas, todėl padidėjo procedūrų efektyvumas. Lietuva taip pat padarė pažangą atsisakydama vien kaina grindžiamų sutarties skyrimo kriterijų: šiuo pagrindu skirtų sutarčių dalis sumažėjo nuo 82 proc. 2023 m. iki 73 proc. 2024 m. Tačiau problemų lieka, nes 42,3 proc. viešojo pirkimo sutarčių skiriama gavus vienintelį pasiūlymą, o tai viršija 30 proc. ES vidurkį.

PRIKLAUSOMYBĖS NUO IŠKASTINIO KURO MAŽINIMAS, ENERGIJOS ĮPERKAMUMAS IR TVARUMAS

2025 m. Lietuva gavo jai skirtas rekomendacijas (ŠSR), kuriose daugiausia raginama: i) toliau mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir importuojamos energijos, ii) užtikrinti pakankamą elektros energijos tinklo pajėgumą ir prieigą prie jo bei greitesnį atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo tempą, iii) didinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą, kad sumažėtų energijos nepriteklius, iv) toliau imtis veiksmų siekiant laipsniškai panaikinti netikslines subsidijas iškastiniam kurui, v) didinti išteklių našumą, kad būtų daroma pažanga kuriant žiedinę ekonomiką, vi) pertvarkyti pramonės gamybą ir mažinti jos priklausomybę nuo iškastinio kuro bei vii) didinti viešojo ir darniojo transporto naudojimą. Lietuva padarė tam tikrą pažangą įgyvendindama šias ŠSR, be kita ko, diegdama atsinaujinančiųjų išteklių energiją, vykdydama tinklo reformas ir remdama pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą. Tačiau bendra pažanga tebėra nedidelė. Struktūrinės kliūtys toliau trukdo dar labiau mažinti iškastinio kuro naudojimą ir priklausomybę nuo importo. Vis dar kyla įgyvendinimo iššūkių, susijusių su energijos vartojimo efektyvumu, nes kliūtys toliau lėtina pastatų renovaciją, energijos nepritekliaus problema dar nepakankamai sprendžiama, o pažanga laipsniškai atsisakant iškastinio kuro subsidijų tebėra ribota. Kartu priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą stabdo menkas išteklių našumas, lėta pažanga kuriant žiedinę ekonomiką ir tebesitęsiantys pramonės transformacijos sunkumai. Perėjimą prie darniojo transporto dar labiau vilkina struktūrinės transporto sektoriaus problemos, įskaitant didelę priklausomybę nuo automobilių, lėtą elektrifikaciją ir ribotą viešojo transporto integraciją.

Reaguodama į didėjančias energijos kainas, susijusias su 2026 m. krize Artimuosiuose Rytuose, Lietuva laikinai sumažino akcizus, atsižvelgdama į koordinuotus tarptautinius veiksmus išleido į rinką dalį naftos ir naftos produktų atsargų, sumažino traukinių bilietų kainas ir apribojo degalų kainų koregavimą degalinėse. Nors šiomis priemonėmis siekiama sušvelninti didesnių energijos kainų poveikį, plataus masto priemonės, pavyzdžiui, degalų mokesčių sumažinimas, gali susilpninti paskatas taupyti energiją ir pakeisti iškastinį kurą kitu. Ateityje parama turėtų išlikti laikina ir skirta pažeidžiamiems namų ūkiams ir labiausiai poveikį patiriančioms įmonėms, kartu turėtų būti ribojamos fiskalinės išlaidos ir tęsiamas perėjimas prie švarios energijos.

Diegiant atsinaujinančiųjų išteklių energiją žengiama į priekį, tačiau elektros energijos sistemos suvaržymų lieka

Lietuva padarė pažangą diegdama atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir vykdydama reformas, skirtas perėjimui prie švarios energijos. Įgyvendindama 2025 m. ŠSR „toliau mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro“ Lietuva daro pažangą: 2024 m. atsinaujinantieji energijos ištekliai sudarė 35,4 proc. galutinio energijos suvartojimo, o tai gerokai viršijo ES vidurkį (25,2 proc.). Elektros energijos sektoriuje atsinaujinančiųjų išteklių energijos suvartojimo dalis pasiekė 48,9 proc. ir viršijo ES vidurkį (47,5 proc.), o atsinaujinantieji energijos ištekliai sudarė 70,6 proc. vidaus elektros energijos gamybos (žr. 9 priedą). Šį augimą lėmė sausumos vėjo ir saulės energijos pajėgumų plėtra. Iki 2025 m. Lietuva jau buvo

pasiekusi arba viršijusi daugumą savo 2030 m. saulės ir sausumos vėjo energijos tikslų, o iki 2030 m. planuojama toliau plėtoti atsinaujinančiųjų energijos išteklių pajėgumus. Lietuva taip pat ėmėsi priemonių, kad palengvintų atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą – vykdė reformas, kuriomis racionalizuojamos leidimų išdavimo procedūros ir sudaromos palankesnės sąlygos paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonoms kurti.

Palyginti su 2024 m., 2025 m. Lietuva sumažino savo priklausomybę nuo elektros energijos importo. 2025 m. grynasis elektros energijos importas sudarė 30,7 proc. galutinio elektros energijos suvartojimo, palyginti su 46,9 proc. ankstesniais metais. Šį pagerėjimą lemia didesni vidaus gamybos pajėgumai, didesnis sistemos lankstumas ir vykdomi tinklo infrastruktūros atnaujinimai, kurie sudaro sąlygas geriau integruoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius. Tačiau 2025 m. Lietuva vis dar buvo ketvirta pagal dydį grynoji elektros energijos importuotoja ES ir dėl šio importo šaliai toliau daro poveikį išorės kainų svyravimai Europos elektros energijos rinkose bei galimi tiekimo sutrikimai. Siekdama „toliau mažinti priklausomybę nuo importuojamos energijos“ (2025 m. ŠSR), Lietuva planuoja iki 2028 m. pasiekti apsirūpinimo atsinaujinančiųjų išteklių elektros energija savarankiškumą, pasitelkdama jūros vėjo pajėgumus Baltijos jūroje. Nepalankias rinkos sąlygas atspindintis nesėkmingas viešųjų pirkimų procesas 2025 m. sulėtino pažangą.

Lietuva stiprina savo elektros energijos sistemos, vidaus perdavimo infrastruktūros ir saugojimo pajėgumų atsparumą ir integraciją. Pasiekta tam tikra pažanga įgyvendinant 2025 m. ŠSR „užtikrinti pakankamą elektros energijos tinklo pajėgumą ir prieigą prie jo siekiant išlaikyti greitą atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo tempą“. 2025 m. sinchronizacija su žemyninės Europos sinchronine zona leidžia Baltijos šalims savarankiškai valdyti elektros energijos sistemas ir gerina dažnio stabilumą bei energetinį saugumą regione. Tačiau dėl to Lietuvos elektros energijos jungčių su kaimyninėmis valstybėmis narėmis lygis laikinai sumažėjo iki 21,5 proc. – šiuo metu jungtis su Lenkija „LitPol Link“ skirta sinchronizacijai, o ne tarpvalstybinei prekybai. Tarpvalstybinių jungčių stiprinimas yra svarbus siekiant atkurti prekybos pajėgumus ir užtikrinti sistemos lankstumą. Lietuva rengia projektus, kad sustiprintų jungčių pajėgumus. Išplėtus Kruonio hidroakumuliacinę elektrinę, iki 2026 m. pabaigos jos bendra įrengtoji galia bus beveik 1 010 MW. Pagal Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą taip pat remiamos papildomos investicijos į energijos saugojimą. Tai padidins saugojimo pajėgumus ir sistemos gebėjimą balansuoti kintamą vėjo ir saulės energijos gamybą.

Tačiau toliau augant decentralizuotai gamybai, lieka iššūkių, susijusių su skirstomųjų tinklų pajėgumais. 2025 m. gaminančių vartotojų skaičius pasiekė 170 000 – tai 37 proc. daugiau nei 2024 m., todėl didėja poreikis prisijungti prie tinklo. Išmaniųjų skaitiklių diegimas vyksta sparčiai: jais aprūpinta 90 proc. įmonių ir 66 proc. namų ūkių, tačiau ES tikslas juos įrengti 80 proc. namų ūkių dar nepasiektas. Reikės papildomų investicijų į tinklo infrastruktūrą, kad būtų galima prisitaikyti prie augančių decentralizuotos gamybos pajėgumų ir užtikrinti patikimą tiek įmonių, tiek gaminančių vartotojų prijungimą.

Nors vidutinės didmeninės elektros energijos kainos yra nuosaikios, Lietuva nuolat susiduria su elektros energijos ir dujų kainų disbalansu ir lieka pažeidžiama kainų šuolių piko valandomis. 2025 m. pirmąjį pusmetį energijos kainos Lietuvoje išliko nesubalansuotos, o elektros energija tiek pramonei, tiek namų ūkiams buvo gerokai brangesnė nei dujos. 2025 m. didmeninės elektros energijos kainos Lietuvoje buvo artimos ES vidurkiui, tačiau ribotas sistemos lankstumas lėmė žymiai didesnius kainų šuolius piko valandomis (9 priedas).

Pažanga didinant energijos vartojimo efektyvumą tebėra lėta,

vis dar esama energijos nepritekliaus

Energijos vartojimo efektyvumo priemonės, įskaitant pastatų ūkio renovaciją, įgyvendinamos lėtai. Įgyvendinant 2025 m. ŠSR rekomendaciją „didinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą, kad sumažėtų energijos nepriteklius“ padaryta nedidelė pažanga. Nors energijos suvartojimas sumažėjo pramonės sektoriuje (12,2 proc. nuo 2019 m.) ir, kiek mažiau, transporto sektoriuje (3,5 proc.), jis padidėjo gyvenamųjų namų (3,8 proc.) ir paslaugų (1,4 proc.) sektoriuose. 2024 m. galutinis energijos suvartojimas padidėjo 5,1 proc. iki 5,5 mln. tonų naftos ekvivalento, todėl tęsėsi nuo 2019 m. stebima augimo tendencija, dėl kurios Lietuva nukrypsta nuo kurso siekiant 2030 m. tikslo. Didėjantį energijos suvartojimą gyvenamųjų namų sektoriuje lemia būstų ūkio plėtra ir didėjantys grindų plotai, o tai nusveria energijos vartojimo efektyvumo padidėjimą, pasiektą įgyvendinus renovacijos priemones. Pastatams tenka apie 40 proc. viso galutinio energijos suvartojimo. Todėl labai svarbu spartinti renovaciją siekiant sumažinti energijos poreikį ir padidinti energetinį saugumą. Lietuva padidino paramą pastatų renovacijai teikdama dotacijas ir paskolas, įskaitant didelį finansavimą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) lėšomis. Tačiau ribotos galimybės gauti finansavimą, darbo jėgos trūkumas ir silpni projektų rengimo pajėgumai lėtina įgyvendinimą ir riboja pažangą. Nacionalinio pastatų renovacijos plano projekto tikslas – nustatyti nuspėjamą kryptį kuriant energiškai efektyvių ir nuo iškastinio kuro nepriklausomą pastatų ūkį.

Mažas energijos vartojimo efektyvumas ir priklausomybė nuo iškastinio kuro kelia įperkamumo problemų. Energijos nepriteklius tebekelia susirūpinimą, nes, remiantis Lietuvos skaičiavimais, jį patiria apie 146 000 namų ūkių. Šildymui ir vėsinimui tenka 79 proc. gyvenamųjų namų galutinio energijos suvartojimo. Apie 157 000 namų ūkių šildymui vis dar naudoja dujas. Nepaisant augančio šilumos siurblių naudojimo, didesnės elektros energijos kainos, palyginti su dujomis, ir toliau atgraso namų ūkius nuo perėjimo prie jų. Tikimasi, kad pagal socialinio klimato plano projektą Lietuvos planuojamomis daugiabučių namų ir atskirų namų renovacijos programomis bus sumažintas energijos nepriteklius. Tačiau, norint pasiekti šalies 2030 m. tikslus ir užtikrinti, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės turėtų poveikį labiausiai paveiktiems namų ūkiams, reikės toliau stiprinti renovacijos rėmimo sistemą ir koreguoti kainų signalus.

Pažanga laipsniškai naikinant subsidijas iškastiniam kurui tebėra nedidelė. Lietuva ėmėsi veiksmų, kad įgyvendintų 2025 m. ŠSR „laipsniškai panaikinti netikslines subsidijas iškastiniam kurui, visų pirma skirtas šildymo reikmėms“. Valdžios institucijos pakoregavo energijos mokesčius: be kita ko, nuo 2026 m. sausio mėn. panaikino lengvatinį PVM tarifą gyvenamųjų namų šildymui, karštam vandeniui bei malkoms ir padidino akcizus tam tikram iškastiniam kurui. Tačiau dėl problemų, susijusių su tarpvalstybiniu kuro pirkimu, tolesnis šių akcizų didinimas buvo sustabdytas. Toliau taikomos kelios paramos priemonės, kuriomis siekiama mažinti iškastinio kuro vartojimo kainą, įskaitant sumažintus šildymui naudojamų gamtinių dujų akcizus ir lengvatinį žvejyboje ir žemės ūkyje naudojamo gazolio apmokestinimą. Paskatų pereiti prie švarios ir įperkamos energijos stiprinimas priklauso nuo tolesnių pastangų įvertinti ir laipsniškai panaikinti netikslines subsidijas iškastiniam kurui.

Įsitvirtinusi priklausomybė nuo automobilių didina jau ir taip didelį išmetamų teršalų kiekį ir stabdo perėjimą prie darniojo transporto

Transporto išmetamas teršalų kiekis ir priklausomybė nuo automobilių tebėra dideli. Buvo imtasi tam tikrų veiksmų įgyvendint 2025 m. ŠSR dėl darniojo transporto naudojimo didinimo, tačiau iškastiniu kuru varomos kelių transporto priemonės toliau dominuoja Lietuvos transporto sektoriuje ir 2024 m. šiam sektoriui

teko 44 proc. šalies pagal Pastangų pasidalijimo reglamentą (PPR) apskaičiuoto išmesto ŠESD kiekio, o tai yra 41 proc. daugiau nei 2005 m. Esminė sunkiųjų transporto priemonių e. rinkliavos reforma atidėta – tai trukdo pradėti naudoti ekologiškas sunkiąsias transporto priemones. Itin daug asmeninio transporto poreikių patenkinama automobiliais – 92,1 proc. keleivių kelionėms renkasi automobilį (8 priedas). Be to, lengvųjų automobilių skaičius ne tik auga, bet Lietuvos automobilių parkas taip pat tebėra vienas seniausių ir taršiausių ([8])). Švaresnės alternatyvos diegiamos lėtai: 2024 m. naujai įregistruotos elektrinės transporto priemonės su baterijomis sudarė tik 5,9 proc. rinkos, o tai gerokai mažiau nei 13,6 proc. ES vidurkis (8 priedas). Viešųjų ir privačiųjų įkrovimo stotelių diegimas remiamas EGADP lėšomis, tačiau viešųjų stotelių naudojimas tebėra menkas.

Dedamos pastangos skatinti darnųjį transportą, tačiau fiskalinės ir struktūrinės kliūtys stabdo žaliąją pertvarką. Naudodamasi EGADP ir Modernizavimo fondu, Lietuva remia elektromobilių pirkimą. Ji paprašė, kad visos 60 savivaldybių parengtų viešosios įkrovimo infrastruktūros planus. Tačiau metinio automobilių taršos mokesčio nebuvimas tebėra didelė kliūtis, nes dabartinis vienkartinis registracijos mokestis skatina savininkus laikyti senesnes, taršias transporto priemones, o ne keisti jas naujomis. Nors yra kuriama integruota kelionių planavimo ir jungtinio bilieto sistema, skirta viešajam transportui, nesitikima, kad ji pradės veikti anksčiau kaip 2028 m. pabaigoje (8 priedas).

Pastangomis žalinti ir integruoti viešąjį transportą siekiama mažinti regioninius skirtumus, tačiau perėjimas prie kitų transporto rūšių tebevyksta lėtai. Nors EGADP ir sanglaudos politika aktyviai remiamas elektra ir vandeniliu varomų autobusų naudojimas, 2025 m. tokiu viešuoju transportu keliavo tik 7,9 proc. keleivių. Tai suteikia Lietuvai galimybę įgyvendinti 2025 m. ŠSR „didinti viešojo [...] transporto naudojimą“. Siekiant palengvinti susisiekimą tarp regioninių centrų, šiuo metu įgyvendinama svarbi EGADP lėšomis finansuojama tarpmiestinio judumo sistemos reforma. Jos poveikis keleivių skaičiui dar neaiškus. Infrastruktūros problemas dar labiau aštrina mažas gyventojų tankis Lietuvos kaimo vietovėse, o tai apsunkina tradicinių transporto modelių gyvybingumą. Siekiant mažinti regioninius skirtumus, mažinti transporto galimybių nepriteklių ir užtikrinti galimybę gauti pagrindines paslaugas, pvz., švietimo ir sveikatos priežiūros, Socialinio klimato plane numatytos novatoriškos priemonės, pvz., užsakomasis transportas ir „judumo piniginės“, specialiai sukurtos siekiant pasiekti nepakankamai paslaugų gaunančius ir kaimo vietovių gyventojus (18 priedas).

Geležinkelių transportas tebeturi neišnaudotų galimybių mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro. 2023 m. kelionės geležinkeliu sudarė 1 proc. viso keleivių vežimo, o tai yra antra mažiausia dalis ES. Tai smarkiai skiriasi nuo krovinių vežimo sektoriaus, kur geležinkelių vaidmuo tebėra svarbus: geležinkeliais vežama 37,2 proc. krovinių, palyginti su 5,5 proc. ES vidurkiu. Vis dėlto tinklo poveikis aplinkai yra ribotas dėl labai mažos elektrifikacijos, kuri sudaro 8,1 proc. (ES vidurkis – 57,6 proc.). Padėtį turėtų pagerinti geležinkelio linijos Kaišiadorys–Klaipėda elektrifikacija, finansuojama Sanglaudos fondo investicijomis, o Radviškio–Klaipėdos ruože – papildomai EGADP lėšomis. Tačiau lėtas infrastruktūros rinkliavų, atitinkančių sunkiųjų transporto priemonių išorės kaštus, diegimas tebėra neišspręsta bendro sektoriaus tvarumo problema (8 priedas). Įgyvendinant „Rail Baltica“ projektą, kuris yra būtinas siekiant perkelti eismą iš kelių į geležinkelius, susiduriama su sparčiai didėjančiais kaštais, o jo užbaigimas šiuo metu atidėtas bent iki 2030 m.

([8]) 2024 m. daugiau nei 27 proc. automobilių buvo pagaminti mažiausiai prieš 20 metų, o 63,4 proc. vis dar varomi dyzelinu.

Pramonės konkurencingumui kenkia ribotas žiediškumas ir išteklių našumas, taip pat gamtos degradacija

Perėjimas prie žiedinės ekonomikos priklauso nuo to, kaip bus plėtojamas perdirbimas, gerinamas išteklių našumas ir didinamas žiedinis medžiagų naudojimas. Pažanga įgyvendinant 2025 m. ŠSR „didinti išteklių našumą, kad būtų daroma pažanga kuriant žiedinę ekonomiką, daugiausia dėmesio skiriant efektyviam išteklių naudojimui“ nedidelė. Sėkmingai sumažinti sąvartynų naudojimą (2023 m. į sąvartynus buvo išvežta tik 8 proc. komunalinių atliekų, palyginti su 22 proc. ES vidurkiu) daugiausia pavyko dėl to, kad komunalines atliekas pradėta deginti. Tačiau pažanga pakartotinio naudojimo ir perdirbimo srityje sustojo, o apdorojimas tebėra sutelktas žemesniuose atliekų hierarchijos lygmenyse. Išteklių našumas Lietuvoje yra du kartus mažesnis nei ES vidurkis ir ketvirtas mažiausias ES, o tai daro poveikį pramonės sektorių efektyviam išteklių naudojimui ir gamybos sąnaudoms. Žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis yra tris kartus mažesnis už ES vidurkį ir per pastaruosius dešimt metų nesikeitė. Kartu Lietuva labai priklauso nuo žaliavų importo. 2023 m. priimtoje Žiedinės ekonomikos strategijoje nustatyti prioritetiniai veiksmai: didinti antrinių žaliavų paklausą, skatinti pereiti prie aukštesnių atliekų tvarkymo būdų pagal atliekų hierarchiją ir gerinti medžiagų valdymą bei atsekamumą. Tačiau įgyvendinimas vyksta lėtai.

Pramonė nėra pagrindinis taršos šaltinis Lietuvoje, tačiau jos taršos intensyvumas yra beveik du kartus didesnis už ES vidurkį. Nėra nei nacionalinės strategijos, kurioje būtų nustatyti politikos ir investicijų tikslai, nei perėjimo prie švarios pramonės finansavimo mechanizmo; iki šiol pažanga daugiausia priklausė nuo ES finansavimo. Pastangos, skirtos „pramonės gamybos pertvarkai bei jos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui“, sutelktos pagrindiniuose sektoriuose – trąšų gamybos, naftos perdirbimo ir cemento gamybos ir susijusios su elektrifikacija, vandenilio plėtra, efektyvumo didinimu ir anglies dioksido surinkimu. Bendro intereso projektas „CCS Baltic Consortium“ parodo, kad prie šio perėjimo prisideda tarpvalstybinė anglies dioksido surinkimo infrastruktūra. Pramonės pertvarka galėtų būti susieta su perėjimu prie labiau žiedinės ekonomikos, ypač pakuočių, statybinių medžiagų ir bioekonomikos vertės grandinių srityse.

Gamtos degradacija kelia didelę grėsmę Lietuvos ekonomikai ir konkurencingumui, ypač pažeidžiami yra vandens ištekliai. Lietuvos tiekimo grandinių priklausomybė nuo ekosisteminių paslaugų didesnė nei ES vidurkis. Apskritai 41 proc. Lietuvos ekonomikos labai priklauso nuo ekosisteminių paslaugų dėl bendrosios pridėtinės vertės. Tokiuose sektoriuose, kaip žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė, kasyba, statyba ir sveikatos priežiūra, 100 proc. bendrosios pridėtinės vertės tiesiogiai priklauso nuo ekosisteminių paslaugų. Kita vertus, metinė nauda, gaunama atkuriant ir prižiūrint ekosistemas Lietuvoje (1,1 mlrd. EUR), smarkiai viršija metines išlaidas (80,3 mln. EUR). Ypač susirūpinti verčia vandens išteklių degradacija. Ežerai, upės ir pakrančių vandenys yra užteršti: dėl žemės ūkio nuotekų, miestų taršos ir maisto medžiagų srautų, kurie prisideda prie Baltijos jūros eutrofikacijos, vos trečdalis jų pasiekia gerą ekologinę būklės.

Lietuvai kyla mažesnė su klimato kaita susijusi rizika nei daugumai ES šalių, tačiau atsparumui didinti reikia tikslinio prisitaikymo ir investicijų. Lietuvos draudimo nuo ekstremalių meteorologinių reiškinių, pagrindinės jai kylančios klimato kaitos rizikos, dalis yra viena mažiausių ir sudaro 2 proc. ES vidurkis yra 19 proc. Remiantis naujausiais skaičiavimais, iki 2050 m. Lietuvai į prisitaikymo priemones, pavyzdžiui, ekosistemų atkūrimą ir investicijas į infrastruktūrą bei maisto sektorių, reikės kasmet investuoti beveik 481 mln. EUR, o transporto tinklas bus ypač pažeidžiamas dėl klimato kaitos (10 priedas). Ypač reikia gamtos procesais pagrįstų sprendimų, kad būtų pagerintas prisitaikymas prie klimato kaitos ir mažinamas gamtos būklės blogėjimas. Lietuva

imasi tam tikrų veiksmų, kad pagerintų prisitaikymo prie klimato kaitos valdymą: i) priėmė 2024–2030 m. Nacionalinį prisitaikymo prie klimato kaitos planą (pateikiamą Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano priede); ii) pertvarkė Fiskalinės valdysenos įstatymą, kad su klimatu susijusios rizikos vertinimas būtų įtrauktas į Vyriausybės įgaliotų institucijų biudžeto planavimą, ir iii) parengė Prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymą, kad būtų sustiprintas prisitaikymo prie klimato kaitos valdymas. Lietuva pagal prisitaikymo prie klimato kaitos planą jau yra skyrusi 612 mln. EUR infrastruktūrai skirtoms prisitaikymo priemonėms (27 proc. visų skirtų lėšų). Norint didinti atsparumą ir pasirengimą reikės papildomų paskatų ir paramos, kad būtų galima gauti reikiamų išteklių ir priimti sprendimus dėl investicijų.

ĮGŪDŽIAI, KOKYBIŠKOS DARBO VIETOS IR SOCIALINIS TEISINGUMAS

2025 m. šaliai skirtose rekomendacijose Lietuva daugiausia raginama: i) gerinti pirminę sveikatos priežiūrą ir sveikatos priežiūros paslaugas, ii) mažinti sveikatos priežiūros specialistų trūkumą, iii) teikti pakankamą sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos finansavimą, iv) spręsti pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties problemas, v) gerinti mokesčių sistemos struktūrą; vi) gerinti galimybes gauti socialinį būstą ir jo kokybę, vii) didinti senatvės pensijų adekvatumą, viii) gerinti bendrojo ugdymo sistemos kokybę, teisingumą ir efektyvumą, ix) didinti mokytojo profesijos patrauklumą, x) didinti aukštojo išsilavinimo atitiktį darbo rinkos poreikiams, xi) skatinti įgyti žaliųjų įgūdžių, xii) gerinti suaugusiųjų švietimą ir xiii) didinti aktyvios darbo rinkos politikos aprėptį. Lietuva ėmėsi tam tikrų priemonių siekdama pagerinti galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas, be kita ko, steigiant sveikatos centrus, padidinti socialinių išmokų ir pensijų adekvatumą, pagerinti mokesčių sistemos struktūrą, taip pat padidinti gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) studentų skaičių, skatinti įgyti žaliųjų įgūdžių ir gerinti pažeidžiamoms grupėms priklausančių suaugusiųjų švietimą. Tačiau šiose ir kitose politikos srityse dar yra ką tobulinti.

Šių problemų sprendimas galėtų padėti Lietuvai skatinti aukštynkryptę socialinę konvergenciją. Antrojo etapo analizė pagal socialinės konvergencijos sistemą rodo, kad Lietuvai kyla iššūkių, kurie gali paveikti socialinę konvergenciją šalies darbo rinkoje, švietimo ir įgūdžių srityse, taip pat jos socialinę padėtį ([9]).

Įgūdžių ugdymo gerinimas visuose švietimo ir mokymo etapuose siekiant spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo ir našumo sąstingio problemas

Su teisingumu susiję iššūkiai bei didelis miesto ir kaimo vietovių atotrūkis tebėra pagrindiniai švietimo sistemos trūkumai. Nors vidutiniai pagrindinių įgūdžių ugdymo rezultatai išliko iš esmės stabilūs, pasiekimų atotrūkis tarp miesto ir kaimo vietovių Lietuvoje yra didesnis už ES vidurkį, iš dalies dėl to, kad yra daug mažų mokyklų, kuriose trūksta mokytojų. Kaimo vietovėse mažiau vaikų lanko ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, o švietimo rezultatai prastesni. Siekdama „gerinti bendrojo ugdymo sistemos kokybę, teisingumą ir efektyvumą, visų pirma šalinant pasiekimų atotrūkį tarp miesto ir kaimo vietovių“ (2025 m. ŠSR), Lietuva padidino finansavimą, skirtą pažeidžiamiems priešmokyklinio ugdymo moksleiviams ir aukštojo mokslo studentams. Pastangos racionalizuoti mokyklų tinklą įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) planą pradėjo duoti rezultatų: Tūkstantmečio mokyklų programoje dalyvaujančios mokyklos pasiekia geresnių rezultatų nei nedalyvaujančios (žr. 13 priedą). Programa pagerino įtrauktį, mokinių gerovę ir mokymosi aplinką. Tačiau neseniai priimti reglamentavimo pakeitimai, leidžiantys miestelių gimnazijoms sudaryti mažesnes

([9]) Europos Komisija, SWD(2026) 122. Analizė grindžiama visais turimais kiekybiniais ir kokybiniais įrodymais ir vykdomais bei planuojamais politikos veiksmais.

klases, gali slopinti pažangą. Švietimo tinklų racionalizavimas, 2023 m. įgūdžiais grindžiama mokymo programa ir įtraukaus švietimo plėtra turi didelį potencialą pagerinti ugdymo kokybę, teisingumą ir veiksmingumą. Tačiau šioms reformoms reikia darbuotojų mokymo ir praktikos pokyčių, nuoseklaus įgyvendinimo visose mokyklose, tolesnio švietimo kokybės bei išlaidų efektyvumo vertinimo ir sustiprinto duomenimis grindžiamo sprendimų priėmimo.

Mokytojai atlieka pagrindinį vaidmenį ugdant ateities darbo jėgos įgūdžius, tačiau mokytojų nuolat trūksta. Ypač susirūpinti verčia mokytojų senėjimas, juo labiau, kad iš naujausių tyrimų duomenų paaiškėjo, jog apie pusė jaunų mokytojų per artimiausius penkerius metus ketina iš savo profesijos pasitraukti. Trūkumas ypač akivaizdus kaimo vietovėse, taip pat STEM bei užsienio kalbų srityse. Siekdama „[didinti] mokytojo profesijos patrauklumą, kad būtų sprendžiamos nuolatinio darbo jėgos trūkumo ir jos senėjimo problemos“ (2025 m. ŠSR), Lietuva ėmėsi teigiamų priemonių, kuriomis siekiama toliau didinti darbo užmokestį, pritraukti naujus darbuotojus ir gerinti mokytojų įvadinį mokymą. Tačiau su darbo sąlygomis susiję veiksniai toliau daro poveikį mokytojų, įskaitant dirbančius ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje, gerovei ir išlaikymui. Palyginti su ES vidurkiu, pasitenkinimas darbo užmokesčiu tebėra mažas, o darbo laikas gerokai ilgesnis. Konkretūs mokymo poreikiai tebėra nepatenkinti (žr. 13 priedą). Mokytojų profesijos patrauklumą padidintų tolesnės tikslinės priemonės, įskaitant pradinio mokytojų rengimo patrauklumo didinimą bei įsidarbinimo galimybių ir darbo sąlygų gerinimą.

Lietuva padarė pažangą ugdant žaliuosius įgūdžius. Siekdama „spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemą [...] skatinant įgyti žaliųjų įgūdžių“ (2025 m. ŠSR), Lietuva padarė didelę pažangą: įtraukė žaliuosius įgūdžius į kompetencijomis grindžiamas bendrojo ugdymo programas, taip pat toliau įgyvendino EGAD plano priemones, susijusias su profesinio rengimo ir mokymo (PRM) programų atnaujinimu bei suaugusiųjų mokymosi platforma „kursuok.lt“ (žr. 13 priedą).

Mažas PRM patrauklumas ir STEM sričių išsilavinimo atotrūkis lemia darbo jėgos trūkumą pagrindiniuose sektoriuose, o tai trukdo Lietuvai didinti našumą. PRM tebėra nepakankamai patrauklus, o tai prisideda prie darbo jėgos trūkumo tam tikruose sektoriuose, pavyzdžiui, transporto ir sandėliavimo, vandens ir atliekų tvarkymo, taip pat kai kuriose statybos profesijose (žr. 11, 13 ir 16 priedus). Nors bendras laisvų darbo vietų rodiklis tebėra mažesnis už ES vidurkį, tam tikruose pagrindiniuose pereinamojo laikotarpio ir augimo sektoriuose jau susiduriama arba prognozuojama, kad bus susiduriama su darbo jėgos trūkumu, visų pirma STEM srityse (įskaitant informacines ir ryšių technologijas). Padėtį dar labiau apsunkina tai, kad pagal STEM sričių tretinio mokslo programas studijuoja mažai studentų ir daug jų studijų nebaigia, taip pat tai, kad į darbo rinką įsitraukia palyginti nedaug absolventų, o moterų dalyvavimo lygis yra žemas (žr. 2 skirsnį ir 13 priedą). Neseniai sugriežtintos imigracijos taisyklės ir sumažintos kvotos, nors jomis ir siekiama spręsti nacionalinio saugumo problemas, gali dar labiau padidinti darbo jėgos trūkumą. Be to, šalyje trūksta kompleksinio požiūrio į ilgalaikę užsienio darbo jėgos integraciją. Visi šie veiksniai gali dar labiau trukdyti darbo našumui šalyje: nepaisant atsigavimo 2025 m., jis atsilieka nuo spartaus darbo užmokesčio didėjimo pastaraisiais metais (žr. 11 priedą). Taigi reikia dėti daugiau pastangų darbo našumui didinti, be kita ko, geriau suderinant švietimo sistemos su darbo rinkos poreikiais ir stiprinant profesinį orientavimą mokyklose (pavyzdžiui, įtraukiant profesinio rengimo ir mokymo darbo stebėjimo programas ir darbdavių vizitus), spartinant skaitmenizaciją ir geriau išnaudojant kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo mechanizmus, taip pat teikiant kompleksinę paramą ilgalaikei užsienio darbuotojų integracijai.

Dedamos pastangos didinti aukštojo išsilavinimo atitiktį darbo rinkos poreikiams, tačiau prireiks laiko, kol jos duos rezultatų. Siekdama „[didinti] aukštojo

mokslo atitiktį darbo rinkos poreikiams“ (2025 m. ŠSR), Lietuva įgyvendino pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą remiamas reformas, kurių tikslas – pertvarkyti aukštojo mokslo aplinką. Ji pasinaudojo techninės paramos priemone, kad pagerintų švietimo ir mokymo kokybę ir atitiktį darbo rinkos poreikiams. Tačiau geresnių rezultatų tikimasi tik nuo 2028 m. (žr. 13 priedą).

Siekiant Lietuvoje remti kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą bei ekonomikos augimą, būtina didinti suaugusiųjų švietimo dalyvių skaičių ir gerinti suaugusiųjų švietimo pasiūlos atitiktį darbo rinkos poreikiams. Siekdama „spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemą gerinant suaugusiųjų, be kita ko, bedarbių, žemos kvalifikacijos asmenų ir kitų pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, švietimą“ (2025 m. ŠSR), Lietuva suteikė pirmenybę šioms grupėms, kad jos galėtų pasinaudoti valstybės finansuojamais kreditais mokymosi paslaugoms individualių mokymosi paskyrų (IMP) platformoje www.kursuok.lt (žr. 13 priedą). Tačiau dar neaišku, ar šie pokyčiai padidins šių gyventojų grupių dalyvavimo rodiklius. Be to, vis dar yra galimybių padidinti bendrą dalyvavimą suaugusiųjų mokymosi programose ir pagerinti per individualiųjų mokymosi sąskaitų sistemą siūlomų kursų atitiktį darbo rinkos poreikiams (žr. 13 priedą).

Problemų, susijusių su nepakankamais darbo rinkos aktyvumo skatinimo pajėgumais ir mažėjančia darbo jėga, sprendimas

Nors nedarbo lygis sumažėjo, jis tebėra aukštas, o regioniniai skirtumai dideli ir juos dar labiau didina nepakankamai veiksminga ir nepakankamai finansuojama darbo rinkos aktyvumo skatinimo sistema. Nors užimtumo ir aktyvumo lygis nuolat auga, nedarbo lygis tebėra aukštesnis nei ES vidurkis (6,9 proc., palyginti su 6 proc. 2025 m.) Dideli regioniniai nedarbo skirtumai rodo, kad galimybės integruotis į darbo rinką yra nevienodos, o kai kurios su Rusija ir Baltarusija besiribojančios apskritys ir savivaldybės yra ypač pažeidžiamos (žr. 11 ir 19 priedus). Siekdama „[didinti] aktyvios darbo rinkos politikos aprėptį, be kita ko, naudojantis geresnėmis dalyvavimo paskatomis“ (2025 m. ŠSR), Lietuva pertvarkė bedarbio pašalpų sistemą, siekdama išspręsti aukšto nedarbo lygio problemą ir sustiprinti paskatas dalyvauti darbo rinkoje, tačiau šios reformos poveikį vertinti dar anksti. EUROMOD modeliavimas rodo nevienodus skirtingų namų ūkių ir pajamų lygių rezultatus (žr. 11 priedą). Nors šalyje buvo išplėstas regioninių karjeros centrų tinklas ir diegiama konsultavimo dėl skolų sistema tiems, kurie nedalyvauja darbo rinkoje, šių priemonių poveikį aktyvios darbo rinkos politikos aprėpčiai vertinti dar per anksti. Įgyvendinama EGAD plano priemonė, skirta didelės pridėtinės vertės kvalifikacijoms ir kompetencijoms įgyti, pasirodė esanti labai veiksminga integracijos į darbo rinką atžvilgiu, todėl Lietuvai būtų naudinga šią priemonę tęsti ir po 2026 m. Tačiau aktyvios darbo rinkos politikos priemonių paklausa nuolat viršija skiriamą biudžetą, o šis taip pat yra netvariai priklausomas nuo ES lėšų. Dėl didėjančių aktyvios darbo rinkos politikos priemonių išlaidų, dalyvavimas šiose priemonėse ir jų aprėptis 2025 m. gerokai sumažėjo, o 2026 m. turėtų dar labiau sumažėti (žr. 11 priedą). Todėl poreikis užtikrinti tinkamą ir tvarų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimą bei aprėptį išlieka aktualus.

Neigiamos demografinės tendencijos ir pastaruoju metu sulėtėjusi darbo jėgos migracija kelia ilgalaikių iššūkių šalies konkurencingumui ir tai pabrėžia būtinybę aktyviau įtraukti nepakankamai atstovaujamas grupes. Imigracijos banga (daugiausia iš Baltarusijos ir Ukrainos) 2021–2024 m. gerokai padidino darbingo amžiaus (15–64 m.) gyventojų skaičių. Vis dėlto prognozuojama, kad nuo šių metų darbingo amžiaus gyventojų pradės mažėti tokiu tempu, kuris yra tarp sparčiausių ES (žr. 11 priedą). Dėl to kyla pavojus, kad dar labiau padidės darbo jėgos ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, o tai turės neigiamą šalutinį poveikį ekonomikos augimui ir pensijų sistemos

tvarumui. Šiomis aplinkybėmis taip pat reikia gerinti nepakankamai atstovaujamų grupių, įskaitant jaunimą ir asmenis su negalia, kurių padėtis darbo rinkoje verčia sunerimti, aktyvumo skatinimą ir integraciją. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (15–29 m.) dalis tebėra didesnė už ES vidurkį (12,4 proc., palyginti su 10,9 proc. 2025 m.). Tarp jų ypač didelė neaktyvių asmenų ir 15–19 m. bei 20–24 m. amžiaus asmenų dalis, o tai rodo, kad gali būti naudinga plėsti informavimo ir prevencijos pastangas, be kita ko, įgyvendinant sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą (žr. 11 priedą). Asmenys su negalia taip pat susiduria su struktūrinėmis kliūtimis patekti į darbo rinką, o tai lemia labai žemą užimtumo lygį. Tai rodo, kad 2023 m. ir 2024 m. reformos, susijusios su jų integracija į atvirą darbo rinką ir su neįgalumo vertinimu taikant vieno langelio principu pagrįstą modelį, suteikia galimybių padėtį pagerinti (žr. 11 ir 12 priedus).

Maža kolektyvinių sutarčių dalis trukdo toliau gerinti darbo užmokesčio augimą ir darbo kokybę. Pastaraisiais metais Lietuvoje fiksuotas vienas sparčiausių darbo užmokesčio augimo tempų ES, o tai kartu su palyginti maža ne visos darbo dienos ir laikinojo įdarbinimo (įskaitant moteris) dalimi prisideda prie darbo vietų kokybės gerinimo Lietuvoje. Be to, 2024 m. ir 2025 m. padidėjo dirbančiųjų skurdas, ypač tarp jaunimo (18–24 m.), o tai rodo, kad darbo užmokesčio dydžio srityje vis dar yra ką tobulinti. Labai mažas kolektyvinių sutarčių skaičius Lietuvoje riboja darbuotojų derybinę galią ir yra viena iš likusių kliūčių sparčiau augti darbo užmokesčiui ir didėti bendrai darbo vietų kokybei (žr. 11 priedą). Be tradicinių gebėjimų stiprinimo priemonių, Lietuva taip pat planuoja teisės aktų pakeitimus šiai problemai spręsti, tačiau dar neaišku, kokia bus tokių planuojamų pakeitimų forma ir poveikis.

Paslaugų gerinimas ir darbo jėgos trūkumo sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemoje

mažinimas, be kita ko, teikiant pakankamą ir tvarų finansavimą

Lietuvos sveikatos priežiūros sistemai būdingas nepakankamas finansavimas. Siekdama „teikti pakankamą sveikatos priežiūros [...] finansavimą“ (2025 m. ŠSR), Lietuva padidino išlaidas vienam gyventojui, tačiau jos tebėra mažesnės už ES vidurkį. Didžiausia lėšų dalis skiriama ambulatorinei priežiūrai – ji sudaro beveik trečdalį sveikatos priežiūros išlaidų. Lietuva nuolat nepakankamai investuoja į sveikatos sektorių ir jos investicijų į sveikatos infrastruktūrą vienam gyventojui lygis – vienas žemiausių ES. Be to, pervedimai iš nacionalinio sveikatos draudimo fondo nėra pakankami, kad padengtų visą sveikatos priežiūros paslaugų paklausą ir išlaidas. Šis ribotas sveikatos priežiūros infrastruktūros ir paslaugų finansavimas prisideda prie prastų sveikatos rezultatų, įskaitant trumpą tikėtiną gyvenimo trukmę ir aukštą sveikatos priežiūros ir prevencijos priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygį. Siekiant padidinti finansavimo pakankamumą, būtų galima apsvarstyti sveikatos priežiūros finansavimo mechanizmo reformą.

Stiprinant Lietuvos ilgalaikės priežiūros sistemą ir gerinant priežiūros rezultatus padaryta pažanga, tačiau reikia nuveikti daugiau. Lietuva kuria integruotą ilgalaikės priežiūros modelį siekdama sukurti vieno langelio principu veikiančią sistemą ilgalaikės priežiūros paslaugoms organizuoti, teikti ir finansuoti. Tačiau nesitikima, kad jis bus užbaigtas greičiau nei po 2027 m., jei bus skiriamas pakankamas ir nuolatinis finansavimas. Dabartinės ilgalaikės priežiūros išlaidos sudaro tik 1 proc. BVP (343 mln. EUR 2020 m.) ir yra mažesnės už 2,2 proc. ES vidurkį. Stiprindama galimybę gauti prieinamą ir kokybišką ilgalaikę priežiūrą, be kita ko, atokiose vietovėse, ir plėtodama visapusišką ir integruotą ilgalaikės priežiūros sistemą, Lietuva galėtų sumažinti nepatenkintus ilgalaikės priežiūros poreikius ir pagerinti priežiūros rezultatus.

Lietuvos sveikatos priežiūros sistema ir toliau susiduria su dideliais iššūkiais. Tai,

be kita ko, ribotos galimybės gauti pirminę sveikatos priežiūrą, ypač atokiose vietovėse, dideli nepatenkinti medicininiai poreikiai, ilgas laukimo laikas ir dideli mokėjimai savo lėšomis. Reaguodama į 2025 m. šaliai skirtą rekomendaciją „didinti sveikatos sistemos atsparumą [...] gerinant prieigą prie pirminės ir profilaktinės sveikatos priežiūros paslaugų ir didinant sveikatos priežiūros darbuotojų prieinamumą“, Lietuva padarė tam tikrą pažangą steigdama sveikatos priežiūros centrus savivaldybėse. Tačiau sveikatos rezultatai tebėra vieni iš prasčiausių ES. 2024 m. duomenimis, tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvoje yra 77,5 m., t. y. ketveriais metais trumpesnė už ES vidurkį. Daugelis mirčių Lietuvoje yra dėl ligų, kurias buvo galima išgydyti arba kurių buvo galima išvengti: 2023 m. 163,3 mirčių 100 000 gyventojų buvo dėl ligų, kurias buvo galima išgydyti, ir 264,8 mirčių 100 000 gyventojui buvo dėl ligų, kurių buvo galima išvengti, t. y. gerokai daugiau nei ES vidurkis (atitinkamai 86,8 ir 150,9). Lietuvos namų ūkių savo lėšomis padengiamos sveikatos priežiūros išlaidos yra vienos didžiausių ES: 2024 m. 31,4 proc. visų sveikatos priežiūros išlaidų apmokėjo patys pacientai, palyginti su maždaug 15 proc. kitose ES valstybėse narėse 2023 m., o tai rodo, kad reikia imtis tikslinių veiksmų pirminei ir bendruomeninei priežiūrai stiprinti.

Sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros specialistų trūkumas yra labai opi problema. Lietuvoje 1 000 gyventojų tenka tik 3,4 praktikuojančio gydytojo (ES vidurkis – 3,9). Be to, sensta tiek gyventojai, tiek darbo jėga, todėl didėja paklausa ir kyla didelių problemų dėl darbo jėgos atnaujinimo, ypač tarp slaugytojų. 2022 m. daugiau nei pusė Lietuvos slaugytojų buvo vyresni nei 55 metų, o jaunesnių nei 44 metų buvo mažiau nei 20 proc. 34 proc. gydytojų yra 55 metų ar vyresni. Taip pat labai trūksta ilgalaikės priežiūros darbuotojų: Lietuvoje vienam šimtui 65 m. ir vyresnių asmenų tenka tik 1,2 dirbančio ilgalaikės priežiūros darbuotojo, t. y. gerokai mažiau už ES vidurkį (3,3). Netolygus medicinos specialistų geografinis pasiskirstymas ir nepakankamai išvystytas viešasis transportas (žr. 12 priedą) dar labiau riboja galimybes gauti priežiūros paslaugas, o atokiose vietovėse tai ypač opi problema. Darbas šiose vietovėse dažnai yra nepatrauklus dėl mažesnių atlyginimų ir sudėtingesnių darbo sąlygų. Nors Lietuva ketina pritraukti ir išlaikyti sveikatos priežiūros specialistus, be kita ko, daugiau nei 1 600 specialistų 53 savivaldybėse iki 2029 m., jų trūkumas išlieka problema.

Pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas, be kita ko, teikiant pakankamą ir tvarų finansavimą

Reikia dėti daugiau pastangų sprendžiant ilgalaikės didelės pajamų nelygybės ir skurdo, taip pat didelių regioninių skirtumų problemas. Siekdama „spręsti pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties problemas didinant socialinės apsaugos sistemos aprėptį, adekvatumą ir veiksmingumą, gerinant mokesčių sistemos struktūrą, gerinant galimybes gauti socialinį būstą ir tokio būsto kokybę“ (2025 m. ŠSR), Lietuva priėmė EGAD plane numatytą minimaliųjų pajamų reformą, susijusią su išmokų indeksavimu, vaiko išlaikymo ir kitų išmokų didinimu, taip pat pajamų mokesčio reformą (žr. 12 priedą) ir nedarbo draudimo reformą (žr. 11 priedą). Nors pajamų mokesčio reforma padidino mokesčių sistemos progresyvumą, šių reformų poveikis skurdui ir pajamų nelygybei turėtų būti gana nedidelis. Kita vertus, ir taip didelis skurdas bei pajamų nelygybė dar labiau padidėjo, ypač pažeidžiamų grupių (pvz., asmenų su negalia, kuriems ES kyla didžiausia skurdo ir socialinės atskirties rizika) atžvilgiu bei atokesniuose regionuose, įskaitant besiribojančius su Rusija ir Baltarusija. Šias problemas dar pasunkina įsisenėjusios nevienodos galimybės gauti socialines paslaugas skirtingose savivaldybėse, netvari šių paslaugų finansavimo priklausomybė nuo ES lėšų, išsamių duomenų trūkumas ir veiksmingos centralizuotos stebėsenos nebuvimas (žr. 12 priedą). Iš savivaldybių biudžetų finansuojamos socialinės paslaugos įvairiose savivaldybėse tebėra nevienodos, nevisiškai atitinka faktinę paklausą ir joms dažnai būdingas ilgas laukimo laikas ir nepakankamas savivaldybių

finansavimas (žr. 12 priedą). Vietos vertinimo ir socialinių paslaugų teikimo trūkumus dar labiau padidina tai, kad trūksta išsamių vietos lygmens duomenų, centralizuotos duomenų bazės ir veiksmingos centralizuotos stebėsenos sistemos. Tai riboja socialinių paslaugų teikimo priežiūrą, planavimą ir valdymą visoje šalyje. Lietuva skyrė nemažai ES lėšų socialinio būsto prieinamumui ir kokybei gerinti, tačiau šios pastangos problemą išspręs tik iš dalies, o laukimo laikas vis dar labai ilgas ir socialinio būsto laukiančių asmenų skaičius vis dar labai didelis (žr. 16 priedą).

Vyresnio amžiaus žmonės (65 m. ir vyresni) ir toliau susiduria su dideliu skurdu bei socialine atskirtimi, o visuomenei sparčiai senėjant padėtis gali dar pablogėti. Siekdama „spręsti pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties problemas [...] didinant senatvės pensijų adekvatumą ir kartu išlaikant pensijų sistemos tvarumą“ (2025 m. ŠSR), Lietuva toliau didino senatvės pensijas, be kita ko, pagal savo EGAD planą vykdydama 2022 m. pensijų indeksavimo reformą. Tačiau pensijų adekvatumas tebėra palyginti mažas, o dėl pensijų sistemos antrosios pakopos reformos, ypač dėl perėjimo prie savanoriško kaupimo modelio ir išplėstų galimybių atsiimti lėšas, dalyvavimas turėtų smarkiai sumažėti ir gali susilpnėti būsimas pensijų adekvatumas. Prognozuojamas spartus senėjimas ir su juo susijęs darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimas kelia pavojų, kad padidės išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas, o tai pabrėžia poreikį rasti tvarių būdų pensijų adekvatumui užtikrinti (žr. 12 priedą).

Valdžios sektoriaus išlaidos socialinei apsaugai tebėra mažos, o tai riboja socialinių pervedimų poveikį skurdo mažinimui. Lietuvos socialinės apsaugos sistemai būdingas mažas pensijų ir socialinių išmokų adekvatumas bei ilgalaikės socialinės apsaugos aprėpties spragos. Siekdama „teikti pakankamą [...] socialinės apsaugos finansavimą“ (2025 m. ŠSR), Lietuva priėmė minimaliųjų pajamų reformą, kuria patobulinamas socialinių išmokų indeksavimo mechanizmas. Vykdydama šią reformą, Lietuva įsipareigoja didinti išlaidas socialinėms išmokoms, kurios yra gerokai mažesnės už ES vidurkį, todėl socialinių pervedimų adekvatumas mažas ir ribojamas jų poveikis skurdo mažinimui. Tačiau šios reformos poveikis dar nėra aiškus, o didėjantys skurdo ir pajamų nelygybės rodikliai reikalauja tolesnių pastangų. Kad būtų tinkamai tenkinami labiausiai pažeidžiamų grupių poreikiai, Lietuva turi užtikrinti pakankamus išteklius socialinei apsaugai, taip pat socialinių paslaugų plėtrai ir teikimui, įskaitant materialinio nepritekliaus mažinimą. Be to, galima dar pagerinti asmenims su negalia teikiamas bendruomenines paslaugas, kad jomis būtų geriau remiama teisė į savarankišką gyvenimą.

PAGRINDINĖS IŠVADOS

Srityse, **kurios įtrauktos į dabartines šaliai skirtas rekomendacijas**, Lietuvai būtų naudinga:

- **didinti mokestines pajamas**, didinant mokesčius, kurie mažiau kenkia augimui, gerinant mokestinių prievolių vykdymą, supaprastinant ir racionalizuojant specialius mokesčių režimus ir tęsiant pastangas laipsniškai panaikinti netikslines subsidijas iškastiniam kurui;

- **stiprinti savivaldybių bendradarbiavimą**, teikiant institucinę paramą ir paskatas, kad būtų teikiamos bendros viešosios paslaugos ir pritraukiama investicijų į regionus;

- **gerinti galimybes gauti finansavimą**, šalinant struktūrines skolinimo kliūtis, didinant valstybės valdomų įmonių pirminių viešų akcijų siūlymų skaičių ir stiprinant papildomo pensijų kaupimo sistemas, kad būtų padidintos investicijomis grindžiamos santaupos;

- **stiprinti verslo ir mokslo ryšius**, sprendžiant universitetų tinklo susiskaidymo problemą ir racionalizuojant esamas mokesčių paskatas, kad būtų palengvintos privačiosios investicijos į MTP ir remiami inovaciniai pajėgumai;

- **remti energetikos sistemos integraciją**, spartinant jūros vėjo jėgainių diegimą ir investicijas į skirstomąjį tinklą, didinant sistemos lankstumą ir atkuriant tarpvalstybines jungtis;

- **gerinti būsto kokybę ir didinti energijos vartojimo efektyvumą**, spartinant renovaciją ir taip sumažinant energijos poreikį ir išlaidas būstui;

- **spartinti pramonės transformaciją ir žiediškumą siekiant didinti ekonomikos konkurencingumą**, skatinant pramonės gamybos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą, gerinant išteklių naudojimo efektyvumą, didinant žiedinį medžiagų naudojimą ir plėtojant atliekų perdirbimo bei naudojimo pajėgumus;

- **mažinti transporto priklausomybę nuo iškastinio kuro**, spartinant viešojo ir privačiojo automobilių parko bei geležinkelių infrastruktūros elektrifikavimą, užbaigiant „Rail Baltica“ projektą ir gerinant viešojo transporto koordinavimą bei didinant jo patrauklumą;

- **skatinti aukštynkryptę socialinę konvergenciją sprendžiant kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą**, visų pirma didinant profesinio rengimo ir mokymo patrauklumą, gerinant dalyvavimą suaugusiųjų švietimo programose ir jų atitiktį darbo rinkos poreikiams, didinant aktyvios darbo rinkos politikos priemonių aprėptį, taip pat gerinant asmenų su negalia, užsieniečių bei kitų nepakankamai atstovaujamų grupių integraciją;

- **skatinti žmogiškojo kapitalo plėtrą gerinant švietimo ir mokymo sistemą**, be kita ko, šalinant pasiekimų atotrūkį tarp miesto ir kaimo vietovių, skatinant, ypač moteris, rinktis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos studijas, didinant mokytojo profesijos patrauklumą ir išlaikant naujus mokytojus;

- **gerinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą**, teikiant pakankamą

finansavimą ir tobulinant finansavimo modelius;

- **gerinti sveikatos rezultatus**, stiprinant pirminę bendruomeninę sveikatos priežiūrą, sprendžiant sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros specialistų trūkumo problemą, ypač atokiose vietovėse, bei kuriant integruotą ilgalaikės priežiūros sistemą;

- **spręsti pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties problemas**, didinant socialinės apsaugos sistemos aprėptį, adekvatumą ir veiksmingumą, gerinant galimybes gauti socialinį būstą ir jo kokybę, didinant senatvės pensijų adekvatumą, kartu išlaikant pensijų sistemos tvarumą.

PRIEDAI

PRIEDŲ SĄRAŠAS

A1. ŠSR įgyvendinimas 35

Fiskaliniai klausimai 42

A2. Fiskaliniai klausimai ir skolos tvarumas 42

A3. Apmokestinimas 46

Našumas 50

A4. Inovacijos verslui 50

A5. Bendroji rinka ir pramonė 56

A6. Taupymas, investavimas ir galimybės gauti finansavimą 64

A7. Veiksminga institucinė sistema 72

Tvarumas 77

A8. Pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, žiediškumas ir klimato kaitos švelninimas 77

A9. Perėjimas prie įperkamos energijos 84

A10. Prisitaikymas prie klimato kaitos, parengtis ir aplinka 90

Socialinis teisingumas 97

A11. Darbo rinka 97

A12. Socialinė politika 101

A13. Švietimas ir įgūdžiai 105

A14. Socialinių rodiklių suvestinė 109

A15. Sveikata ir sveikatos priežiūros sistemos 110

A16. Būstas 114

Horizontalieji aspektai 119

A17. Darnaus vystymosi tikslai 119

A18. Konkurencingi regionai 121

A19. Transportas 127

LENTELIŲ SĄRAŠAS

A1.1. ŠSR įgyvendinimas ir Komisijos vertinimas 35

A2.1. Numatomas su senėjimu susijusių išlaidų pokytis 2025–2040 m. ir 2025–2070 m. 43

A2.2. Papildomo pensijų kaupimo sistemų plėtros galimybės 45

A2.3. Fiskalinio valdymo duomenų bazės rodikliai ir viešosios apskaitos branda 45

A3.1. Mokesčių rodikliai 46

A4.1. Pagrindiniai inovacijų rodikliai 55

A5.1. Bendroji rinka ir pramonė 63
A6.1. Santaupų ir investicijų sąjungos apibendrinamoji diagnostika 64
A6.2. Finansų sektoriaus rodikliai 71
A7.1. Lietuva. Pasirinkti geresnio reglamentavimo priimant pirminės teisės aktus rodikliai 73
A7.2. Skaitmeninio dešimtmečio pagrindiniai veiklos rezultatų rodikliai: skaitmeninių viešųjų paslaugų prieinamumas 73
A8.1. Pagrindiniai švarios pramonės ir klimato kaitos švelninimo rodikliai. Lietuva 82
A10.1. Pagrindiniai prisitaikymo rodikliai 96
A14.1. Lietuvos socialinių rodiklių suvestinė 109
A15.1. Pagrindiniai sveikatos priežiūros rodikliai 112
A18.1. Svarbiausi pokyčiai, iššūkiai ir išteklių paskirstymas 122
A18.2. Pagrindiniai Lietuvos regioniniai rodikliai (NUTS 3 lygmens) 123

DIAGRAMŲ SĄRAŠAS

A2.1. Pirminių išlaidų raida ir sudėties pokyčiai 43
A3.1. Mokestinės pajamos pagal ekonomines funkcijas 2024 m, LT (išorinis žiedas) ir ES 27 (vidinis žiedas) 46
A3.2. Vienišo uždirbančio asmens ir antrojo šeimoje uždirbančio asmens mokesčių pleištai (procentine visų darbo sąnaudų dalimi) (2025 m.) 48
A4.1. Investicijos į MTP, išreikštos BVP procentine dalimi, 2010–2024 m. 52
A5.1. Apdirbamosios pramonės gamyba. Iš viso ir tam tikri sektoriai, indeksas (2021 m. – 100), 2015–2024 m. 61
A6.1. Ne finansų bendrovių finansavimo sudėtis 65
A6.2. Kapitalo rinkos ir finansų tarpininkai 66
A6.3. Namų ūkių finansinio turto sudėtis 67
A7.1. Pasitikėjimas teisingumo sistema, regioninėmis ir vietos valdžios institucijomis bei vyriausybe 72
A7.2. Daugiausia laiko reikalaujantys paslaugų teikimo aspektai 73
A8.1. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, išmetamas pastangų pasidalijimo sektoriuose, 2005, 2023 ir 2024 m. 79
A9.1. Elektros energijos ir dujų kainos namų ūkių ir ne namų ūkių vartotojams 2025 m. pirmąjį pusmetį 84
A9.2. Mažo anglies dioksido pėdsako elektros energijos gamyba, palyginti su elektros energijos didmeninėmis kainomis, 2025 m. 85
A9.3. Lietuvos elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybos įrenginių įrengtoji galia, palyginti su elektros energijos gamybos rūšių deriniu 87
A11.1. Pagrindiniai darbo rinkos rodikliai 97
A12.1. Skurdas ir socialinė atskirtis 101
A15.1. Išvengiamas mirtingumas 110
A15.2. Galimas darbingo amžiaus pailgėjimas dėl prevencijos, 2022–2040 m. 111
A16.1. Būsto kainos, nuoma ir kainų ir pajamų santykio raida Lietuvoje ir ES 27 nuo 2005 m. 114
A16.2. Būsto pasiūlos Lietuvoje rodikliai nuo 2005 m. 115
A16.3. Skolinimosi išlaidos ir būsto paskolos Lietuvoje ir euro zonoje nuo 2018 m. 115
A16.4. Pasirinkti būsto įperkamumo rodikliai 118
A17.1. DVT įgyvendinimo pažanga Lietuvoje 119
A18.1. BVP vienam gyventojui (PGS, ES=100) augimas, NUTS 3, 2004–2024 121
A18.2. Našumas per dirbtą valandą: vidutinis metinis augimas ir lygis, NUTS 3 121

ŽEMĖLAPIŲ SĄRAŠAS

A18.1. BVP vienam gyventojui, palyginti su ES vidurkiu, NUTS 2 121
A18.2. Gyventojų skaičiaus augimas, 2015–2024 m., NUTS 3, vidutinis metinis pokytis 1 000 gyventojų 124
A19.1. TEN-T tarpvalstybiniai ir nacionaliniai prioritetiniai ruožai Lietuvoje. 128

A1.1 lentelė. **ŠSR įgyvendinimas ir Komisijos vertinimas**

Lithuania faces challenges in a wide range of policy areas, as identified in the country-specific recommendations (CSRs). Lithuania was recommended, among other things, to reinforce defence spending while ensuring fiscal sustainability, enhance SME financing and regional innovation, accelerate the green transition and energy independence, strengthen healthcare resilience and social equity, and improve education and labour market alignment.

The Commission has assessed the degree of implementation of the 2025 CSRs considering the policy action taken by Lithuania to date*. To do so, the Commission has taken into account the information provided by Lithuania in its Annual Progress Report as well as other information sources. This annex provides summary information on the policy actions taken or planned by Lithuania for each CSR. More detailed information on these actions is included in the relevant chapters and other annexes of the report.

**CSR 2 is not assessed in CeSaR. RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.*

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
1.1 Reinforce overall defence and security spending and readiness while ensuring debt sustainability in line with the European Council conclusions of 6 March 2025.	Total general government defence expenditure in 2026 is projected at 2.9% of GDP, corresponding to an increase of 0.5 ppt. compared to 2024.	Total general government defence expenditure in 2027 is projected at 3.5% of GDP, corresponding to an increase of 1.0 ppt. compared to 2024.	Substantial Progress
1.2 Adhere to the maximum growth rates of net expenditure recommended by the Council on 21 January 2025, while making use of the allowance under the national escape clause for higher defence expenditure.	Cumulated deviation in 2025 amounted to 1.5% of GDP and is only partially explained by the NEC flexibility (1.2 pps. of GDP). Cumulated deviation in 2026 projected at 2.2% of GDP and is only partially explained by the NEC flexibility (1.5 pps. of GDP).		Limited Progress
1.3 Provide adequate financing for healthcare	Lithuania has increased the health insurance contribution paid by the state for persons insured at its expense from EUR 773.9 to EUR 781 per person.		Limited Progress
1.4 [Provide adequate financing for] social protection	Lithuania has taken initial steps to increase funding for social protection by adopting a reform of social benefit indexation.		Some progress
1.5 [Provide adequate financing for] general public services	Lithuania concluded a binding collective agreement on wage-setting for general government employees.		Limited progress
1.6 Improve tax compliance	Lithuania has strengthened tax collection by adopting measures laid down in its RRP: upgrading IT systems, including real-time VAT reporting, introducing automated transaction data reporting and e-receipts, new cash registers, limiting cash payments and providing training for civil	IMF technical assistance to help reduce the size of the shadow economy and the value-added tax (VAT) gap, as well as improve tax administration and collection.	Some Progress

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
	servants.		
1.7 Broaden the tax base to sources less detrimental to growth	In 2025, Lithuania adopted a tax package, that included raising revenues through measures that are less detrimental to growth, including a levy on non-life insurance premiums, an excise on sugar-sweetened drinks, a reduction of VAT tax exemptions, changes in taxation of immovable property, and further increases in excise duty rates on ethyl alcohol and alcoholic beverages, tobacco products, and their alternatives.		Some Progress
3.1 Improve access to finance for small and medium-sized enterprises including by stimulating competition in financial services and participation in financial markets by facilitating the use of savings for investment	Introduction of the Investment Account regime and the Capital Market Development Guidelines Launch of the 50 million Baltic Capital Market Acceleration Fund; Strategic Private Credit Co-Investment: Lithuania has launched a €191.6 million initiative in partnership with the European Investment Fund (EIF). Amended Law on Supplementary Voluntary Pension Accumulation introduces significant changes to the investment framework by expanding eligible asset classes and establishing a new regime for derivatives. Law on the Accumulation of Pensions abolishes automatic enrolment, introduces broader exit possibilities including full withdrawal in exceptional health cases and during a 2026–2027 transitional window, allows partial or early withdrawals under specified conditions. Amendment to Government Resolution No. 910, strengthens ILTE's mandate, and creates the conditions for more streamlined administration of state- and EU-funded financial instruments	The government is injecting €412 million into the national development bank (ILTE) to reach a total capital of €800 million by 2026 and enabling it to raise additional capital on the market. A comprehensive market gap assessment is planned to better calibrate and target interventions As of early 2026, Lithuania is enshrining the ESAP into national law. This creates a centralized digital platform for SME financial data, directly addressing the "information asymmetry" and "poor documentation" issues that remain a primary cause of SME loan rejections.	Limited Progress
3.2 Facilitate investment in R&D and support innovative capacity,	New support initiatives launched: nationally funded measures in AI aimed at SMEs and different measures in the Cohesion programme (STEP, procurement,	Plan to establish national AI factory	Some Progress

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
	AI) Lithuania is on track to meet its national target for public R&D investment.		
3.3 including by reviewing and streamlining existing tax incentives for R&D,	N/A	Proposal for reform to simplify R&D tax incentives initiated by MoE (ex-ante certification of initiatives which qualify for R&D exemptions), but it did not yet pass the government vote.	Limited Progress
3.4 reinforcing institutional and structural capacity of higher education institutions and research institutes in particular through improving the university network to foster business-science linkages	N/A	Preparing for 2028 exercise to evaluate performance of whole public science base.	Limited Progress
3.5 and incentivising enrolment in post-secondary education in science, technology, engineering and mathematics (STEM) fields.	Lithuania continued several initiatives in 2025 dedicated to address the shortage of talent in STEM, notably the STEM scholarships initiative.	N/A	Some Progress
3.6 Address regional disparities by improving the legal and institutional framework to promote intermunicipal cooperation and development of local clusters in order to attract investments to regions	Late-December amendments to the Public Administration Law improving the legal and governance framework for inter-municipal cooperation for joint provision of services		Some Progress
3.7 and to improve provision of public services, including the coordination of public transport routes and modes.	Health reforms introduced a needs-based, state-funded municipal service model.	Travel planning and ticketing system is foreseen to be implemented as part of the Social Climate Plan, which should provide a more coordinated public transport solution and facilitate access.	Limited Progress
4.1: Further reduce reliance on fossil fuels and imported energy	Acceleration of domestic renewable electricity deployment: Overall installed renewable capacity at 6,200 MW (+36% vs 2024). Solar PV capacity reached 3.3 GW (+27% vs 2024). Onshore wind capacity reached 2.5 GW (+37% vs 2024). Expansion of decentralised renewable generation: growth in prosumers	Offshore wind deployment for renewable electricity self-sufficiency by 2030, following state aid approval (2023) for 700 MW with a 15-year CfD , although the 2nd tender (Jun - Oct 2025) was invalid.	Some Progress

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
	to 170 000 in 2025 (+37% vs 2024). Expansion of energy communities (23 new ones in 2025; total 62).		
4.2 and ensure sufficient capacity in and access to the electricity grid with a view to maintaining a fast pace of deployment of renewable energy.	Reinforcement & modernisation of transmission infrastructure linked to synchronisation (although interconnectivity was temporarily reduced to 21% due to synchronisation). Advancement of network planning to address growing connection demand from decentralised renewable generation and storage. Expansion of system flexibility and storage capacity through development of the Kruonis pumped storage expansion.	Completion of the Kruonis pumped storage expansion (fifth unit, +110 MW), expected by end-2026. Development and/or planning of additional cross-border electricity interconnection capacity (Harmony Link with PL, reinforcement with LV, possible offshore interconnector with DE); and public consultations on additional system operation measures to increase the commercial electricity trade capacity of the LitPol Link interconnection.	Some Progress
4.3 Make buildings more energy efficient to reduce energy poverty,	Reinforcement of the building renovation framework in the context of the RRP (improved national coordination, enhanced digitalisation and better management of information). Increased funding for building renovations (with RRF and other sources of EU funding). Renovations of more than 500 buildings underway. Draft National Renovation Plan prepared.	Further implementation of building renovations under the reinforced framework. Measures for energy efficiency renovations are being included in the draft Social Climate Plan and National Building Renovation Plan.	Limited Progress
4.4 and continue to take action to phase out non-targeted fossil-fuel subsidies, notably ones for heating.	Abolished the reduced VAT rate for residential heating hot water and firewood starting in January 2026. The excise tax on certain fossil fuels has been increased, but further increase has been put on hold due to concerns about cross-border fuel purchases.	N/A	Limited Progress
4.5 Increase resource productivity to progress towards a circular economy, by focusing on resource efficiency	Landfilling successfully reduced surpassing the EU 2035 target mainly by investing in incineration capacity with energy recovery. Circular economy strategy 2035 adopted in the context of the RRP advancement in metrics on green public procurement.	Implementation of the Circular economy strategy 2035, but with no specific actions.	Limited Progress
4.6 and the transformation and decarbonisation of industrial production.	Modernisation Fund used to support industry decarbonisation through energy efficiency improvements, substitution of	National carbon capture and storage legislation planned for 2026, including provisions on regulatory governance,	Limited Progress

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
	polluting technologies and renewable energy deployment. Additional support from Cohesion Fund and the Just Transition Fund is provided to industrial installations to aid decarbonisation.	infrastructure ownership, third-party access and tariff design.	
4.7 Increase the uptake of public and sustainable transport.	Increase of excise duties, and Introduction of CO2 component in excise duties, gradually increasing until 2030. RRF and Modernisation Fund: Subsidies for individuals and legal entities for purchasing zero-pollution heavy vehicles and electric buses; introduction of VAT deduction on BEV purchases up to €50,000 Revision of the Law on Alternative Fuels implementing low-emission zones in cities with over 80,000 inhabitants and establishing LEZs in highly polluted areas. Increasing publicly accessible charging points to 4,800 points (15-fold since 2020); Electrification of the Kaišiadorys–Klaipėda train line is almost complete.	The goal is 6,000 points by 2030, with 43 charging pools along TEN-T corridors. Approximately 100 km of cycling infrastructure is implemented annually. Nine electric (EMU) and six battery-electric (BEMU) trains will enter service in late 2026. Rail Baltica: Construction is ongoing on the North-South axis, although it is heavily delayed due to high costs. Social Climate Plan: €440 million is planned for transport-sector measures (2026–2032)	Limited Progress
5.1 Make the health system more resilient and improve health outcomes by strengthening access to primary and preventive care and increasing the availability of health workers.	In 2025, Lithuania made some progress in improving healthcare services, including the continuous implementation of Health Centres in municipalities and introduction of new services in Mental Health Centres.	Ongoing implementation of the hospital network reorganisation reform. Consideration of a single-payer model for healthcare financing to reduce OOP payments Preparation of procedures for mobilisation actions of the National Crisis Management Centre and the Emergency Management Plan.	Some Progress
5.2 Address income inequality, poverty and social exclusion by increasing the coverage, adequacy and effectiveness of the social protection system,	Lithuania has reformed benefit indexation to reflect inflation and wage growth, increased child maintenance benefits and extended unemployment insurance for persons nearing retirement. Further amendments seek to broaden access to social assistance and reinforce labour market incentives.	Several initiatives, including labour-market and pay-transparency reforms, remain under preparation or pending implementation. Most measures will enter into force from 2026 onwards	Some Progress
5.3 improving the design of the tax system,	In June 2025, Lithuania amended the Law on Personal Income Tax, increasing the progressivity of	Lithuania plans to carry out a comprehensive review of the business regimes legal	Substantial Progress

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
	personal income taxation, and also introducing unified progressive rates for many sources of income]	framework. Based on the results of the review, legal amendments should be adopted, which will also affect special tax regimes.	
5.4 improving access to and quality of social housing,	The Government earmarked EUR 126 million of European funds to build social housing for 3850 users (90M€ have been committed for 45 projects representing ca 2200 users. The projects are still ongoing). Adopted legislative amendments setting standards for social housing to ensure dignified living conditions.	Earmarking of EUR 35 million for social housing through the social climate fund. Continuation of the construction of the units of social housing. Law on "Support for Housing Acquisition and Rental" which will inter alia define decency criteria for social housing.	Some Progress
5.5 and increasing the adequacy of old-age pensions, while maintaining the sustainability of the pension system.	The 2026 budget foresees a 12% increase in the average old-age pension. The second-pillar pension scheme is being reformed, notably moving to an opt-in model and expanded withdrawal possibilities	A review of the State Social Insurance Reserve Fund (to be carried out in 2026-2027) is planned.	Limited Progress
6.1 Improve the quality, equity and efficiency of the general education system, particularly addressing the urban-rural achievement gap,	Establishment of The Subject Council to review and update the competence-based curriculum. Funding increases for non-formal education by EUR 5M (to a total of EUR 25M). Vilnius Municipal Council approved a rule that newly arrived children from non-EU countries must receive primary education in Vilnius municipal schools only in Lithuanian-language schools. Permitted small class sizes in schools with municipalities paying half the costs; no quality impact assessment was conducted.	Finalisation of the Millennium Schools Programme	Limited Progress
6.2 while increasing the attractiveness of the teaching profession to address persistent shortages and ageing in the workforce.	Increase in teachers' salaries by 8.41%. Established working group to focus on training and attracting teachers into shortage subjects. Two-year teaching programme option for HEI graduates via streamlined process.	Annual provision for competence enhancement opportunities for 500 school leaders and staff, focusing on STEAM, until 2028. Financial incentives and international development opportunities to attract professionals from other	Some Progress

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

Recommendation text	**Main measures adopted or implemented** *By 30 April 2026*	**Preparatory steps/ credibly announced measures** *By 30 April 2026*	**Assessm. of progress**
		disciplines.	
6.3 Address the skills mismatch by increasing the labour market relevance of higher education,	Continued initiatives: STRATA's Human Capital Status Reports, study field evaluations by SKVC and RRP incentive-based funding	Preparations are being made for the 2028 performance evaluation of higher education institutions	Limited Progress
6.4 promoting the acquisitions of green skills	Implementation of competence-based curricula which is aligned with the European Commission's GreenComp framework. Supported SMEs in green transitions.	Effectively enhanced green skills acquisition by updating vocational education programmes.	Substantial Progress
6.5 improving adult learning including for unemployed people, low-skilled people and other vulnerable groups,	The following measures were introduced or improved: acquiring high value-added qualifications and competences (AHVQ), learning platform www.kursuok.lt, improvement of the access to vocational training for people with special needs and from disadvantaged socio-cultural context in the regions, measures for drop-outs from vocational training reduction. A pricing system was developed	KURSUOK system is going to be developed further	Some Progress
6.6 and increasing the coverage of active labour market policies, including through improved incentives to participate	In 2025, the country reformed its unemployment benefit system, aiming to increase the incentives for the unemployed to return to work. New counselling system for persons in debt, partial compensation of transportation costs for people participating in the active labour market policies, additional incentives for employers participating in the employment under an apprenticeship, subsidized employment.	Improving the targeting and effectiveness of Active Labour Market Policies. Simplification of documentation and improvement of participant selection criteria. 22 Regional career centres providing career planning services should operate by the end of 2026. Debt consultants have to complete 40 academic hours trainings.	Limited Progress

Šaltinis: Lietuvos ataskaitos ir Komisijos vertinimas

Šiame priede aptariamos pasirinktos viešųjų finansų temos ir 2025 m. liepos mėn. Lietuvai skirtų fiskalinių ir struktūrinių rekomendacijų (ŠSR) įgyvendinimo pažanga. Be kita ko, tose ŠSR paraginta didinti gynybos išlaidas ir stiprinti pasirengimą, kartu įgyvendinant fiskalinę strategiją, vadovaujantis 2025 m. liepos 8 d. Tarybos rekomendacija. Lietuva taip pat buvo paraginta teikti pakankamą sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir bendrųjų viešųjų paslaugų finansavimą, gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui. 2025 m. liepos 8 d. Taryba priėmė rekomendaciją, kuria pritariama Lietuvos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui ([10]); plane pateiktas fiskalinis koregavimas paskirstytas per ketverius metus. 2025 m. liepos 8 d. Taryba taip pat aktyvavo Lietuvai skirtą nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pereiti prie aukštesnio gynybos išlaidų lygio ([11]),([12]).

Valdžios sektoriaus balanso, skolos ir viešųjų išlaidų pokyčiai ([13])

2025 m. pabaigoje Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas sudarė 1,8 proc. BVP, o valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis siekė 39,5 proc. Pagal Komisijos 2026 m. pavasario prognozę numatoma, kad Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas 2026 m. padidės iki 2,2 proc. BVP, o 2027 m. – iki 2,7 proc. BVP. Pagrindinės to priežastys yra numatomas i) išlaidų, susijusių su nacionalinėmis investicijomis, ii) socialinių išlaidų, iii) tarpinio valdžios sektoriaus vartojimo ir viešojo sektoriaus darbo užmokesčio bei iv) palūkanų išlaidų padidėjimas. Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus pajamos didės dėl tokių veiksnių, kaip i) didesni akcizai taršiam iškastiniam kurui, ii) PVM lengvatos centriniam šildymui ir karšto vandens tiekimui panaikinimas, iii) saugumo įnašo įvedimas, iv) pelno mokesčio tarifo padidinimas ir v) akcizų tabako gaminiams ir elektroninėms cigaretėms padidinimas. Tačiau nesitikima, kad numatomas pajamų padidėjimas padengs visas didesnes išlaidas.

Lietuva padarė nedidelę pažangą įgyvendindama šaliai skirtą rekomendaciją teikti pakankamą socialinės apsaugos ir viešųjų paslaugų finansavimą. Tokios politikos sritys kaip sveikatos priežiūra, socialinė apsauga ir bendrosios viešosios paslaugos ([14]) tebėra nepakankamai finansuojamos: dabartinis biudžetas ir vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto planas neužtikrina pakankamo finansavimo, kad būtų patenkinti struktūrinių išlaidų poreikiai šiose srityse. 2024 m. socialinės apsaugos išlaidos sudarė 14,7 proc. BVP, t. y. gerokai mažiau nei ES vidurkis (19,6 proc.) (žr. 12 priedą). Mažos išlaidos ir toliau riboja pervedimų poveikį skurdo mažinimui, o dėl dabartinio finansavimo modelio silpnumo tebėra socialinių paslaugų teikimo spragų. Nors Lietuva kai kurias socialines paslaugas finansuoja iš nacionalinio biudžeto ir planuoja sukurti prie individualių poreikių pritaikytus socialinių paslaugų krepšelius, kuriais bus nustatyti minimalūs finansavimo lygiai, iš savivaldybių biudžetų finansuojamos socialinės paslaugos įvairiose savivaldybėse tebėra nevienodos, nevisiškai atitinka faktinę paklausą, jų dažnai reikia ilgai laukti ir jos dažnai nepakankamai savivaldybių finansuojamos (žr. 12 priedą). Sveikatos priežiūrai taip pat skiriama per mažai lėšų – viešosios išlaidos sudaro 5,8 proc. BVP (ES – 7,4 proc.) (žr. 15 priedą). Sveikatos priežiūros įstaigų finansavimo modelis yra nepakankamai veiksmingas, nes pajamų iš sveikatos draudimo įmokų vis dar struktūriškai nepakanka, kad būtų patenkinta sveikatos priežiūros paslaugų paklausa ir padengtos jų

([10]) OL C, C/2025/3959, 2025 8 8, http://data.europa.eu/eli/C/2025/3959/oj.

([11]) OL C, C/2025/3970, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj

([12]) Kaip Lietuva laikosi Tarybos rekomenduoto didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo, vertinama dokumente COM(2026)200.

([13]) Duomenys, kuriais grindžiama biudžeto priežiūra (grynųjų išlaidų augimas) pateikiami fiskalinės statistikos lentelėse (SWD(2026)200), kuriose pateikiami pagrindiniai valstybių narių biudžeto politikos vertinimui aktualūs duomenys.

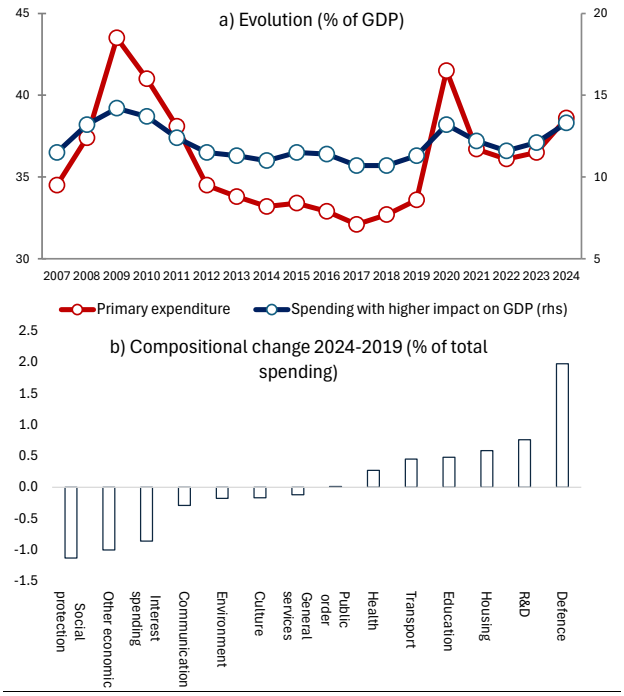
([14]) Pagal COFOG klasifikaciją „bendrosios viešosios paslaugos“ – tai išlaidos, skirtos bendram valdžios sektoriaus, įskaitant centrinę administraciją, teisėkūros ir vykdomąsias institucijas, mokesčių ir užsienio reikalų institucijas, veikimui, taip pat valstybės skolos sandoriams ir bendriesiems pervedimams tarp valdžios lygmenų.

išlaidos, o tai prisideda prie didėjančio nacionalinio sveikatos draudimo fondo deficito, sveikatos priežiūros įstaigų įsiskolinimo, lemia nepatenkintus sveikatos priežiūros poreikius, sunkumus išlaikyti sveikatos priežiūros darbuotojus, taip pat pacientų mokėjimus savo lėšomis, kurie yra vieni iš didžiausių ES ir kurių po trečdalį sudaro mokėjimai vaistams ir dantų priežiūrai (žr. 15 priedą). Bendram valdžios sektoriaus veikimui skirtos išlaidos bendrosioms viešosioms paslaugoms taip pat yra mažos ir sudaro 3,6 proc. BVP (ES – 6,1 proc.).

Lietuva padarė nedidelę pažangą užtikrindama didesnį savo mokesčių sistemos palankumą augimui. Valdžios institucijos priėmė pajamas didinančių mokestinių priemonių rinkinį; daugelis jų įsigaliojo 2026 m. sausio mėn. ir yra susijusios su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimais. Tai, be kita ko, i) komercinės ir gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto apmokestinimo reforma, ii) laipsniškas akcizų didinimas (pvz., taršiems degalams), iii) naujo mokesčio nealkoholiniams saldintiems gėrimams įvedimas ir iv) PVM bazę išplečiančios priemonės, pavyzdžiui, sumažinto tarifo šildymui panaikinimas (žr. 3 priedą). Nors šiomis priemonėmis išplėsta mokesčio bazė ir kiek padidintos mokestinės pajamos, mokesčiai iš šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui, pavyzdžiui, periodiniai nekilnojamojo turto ir aplinkos mokesčiai, tebėra vieni mažiausių ES (žr. 3 priedą). Dėl periodinio nekilnojamojo turto mokesčio reformos mokestinės vertės atnaujinamos dažniau, kad būtų geriau atspindėtos rinkos kainos. Tačiau didelės pagrindiniam gyvenamajam būstui taikomos išimtys ir ribotas progresyvumas mažina reformos pajamų potencialą. Mokesčių sistema toliau sudaro sąlygas naudotis samdomo darbo, savarankiško darbo ir įsteigtų tam tikros formos įmonių apmokestinimo skirtumais (žr. 3 priedą). Kalbant apie reikalavimų laikymąsi, skaitmenizacija ir plačiai paplitęs iš anksto užpildytų deklaracijų naudojimas 2024 m. padėjo sumažinti PVM atotrūkį iki 13,2 proc. Tačiau iššūkių lieka, o šešėlinė ekonomika vis dar viršija ES vidurkį (žr. 3 priedą).

Nors išlaidos, turinčios didesnį poveikį BVP, per tris dešimtmečius iš esmės nepakito, nuo 2019 m. jos šiek tiek padidėjo. Tai gali būti susiję su EGADP, kuri sudarė palankesnes sąlygas kokybe grindžiamai fiskalinei strategijai, poveikiu. Kalbant apie išlaidų struktūrą matyti, kad didžiausia visų išlaidų dalis tenka socialine apsaugai (apie 40 proc.), kiek mažiau – sveikatos priežiūrai, švietimui ir ekonomikos reikalams ([15]) – kiekvienai iš šių sričių tenka po 10 proc. ar daugiau visų išlaidų. Atsižvelgiant į naujausius saugumo srities pokyčius, nuo 2019 m., gerokai padidėjo viešosios išlaidos gynybai (žr. A2.3 diagramą). Išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai, būstui, transportui, sveikatos priežiūrai ir švietimui didėjo kiek nuosaikiau. Nepaisant nuolatinių investicijų į švietimą, pasiekimų atotrūkis tarp miesto ir kaimo vietovių išlieka ir yra didesnis nei ES vidurkis (išsamesnė informacija pateikta 13 priede). Kita vertus, išlaidos ryšiams sumažėjo. Šiai tendencijai reikia skirti dėmesio, nes ši kategorija paprastai laikoma palankia augimui.

A2.1 diagrama. **Pirminių išlaidų raida ir sudėties pokyčiai**



Šaltinis: Eurostatas

Pastaba. Remiantis ekonomine literatūra, kategorijoms, kurioms laikomos turinčiomis didesnį poveikį augimui, priskiriamas švietimas, moksliniai tyrimai ir plėtra, sveikatos priežiūra, transportas ir ryšiai (žr. Barbiero and Cournede (2013), Gemmel et al. (2016), Lupu et al (2018), Cepparulo and Mourre (2020) ir OECD (2025)).

([15]) Tai valdžios sektoriaus veikla, politika ir išlaidos, kuriomis siekiama reguliuoti, remti ir plėtoti ekonominę veiklą pagrindiniuose sektoriuose, įskaitant bendrąją ekonominę ir darbo politiką, žemės ūkį ir gamtos išteklius, energetiką, pramonę, statybą ir kitoms kategorijoms nepriskirtas kitas ekonomines funkcijas. Nors transportas ir ryšiai, taip pat mokslinių tyrimų ir plėtros veikla paprastai laikomi šių funkcijų dalimi, pateiktoje diagramoje šios sritys pateiktos atskirai.

A2.1 lentelė. **Numatomas su senėjimu susijusių išlaidų pokytis 2025–2040 m. ir 2025–2070 m.**

	ageing-related expenditure	change in 2025-2040 (pps GDP) due to:					ageing-related expenditure	
		pensions	*healthcare*	*long-term care*	*education*	*total*		
LT	15.7	*1.9*	*0.4*	*0.3*	*-0.3*	***2.3***	18.0	**LT**
EU	24.3	*0.5*	*0.3*	*0.4*	*-0.3*	***0.9***	25.2	EU

	ageing-related expenditure	change in 2025-2070 (pps GDP) due to:					ageing-related expenditure	
		pensions	*healthcare*	*long-term care*	*education*	*total*		
LT	15.7	*2.3*	*0.8*	*0.9*	*-0.3*	***3.7***	19.4	**LT**
EU	24.3	*0.2*	*0.6*	*0.8*	*-0.3*	***1.3***	25.6	EU

Šaltinis: 2024 m. ataskaita dėl senėjimo (EK EPK).
Pastaba. 2025, 2040 ir 2070 m. projekcijos parengtos remiantis 2024 m. ataskaitos dėl senėjimo duomenimis.

Su visuomenės senėjimu susijusios išlaidos

Numatoma, kad iki 2040 m. bendros su senėjimu susijusios išlaidos Lietuvoje padidės maždaug 2 procentiniais punktais, iki maždaug 18 proc. BVP, o iki 2070 m. jos dar padidės 1,5 procentinio punkto (žr. A2.1lentelę)([16])**.** Bendras padidėjimas daugiausia susijęs su numatomu pensijų didėjimu, o sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros išlaidos didės mažiau. Bendros su senėjimu susijusios išlaidos turėtų išlikti mažesnės už ES vidurkį.

Numatoma, kad viešosios išlaidos pensijoms, kaip BVP dalis, per ateinančius dešimtmečius padidės maždaug 2 procentiniais punktais, o vėliau daugiau ar mažiau nesikeis. 2070 m. bendrosios viešosios išlaidos pensijoms, sudarysiančios apie 10 proc. BVP, turėtų būti mažesnės už numatomą ES vidurkį. 2025 m. Lietuva gavo ŠSR didinti senatvės pensijų adekvatumą, kartu išlaikant pensijų sistemos tvarumą. Siekdama įgyvendinti šią ŠSR, Lietuva 2026 m. vidutiniškai maždaug 12 proc. padidino senatvės pensijas. Tačiau antrosios pakopos pensijų sistemos reforma ([17]), ypač perėjimas prie savanoriško kaupimo modelio ir išplėstos galimybės atsiimti lėšas nuo 2026 m. pradžios, turėtų sumažinti dalyvavimą šioje papildomo pensijų kaupimo sistemoje ir gali pakenkti būsimam pensijų adekvatumui.

Papildomo pensijų kaupimo sistemos gali padidinti pensijų sistemos atsparumą, įvairindamos pensijų pajamų šaltinius. Tačiau Lietuvoje jomis naudojamasi ribotai: 2024 m. pabaigoje privačių pensijų turtas sudarė apie 12 proc. BVP, o sistemose dalyvavo 76 proc. darbingo amžiaus gyventojų ([18]). Kaip minėta pirmiau, dėl pensijų reformos dalyvių skaičius 2026 m. ir 2027 m. turėtų sumažėti. Tai sutampa su didėjančiu spaudimu vidutinės trukmės laikotarpio išlaidoms valstybinėms pensijoms ir numatomu pajamų pakeitimo normos sumažėjimu 2 procentiniais punktais 2025–2040 m. (žr. A2.1 ir A2.2 lenteles) ([19]).

Numatoma, kad viešosios sveikatos priežiūros išlaidos 2025 m. sudarys 4,4 proc. BVP (mažiau nei 6,6 proc. ES vidurkis), iki 2040 m. turėtų padidėti 0,4 procentinio punkto, o iki 2070 m. – dar 0,4 procentinio punkto.

Numatoma, kad viešosios išlaidos ilgalaikei priežiūrai 2025 m. sudarys 1 proc. BVP (mažiau nei 1,7 proc. ES vidurkis), iki 2040 m. turėtų padidėti 0,3 procentinio punkto, o iki 2070 m. – dar 0,6 procentinio punkto.

Nacionalinės fiskalinės sistemos

([16]) Projekcijos parengtos remiantis 2024 m. ataskaitos dėl senėjimo duomenimis.

([17]) Antroji pakopa – tai papildomo pensijų kaupimo sistema, kurią įgyvendina privačiojo sektoriaus investiciniai fondai.

([18]) Šaltinis: OECD, *Pension Market in Focus 2025*. Nurodytas didžiausias dalyvavimo bent vienoje papildomo pensijų kaupimo programoje rodiklis.

([19]) (Bendroji) pajamų pakeitimo norma, priklausomai nuo turimų duomenų, apima tiek valstybines, tiek privačias pensijas. Ji grindžiama 2024 m. ataskaitos dėl senėjimo prognozėmis.

A2.2 lentelė. **Papildomo pensijų kaupimo sistemų plėtros galimybės**

	Assets in 2024 (% GDP)	Gross replacement rate at retirement: (pps change 2025-2040)	Participation in 2024 (% working-age population)	
LT	12.2	*-2.0*	76.0	**LT**
EU	32.4	*-2.8*	55.9	EU

Šaltinis: Europos Komisija.

A2.3 lentelė. **Fiskalinio valdymo duomenų bazės rodikliai ir viešosios apskaitos branda**

2024	Lithuania	EU Average
Country Fiscal Rule Strength Index (C-FRSI)	22.02	14.81
Medium-Term Budgetary Framework Index (MTBFI)	0.73	0.72
2025 Public accounting maturity of general government	85%	65%

(1) „Šalies fiskalinių taisyklių tvirtumo indeksas (C-FRSI) rodo šalies lygmeniu agreguotų nacionalinių fiskalinių taisyklių tvirtumą, remiantis i) teisiniu pagrindu, ii) taisyklės privalomumu, iii) stebėsenos įstaigomis, iv) koregavimo mechanizmais ir v) atsparumu sukrėtimams. Vidutinės trukmės biudžeto sistemos indeksas (MTBFI) rodo nacionalinių vidutinės trukmės biudžeto sistemų tvirtumą, grindžiamą i) į nacionalinius vidutinės trukmės fiskalinius planus įtrauktų tikslų ir (arba) viršutinių ribų aprėptimi; ii) šių tikslų ir (arba) viršutinių ribų ir metinių biudžetų sąsaja; iii) nacionalinio parlamento dalyvavimu rengiant planus; iv) nepriklausomų fiskalinių institucijų dalyvavimu juos rengiant ir v) jų išsamumo lygiu. Aukštesnis balas siejamas su didesniu taisyklių ir vidutinės trukmės biudžeto sistemos tvirtumu.
Viešosios apskaitos balas rodo brandą, palyginti su tarptautiniais viešojo sektoriaus apskaitos standartais (TVSAS). Vertinama, kad šalys, kurių apskaitos branda, palyginti su TVSAS, siekia 70 proc. ar daugiau, taiko kaupiamosios apskaitos principą. Daugiau informacijos pateikiama ataskaitoje dėl viešosios apskaitos Sąjungoje (COM(2025)746) ir prie jos pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente (SWD(2025)396)“.
Šaltinis: Fiskalinio valdymo duomenų bazė, Europos Komisija

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Biudžeto stebėsenos departamentas (BSD) yra maždaug vidutinio dydžio nepriklausoma fiskalinė institucija (NFI) ir veikia daugelyje įprastų NFI veiklos sričių. Prieš priimdamas sprendimus dėl patvirtinimo, departamentas taiko savo vidaus prognozių modelį, kad įvertintų vyriausybės prognozes. Kaip Valstybės kontrolės dalis, BSD gali naudotis savo pagrindinės institucijos parama. Tačiau tai trukdo jam kurti tinkamą NFI tapatybę ir varžo jo laisvę priimti sprendimus dėl įdarbinimo ir komunikacijos. BSD vertinimą atlieka išorės vertintojai.

Lietuva gerokai padidino savo viešųjų investicijų valdymo veiksmingumą. Valstybės ateities vizijoje „Lietuva 2050“ apibrėžiama ilgalaikė vystymosi vizija, grindžiama teritorijų planavimu, ir ją papildo integruotas nacionalinis pažangos planas, kuriame pateikiamos 10 metų finansavimo viršutinės ribos pagal finansavimo šaltinius (t. y. nacionalinius, ES ir kitus) ir pagrindinį naudotoją ([20]). Kad planas būtų fiskaliniu požiūriu realistiškas ir įperkamas, Finansų ministerija atlieka svarbų vaidmenį koordinuojant plano rengimą ir įgyvendinimą. Ji taip pat dalyvauja valdant plėtros programas. Visi 1 mln. EUR viršijantys viešųjų investicijų projektai, įskaitant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes, rengiami ir vertinami pagal Finansų ministerijai pavaldžios Centrinės projektų valdymo agentūros nustatytas metodines taisykles. Žinomi visų projektų gyvavimo ciklo sąnaudų duomenys. Standartinė metodika, skirta įprastinės techninės priežiūros poreikiams ir sąnaudoms įvertinti, yra ir naudojama gyvavimo ciklo sąnaudoms apskaičiuoti, tačiau tai dar neįtraukta į sprendimų priėmimo procesą ([21]).

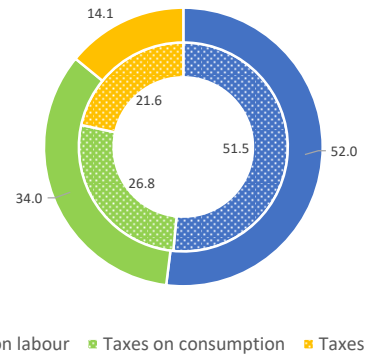
([20]) 2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

([21]) Belu Manescu, C, Cariou-Reynell E., and L. Dimitriadis, Lessons learnt from public investment management reforms in the EU, *ECFIN Discussion Paper Series* (dar nepaskelbta).

Šiame priede pateikiama rodikliais pagrįsta Lietuvos mokesčių sistemos apžvalga. Į ją įtraukta informacija apie mokesčių derinį, mokesčių sistemos konkurencingumo ir teisingumo aspektus bei mokesčių surinkimą ir mokestinių prievolių vykdymą. 2025 m. Lietuvai skirtose mokesčių srities rekomendacijose buvo pabrėžti uždaviniai, susiję su mokestinių prievolių vykdymo gerinimu, mokesčio bazės plėtimu, mokesčių sistemos struktūros gerinimu ir MTP skirtų mokesčių paskatų racionalizavimu.

Lietuvos mokestinės pajamos auga, tačiau vis dar sudėtinga patenkinti didėjančius išlaidų poreikius ir padengti augančias gynybos išlaidas. 2024 m. pajamos sudarė 33 proc. BVP ir, nors per metus padidėjo 1,1 procentinio punkto, vis dar buvo gerokai mažesnės už ES vidurkį (39,4 proc.). Šiek tiek daugiau nei pusę Lietuvos mokestinių pajamų sudaro darbo jėgos mokesčiai, o tai atitinka ES vidurkį (žr. A3.1 diagramą). Vis dėlto to Lietuvos pajamos iš darbo jėgos mokesčių, išreikštos BVP procentine dalimi, vis dar yra gerokai mažesnės nei ES vidurkis. Kapitalo mokesčiai, kaip BVP procentinė dalis, sudaro tik kiek daugiau nei pusę agreguoto ES rodiklio. Pajamų iš vartojimo mokesčių ir iš aplinkosaugos mokesčių rodikliai, kaip BVP procentinė dalis, buvo artimi agreguotam ES rodikliui, bet buvo už jį didesni kaip procentinė visų mokesčių dalis.

A3.1 diagrama. **Mokestinės pajamos pagal ekonomines funkcijas 2024 m, LT (išorinis žiedas) ir ES 27 (vidinis žiedas)**



Šaltinis: mokesčių tendencijų duomenys, Mokesčių ir muitų sąjungos GD.

Lietuva reformavo mokesčių sistemą, siekdama padidinti pajamas ir sumažinti įvairių pajamų šaltinių apmokestinimo skirtumus. Šie pokyčiai susiję su šaliai skirta rekomendacija išplėsti mokesčio bazę bei jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimais i) panaikinti tam tikras mokesčių lengvatas ir specialius mokesčių režimus; ii) užtikrinti, kad mokesčiai būtų palankesni augimui, ir iii) mažinti pajamų nelygybę bei skurdą. Naujoji Vyriausybė priėmė mokesčių reformas, kurios didina grynąsias pajamas; daugelis jų įsigaliojo 2026 m. sausio mėn. Jos apima kai kurių, bet ne visų rūšių pajamų sumavimą gyventojų apmokestinimo tikslais, daugiau progresinio gyventojų pajamų mokesčio (GPM) tarifų, komercinės ir gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto apmokestinimo reformas, tolesnį pelno mokesčio tarifo didinimą nuo 16 proc. iki 17 proc. ir PVM reformas, turinčias grynąjį bazės išplėtimo poveikį. Pastarosios reformos apima PVM šildymui, karštam vandeniui ir malkoms padidinimą nuo 9 proc. lengvatinio tarifo iki įprasto 21 proc. tarifo.

Nepaisant šių priemonių, pajamų mokesčio sistema toliau sudaro sąlygas naudotis apmokestinimo skirtumais, pvz., skirtumais tarp samdomo darbo, savarankiško darbo ir įsteigtų tam tikros formos įmonių. Mažiausioms įmonėms taikomos pelno mokesčio lengvatos taip pat sukuria skardžio efektą ir skatina steigimąsi mokesčių sumetimais bei galimą ne visų pajamų deklaravimą. Vyriausybė planuoja pertvarkyti įvairias verslo formas reglamentuojančią teisinę sistemą. Pagal reformuotą periodinį nekilnojamojo turto mokestį mokestinės vertės yra atnaujintos ir bus reguliariai atnaujinamos. Tačiau pagrindinio gyvenamojo būsto vertė yra didelė, o tai ir toliau ribos surenkamas pajamas (žr. 16 priedą).

Lietuvoje pelno mokesčio pajamos yra palyginti nedidelės, nors bazinis tarifas buvo padidintas. 2024 m. Lietuvos pelno mokesčio pajamos sudarė 2,5 proc. BVP – tai mažiau nei ES vidurkis (3,1 proc.) ir 0,2 procentinio punkto mažiau nei 2023 m. Lietuvos didžiausias teisės aktais nustatytas pelno mokesčio tarifas 2026 m. pradžioje buvo padidintas nuo 16 iki 17 proc., nors jis vis dar yra mažesnis už ES 27 vidutinį didžiausią teisės aktais nustatytą pelno mokesčio tarifą (apie 21 proc.). 2025 m. šalies perspektyvinis efektyvusis pelno mokesčio tarifas buvo 12,4 proc. ir tai buvo penktas mažiausias rodiklis ES (ES 27 vidurkis buvo apie 19 proc.). Nors didžiausias teisės aktais nustatytas pelno mokesčio tarifas nuo 29 proc. 1995 m. sumažėjo, Lietuvos efektyvusis vidutinis mokesčio tarifas 2024 m. buvo toks pat kaip 2002 m. Apskritai Lietuvos santykinai mažas pelno mokesčio pajamas dabar labiau lemia teisės aktais

A3.1 lentelė. **Mokesčių rodikliai**

		Lithuania					EU-27				
		2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	30.3	32.0	31.9	33.0		39.9	39.7	39.0	39.4	
By tax base	Taxes on labour (% of GDP)	15.3	16.0	16.3	17.1		20.6	20.1	19.9	20.3	
	of which, social security contributions (SSC, % of GDP)	9.6	9.9	10.2	10.6		13.0	12.7	12.7	13.0	
	Taxes on consumption (% of GDP)	11.5	11.6	10.9	11.2		11.2	10.9	10.5	10.6	
	of which, value added taxes (VAT, % of GDP)	7.8	8.4	8.0	8.1		7.1	7.4	7.1	7.1	
	Taxes on capital (% of GDP)	3.5	4.4	4.8	4.6		8.1	8.7	8.5	8.5	
Some tax types	Personal income taxes (PIT, % of GDP)	7.2	7.6	7.7	8.0		9.6	9.4	9.3	9.6	
	Corporate income taxes (CIT, % of GDP)	1.5	2.3	2.7	2.5		2.6	3.2	3.2	3.1	
	Total property taxes (% of GDP)	0.4	0.4	0.4	0.4		2.2	2.1	1.9	1.8	
	Recurrent taxes on immovable property (% of GDP)	0.3	0.3	0.3	0.3		1.2	1.0	0.9	0.9	
	Environmental taxes (% of GDP)	2.0	1.7	1.7	1.8		2.6	2.1	2.1	2.1	
	Effective carbon rate in EUR per tonne of CO_2 equivalents	na	na	61.8	na		na	na	84.8	na	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (single person) (*)	33.4	31.5	31.4	30.3	30.8	32.4	31.6	31.5	31.5	31.6
	Tax wedge at 100% of average wage (single person) (*)	38.4	39.0	39.5	39.8	40.1	40.1	39.7	39.9	39.9	40.0
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)	12.4	12.4	12.4	12.4		20.0	19.2	19.0	19.3	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	5.8	7.7	7.7	7.4		7.8	8.0	7.9	7.8	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)	4.8	4.5	3.8	na		31.8	32.6	30.7	na	
	VAT gap (% of VAT total tax liability, VTTL) (**)	20.9	12.2	15.1	13.2		10.5	7.3	8.2	na	

(1) Perspektyvinis efektyvusis mokesčio tarifas (KPMG).
(2) Kuo didesnė vertė, tuo didesnis mokesčių perskirstomasis poveikis.
(*) ES 27 aritmetinis vidurkis.
(**) 2024 m. prognozuojama vertė. ES 27 yra medianos vertė. Daugiau duomenų apie mokestines pajamas pateikiama ir taikyta metodika aprašoma tinklalapyje „Duomenys apie mokesčių tendencijas“
Šaltinis: Europos Komisija, IEBPO, ISORA.

nustatytas įmonių pelno mokesčio tarifas, o ne mokesčių išlaidos.

Asmenų gaunamos dividendų pajamos Lietuvoje apmokestinamos 15 proc. tarifu, o tai yra šiek tiek mažiau nei didžiausias kapitalo prieaugio mokesčio tarifas (20 proc.) ir gerokai mažiau nei didžiausias pajamų mokesčio tarifas (32 proc.). Kai kurioms mažiausioms įmonėms taikomas specialus palankus režimas su 7 proc. mokesčio tarifu, kuris gali turėti iškraipomąjį atgrasomąjį poveikį įmonių augimui. Lietuvoje taip pat yra specialiųjų ekonominių zonų, kuriose įmonėms pirmuosius 10 metų, per kuriuos jos vykdo veiklą, suteikiamas terminuoto atleidimo nuo mokesčių laikotarpis ir dar šešerius metus taikoma 50 proc. mokesčių lengvata.

Įdiegus naują taupomųjų ir investicinių sąskaitų sistemą, Lietuvoje taikoma gana palanki apmokestinimo tvarka. Tačiau antrosios pakopos pensijų reformos turėtų sumažinti santaupų, skirtų vidaus investicijoms finansuoti, dydį (žr. 6 priedą). Lietuva nusprendė atidėti kai kurių ES Antrojo ramsčio direktyvos, kuria įgyvendinama EBPO iniciatyva dėl visuotinio minimalaus mokesčio, aspektų taikymą.

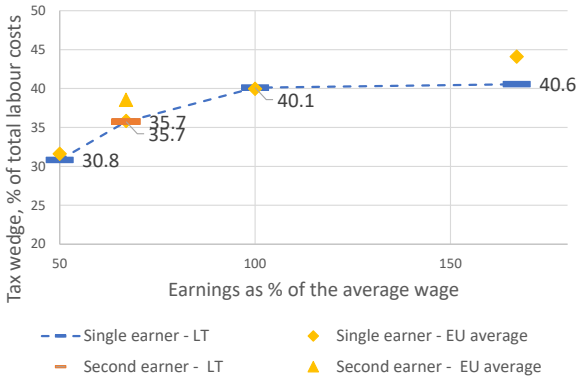
Lietuva yra parengusi inovacijoms taikomų mokesčių paskatų administravimo reformos pasiūlymus, tačiau dėl jų dar nesusitarė. Kaip aptarta 4 priede, MTP išlaidos Lietuvoje yra palyginti mažos. Atsižvelgdama į 2025 m. šaliai skirtą rekomendaciją peržiūrėti ir racionalizuoti esamas MTP skirtas mokesčių paskatas, Lietuva parengė pasiūlymus, kuriais siekiama patikslinti, kurioms išlaidoms gali būti taikomos paskatos, bei supaprastinti paraiškų teikimo ir mokėjimo procedūras. Jei šie pasiūlymai bus įgyvendinti, tai galėtų padėti pagerinti esamų mokesčiais grindžiamų paramos schemų naudojimą, ypač mažesnėse įmonėse. Šiuo metu Lietuva nesiima priemonių mokesčių paskatų sistemai supaprastinti ar paramą perorientuoti į dotacijas, kurios galėtų būti naudingesnės dar pelno negaunantiems startuoliams.

Pastaraisiais metais Lietuva sumažino darbo jėgos mokesčių pleištą ([22]) mažas darbo

([22]) Mokesčių pleištas yra darbo jėgos mokesčių naštos rodiklis, kurį galima įvertinti atsižvelgiant į skirtingas pajamų grupes. Jis apibrėžiamas kaip gyventojų pajamų mokesčių, darbuotojo ir darbdavio socialinio draudimo įmokų ir kitų privalomųjų įmokų suma, išreikšta kaip visų darbo sąnaudų (darbo užmokesčio prieš mokesčius ir darbdavio sumokėtų socialinio draudimo įmokų sumos) procentinė dalis. 2026 m. šalių ataskaitose pateikiami mokesčių pleišto duomenys yra apskaičiuoti Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro ir

pajamas gaunančių asmenų lygmeniu. Iš A3.1 lentelės matyti, kad darbo jėgos mokesčių pleištas Lietuvoje 2025 m. buvo artimas ES vidurkiui pagal visus darbo užmokesčio lygius, išskyrus didelį darbo užmokestį – šiuo lygiu jis ES vidurkio nesiekė. Visų pirma, mokesčių pleištas vienišiems darbuotojams, uždirbantiems 50 proc. vidutinio darbo užmokesčio, sumažėjo nuo 33,4 proc. 2019 m. iki 30,8 proc. 2025 m., o tai yra mažiau nei ES vidurkis (31,6 proc.). Antriesiems šeimoje uždirbantiems asmenims, kurių darbo užmokestis sudaro 67 proc. vidutinio darbo užmokesčio ir kurių sutuoktiniai gauna vidutinį darbo užmokestį, taikomas mokesčių pleištas yra mažesnis už ES vidurkį ir lygus vienišų asmenų, gaunančių tą patį darbo užmokestį, mokesčių pleištui (žr. A3.2 diagramą). Nuo 2019 m. Lietuvos mokesčių ir išmokų sistemos gebėjimas rinkoje mažinti aukštą pajamų nelygybės lygį (vertinant pagal sistemos gebėjimą sumažinti GINI koeficientą ([23])) padidėjo iki 7,4 procentinio punkto ir 2024 m. buvo šiek tiek mažesnis už 7,8 procentinio punkto ES vidurkį (žr. A3.1 lentelę). Pagal 2026 m. įsigaliojusius mokesčių pakeitimus bus taikomas naujas 25 proc. vidurinis mokesčių laiptelis, atskirsiantis esamą 20 proc. apatinį laiptelį ir 32 proc. viršutinį laiptelį. Tai turėtų padidinti mokesčių pajamas ir gyventojų pajamų mokesčio sistemos progresyvumą. Vidutiniai efektyvieji darbo jėgos mokesčių tarifai yra šiek tiek didesni nei kapitalui taikomi tarifai.

A3.2 diagrama. **Vienišo uždirbančio asmens ir antrojo šeimoje uždirbančio asmens mokesčių pleištas (procentine visų darbo sąnaudų dalimi) (2025 m.)**



Pastaba. Skaičiuojant antrojo šeimoje uždirbančio asmens mokesčių pleištą, daroma prielaida, kad pirmasis šeimoje uždirbantis asmuo gauna 100 proc. vidutinio darbo užmokesčio ir kad šeima neturi vaikų. Antrojo šeimoje uždirbančio asmens mokesčių pleišto apskaičiavimo metodiką žr.
OECD, 2016, *Taxing Wages 2014–2015*.
Šaltinis: Europos Komisija.

Lietuva kasmet teikia ataskaitas apie mokesčių išlaidas, o bendrą jų sumą suskirsto pagal pagrindines mokesčių rūšis ir keletą atskirų lengvatų. Apskritai pagal tai, kaip mokesčių išlaidos vertinamos Lietuvos analizėje ir ataskaitose, jos yra mokesčių sistemos išimtys. Jas sudaro išmokos, atskaitymai, atleidimas nuo mokesčių, sumažinti tarifai ir lengvatos arba mokesčių kreditai, turintys įtakos mokėtino mokesčio sumai. Mokesčių išlaidų poveikis biudžetui apskaičiuojamas tik toms išlaidoms, kurios nėra privalomos pagal ES teisės aktus. Priklausomai nuo mokesčio, gali būti keletas kriterijų, pagal kuriuos nustatoma, ar tam tikras dalykas laikomas mokesčių išlaidomis.

Apskritai mokesčių išlaidų apibrėžimo metodika yra gana plati. Iš dalies taip yra todėl, kad į GPM mokesčių išlaidų duomenis yra įtraukiamas neapmokestinamasis gyventojų pajamų dydis. Paskutinėje valstybės biudžeto pajamų ataskaitoje (už 2023 m.) nurodyta, kad mokesčių išlaidos sudarė 3 490 mln. EUR, arba 4,8 proc. BVP. Iš jų 528 mln. EUR (0,7 proc. BVP) buvo PVM sistemos mokesčių išlaidos; 329 mln. EUR (0,5 proc. BVP) – akcizų mokesčių išlaidos; 855 mln. EUR (1,2 proc. BVP) – pelno mokesčio sistemos mokesčių išlaidos ir 1 778 mln. EUR (2,5 proc. BVP) – GPM sistemos mokesčių išlaidos. Šie pagrindžiai mokesčių išlaidų įverčiai gali nevisiškai atspindėti pajamų, kurios nebuvo gautos dėl specialių režimų, taikomų

grindžiami EUROMOD modeliu, o ankstesnių metų šalių ataskaitose jie buvo grindžiami EBPO mokesčių ir išmokų modeliu. Nors pagrindinė metodika yra labai panaši, skirtingos prielaidos gali lemti skirtingus abiejų modelių rezultatus.

([23]) GINI koeficientas rodo, kiek pajamų pasiskirstymas šalyje nukrypsta nuo visiškai lygaus pasiskirstymo. Nulinis koeficientas reiškia visišką lygybę, kai visi gauna tokias pačias pajamas, o 100 koeficientas reiškia visišką nelygybę, kai visas pajamas gauna tik vienas asmuo.

pajamoms iš įvairių šaltinių. Vertinama, kad Lietuvos PVM atotrūkis dėl politikos 2024 m. sudarė maždaug 35 proc. teorinių idealių pajamų, o tai gerokai mažiau nei ES mediana, kuri siekia apie 47 proc.

Lietuva yra parengusi mokesčių atotrūkio vertinimo programą, tačiau savo įverčių neskelbia ([24]). Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI) PVM ir GPM atotrūkius vertina taikydama skirtingas metodikas. Kitų mokesčių atotrūkis nevertinamas. Gyventojų pajamų mokesčio atotrūkis vertinamas taikant VMI metodiką „iš apačios į viršų“. PVM atotrūkis vertinamas taikant du principus „iš viršaus į apačią“ (EK ir TVF) ir VMI parengtą metodą „iš apačios į viršų“. PVM atotrūkis iš dalies vertinamas pasitelkiant išorės paramą. VMI dalyvauja EK metiniame PVM atotrūkio vertinime ir taip pat atlieka savo vertinimą pagal EK metodiką. Išskyrus Komisijos paskelbtus PVM atotrūkio duomenis, kiti mokesčių atotrūkio įverčiai neskelbiami, o naudojami viduje.

PVM prievolių vykdymas ir šešėlinė ekonomika tebėra aktualios problemos, nors didžioji dalis mokesčių administravimo proceso dabar skaitmenizuota. Ilgą laiką buvęs didelis PVM prievolių vykdymo atotrūkis Lietuvoje gerokai sumažėjo, 2023 m. vėl šiek tiek padidėjo, o 2024 m. sumažėjo iki 13,2 proc. Apskaičiuota, kad šešėlinės ekonomikos dydis Lietuvoje viršija ES vidurkį, o atlyginimų mokėjimas vokeliuose tebėra didelė problema. Lietuvoje galima teikti elektronines mokesčių deklaracijas, ir mokesčių mokėtojai šia galimybe plačiai naudojasi. Lietuva yra viena iš nedaugelio ES valstybių narių, kuriose teikiama galimybė iš anksto užpildyti GMP, pelno mokesčio (dalines) ir PVM deklaracijas. Mokestinė nepriemoka Lietuvoje yra gerokai mažesnė už ES vidurkį ir pastaraisiais metais mažėja.

Įgyvendindama savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą Lietuva toliau imasi įvairių veiksmų mokesčių administravimui ir atitikčiai gerinti. Šie veiksmai, be kita ko, yra: i) skaitmenizacijos projektai; ii) IT priemonių, pvz., mokesčių mokėtojų rizikos profilio vertinimo, tobulinimas; iii) automatinis duomenų apie sandorius rinkimas ir iv) mokymai, skirti mokesčių ir muitų specialistų įgūdžiams tobulinti.

Imtasi arba imamasi keleto veiksmų šešėlinės ekonomikos dydžiui mažinti ir mokesčių administravimo veiksmingumui didinti. Šie veiksmai apima šias priemones: i) elektroninių kvitų diegimą; ii) grynųjų pinigų sandorių ribojimą; iii) naudotų transporto priemonių pardavimo reguliavimą ir iv) alkoholio pardavimų sekimą. 2022 m. įdiegta mokesčių mokėtojų automatizuotos stebėsenos ir kontrolės sistema „i.KON“ šiuo metu yra atnaujinama. Lietuva įdiegė sistemą, skirtą PVM deklaracijų neatitikimams nustatyti ir mokesčių mokėtojams apie tai pranešti realiuoju laiku. Lietuva kartu su TVF įgyvendina techninės pagalbos projektą, kuriuo siekiama sumažinti šešėlinę ekonomiką ir PVM atotrūkį bei pagerinti mokesčių administravimą ir surinkimą.

([24]) Europos Komisija, Mokesčių ir muitų sąjungos generalinis direktoratas, Mind the gap - 2025 report.

Tolesnę Lietuvos inovacijų veiklos plėtrą stabdo viešosios mokslinės bazės instituciniai ir struktūriniai trūkumai bei nepakankamas mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) ekosistemos finansavimas. Lietuva išlaikė vidutinės novatorės reitingą pagal Europos inovacijų rezultatų suvestinę. Nuo 2018 m. jos balas pagal suvestinį inovacijų indeksą augo sparčiau nei ES vidurkis (+17,4 procentinio punkto, palyginti su +12,6 procentinio punkto ES), nors vis dar yra mažesnis už vidutinių novatorių grupės vidutinį rodiklį (81,0 proc. ES vidurkio 2025 m.). Šie pokyčiai visų pirma susiję su išskirtiniais rezultatais rizikos kapitalo išlaidų ir debesų kompiuterijos srityse. 2024 m. Lietuvos MTP intensyvumas išliko toks pat kaip 2023 m. (1,04 proc. BVP). Viešųjų MTP intensyvumas šiek tiek padidėjo, palyginti su istorine žemiausia verte 2022 m., ir per pastaruosius dvejus metus išliko toks pat (0,61 proc. BVP 2023–2024 m.). Verslo išlaidos MTP, 2023 m. ir 2024 m. sudariusios 0,43 proc. BVP, sumažėjo, palyginti su 2021 m. pasiektu istoriškai aukščiausiu lygiu (0,54 proc. BVP), ir tebėra daugiau nei tris kartus mažesnės už ES vidurkį. Viešosios mokslinės bazės instituciniai ir struktūriniai trūkumai bei nepakankamas finansavimas stabdo tolesnę Lietuvos plėtrą, mokslinių tyrimų proveržį ir mokslo bei verslo bendradarbiavimą. 2025 m. šaliai skirtoje rekomendacijoje (ŠSR) Lietuva buvo raginama sudaryti palankesnes sąlygas investuoti į MTP, ypač pabrėžiant poreikį didinti MTP skirtų mokesčių paskatų veiksmingumą bei spręsti viešosios mokslinės bazės susiskaidymo problemą, kad būtų stiprinami mokslo ir verslo ryšiai.

Pažangus mokslas

Viešosios mokslinių tyrimų bazės nepakankamas finansavimas ir susiskaidymas tebėra pagrindinės kliūtys tolesniam padėties gerinimui. Bendra Lietuvos mokslinės produkcijos kokybė vis dar gerokai atsilieka nuo ES vidurkio, nors per pastarąjį dešimtmetį šalis padarė didelę pažangą. Mokslo publikacijų, patekusių į 10 proc. dažniausiai cituojamų publikacijų pasaulyje, dalis, palyginti su visomis publikacijomis, 2022 m. sudarė 5,52 proc. (ES vidurkis – 9,44 proc.). Viešosios išlaidos MTP, išreikštos BVP procentine dalimi, 2023–2024 m. buvo šiek tiek didesnės nei 2021–2022 m., nors prieš dešimtmetį šie Lietuvos rodikliai buvo dar didesni ([25]). Šis pastarojo meto augimas pasiektas įgyvendinant 2021 m. nacionalinį susitarimą pasiekti, kad iki 2030 m. viešoji parama MTP iš nacionalinių šaltinių sudarytų 1 proc. BVP. Nuo 2022 m. finansavimas iš nacionalinių šaltinių palaipsniui didėjo ir 2024 m. pasiekė 0,45 proc. BVP; prognozuojama, kad 2025 m. jis bus 0,51 proc. ([26]). Jis viešajai mokslinei bazei skiriamas kartu su papildomais ištekliais. Lietuva kol kas sėkmingai siekia savo nacionalinio tikslo ir įgyvendina 2025 m. ŠSR dėl *palankesnių sąlygų investuoti į MTP sudarymo*, kiek tai susiję su viešojo MTP sektoriaus finansavimu.

Lietuvos viešajai mokslinių tyrimų bazei trūksta kritinės masės, kad pasiektų reikiamą kompetencijos lygį. Kaip matyti iš 2025 m. ŠSR dėl universitetų tinklo tobulinimo, Lietuvos viešoji mokslo bazė yra susiskaidžiusi: ją sudaro 7 kolegijos, 11 universitetų ir 11 mokslinių tyrimų institutų. Dėl šio susiskaidymo Lietuvos viešosios įstaigos negali pasiekti kritinės masės, o tai trukdo vykdyti aukštesnės kokybės novatoriškus mokslinius tyrimus ir juos komercializuoti. Tokia suskaidyta sistema tarptautinėje mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo erdvėje nėra konkurencinga, išskyrus nišinius atvejus. Per pastarąjį dešimtmetį Lietuva gavo tas pačias EBPO, TVF ([27]) ir Europos Komisijos rekomendacijas konsoliduoti mokslinius tyrimus vykdančias įstaigas.

Susiskaidymo problema sprendžiama derinant struktūrines reformas, reguliavimo priemones ir veiklos rezultatais grindžiamus vertinimus. Įgyvendindama ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, Lietuva vykdė kolegijų konsolidavimą. Tai lėmė keturis susijungimus: tris kolegijų tarpusavio susijungimus ir vieną kolegijos prisijungimą prie universiteto. Kadangi dar vienas susijungimas buvo įvykdytas ne pagal EGAD planą, iš viso įvyko penki susijungimai. Lietuva pagal savo EGAD planą taip pat nustatė universitetų susijungimo teisinį pagrindą, tačiau šiam procesui lėšų neskyrė. Finansavimo mechanizmas numatytas tuo atveju,

([25]) Eurostatas, viešosios išlaidos MTP, išreikštos BVP procentine dalimi, 2015 m. sudarė 0,76, palyginti su 0,61 2024 m.

([26]) Lietuvos valstybės duomenų agentūra.

([27]) IMF, Republic of Lithuania Selected Issues 2025.

jei įstaiga inicijuoja reorganizavimą ir dėl jo sprendimą turi priimti Vyriausybė arba Seimas. Iki šiol nė vienas universitetas apie ketinimą susijungti nepranešė. Lietuva planuoja 2028 m. pradėti išsamų visos viešosios mokslinių tyrimų bazės: universitetų, kolegijų ir mokslinių tyrimų institutų veiklos rezultatų vertinimą. Vertinimo ciklą sudarys du viena kitą papildantys vertinimai: 1) ekspertų atliekami MTP ir meninės veiklos vertinimai (atliekami Lietuvos mokslo tarybos) ir 2) instituciniai išorės vertinimai (atliekami Studijų kokybės vertinimo centro). Pagrindinis tikslas – užtikrinti išsamų aukštojo mokslo institucijų veiklos rezultatų vaizdą, parodantį tiek mokslinių tyrimų ir (arba) meninių rezultatų kokybę, tiek valdymo ir vidaus kokybės užtikrinimo sistemų veiksmingumą. Institucinį išorės vertinimą, grindžiamą šiuo metu kuriamu nauju modeliu, planuojama pradėti 2029–2030 m., užbaigus MTP vertinimą. Procesas bus tęsiamas atliekant aukštojo mokslo tinklo analizę, planuojamą 2029 m. Joje bus įvertintas institucinis veiksmingumas, išorės vertinimų rezultatai, veiklos rodiklių tendencijos ir būsimos plėtros perspektyvos. Tikimasi, kad šiais procesais bus nustatytos aukštesnės ir aiškesnės MTP ir studijų kokybės ribos, taip skatinant įstaigas konsoliduoti išteklius, sukurti kritinę masę, sutelkti dėmesį į stipriąsias sritis ir prireikus inicijuoti reorganizavimo procesus. Taigi numatoma, kad pirmieji žingsniai siekiant įgyvendinti 2025 m. ŠSR dėl universitetų tinklo tobulinimo bus žengti 2028 m.

Nepaisant daugybės politikos iniciatyvų, verslo subjektų ir mokslinius tyrimus vykdančių įstaigų bendradarbiavimas tebėra ribotas, o jam trukdo susiskaidžiusi viešoji mokslo bazė. Pagal viešojo ir privačiojo sektorių bendrų mokslinių publikacijų dalį, palyginti su visomis publikacijomis, Lietuva užima paskutinę vietą ES ([28]). Finansiniai srautai iš įmonių į aukštojo mokslo ir mokslinų tyrimų įstaigas siekia tik trečdalį ES vidurkio ir nuo 2014 m. mažėja ([29]). Bendros verslo investicijos į MTP taip pat tebėra tris kartus mažesnės už ES vidurkį. Pagal EGAD planą Lietuva įgyvendina tris misijomis grindžiamas mokslinių tyrimų ir inovacijų programas. Jos suburia viešąsias mokslinių tyrimų įstaigas ir įmones siekti bendrų tikslų, t. y. plėtoti pažangų mokslą ir technologijas, kurti naujus produktus ir paslaugas bei steigti atskirtąsias įmones. Trys konsorciumai sukurs kompetencijos centrus, kurie tęs veiklą pasibaigus EGAD plano įgyvendinimo laikotarpiui. Lietuva tęsia paramos programą, skirtą viešųjų mokslinius tyrimus vykdančių įstaigų inovacijų ir technologijų perdavimo biurams. Programa siekiama skatinti žinių perdavimą ir komercializavimą, suartinti mokslą ir verslą bei ugdyti verslumo įgūdžius. Verslo doktorantūros programa buvo sustiprinta skiriant papildomą finansavimą įmonėms, siekiant paskatinti įmonių dalyvavimą. Vykdant bendrus projektus sukurtų žinių intelektinė nuosavybė gali būti lanksčiai administruojama ir ja gali dalytis mokslininkai ir įmonės. Tačiau ne visi potencialūs bendradarbiavimo su verslo dalyviai apie šią lanksčią tvarką žino, todėl reikėtų didinti informuotumą. Nepaisant minėtų teigiamų pokyčių, kaip pabrėžta 2025 m. ŠSR, viešosios mokslo bazės susiskaidymas tebėra didelė kliūtis glaudesniam viešųjų mokslinių tyrimų įstaigų ir verslo bendradarbiavimui bei sinergijai plėtoti, trukdanti Lietuvai visapusiškai išnaudoti šalies inovacijų potencialą.

Viešosios paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms teikimo institucinė struktūra vis dar susiduria su neveiksmingumo problemomis. Lietuvos mokslo taryba ir Centrinė projektų valdymo agentūra dalijasi atsakomybe per visą finansavimo ciklą – nuo kvietimų teikti paraiškas rengimo iki projektų atrankos ir finansavimo. Tai yra viena pagrindinių proceso neefektyvumo priežasčių, kurią papildo administracinių ir ekspertinių gebėjimų trūkumas Mokslo taryboje. Kad Mokslo taryba taptų visapusiškai vieno langelio principu veikiančiu centru, teikiančiu aukštos kokybės paramą mokslininkams taip, kaip Inovacijų agentūra teikia verslui, būtų naudinga trumpalaikiu laikotarpiu sustiprinti jos administracinius ir ekspertinius gebėjimus bei toliau tobulinti institucinę struktūrą po 2027 m.

Verslo inovacijos

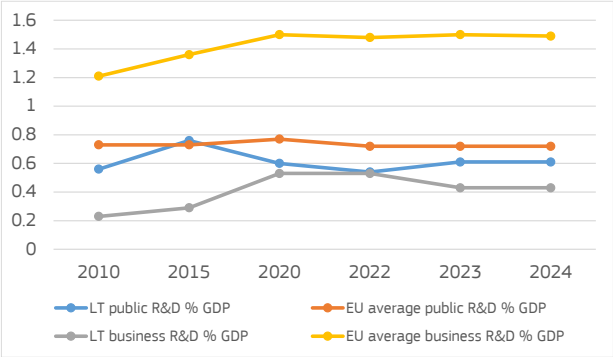
Verslo investicijos į MTP tebėra labai mažos. Verslo įmonių MTP išlaidos, išreikštos BVP procentine dalimi, nuo 2020 m. nebedidėja, o per

([28]) Eurostatas, 5,37 reikšmė 2024 m. ES vidurkis yra 7,62.

([29]) Eurostatas, verslo įmonių (nacionalinių) finansuojamos viešosios išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai (GOVERD ir HERD) 2023 m. sudarė 0,02 proc. BVP, o bendras metinis augimas 2014–2023 m. buvo –15,39 proc. ES vidurkis yra 0,06.

pastaruosius dvejus metus netgi sumažėjo ir 2024 m. siekė 0,43 proc. Lietuvos verslas į MTP vis dar investuoja tris kartus mažiau nei vidutiniškai ES (1,49 proc. BVP 2024 m.). Vyriausybė užsibrėžė tikslą iki 2030 m. verslo investicijas į MTP padidinti iki 1 proc. BVP, tačiau kol kas Lietuvos pastangos nepakankamos šiam tikslui pasiekti.

A4.1 diagrama. **Investicijos į MTP, išreikštos BVP procentine dalimi, 2010–2024 m.**



Šaltinis: Eurostatas

Lietuvos valdžios institucijos parengė iniciatyvas, kad palengvintų investicijas į MTP. 2025 m. ŠSR Lietuva buvo raginama *sudaryti palankesnes sąlygas investuoti į MTP ir remti inovacinį pajėgumą*. Atsižvelgdama į tai, Vyriausybė skatina pereiti prie integruoto ir veiksmingo MTP finansavimo, didžiausią dėmesį skiriant sumaniosios specializacijos strategijai (S3 programai). Tai buvo atnaujinta pagal EGADP ir apima tokias sritis kaip 1) biotechnologijos, saugus maistas, 2) nauji gamybos procesai, medžiagos ir energijos vartojimo efektyvumas, 3) IRT technologijos, įtrauki ir kūrybiška visuomenė. Didėjanti S3 sektorių dalis rodo ilgalaikę Lietuvos ekonomikos struktūrinę transformaciją, kurią lydi įmonių ir darbuotojų skaičiaus augimas bei produktyvumo ir eksporto didėjimas. Siekiant užtikrinti tolesnį augimą, S3 būtų naudinga sutelkti dėmesį į mažesnį skaičių sričių, kurios būtų išsamiau išnagrinėtos ir labiau grindžiamos gebėjimais ([30]). Buvo pristatytos naujos paramos iniciatyvos, visų pirma dvi MVĮ skirtos priemonės. Pirmoji daugiausia skirta DI technologijoms kurti, ypač regionuose, o antroji remia DI grindžiamų sprendimų diegimą siekiant modernizuoti procesus ir kurti naujas skaitmenines paslaugas. Be to, Lietuva sudarė sąlygas panaudoti sanglaudos politikos lėšas dar trims kitoms priemonėms. Pagal pirmąją iš jų remiamos pažangiausios technologijos gynybos ir saugumo sektoriuje pagal Europos strateginių technologijų platformą (STEP), taip pat pažangiųjų medžiagų, technologijų ir prototipų kūrimas siekiant pereiti prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Kitomis dviem pagal sanglaudos politiką finansuojamomis priemonėmis daugiausia dėmesio skiriama ikiprekybiniams novatoriškų produktų ir sprendimų viešiesiems pirkimams ir DI sprendimų kūrimo šalies Vidurio ir vakarų Lietuvos regione finansavimui. Pagal anksčiau pradėtą įgyvendinti nacionalinę paskolų priemonę „Milijardas verslui“ toliau remiamas technologijų diegimas, gamybos plėtra ir novatoriškų įmonių veiklos plėtra. Iniciatyva „Inovacijų pasiūlos skatinimas“ remiamas naujų didelės pridėtinės vertės produktų kūrimas ir tyrėjų įdarbinimas įmonėse. Tuo tarpu iniciatyva „Žaliasis koridorius“ ir laisvosios ekonominės zonos užtikrina pagreitintą leidimų išdavimą bei ilgalaikes mokesčių paskatas atliekant dideles pramonines ir MTP investicijas. Be šių paramos priemonių, 2026 m. Lietuva planuoja įsteigti nacionalinę DI gamyklą „LitAI“. Tai bus naujausių technologijų centras, skirtas DI technologijoms kurti ir taikyti. Ši gamykla bus didžiausias DI objektas Baltijos valstybėse, prie kurios finansavimo prisidės bendroji įmonė „EuroHPC“. Lietuva užsibrėžė tikslą, kad iki 2030 m. gyvybės mokslų sektoriaus indėlis sudarytų apie 5 proc. BVP, o Lietuva taptų vienu iš pirmaujančių pažangiųjų technologijų centrų Europoje. Nors šios iniciatyvos iš dalies padės įgyvendinti 2025 m. ŠSR *dėl palankesnių sąlygų investuoti į MTP sudarymo*, jų nepakanka, kad Lietuva tris kartus padidintų verslo įmonių išlaidas MTP, išreikštas BVP procentine dalimi, ir taip pasiektų ES vidurkį.

Lietuva rengiasi pertvarkyti savo MTP skirtų mokesčių paskatų sistemą. Nors Lietuvoje verslo MTP skirtos mokesčių paskatos yra dosnios, jomis pasinaudoja tik nedaugelis įmonių ([31]). Įgyvendindama 2025 m. ŠSR dėl *esamų MTP skirtų mokesčių paskatų peržiūrėjimo ir racionalizavimo*, Lietuva rengiasi pertvarkyti MTP skirtų mokesčių paskatų sistemą, kad ji taptų prieinamesnė, nuspėjamesnė ir palankesnė verslui, o tai gali paskatinti įmones naudotis šiomis paskatomis. Tam reikės supaprastinti dokumentavimo reikalavimus ir aiškiau apibrėžti reikalavimus atitinkančias MTP veiklos rūšis. Pagal pasiūlymą Inovacijų agentūra būtų įgaliota atlikti ekspertizę, ar įmonės veikla gali būti laikoma MTP. Be to,

([30]) Sumaniosios specializacijos stebėsenos ataskaita, 2025 m.

([31]) OECD, Economic Survey Lithuania, 2025.

Lietuva planuoja parengti mechanizmą, kad nustatytų atvejus, kuriais įmonių deklaruotos veiklos nebereikėtų papildomai tikrinti ir tokia veikla galėtų būti laikoma reikalavimus atitinkanti MTP veikla. Nuo 2026 m. pagal Įmonių pelno mokesčio ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymų pakeitimus įmonės gali atskaityti: i) stipendijas mokslininkams, vykdantiems MTP projektus (neribojant sumos), ir ii) stipendijas studentams, studijuojantiems matematikos, gamtos mokslų, inžinerijos ar technologijų srityse (iki 2 500 EUR per mokestinį laikotarpį). Fiziniams asmenims skirtos stipendijos laikomos neapmokestinamosiomis pajamomis. Kol kas 2025 m. ŠSR dėl *MTP skirtų mokesčių paskatų* įgyvendinimas yra parengiamajame etape.

Lietuva daug dėmesio skiria dvejopo naudojimo ir gynybos inovacijų ekosistemos stiprinimui, technologinio atsparumo didinimui bei integracijos į ES ir NATO strategines MTI programas gilinimą. Išsamus nacionalinis su gynyba susijusių inovacijų paketas apima paramą reikiamos infrastruktūros kūrimui, gamybos įrangos įsigijimui, technologiniams eksperimentams, prototipų kūrimui ir bandymams bei dalyvavimui tarptautinėse gynybos parodose. Tokios paramos schemos kaip gynybos inovacijų kuponai, Europos strateginių technologijų platforma ir „Miltech Sandbox“ paspartina esamus procesus ir stiprina tarptautinį bendradarbiavimą fotonikos, kibernetinio saugumo, autonominių sistemų, puslaidininkių ir DI srityse. Atsižvelgdamos į dabartinę geopolitinę padėtį, Lietuvos valdžios institucijos stengiasi padėti Lietuvos įmonėms integruotis į tarptautines gynybos ir saugumo gamybos bei tiekimo grandines, pačioms pradėti tiekti didelės pridėtinės vertės produktus ir vykdyti verslo sektoriui aktualius MTI. Nuo 2025 m. įmonės, bendradarbiaujančios su NATO, ES ar Ukraina įgyvendinant strateginės svarbos projektus, galės pasinaudoti specialiomis teisinėms išimtimis ar paprastesniu reguliavimu. Atlikus sanglaudos politikos fondų programos laikotarpio vidurio peržiūrą, Lietuva skyrė nemažai biudžeto lėšų priemonėms, skirtoms gynybos ir saugumo pramonės pajėgumams stiprinti. Reaguodama į didėjančias saugumo grėsmes ir hibridines provokacijas, šalis pradėjo iniciatyvą, kuria siekiama kurti novatoriškus technologinius sprendimus oro erdvės saugumui užtikrinti.

Toliau auga pažangiųjų skaitmeninių technologijų diegimas Lietuvoje MVĮ, kurių skaitmeninio intensyvumo lygis yra bent bazinis, 2025 m. sudarė 73,51 proc. – šis rodiklis šiek tiek viršijo ES vidurkį (71,39 proc.). Pažangiųjų technologijų srityje Lietuva pranoksta ES vidurkį duomenų analizės (54,11 proc., palyginti su 39,85 proc. ES), debesų kompiuterijos (54,90 proc., palyginti su 46,69 proc. ES) ir dirbtinio intelekto (21,30 proc., palyginti su 19,95 proc. ES) srityse. Siekdama skatinti tolesnį diegimą, Lietuva toliau taiko paramos MVĮ priemones, pvz., MVĮ skaitmeninimo priemonę ir skaitmeninius MVĮ čekius, pagal kurias finansuojamos reikalavimus atitinkančios išlaidos, įskaitant debesijos paslaugas. Papildoma parama taip pat teikiama per regioninius „avilius“ ir spartintuvus. Lietuva naudojasi trijų Europos skaitmeninių inovacijų centrų tinklu, kuris 2024 m. atliko daug skaitmeninės brandos vertinimų ir suteikė daug konsultavimo paslaugų, todėl šie centrai tapo pagrindiniai MVĮ skaitmeninės transformacijos skatintojai.

Verslumo dinamiškumas

Startuolių ekosistema toliau plėtėsi. Lietuvoje veikia daugiau nei 1 300 startuolių, kurių didžioji dalis sutelkta Sostinės regione. 2020–2025 m. daugiausia investicijų sulaukė verslo programinės įrangos, finansinių technologijų, saugumo ir sveikatos sektoriai. Palyginti su 2010–2020 m. laikotarpiu, per pastaruosius penkerius metus giliųjų technologijų ir finansinių technologijų startuolių skaičiaus augimas sulėtėjo. Tačiau DI segmentas gerokai išaugo ir dabar sudaro 26,3 proc. visų startuolių ([32]). Lietuva išaugino keturis vietos vienaragius ([33]) ir prisidėjo prie dar šešių augimo. Remiantis Pasauliniu inovacijų indeksu, bendra Lietuvos vienaragių vertė sudaro 9,55 proc. BVP (didžiausia dalis pasaulyje), o tai pabrėžia šalies patrauklumą inovacijoms ir investicijoms. Dėl sniego kamuolio efekto buvę vienaragio „Vinted“ darbuotojai patys įkūrė apie 18 startuolių, iš kurių kai kurie pritraukė išorės investicijų. Tik 26 proc. Lietuvos veiklą plečiančių įmonių perkėlė savo būstines į užsienį – tai mažiausias perkėlimo rodiklis tarp Vidurio ir Rytų Europos šalių (VRE). Tai rodo, kad Lietuvoje yra

([32]) The Lithuanian Startup Ecosystem 2025.

([33]) Naujos įmonės, kurių rinkos kapitalizacija viršija vieną milijoną dolerių. Lietuvos vienaragiai yra įmonės „Vinted“, „Nord Security“, „Baltic Classifieds Group“ ir „CAST AI“.

palanki aplinka plėsti veiklą verslo steigėjams, turinti infrastruktūrą, specialistus ir tvirtą ekosistemą, kurių reikia vėlesnio etapo augimui remti ([34]). Apskritai Lietuvoje įsteigtų startuolių bendra įmonių vertė nuo 2020 m. iki 2025 m. išaugo 5,9 karto, palyginti su 1,6 karto augimo vidurkiu VRE šalyse. Tai daro Lietuvą sparčiausiai augančia startuolių ekosistema regione ([35]) .

Startuoliai sulaukia investicijų tiek ankstyvuosiuose, tiek vėlyvuosiuose augimo etapuose ir naudojasi palankių mokesčių pokyčių teikiamais privalumais. Nors rizikos kapitalo rinka Lietuvoje yra labiau išvystyta nei kaimyninėje Latvijoje, ji gerokai atsilieka nuo Estijos ([36]) (0,03 proc., palyginti su 0,2 proc. BVP 2024 m.) ([37]). Tačiau startuoliai kol kas randa galimybių gauti pakankamą ankstyvojo etapo finansavimą iš Lietuvos vidaus investuotojų, kurie yra šio segmento lyderiai. Be Lietuvos investuotojų, ankstyvojo etapo startuoliai taip pat sulaukia didelio susidomėjimo iš JAV ir Estijos investuotojų, o augimo ir vėlyvojo etapo startuoliai daugiausia remiami Jungtinės Karalystės ir JAV investuotojų. Lietuvoje nėra vidaus investuotojo augimo ir vėlyvojo etapų segmentuose ([38]). Nuo 2026 m. nauja mokesčių reforma žmonėms suteikia dar daugiau paskatų sudaryti startuolių akcijų pasirinkimo sandorius, nes vėlesniam pardavimui taikomas vienodas 15 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifas, tai gi jie nepriskiriami naujiems progresinio pajamų mokesčio laipteliams. Be to, naujai įsteigtoms įmonėms, kurių pajamos yra nedidelės, taikomas terminuoto atleidimo nuo mokesčių laikotarpis buvo padvigubintas ir dabar galioja dvejus metus, o pelno mokesčio tarifas yra 0 proc. Tačiau pasibaigus paskatos taikymo laikotarpiui tarifas buvo padidintas iki 7 proc. (nuo 6 proc. 2025 m.).

Specialistų vis dar trūksta, nors Lietuva ėmėsi specialių politikos iniciatyvų šiai problemai spręsti. Remiantis Eurostato duomenimis, kompiuterijos srities absolventų dalis tarp 25–34 metų amžiaus gyventojų per pastarąjį dešimtmetį gerokai išaugo, nepaisant nedidelio sumažėjimo 2022–2023 m. (3,16 proc. palyginti su 3,11 proc.; mažiausias rodiklis buvo 1,57 proc. 2015 m.). Gamtos mokslų ir inžinerijos absolventų dalis rodė priešingą tendenciją – skaičiai gerokai sumažėjo, įskaitant 2022–2023 m. (11,89 proc., palyginti su 11,70 proc., o 2013 m. buvo pasiektas aukščiausias rodiklis – 22,49 proc.). Siekiant neutralizuoti šią tendenciją, 2025 m. ŠSR Lietuva buvo raginama *suteikti paskatų įgijus vidurinį išsilavinimą rinktis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) studijas*. Nors nebuvo imtasi jokių naujų priemonių šioms rekomendacijoms įgyvendinti, 2025 m. Lietuva tęsė keletą iniciatyvų, skirtų STEM srities specialistų trūkumui mažinti. Ypač verta paminėti papildomų stipendijų iniciatyvą, skirtą STEM sričių studentams regionuose už Kauno ir Vilniaus ribų ([39]), bei papildomą finansavimą, skirtą Vilniaus universiteto „DeepTech Entrepreneurship“ magistrantūros programai, kuri parengta bendradarbiaujant su Europos branduolinių tyrimų organizacija (CERN) (žr. 13 priedą). Sanglaudos programos lėšomis remiamos doktorantūros studijas baigusių asmenų stažuotės ir kelionės mokslinių tyrimų tikslais į Lietuvą bei iš jos, pritraukiami užsienio mokslininkai, kurie vykdo MTP veiklą, bei finansuojamos Lietuvos mokslininkų judumo iniciatyvos. Yra tiek tarptautinio, tiek tarpsektorinio judumo galimybių, leidžiančių verslo doktorantūros studijas ir doktorantūros studijas baigusiems asmenims stažuotis įmonėse. Lietuva potencialiems startuolių steigėjams yra patraukli dėl pajamų ir mokesčių sistemos, kokybiškų galimybių ir ateities perspektyvų, tačiau gyvenimo kokybės vertinimas yra žemas ([40]).

Lietuva verslumo ugdymui suteikė prioritetą nacionaliniu lygmeniu. Lietuvos verslumo ugdymas įtrauktas į ilgalaikį nacionalinį plėtros planavimą, visų pirma įgyvendinant valstybės pažangos strategiją „Lietuvos ateities vizija. Lietuva 2050“. Strategijoje verslumas pabrėžiamas kaip vienas iš pagrindinių inovacijas ir ekonominį tvarumą lemiančių veiksnių. Mokyklų mokymo programose verslumo ugdymas integruojamas taikant tarpdalykinį ir dalykinį požiūrį, didelį dėmesį skiriant finansiniam ir ekonominiam raštingumui, ypač vidurinio ugdymo lygmeniu. Lietuva aktyviai dalyvauja didelio masto tarptautinėse programose, visų pirma „Junior Achievement“, kurios suteikia mokiniams praktinės

([34]) The Lithuanian Startup Ecosystem 2025.

([35]) Ten pat.

([36]) OECD Economic Surveys: Lithuania 2025.

([37]) Capital Markets Union Dashboard, 2025.

([38]) The Lithuanian Startup Ecosystem 2025.

([39]) Ekonomikos ir inovacijų ministerija, 2025 m.

([40]) OECD, What are the top OECD destinations for start-up talents? 2023.

A4.1 lentelė. **Pagrindiniai inovacijų rodikliai**

Lithuania	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2025	EU average (1)	US
Headline indicator									
R&D intensity (gross domestic expenditure on R&D as % of GDP)	0.79	1.04	1.12	1.06	1.04	1.04	:	2.24	3.44
Science and innovative ecosystems									
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.56	0.76	0.6	0.54	0.61	0.61	:	0.72	0.64
Scientific publications of the country within the top 10% most-cited publications worldwide as % of total publications of the country	3.11	4.31	5.34	5.52	:	:	:	9.44	12.31
Researchers (FTEs) employed by public sector (Gov+HEI) per thousand active population	4.9	4.4	5.1	5.4	5	4.9	:	4.3	:
International co-publications as % of total number of publications	27.46	40.24	49.42	48.49	50.28	52.58	:	57.24	:
R&D investment & researchers employed in businesses									
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	0.23	0.29	0.53	0.53	0.43	0.43	:	1.49	2.70
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) performed by SMEs as % of GDP	0.11	0.22	0.47	0.41	0.31	:	:	<0.47>	0.30
Researchers employed by business per thousand active population	0.8	1.3	2.1	2.7	2.2	2.3	:	5.9	:
Innovation outputs									
Patent applications filed under the Patent Cooperation Treaty per billion GDP (in PPS €)	0.73	0.67	0.78	0.48	:	:	:	2.81	2.20
Employment share of high-growth enterprises measured in employment (%)	:	:	:	1.4	1.82	:	:	0.87	:
Digitalisation of businesses									
SMEs with at least a basic level of digital intensity % SMEs (EU Digital Decade target by 2030: 90%)	:	:	:	:	59.99	:	73.51	71.39	:
Data analytics adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	40.53	:	54.11	39.85	:
Cloud adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	33.60	:	54.90	46.69	:
Artificial intelligence adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	4.86	8.76	21.30	19.95	:
Academia-business collaboration									
Public-private scientific co-publications as % of total number of publications	5.53	4.94	5.61	5.08	5.8	5.37	:	7.62	:
Public expenditure on R&D financed by business enterprises (national) as % of GDP	0.08	0.09	0.04	0.04	0.02	:	:	0.06	0.02
Public support for business innovation									
Total public-sector support for BERD as % of GDP	0.07	:	0.18	:	0.1	:	:	<0.21>	:
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0.02	0.02	0.04	0.05	0.04	:	:	<0.1>	:
BERD financed by the public sector (national and abroad) as % of GDP	0.05	:	0.14	0.12	0.06	:	:	<0.11>	:
Financing innovation									
Venture capital (market statistics) as % of GDP (calculated as a 3-year moving average)	0	0.02	0.01	0.070	0.070	0.05	:	0.06	:
Seed stage funding share (% of GDP)	0	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	:	0.01	:
Start-up stage funding share (% of GDP)	0	0.01	0.01	0.02	0.03	0.02	:	0.03	:
Later stage funding share (as % of GDP)	0	0.01	0	0.04	0.03	0.03	:	0.03	:
Innovative talent									
New graduates in science & engineering per thousand population aged 25-34	:	18.37	14.74	11.89	11.7	:	:	16.82	:
Graduates in the field of computing per thousand population aged 25-34	:	1.57	2.67	3.16	3.11	:	:	3.84	:

(1) ES vidurkis paskutiniais metais, kurių duomenys turimi, arba tais metais, kurių duomenų apie atskiras šalis turima daugiausia.
Šaltinis: Eurostatas, EBPO, JRC GD, „Science-Metrix“ (duomenų bazė „Scopus“ ir Europos patentų tarnybos patentų statistikos duomenų bazė), „Invest EU“.

verslumo patirties, pavyzdžiui, kuriant mažytes įmones, dalyvaujant konkursuose ir mentorystės programose, dažnai kartu su verslo įmonėmis. Šios iniciatyvos atlieka svarbų vaidmenį suteikiant praktinės verslumo patirties, kuri kitais atvejais dažniau siūloma kaip popamokinė veikla, o ne kaip privalomoji mokymo programos dalis. Lietuva taip pat teikia gaires, kuriomis rekomenduojamas požiūris į mokyklą kaip į visumą, ypač skatinant partnerystę su verslo įmonėmis.

Lietuva turi augimui palankią verslo aplinką, o pastaraisiais metais parodė didelį atsparumą, įveikdama didelius sukrėtimus. 2025 m. šaliai skirtose rekomendacijose (ŠSR) buvo raginama imtis priemonių Lietuvos konkurencingumui stiprinti, šalinant ne tik kliūtis mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), pavyzdžiui, sprendžiant įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties ir darbuotojų trūkumo problemą, bet ir kliūtis gauti finansavimą, ypač MVĮ. Šie iššūkiai labiau slegia mažesnes įmones, ribodami jų galimybes plėstis ir visapusiškai vykdyti investicijas bei struktūrinius pokyčius. Dėl to, nepaisant didelių investicijų, našumo augimas sustojo sektoriuose, kurie tradiciškai skatino konvergenciją, įskaitant apdirbamąją pramonę, transportą ir logistiką, taip pat profesines paslaugas.

Verslo dinamika

Lietuvoje investicijų lygiai yra palyginti aukšti, o investicijas skatina didelio užmojo Vyriausybės iniciatyvos. Nuo pandemijos pradžios investicijos, vertinamos kaip BVP dalis, gerokai padidėjo. Lietuvoje investicijos sudaro 22,4 proc. BVP ir viršija 21,7 proc. agreguotą ES rodiklį. Visų pirma, labai padidėjo verslo investicijos, kaip BVP dalis: nuo 2020 m. jos išaugo nuo 12,4 proc. iki 13,7 proc. BVP. Be to, pastaraisiais metais BVP sparčiai augo. Vertinant absoliučiaisiais skaičiais, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (grandininiu metodu susietos apimtys 2015 m. kainomis) nuo 2020 m. padidėjo 30 proc. (palyginti su 7 proc. ES) ([41]). Tačiau kartu darbo našumo konvergencija sulėtėjo ir sustojo ties maždaug 70 proc. agreguoto ES rodiklio, bendras gamybos veiksnių našumas tapo neigiamas, o kapitalo didėjimas nusistovėjo ties palyginti žemomis augimo normomis; augimą skatino užimtumo poveikis per COVID19 ([42]).

Investicijų srautai vis labiau nukrypsta nuo tradiciškai Lietuvoje našumą skatinusių sektorių ir šią tendenciją lydi struktūriniai ekonomikos sudėties pokyčiai. 2015–2019 m. ir prieš pastarojo meto našumo augimo sulėtėjimą apdirbamosios gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos bei transporto sektoriai sudarė atitinkamai 21 proc., 12 proc. ir 13 proc. bendro investicijų augimo ([43]), kurį lėmė jų, kaip pagrindinių našumą ir BVP augimą skatinančių veiksnių, vaidmuo. Tačiau nuo 2020 m. jų indėlis gerokai sumažėjo (apdirbamosios pramonės – iki 6 proc., didmeninės prekybos – iki 9 proc., transporto – iki 7 proc.) ir tai atitinka šių sektorių santykinį susitraukimą ekonomikoje (išreikštą bendrosios pridėtinės vertės (BPV) dalimi) ([44]). Tuo pat metu investicijų augimas susitelkė kapitalui imliame energetikos sektoriuje, kuris nuo 2020 m. prie investicijų augimo prisidėjo 35 proc., ir viešojo administravimo sektoriuje, įskaitant gynybą, kuris prie bendro investicijų augimo prisidėjo 9 proc. ([45]). Atrodo, kad administravimo sektoriuose našumas didėja tik labai vėluodamas. Apskritai tai rodo Lietuvos valdžios ir įmonių pastangas užsitikrinti energetinę nepriklausomybę, modernizuoti energetikos sistemas (žr. 9 priedą) ir prisitaikyti prie geopolitinių aplinkybių ([46]). Investicijų sąlygos apima žaliąjį koridorių strateginiams ir tvariems projektams, investicijų greitkelio paspartintą mechanizmą bei sumaniosios specializacijos strategiją, kuria vadovaujamasi skiriant viešąsias investicijas ir teikiant paramą inovacijoms.

Naujausius investicijų srautų pokyčius lėmė įmonių pastangos prisitaikyti prie kylančių iššūkių ir stiprinti savo atsparumą. Remiantis EIB investicijų tyrimo duomenimis([47]), Lietuvos įmonės vis dažniau investuoja ne vien į paprastą pakeitimą – jų planuose pajėgumų plėtrai skiriama didesnė dalis nei vidutiniškai ES, o tai lemia palankesnės išorės finansavimo sąlygos ir dideli vidaus finansavimo pajėgumai (2025 m. 46 proc. investicijų buvo finansuojama vidaus lėšomis). Investicijų dinamiką taip pat lėmė poreikis stiprinti tiekimo grandinės atsparumą, diversifikuoti importo šaltinius ir spartinti skaitmenizaciją, o vis daugiau įmonių pradėjo taikyti skaitmeninį atsargų sekimą ir pažangiąsias technologijas ([48]). Kartu reikėjo didelių investicijų, kad būtų patenkinti su klimatu susiję reikalavimai, nes Lietuvos įmonės

([41]) Eurostatas.

([42]) AMECO ir The Evolving Growth Model of Lithuania: Republic of Lithuania.

([43]) Eurostatas.

([44]) Ten pat.

([45]) Ten pat.

([46]) IMF, *Article IV consultation Lithuania, 2025*, valdžios institucijų nuomonė.

([47]) EIB investicijų tyrimas, 2025 m.

([48]) EIB investicijų tyrimas, 2025 m.

pirmauja ES diegiant priemones, skirtas išmetamam teršalų kiekiui mažinti ir prisitaikyti prie fizinės klimato rizikos, todėl netgi mažo našumo sektoriuose padidėjo artimiausio laikotarpio investicijų poreikis ([49]).

Verslo dinamiškumo rodikliai rodo, kad Lietuvoje įmonių kaita yra labai didelė, ypač tarp mažųjų ir naujų įmonių. Pramonės, statybos ir paslaugų sektoriuose įmonių įregistravimo rodiklis 2023 m. pasiekė 19,6 proc., t. y. buvo beveik dvigubai didesnis už 10,5 proc. ES vidurkį, o išregistravimo rodiklis padidėjo iki 16,2 proc., palyginti su 8,5 proc. ES ([50]). Todėl bendras verslo kaitos rodiklis Lietuvoje siekė 35,8 proc., t. y. gerokai daugiau nei 19,0 proc. ES lygis, o statybos, transporto, administracinių paslaugų ir informacijos bei ryšių sektoriuose stebėtas ypač aukštas verslo kaitos intensyvumas ([51]). Didelę kaitą lydi gerokai mažesnis veiklą tęsiančių įmonių rodiklis: 2023 m. Lietuvos rinkos sektoriuose veiklą toliau vykdė tik 69 proc. prieš metus įsteigtų įmonių ir 53 proc. prieš dvejus metus įsteigtų įmonių, palyginti su atitinkamai 81 proc. ir 67 proc. ES ([52]). Vertinant kartu, dideli atėjimo į rinką ir pasitraukimo iš jos rodikliai mažina įmonių, kurios išlieka rinkoje ilgiau nei pirmuosius veiklos metus, skaičių, o tai rodo, kad yra kliūčių įmonių plėtrai ir ribojamos investicijos, kurias ilgainiui gali atlikti veiklą plečiančios įmonės. Lietuvoje yra patikima nemokumo sistema, kuri padeda perskirstyti išteklius ir išieškoti skolas įmonėms pasitraukus iš rinkos (EBPO ekonominė apžvalga).

Verslo aplinka

Per pastarąjį dešimtmetį Lietuva sėkmingai ėmėsi veiksmų verslo aplinkai gerinti. Įgyvendinus įvairias reformas, 2023 m. Lietuva buvo pirmoje vietoje tarp EBPO šalių pagal produktų rinkos reguliavimo indeksą ([53]), o tai rodo, kad rinka yra atvira ir konkurencinga. Pagrindinės priemonės, kurių ėmėsi Lietuvos valdžia, apėmė verslo pradžios procedūrų supaprastinimą pasitelkiant vieno langelio principu veikiančią internetinę sistemą ([54]), reguliavimo proceso skaidrumo didinimą ir valstybės įmonių valdymo gerinimą, atskiriant nuosavybę ir reguliavimo funkcijas. Konkurencingesnė ir mažiau ribojanti rinkos aplinka padėjo įmonėms prisitaikyti, diegti naujoves ir efektyviau naudoti išteklius, taip stiprindama bendrą Lietuvos konkurencingumą ([55]). Šią raidą atspindi palyginti maža dalis įmonių, nurodžiusių darbo ar verslo reguliavimą kaip pagrindinę kliūtį investicijoms (19 proc., palyginti su 27 proc. ES vidurkiu, ir 19 proc., palyginti su 34 proc.) ([56]). 2025 m. ŠSR buvo raginama imtis priemonių Lietuvos konkurencingumui stiprinti, šalinant ne tik kliūtis MVĮ, pavyzdžiui, sprendžiant įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties ir darbuotojų trūkumo problemą, bet ir kliūtis gauti finansavimą, ypač MVĮ.

Keletas kliūčių ir toliau trukdo didesnėms investicijoms į našumo didinimą ir verslo plėtrą, ypač MVĮ. Įmonės nuolat nurodo, kad pagrindinės kliūtys yra neapibrėžtumas dėl ekonominių perspektyvų, kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas (71 proc., žr. 11 priedą) ir dideli energijos kaštai, o mažesnės įmonės patiria neproporcingus finansavimo suvaržymus (19,8 proc., žr. 6 priedą) ir joms tenka didelė verslo bei reguliavimo reikalavimų visose ES rinkose našta ([57]). Be to, kalbant apie trumpalaikius suvaržymus, paslaugų ir pramonės sektorių įmonės nurodo, kad finansiniai suvaržymai riboja gamybą arba verslo veiklą. Pramonės sektoriuje 16,5 proc. įmonių (palyginti su 5,2 proc. ES vidurkiu) teigia, kad galėtų pagaminti daugiau, jei nebūtų finansinių suvaržymų. 25,4 proc. paslaugų sektoriaus įmonių nurodo, kad finansiniai suvaržymai riboja jų verslo veiklą (palyginti su 11,1 proc. ES vidurkiu). Šios kliūtys riboja MVĮ gebėjimą nuo investicijų, skirtų veiklos palaikymui ir reikalavimų laikymuisi, pereiti prie į inovacijas orientuotų projektų, kurie Lietuvoje veiksmingiau didintų našumo augimo trajektoriją (žr. 4 priedą) ([58]).

Šios kliūtys neigiamai veikia MVĮ, ypač labai mažų įmonių, verslo perspektyvas, nors MVĮ

([49]) Ten pat.

([50]) Eurostatas.

([51]) Ten pat.

([52]) Ten pat.

([53]) EBPO 2024 m. PRR rodiklis.

([54]) Viena iš „Siaubingojo dešimtuko“ kliūčių, nurodytų bendrosios rinkos strategijoje, COM(2025) 500, 2025 5 21.

([55]) Nacionalinė produktyvumo taryba, 2025 m.

([56]) EIB investicijų tyrimas, 2025 m.

([57]) Ten pat.

([58]) IMF, *Article IV consultation Lithuania*, 2025.

atlieka svarbų vaidmenį Lietuvos ekonomikoje. 2024 m. MVĮ sudarė 99,8 proc. įmonių, jose dirbo 71,8 proc. darbo jėgos ir jos sukūrė 62,6 proc. visos ne finansų verslo sektoriaus pridėtinės vertės, o vien labai mažos įmonės sudarė 95 proc. visų įmonių, tačiau sukūrė mažiau nei penktadalį pridėtinės vertės ([59]). 2024 m. MVĮ veiklos rezultatai susilpnėjo: užimtumas iš esmės nebeaugo (–0,1 proc.), o realioji pridėtinė vertė mažėjo (–0,4 proc.), nors rezultatai tebebuvo daug geresni nei 2023 m. Pokyčiai skyrėsi priklausomai nuo įmonių dydžio: nuosmukis buvo labiausiai juntamas labai mažose įmonėse, o likusios MVĮ toliau šiek tiek didino užimtumą. Vertinant ateities perspektyvas, 2025 m. MVĮ turėtų atsigauti, ypač dėl spartaus augimo informacijos ir ryšių sektoriuje, kuriame MVĮ užimtumas ir realioji pridėtinė vertė turėtų atitinkamai padidėti 7,5 proc. ir 10,3 proc., o tai rodo MVĮ svarbą Lietuvos augimo dinamikai, nepaisant nevienodų jų veiklos rezultatų įvairiuose sektoriuose ir pagal įmonių dydžio klases.

MVĮ investicijas ir verslo veiklą vis dar varžo sunkumai gauti išorės finansavimą. Pažanga įgyvendinant ŠSR, susijusią su MVĮ galimybių gauti finansavimą gerinimu, nėra didelė. Nors bendra makroekonominė padėtis gerėja (mažėja palūkanų normos) ir finansavimo sąlygos šiek tiek sušvelnėjo ([60]), 2025 m. Lietuvos MVĮ ir toliau susidūrė su sunkumais gauti išorės finansavimą (žr. 6 priedą). Įmonių, nurodžiusių finansavimo prieinamumą kaip kliūtį investicijoms, dalis sumažėjo nuo 52 proc. 2024 m. iki 42 proc. 2025 m. Vis dėlto šią tendenciją lėmė vidutinių ir didelių įmonių padėties pagerėjimas (EIB investicijų tyrimo duomenimis). Priešingai, labai mažų / mažųjų įmonių padėtis pablogėjo – 54 proc. įmonių nurodė, kad galimybė gauti finansavimą yra kliūtis investicijoms. Padėtis iš esmės pagerėjo paslaugų sektoriuje. Apdirbamosios gamybos ir infrastruktūros įmonių padėtis išliko sudėtinga, o statybos sektoriaus įmonių padėtis pablogėjo drastiškai ([61]).

Padėtis dėl pavėluotų mokėjimų gerėja, tačiau verslo subjektų tarpusavio (B2B) sandoriuose mokėjimų vėlavimai tebėra plačiai paplitę. Remiantis ECB / EK SAFE apklausa, 2024 m. 55 proc. Lietuvos įmonių nurodė susidūrusios su problemomis, susijusiomis su pavėluotais mokėjimais; tai sumažėjimas, palyginti su 59 proc. 2023 m. ([62]). Nors pavėluotų mokėjimų dažnumas išliko didesnis nei ES vidurkis (52 proc.), skirtumas, palyginti su praėjusiais metais, gerokai sumažėjo, nes 2023–2024 m. įmonių, susidūrusių su šia problema, dalis Lietuvoje sumažėjo, o ES lygiu padidėjo ([63]). Be to, įmonės su vėluojančiais mokėjimais daugiausia susiduria vykdydamos B2B veiklą. Remiantis SAFE apklausa, 60 proc. įmonių nurodo, kad reguliariai susiduria su pavėluotais privačių subjektų mokėjimais (15 proc.) arba kartais (45 proc.), ir tik 13 proc. nurodo su šia problema susiduriančios dirbdamos su valdžios institucijomis (5 proc. – reguliariai, 8 proc. – kartais).

Nors judriojo ryšio rezultatai yra labai geri, fiksuotojo ryšio tinklų plėtra tebėra nevienoda, ypač kaimo vietovėse. 2024 m. Lietuvoje fiksuotojo ryšio labai pralaidaus elektroninių ryšių tinklo (LPERT) aprėptis siekė 78,29 proc. – tai mažiau nei ES vidurkis (82,49 proc.), o metinis augimo tempas buvo nedidelis (0,3 proc., palyginti su 4,9 proc. ES lygmeniu). Retai apgyvendintose vietovėse aprėptis siekė 39,78 proc. ir tai gerokai mažiau nei ES vidurkis (61,89 proc.), o augimas kaimo vietovėse išliko ribotas ir sudarė +0,5 proc. 2024 m. šviesolaidžio iki patalpų tinklo (FTTP) aprėptis siekė 78,29 proc., o tai viršijo ES vidurkį (69,24 proc.). Kaimo vietovėse FTTP aprėptis siekė 39,78 proc. ir buvo mažesnė nei ES vidurkis (58,78 proc.), o tai rodo, kad teritoriniai skirtumai išlieka. Priešingai, bendra 5G ryšio aprėptis 2024 m. pasiekė 99,71 proc. ir viršijo ES vidurkį (94,35 proc.). 5G ryšio aprėptis kaimo vietovėse taip pat buvo didelė – 99,06 proc. ir gerokai viršijo ES vidurkį (79,57 proc.). Aprėptis 3,4–3,8 GHz dažnių juostoje siekė 75,13 proc., viršydama ES vidurkį (67,72 proc.). Tačiau suderintas 5G radijo dažnių spektro skyrimas tebėra mažesnis nei ES – jis siekia 47,22 proc., palyginti su 74,63 proc. ES 2025 m. Įgyvendinant du didelius viešosiomis lėšomis finansuojamus projektus, kurie remiami Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės bei Europos regioninės plėtros fondo lėšomis, siekiama išplėsti šviesolaidžių ir telekomunikacijų infrastruktūrą nepakankamai aptarnaujamose vietovėse.

([59]) Europos Komisija, 2025 m. MVĮ veiklos rezultatų apžvalga.

([60]) Lietuvos bankas, apklausa dėl skolinimo sąlygų, 2025 m.

([61]) EIB investicijų tyrimas, 2025 m.

([62]) SAFE.

([63]) ES mokėjimų stebėjimo centras, metinė ataskaita, 2025 m.

Bendroji rinka

Lietuva yra gerai integruota į bendrąją rinką, jos prekybos integracija sudaro iki pusės šalies BVP, tačiau įmonės susiduria su nevienoda reglamentavimo aplinka ES šalyse. Kalbant apie paslaugas ir prekes, Lietuvos ekonomika labiau nei kitų ES valstybių narių ekonomika priklauso nuo prekybos bendrojoje rinkoje. Prekybos paslaugomis integracija siekia 17 proc., o prekėmis – 34 proc. ([64]), todėl Lietuva yra palyginti gerai integruota į Europos tiekimo grandines ([65]). Vis dėlto įmones sulaiko reglamentavimo fragmentacija ES ir neveiksmingas tarpusavio pripažinimas. 96 proc. apdirbamosios pramonės įmonių ir 93 proc. paslaugų sektoriaus įmonių nurodo, kad jų pagrindinis produktas ar paslauga skirtingose ES valstybėse narėse turi atitikti skirtingus reguliavimo reikalavimus, standartus ar vartotojų apsaugos taisykles ([66]). **Gili Lietuvos integracija į bendrąją rinką padėjo užtikrinti jos tiekimo grandinių atsparumą prekybos sutrikimų ir padidėjusio geopolitinio neapibrėžtumo sąlygomis.** Importo priklausomybė daugiausia susijusi su ES šalimis, o tai užtikrina galimybę naudotis diversifikuotais ir stabiliais tiekimo tinklais; tuo tarpu priklausomybė nuo didesnės rizikos prekybos partnerių nuo 2012–2014 m. gerokai sumažėjo. 2021–2022 m. Kinijos darytas ekonominis spaudimas turėjo tik ribotą ir trumpalaikį poveikį bendram Lietuvos eksportui, nes įmonės, pasinaudodamos bendrosios rinkos atvirumu ir gilumu, sugebėjo nukreipti prekybą į alternatyvias rinkas ([67]).

Lietuva aktyviai pertvarko viešųjų pirkimų sistemą, tačiau vienintelio pasiūlymo atvejų skaičius tebėra didelis. 2025 m. 40 proc. viešojo pirkimo sutarčių buvo skirta gavus vienintelį pasiūlymą, o tai viršija ES medianą (27 proc.); be to, 6 proc. sutarčių buvo skirta neskelbiant viešojo konkurso, tai atitinka ES medianą. Siekdama išspręsti šias problemas, Lietuva ėmėsi įvairių priemonių, skirtų konkurencijai didinti ir tiekėjų, ypač MVĮ, dalyvavimui skatinti; 2021–2023 m. MVĮ teko 81–84 proc. skirtų viešojo pirkimo sutarčių ([68]). Lietuvos reformos daugiausia sutelktos į centralizavimo ir profesionalumo didinimo sritis. Tęsdama viešųjų pirkimų centralizavimą per Centrinės pirkimų organizacijos (CPO LT) e. katalogą, Lietuva siekia ateityje gerokai sumažinti vienintelio pasiūlymo atvejų skaičių. Remiantis nacionaliniais duomenimis, didėjant centralizuotai skiriamų sutarčių daliai, mažėja vienintelio pasiūlymo atvejų dalis ([69]). 2025 m. centralizuotai buvo skiriama 35,9 proc. sutarčių, vertinant pagal skaičių, (palyginti su 2,8 proc. 2021 m.) ir 50,4 proc. sutarčių, vertinant pagal vertę, (padidėjimas nuo 11,7 proc.). Dar vienas svarbus reformos elementas – nuolatinės pastangos didinti viešųjų pirkimų vykdytojų profesionalumą. Šiuo tikslu Lietuva įdiegė nacionalinę sertifikavimo sistemą, išplėtė mokymo išteklius ir pradėjo specialią viešųjų pirkimų magistrantūros programą, siekdama toliau didinti viešųjų pirkimų veiklos profesionalumą. Be to, rengiamas planas, kaip įtraukti daugiau tiekėjų, ypač MVĮ, rengiant regioninius renginius, švietimo programas ir standartizuojant sutarčių sąlygas. Procedūrų, kuriose sutartis skirta vien dėl to, kad pasiūlymas buvo pigiausias, dalis taip pat nuosekliai mažėjo nuo 88 proc. 2021 m. iki 73 proc. 2024 m. Prie to prisidėjo Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimas.

Įmonių nuomonė apie korupcijos riziką vykdant viešuosius pirkimus viršija ES vidurkį. Lietuvoje 59 proc. įmonių (ES vidurkis – 58 proc.) mano, kad viešųjų pirkimų procedūrose tam tikroms įmonėms pritaikytos specifikacijos, o 52 proc. (ES vidurkis – 51 proc.) mano, kad viešojo pirkimo dalyvių neteisėti susitarimai yra „labai“ arba „gana plačiai paplitusi“ praktika. 49 proc. įmonių mano, kad viešųjų pirkimų peržiūros įstaigų (apylinkių teismų) nepriklausomumo lygis joms peržiūrint viešųjų pirkimų bylas yra labai arba gana geras ([70]). Viešieji pirkimai Lietuvoje yra didelės rizikos korupcijos sritis ([71]). Valstybės kontrolė reguliariai atlieka korupcijos rizikos

([64]) Skaičiuojama kaip importo ir eksporto vidurkis, išreikštas BVP dalimi.

([65]) Eurostatas.

([66]) EIB investicijų tyrimas, 2025 m.

([67]) Lithuania's trade dependencies | OECD

([68]) Valstybių narių ataskaitos.

([69]) Centralizacijos pažangos stebėsena.

([70]) Teisingumo rezultatų suvestinė (2025 m.), p. 53; greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 555, p. 39.

([71]) Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita – Lietuvai skirtas skyrius (2025 m.), p. 10.

įvairiuose sektoriuose vertinimus ([72]). 2024 m. pradėtas projektas, kuriuo, remiantis dirbtiniu intelektu, siekiama nustatyti korupcijos riziką naudojant viešąsias ir ES lėšas ([73]). 2024 m. Viešųjų pirkimų tarnyba įsteigė už viešųjų pirkimų valdymą atsakingą departamentą ir pateikė analitines išvadas, kuriose atskleidžiamos nuolat aukšto vieno tiekėjo rodiklio priežastys ([74]).

Lietuvos e. viešųjų pirkimų aplinka ir duomenų kokybės problemos rodo, kad būtinos sąveikios sistemos, bendri standartai ir griežtesnis duomenų valdymas. Lietuvos centralizuota e. viešųjų pirkimų paslauga leidžia ekonominės veiklos vykdytojams naudotis viena sistema, kurioje jie gali susipažinti su informacija apie visas nacionalines viešųjų pirkimų procedūras. Tačiau tarpvalstybinių viešųjų pirkimų srityje tebėra problemų, kurios kelia sunkumų ir trukdo dalyvauti kitų valstybių narių įmonėms. Šis susiskaidymas rodo būtinybę užtikrinti sąveiką ir įdiegti bendrus standartus. Vienkartinio duomenų pateikimo principas dar nėra įgyvendintas nacionaliniu lygmeniu (žr. 7 priedą), o pirkėjai iš visos ES vis dar neturi galimybės skaitmeniniu būdu susipažinti su atitinkamais duomenimis. Be to, Lietuva turi duomenų strategiją, kurioje nustatyti duomenų, susijusių su viešųjų pirkimų procedūromis, tvarkymo ir naudojimo procesai bei tikslai. Lietuvoje taip pat yra viešai prieinama viešųjų pirkimų suvestinė, kurioje pateikiama kiekviena perkančioji organizacija ir jos balas pagal 19 skirtingų rodiklių ([75]). [LT pastaba] Be to, Lietuvoje yra specialus subjektas – Viešųjų pirkimų tarnyba, atsakinga už viešųjų pirkimų naudojimo nacionaliniu lygmeniu stebėseną ir prieigą prie jų. Todėl Lietuvos sistemai būtų naudinga, jei Vyriausybėje būtų įsteigta speciali viešųjų pirkimų duomenų kaupimo ir analizės tarnyba, kuri padėtų užtikrinti duomenimis pagrįstą viešųjų pirkimų ciklo priežiūrą ([76]).

Papildomas Lietuvos standartizacijos sistemos finansavimas galėtų pagerinti galimybes patekti į bendrąją rinką. Šiuo tikslu Lietuva turėtų suteikti papildomą paramą *Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūrai*, kad ši galėtų įgyvendinti būtiną perėjimą prie skaitmenizuoto standartizacijos proceso, užtikrinančio spartesnį, veiksmingesnį ir įtraukesnį standartizavimą. Be to, papildomi ištekliai galėtų būti skiriami siekiant užtikrinti, kad Lietuvos ekspertai galėtų veiksmingai dalyvauti Europos standartizacijos sistemoje, visų pirma naujuose ypatingos svarbos sektoriuose, tokiuose kaip DI ir kvantinės technologijos.

Lietuva yra viena iš šalių, kuriose geriausiai įgyvendinami bendrosios rinkos teisės aktai. Nuo 2025 m. tik 0,6 proc. visų bendrosios rinkos direktyvų nebuvo visiškai perkeltos į nacionalinę teisę, o tai gerokai mažiau ir už ES vidurkį (1,1 proc.), ir už ES Tarybos nustatytą 1 proc. tikslą. Tik 0,3 proc. į nacionalinę teisę perkeltų direktyvų perkeltos neteisingai (ES vidurkis: 1,1 proc.). Tai lemia ir palyginti nedidelį Lietuvai iškeltų pažeidimo nagrinėjimo procedūrų skaičių (10, palyginti su vidutiniškai 25 ES). Tačiau reikia skirti dėmesio vidutinei pažeidimo nagrinėjimo procedūros trukmei. Ji pailgėjo nuo 46,8 mėnesių 2024 m. iki 57,8 mėnesių 2025 m. ir viršijo 44,5 mėnesių ES vidurkį ([77]). Be to, per praėjusius metus Lietuvos SOLVIT centras išsprendė 100 proc. bylų, kurias nagrinėjo kaip pagrindinis centras (ES vidurkis – 84,6 proc.).

Bendrojoje rinkoje platinamų produktų atitiktis reikalavimams ([78]) yra labai svarbus veiksnys siekiant užtikrinti vienodas sąlygas įmonėms, kurios laikosi teisės aktų reikalavimų, taip pat vartotojų saugą. Lietuvoje padaugėjo rinkos priežiūros tyrimų, palyginti su 2019 m. 2025 m. nacionalinės institucijos ES rinkos priežiūros sistemoje (ICSMS) pranešė apie 548,3 tyrimus vienam milijonui gyventojų, o tai viršija ES medianą (136,2). Vertinant absoliučiaisiais skaičiais, pranešimų skaičius tebėra nedidelis, tačiau taip gali būti ir dėl nepakankamo nacionalinių IT sistemų sąveikumo

([72]) Ten pat.

([73]) Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita – Lietuvai skirtas skyrius (2025 m.), p. 10–11.

([74]) Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita – Lietuvai skirtas skyrius (2025 m.), p. 11.

([75]) https://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/pirkimu-vykdytoju-zemelapis-svieslente-1/.

([76]) Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 28/2023. *Viešieji pirkimai ES. Per 10 metų laikotarpį iki 2021 m. konkurencija darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių srityje sumažėjo*, 2023 m.

([77]) 2025 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė.

([78]) *Dalis kliūčių, įvardytų Bendrosios rinkos strategijoje („siaubingasis dešimtukas") ir 2026 m. metinėje bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaitoje*.

su ICSMS sistema. Atlikus būsimą Rinkos priežiūros reglamento peržiūrą, ICSMS bus atnaujinta ir taps visiškai sąveikia ES skaitmenine platforma.

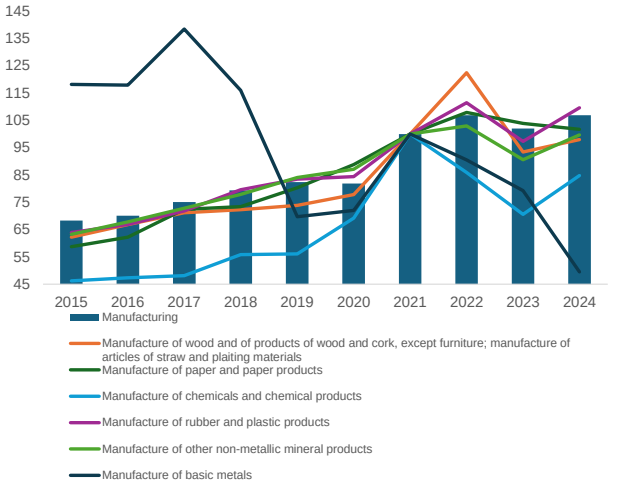
Pramonė ir ekonominis saugumas

Lietuvos pramonės sektorius tebėra svarbi ekonomikos dalis į paslaugas orientuotoje struktūroje. Pramonė, išskyrus statybą, sukuria apie 19 proc. BPV. Apdirbamoji pramonė ir toliau atlieka svarbų vaidmenį pramonės sektoriuje bei skatina eksportą, o cheminių produktų, optinių prietaisų ir kompiuterių gamintojai tampa vis svarbesni. Lietuvos ekonomika yra labai atvira ir orientuota į prekių bei paslaugų eksportą, o jos dalis pasauliniame eksporte nuo 2006 m. padidėjo daugiau nei 50 proc. ([79]). Nors bendras aukštųjų technologijų gamybos mastas tebėra ribotas, Lietuva užima tvirtą poziciją tam tikrose nišinėse srityse, ypač specializuotų lazerinių technologijų, o tai rodo, kad pramonės bazė nuolat pereina prie veiklos, kuriai būdingas didesnis technologijų kiekis. Paslaugų sektoriuje didmeninė ir mažmeninė prekyba bei transportas tebėra didžiausi sektoriai, o informacijos ir ryšių technologijos tapo viena iš sparčiausiai augančių veiklos rūšių, šiuo metu sukuriančių beveik 5 proc. BPV ir vis labiau susijusių su pasaulinėmis vertės grandinėmis. Tuo pat metu nuo pandemijos pradžios auganti finansinių technologijų ekosistema prisidėjo prie finansinių paslaugų plėtros, tačiau šis sektorius tebėra palyginti nedidelis.

Per pastarąjį dešimtmetį informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektorius tampa vis svarbesniu Lietuvos ekonomikos augimo modelio ramsčiu. Šio sektoriaus BPV augimas vidutiniškai siekė apie 10 proc. per metus, ir jį lėmė darbo jėgos sąnaudų didėjimas, užsienio investicijos ir tikslinė politinė parama, įskaitant mokesčių lengvatas startuoliams bei strategines pagrindų iniciatyvas, pavyzdžiui, sumaniosios specializacijos strategiją ir finansinių technologijų strategiją ([80]). Dėl to IRT dalis ekonomikoje padidėjo nuo maždaug 3 proc. BPV 2015 m. iki daugiau nei 5 proc. 2024 m., o jos indėlis į užimtumą nuolat didėjo ([81]). Pastaraisiais metais IRT buvo sparčiausiai auganti ekonominė veikla ir atliko stabilizuojantį vaidmenį, iš dalies kompensuodama silpnesnius tradicinių sektorių rezultatus.

IRT sektoriaus struktūra pasikeitė – dabar vyrauja didesnės pridėtinės vertės ir labiau į eksportą orientuota veikla, o tai stiprina šio sektoriaus indėlį į atsparumą ir išorės veiklos rezultatus. Telekomunikacijų sektorių, kuris anksčiau buvo dominuojantis ir iš esmės orientuotas į vidaus rinką, aplenkė sparčiai augančios IT, duomenų apdorojimo, programinės įrangos ir skaitmeninių paslaugų įmonės, kurių eksportas iki 2024 m. sudarė daugiau nei pusę sektoriaus pajamų ([82]). Tačiau, nepaisant spartaus produkcijos ir užimtumo augimo, sektoriaus našumo prieaugis iki šiol buvo ribotas, o tai rodo daugelio įmonių ankstyvą vystymosi etapą ir tebevykstantį rinkos pasirinkimą. Vertinant ateities perspektyvas, IRT sektorius turėtų išlikti vienu pagrindinių augimo ir konkurencingumo didėjimo veiksnių, jeigu bus veiksmingai sprendžiamos su įmonių plėtra, įgūdžių prieinamumu ir našumo didinimu susijusios problemos ([83]).

A5.1 diagrama. **Apdirbamosios pramonės gamyba. Iš viso ir tam tikri sektoriai, indeksas (2021 m. – 100), 2015–2024 m.**



Šaltinis: Eurostatas

Nors elektrifikacijos lygis tebėra žemas, o elektros energijos kainos – aukštos, Lietuvos

([79]) Duomenų bazė AMECO.

([80]) IMF, *Article IV consultation Lithuania*, 2025.

([81]) Eurostatas.

([82]) Nacionalinė produktyvumo taryba, 2025 m.

([83]) IMF, *Article IV consultation Lithuania*, 2025.

energijai imlios pramonės šakos iš dalies atsigavo po neseniai patirtų sukrėtimų. Lietuvos pramonės elektrifikacijos lygis, siekiantis 16,5 proc., gerokai atsilieka nuo ES vidurkio, kuris yra 22,92 proc. ([84]). Nuo tada, kai Rusija pradėjo plataus masto invaziją į Ukrainą, elektros energijos kainos atsigavo, tačiau Lietuvoje jos tebėra gerokai aukštesnės nei kituose Europos regionuose. Energijos kainų sukrėtimas iš pradžių labai paveikė energijai imlių pramonės šakų gamybos apimtis Lietuvoje, tačiau dėl Vyriausybės didelių pastangų diversifikuoti energijos importą ir įgyvendinti plataus užmojo žaliąją darbotvarkę kainos stabilizavosi ties aukštu lygiu. Dėl pastarojo meto vidaus ir eksporto rinkų atsigavimo gamybos apimtis vėl padidėjo. Vis dėlto ji dar nepasiekė iki 2023 m. buvusio lygio. (Taip pat žr. 9 priedą.)

Lietuva padarė pažangą įgyvendindama Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą. Ji sėkmingai paskyrė bendrą kontaktinį punktą, kuris yra itin svarbus siekiant supaprastinti suinteresuotųjų subjektų bendravimą ir koordinavimą. Be to, Lietuva įsteigė nacionalinį kontaktinį punktą paraiškoms tvarkyti, taip palengvindama strateginių projektų, susijusių su poveikio klimatui neutralizavimo projektais įgyvendinimą, nors kol kas dar nėra patvirtintų projektų.

([84]) Eurostatas.

A5.1 lentelė. **Bendroji rinka ir pramonė**

Lithuania								
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**		**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**EU-27 average**
Business environment and investment								
Productivity and investment	Labour productivity (GDP per hour worked in PPP terms), % of EU27[1]		73.3	70.7	70.0	70.2	70.6	100.0
	Business investment (share of GDP)[1]		14.7	14.2	15.0	13.7	-	12.6
	Public investment (share of GDP)[1]		3.2	3.2	4.2	4.2	-	3.9
Business environment and simplification	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as a major obstacle[2]		22.4	20.3	13.5	21.9	19.0	34.0
SME liquidity	EIF Access to Finance for SMEs index - loans[3]		0.34	0.42	0.27	0.37	-	0.43
	EIF Access to Finance for SMEs index - equity[3]		0.42	0.14	0.12	0.10	-	0.19
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[4]		11.9	12.3	13.4	-	-	17.4
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[4]		10.6	17.3	18.7	-	-	13.6
	Share of SMEs experiencing late payments, %[5]	from private entities in the previous or current quarter	-	-	-	52.2	59.9	47.1
		from public entities in the previous or current quarter	-	-	-	15.3	13.4	15.9
Single Market								
Integration	EU trade integration, average(intra-EU imports + intra EU exports)/GDP, %[1]		51.2	58.2	51.6	50.1	51.0	40.7
	EEA Services Trade Restrictiveness index[6]		0.039	0.039	0.038	0.038	0.038	0.050
Public procurement	Single bids, % of total contractors[7*]		30	34	37	44	40	27
	Direct awards, % of negotiated procedures[7*]		6	7	6	5	6	6
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[8]		1.7	0.3	0.3	0.3	0.6	1
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[8]		1	1	0.7	0.4	0.3	1.1
	SOLVIT, resolution rate per country, %[8]		100	-	100	100	100	84.6
	Number of pending infringement proceedings[8]		16	15	15	12	10	25
Industry and economic security								
Energy-intensive industries	Electricity prices for non-household consumers[1]		0.1743	0.3065	-	-	-	0.1462
	Electrification (electricity as a share of total energy consumption in industry)[1]		30.5	32.4	32.3	-	-	32.7
	Share of energy from renewable sources (renewable energy generation as a share of overall energy consumption)[1]		28.2	29.6	31.9	35.4	-	25.2
Critical raw materials	Material import dependency, %[1]		37.9	36.8	34.7	33.4	-	22.4
	Circular material use rate[1]		4.1	4.0	4.1	4.2	-	12.2
Operational cleantech manufacturing capacity in 2025[9]	- Solar PV (c: cell, w: wafer, M:module), GW		0.345 (m)		- Electrolyzer, GW		-	
	- Heat pump assembly		-		- Battery, GW		-	

Šaltinis: (1) Eurostatas, (2) EIB investicijų tyrimas, (3) EIF MVĮ galimybių gauti finansavimą indeksas, (4) „Intrum“ mokėjimų ataskaita, (5) SAFE apklausa, (6) EBPO, duomenys iki 2024 m. 2025 m. bendrosios rinkos ir konkurencingumo rezultatų suvestinė. Komisijos skaičiavimai, grindžiami TED duomenimis, prieinamais Viešųjų pirkimų duomenų erdvėje (VPDE) (*), čia nurodyta ES vidurkio vertė yra mediana, 8) bendrosios rinkos ir konkurencingumo rezultatų suvestinė, 9) Europos Komisijos skaičiavimai.

A6.1 lentelė. **Santaupų ir investicijų sąjungos apibendrinamoji diagnostika**

Topic	*Main features*	*Relative EU positioning*
Assets-backed pension schemes	Assets at 12.2% of GDP (32.3% in the EU) 10-year real return of 0.5% (1.4% in the EU)	The low pension assets yield a low real return.
Households' financial assets	EUR 22,821 per capita (EUR 85,098 in the EU) o/w 3.5% in listed shares and bonds (7.6% in the EU) o/w 2.7% in investment funds (11.0% in the EU) o/w 1.7% in life insurance (13.4% in the EU) o/w 14.4% in pension claims (13.6% in the EU)	A very low share of households' low financial assets is invested in equity and in capital markets.
Venture capital (VC) **Private equity (PE)**	VC at 0.057% of GDP (0.064% in the EU) PE at 0.286% of GDP (0.487% in the EU)	Medium venture capital and medium private equity investments.
Capital taxation	Flat rate of 15% is applied to most assets and savings types ; exemptions apply; favourable treatment for private pensions (3rd pillar)	N/A
1-3 **4-10** **11-17** **18-24** **25-27**	Colours indicate the country's relative ranking based on five groups, ranging from the three best to the three worst performers. The relative ranking as regards an SIU diagnostic topic derives from a consistent cross-country comparison, the starting point of which is the average of the underlying main features.	
Data sources: OECD (pensions), Eurostat (households' financial wealth), FISMA CMU dashboard (VC and PE), national sources (capital taxation).		

Šaltinis: EBPO (pensijos), Eurostatas (namų ūkių finansinis turtas), FISMA KRS rodiklių suvestinė (RK ir PK), nacionaliniai šaltiniai (kapitalo apmokestinimas). 2024 m. pabaiga.

Lietuvos įmonės finansavimu iš bankų naudojasi mažiau nei vidutiniškai ES, o kapitalo rinkose skolinasi retai. Savo investicijoms finansuoti jos labiau nei kitos ES šalys naudojasi vidaus finansavimo šaltiniais. Bankų paskolų ir BVP santykis yra vienas mažiausių euro zonoje. Vertinant Europos mastu, vidaus biržinių vertybinių popierių rinka tebėra nedidelė, o skolos vertybinių popierių rinkos santaupas daugiausia nukreipia į valdžios sektorių, nepaisant pastaruoju metu pastebimos teigiamos įmonių segmento tendencijos. Namų ūkiai vis dar turi daug galimybių didinti savo tiesioginį ir netiesioginį dalyvavimą kapitalo rinkose, o vienas iš klausimų, akcentuotų 2025 m. Lietuvai skirtose rekomendacijose, buvo santaupų svarba investicijoms ([85]). Lietuvos bankų sektorius išlieka tvirtas, o dauguma veiklos rodiklių yra vieni geriausių visoje ES. Nors įmonių paskolų portfeliai augo, įmonės susidūrė su sunkumais gauti finansavimą dėl didelio bankų nenoro prisiimti riziką ir struktūrinių veiksnių. Ne bankų finansų tarpininkai, turintys tiek lėšų, tiek galimybių skatinti kapitalo rinkos pažangą, turtą paskirsto labai konservatyviai, o tai nėra palanku nuosavam kapitalui. Numatoma, kad papildomo pensijų kaupimo sistemos reforma turės neigiamą poveikį tiek šio sektoriaus dydžiui, tiek jo vaidmeniui finansuojant ekonomiką. Rizikos kapitalo ekosistema tebėra gana nedidelė, joje dominuoja viešieji fondai, kuriuos daugiausia administruoja įvairios nacionalinės plėtros įstaigos.

Verslo aplinka ir įmonių finansavimas

Palyginti su ES vidurkiu, Lietuvos verslo aplinkos struktūra ir dydis mažiau priklauso nuo didelių įmonių. Lietuvoje labai mažos, mažosios ir vidutinės įmonės atlieka svarbesnį vaidmenį ekonomikos struktūroje, o didžiosios įmonės – mažesnį (išsamesnė informacija pateikta 5 priede). Tai daro poveikį įmonių sektoriaus finansavimo paklausai; jis aptariamas šiame priede.

Lietuvos įmonės, palyginti su ES vidurkiu, mažiau naudojasi bankų finansavimu ir dar mažiau – kapitalo rinkų finansavimu. Palyginti su ES bendrovėmis, Lietuvos ne finansų bendrovės naudoja mažiau išorės finansavimo: jis sudaro tik 121 proc. BVP, palyginti su 226 proc. ES (žr. A6.1 diagramą). Palyginti su ES ne finansų bendrovėmis, Lietuvos ne finansų bendrovės mažiau naudojasi paskolomis ir dar mažiau akcijų ir obligacijų emisijomis ar kitais alternatyviais šaltiniais. 2024 m. pabaigoje finansavimas paskolomis sudarė 23 proc. visų Lietuvos ne finansų bendrovių finansavimo šaltinių ([86]), o biržinės akcijos ir obligacijos sudarė tik 3,6 proc. finansavimo šaltinių. Atitinkami ES vidurkio rodikliai buvo 27 proc. ir 19 proc. Rinkos

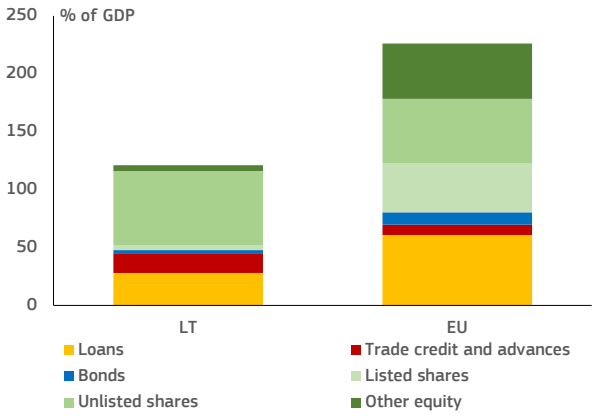
([85]) „Pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą, be kita ko, skatinant konkurenciją finansinių paslaugų srityje ir dalyvavimą finansų rinkose, palengvinant santaupų panaudojimą investicijoms“.

([86]) Nors 2024 m. pabaigoje bankų finansavimas paskolomis Lietuvoje sudarė 15,4 proc. BVP, vertinant platesnį finansų sektorių (įskaitant bankų patronuojamąsias išperkamosios nuomos ir kitas finansų bendroves), jis sudarė 28 proc. BVP.

finansavimo koeficientas ([87]) 2024 m. pabaigoje buvo vos 28,9 proc., palyginti su 49,7 proc. ES vidurkiu. Priešingai, nebiržinės akcijos ([88]) yra neabejotinai didžiausias išorės finansavimo šaltinis vietos įmonėms: jos sudarė 53 proc. visos sumos, palyginti su 24,5 proc. ES 2024 m. pabaigoje. Atsižvelgiant į apskritai seklias kapitalo rinkas, įmonės teikia pirmenybę privačiam kapitalui, o ne biržiniams vertybiniams popieriams. Tai taip pat susiję su vietos įmonių struktūra – dažnai tai yra MVĮ arba uždarosios akcinės bendrovės.

Siekiant per viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą stiprinti kapitalo rinkas, buvo imtasi keleto veiksmų vykdant Baltijos šalių nacionalinių plėtros bankų bendradarbiavimą. MVĮ sunku pasinaudoti Lietuvos kapitalo rinkomis, nes nei Lietuvoje, nei kitose Baltijos valstybėse nėra įsitvirtinusių MVĮ augimo rinkų. Reaguodami į tai, Lietuvos plėtros bankas ILTE ir Latvijos plėtros finansų įstaiga „Altum“ anksčiau įsteigė pirminio viešo akcijų siūlymo fondą, kad įmonės pasirengtų būti įtrauktos į biržos sąrašus. Kai įmonės pasiekia etapą, kuriame jau įrodė savo verslo modelio veiksmingumą ir pradeda plėstis tarptautiniu mastu, joms reikia didesnio ilgalaikio nuosavo kapitalo, kad galėtų toliau augti, tačiau vietos nuosavo kapitalo finansavimo galimybės išlieka ribotos, o tradiciniai bankai dažnai nenoriai teikia paskolas inovacijomis grindžiamoms ar į eksportą orientuotoms įmonėms, neturinčioms gero užstato. Siekiant užtikrinti tvirtesnį finansavimo galimybių tęstinumą ir panaikinti svarbiausius finansavimo trūkumus plėtros ir augimo etapuose, dvi nacionalinės skatinamojo finansavimo įstaigos – „Altum“ ir ILTE – 2023 m. patvirtino Baltijos kapitalo rinkos akceleravimo fondą. Šis fondas, kurio vertė viršija 50 mln. EUR, pradėjo veiklą 2025 m. spalio mėn. ir veiks artimiausią dešimtmetį. Numatoma, kad 10 metų investuojant į naujas akcijų ir obligacijų emisijas, padidės akcijų ir obligacijų kotiravimas „Nasdaq“ Baltijos biržose, o tai pagerins rinkos likvidumą ir galimybes gauti augimo kapitalą visame regione. Be to, ILTE teikia individualias garantijas privačiųjų ir viešųjų įmonių obligacijų emisijoms, padėdama emitentams patekti į kapitalo rinkas ir užsitikrinti didesnį investuotojų pasitikėjimą.

A6.1 diagrama. **Ne finansų bendrovių finansavimo sudėtis**



Šaltinis: Eurostatas. 2024 m. pabaiga.

Apklausos rodo, kad egzistuoja finansavimo deficitas, ypač MVĮ, susijęs su investicijų paklausa. 2025 m. EIB investicijų tyrimo duomenimis, tik pusė visų Lietuvos įmonių investicijoms naudoja bankų finansavimą, o tai yra mažiausias rodiklis ES (ES vidurkis – 79 proc.). Be to, šalyje yra santykinai didelė įmonių, kurios mano, kad patiria finansavimo suvaržymų, dalis (10,4 proc.), nors, palyginti su 2024 m., ši dalis sumažėjo. Dėl to jos labiau remiasi vidaus finansavimo šaltiniais. 2025 m. SAFE apklausos metu 51 proc. MVĮ nurodė, kad vidaus finansavimo šaltiniai (nepaskirstytasis pelnas arba turto pardavimas) svarbūs jų veiklai, palyginti su 28 proc. ES vidurkiu ([89]). Tuo pačiu metu 18 proc. visų Lietuvos įmonių manė, kad jų investicinė veikla per pastaruosius trejus metus buvo nepakankama. Tai – kartu su kitomis dviem Baltijos šalimis – yra vienas didžiausių nepakankamų investicijų lygių ES (ES vidurkis – 12 proc.), o tai rodo, kad yra finansavimo deficitas, susijęs su investicijų paklausa, ypač MVĮ. 2025 m. Lietuvos 3 ŠSR pabrėžta, kaip svarbu gerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą([90]).

([87]) T. y. įmonių obligacijų ir ne finansų bendrovių biržinių akcijų apimtis, palyginti su šių dviejų rodiklių ir bankų paskolų ne finansų bendrovėms apimtimi.

([88]) Lietuvoje nebiržinės akcijos, taip pat žinomos kaip uždarųjų akcinių bendrovių arba akcinių bendrovių akcijos, kuriomis neprekiaujama vertybinių popierių biržoje, gali būti perkamos ir parduodamos, tačiau ne per tradicines biržas. Šie sandoriai paprastai vyksta nebiržinėje rinkoje arba per privačius akcijų platinimus, kuriuos dažnai vykdo tarpininkai ar investavimo platformos.

([89]) Duomenys ir apklausos, SAFE, Europos Komisija, 2025 m., rezultatai pagal šalis, T20.

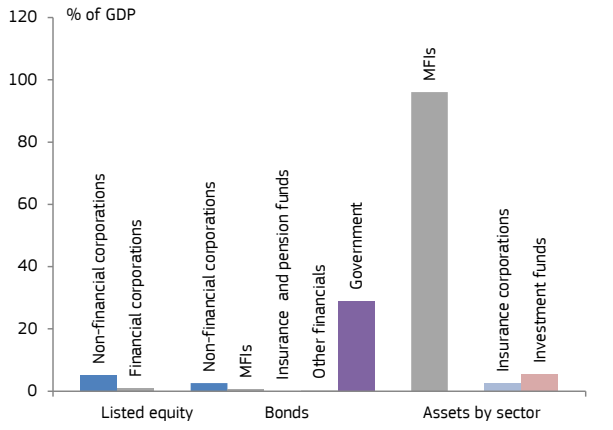
([90]) „Pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą, be kita ko, skatinant konkurenciją finansinių

Finansų sektoriaus dydis ir struktūra

Lietuvos pinigų finansų sektorius yra labai mažas, palyginti su ES vidurkiu, ir jo koncentracija yra didelė. 2025 m. III ketvirčio pabaigoje bendras bankų turtas buvo lygus Lietuvos BVP, t. y. gerokai mažesnis už 246,1 proc. ES vidurkį. Nepaisant to, bankai ir kitos pinigų finansų įstaigos (PFĮ) ir toliau užima didžiausią (76 proc.) Lietuvos finansų rinkos dalį. Užsienio kapitalo dalis yra didelė ir sudaro apie tris ketvirtadalius turto. Kadangi penkios didžiausios PFĮ sudaro daugiau nei 90 proc. sektoriaus, atrodo, kad bankų koncentracija yra gerokai didesnė už ES vidurkį, kuris siekia 51 proc. Bendras pensijų fondų turtas 2024 m. pabaigoje sudarė 12,2 proc. BVP, palyginti su 32,3 proc. BVP ES vidurkiu 2025 m. III ketvirčio pabaigoje. Viešųjų išlaidų pensijoms dalis (6,2 proc.), išreikšta BVP procentine dalimi, šiuo metu yra viena mažiausių ES. Lietuvos draudimo sektorius yra dar mažesnis: 2025 m. III ketvirčio pabaigoje jo visas turtas sudarė 2,5 proc. BVP (palyginti su 53,9 proc. ES vidurkiu).

Lietuvos kapitalo rinkos išlieka santykinai seklios, neaktyvios ir nelikvidžios, nepaisant Lietuvos, Estijos ir Latvijos valdžios institucijų pastangų plėtoti ir toliau integruoti Baltijos regiono kapitalo rinkas. Visos trys Baltijos valstybės siekia integruoti savo kapitalo rinkų infrastruktūrą ir 2017 m. pasirašė susitarimo memorandumą, kuriuo įsipareigojo „bendradarbiauti kuriant gilesnę ir veiksmingesnę regioninę kapitalo rinką“. Prisiėmus šį įsipareigojimą dėtos pastangos suderinti reglamentavimą ir sukurti visoms Baltijos valstybėms skirtus produktus. 2017 m. taip pat buvo sujungti trys nacionaliniai vertybinių popierių depozitoriumai, sukuriant depozitoriumą „Nasdaq CSD SE“, kurio buveinė yra Latvijoje. Nepaisant šių pastangų, 2025 m. III ketv. pabaigoje „Nasdaq Vilnius“ vertybinių popierių biržos ([91]) rinkos kapitalizacija sudarė tik apie 6,2 proc. BVP (palyginti su 30 proc. iki 2009 m. krizės). Tai yra labai mažai, palyginti su kitomis ES šalimis (ES vidurkis 2025 m. III ketvirčio pabaigoje buvo 69,9 proc.). Kapitalo rinkos plėtros perspektyvas riboja mažas į biržos sąrašą įtrauktų įmonių skaičius (25 įmonės 2025 m. IV ketvirtį). Tai lemia nedideles vietos investavimo galimybes, menką institucinių ir neprofesionaliųjų investuotojų susidomėjimą, taigi ir nedideles galimybes pritraukti akcinį kapitalą vietoje. Lietuvos vertybinių popierių rinkų gylio ir likvidumo trūkumas daro jas mažiau patrauklias tarptautiniams investuotojams ir atsispindi 2025 m. MSCI rinkų klasifikacijos apžvalgoje, kurioje Lietuva įvardijama kaip „pažengusi naujų rinkų šalis“ (angl. *frontier market*) – tai nauja į MSCI įtraukta kategorija, skirta identifikuoti „naujų rinkų šalis“, kurių rinkos prieinamumo charakteristikos labai panašios į išsivysčiusių rinkų, tačiau dėl dydžio ir likvidumo apribojimų jos vis dar klasifikuojamos kaip naujų rinkų šalys. Skolos vertybinių popierių rinkos Lietuvoje taip pat tebėra labai menkai išvystytos ir jose dominuoja vyriausybės vertybiniai popieriai. Tačiau įmonių segmente pastaruoju metu stebima teigiama tendencija. Vertybinių popierių, kuriais prekiauja „Nasdaq Vilnius“, likvidumas yra ribotas.

A6.2 diagrama. **Kapitalo rinkos ir finansų tarpininkai**



Šaltinis: ECB, EIOPA, AMECO. 2024 m. pabaiga.

2022 m. lapkričio mėn. Vyriausybė patvirtino 2023–2025 m. kapitalo rinkos plėtros gaires, siekdama paskatinti kapitalo rinkų augimą. Jomis siekiama skatinti stabilią ir konkurencingą Lietuvos kapitalo rinkos plėtrą, sukurti alternatyvius finansavimo kanalus įmonėms, ypač MVĮ, suteikti papildomų investavimo galimybių tiek privatiems, tiek instituciniams investuotojams, taip pat gerinti institucijų ir rinkos dalyvių bendradarbiavimą, kad būtų geriau tenkinami rinkos poreikiai. Gairėse nustatytos pagrindinės rekomendacijos, kuriomis siekiama tobulinti teisinę ir mokesčių sistemą, plėsti naujų finansinių produktų pasiūlą, toliau plėtoti biržos veiklą, gerinti

paslaugų srityje ir dalyvavimą finansų rinkose, palengvinant santaupų panaudojimą investicijoms“.

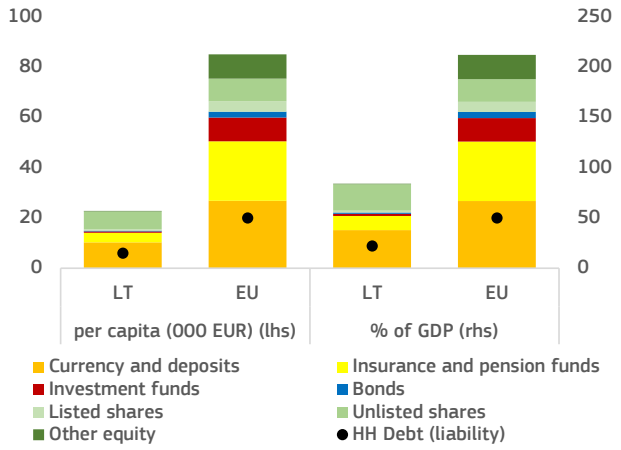
([91]) „Nasdaq Vilnius“ vertybinių popierių birža priklauso „Nasdaq“ grupei, kuri ES valdo kitas prekybos vietas kitose dviejose Baltijos valstybėse Estijoje ir Latvijoje, taip pat Švedijoje, Suomijoje ir Danijoje.

finansų tarpininkų veiklos aplinką ir stiprinti finansinį raštingumą. Kai kurios pagrindinės priemonės, pvz., įstatymų dėl pensijų fondų alternatyvių investicijų pakeitimai, jau priimtos, tačiau ne visos jos dar visiškai įgyvendintos. Tarp svarbiausių laimėjimų – kai kurių Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimų įgyvendinimas, investicinės sąskaitos iniciatyvos įsigaliojimas ir investicinės sąskaitos mokesčių režimo techninis įgyvendinimas nuo 2025 m. sausio 1 d., taip pat ILTE Baltijos kapitalo rinkos akceleravimo fondo veiklos pradžia. Rengiant 2026–2028 m. kapitalo rinkos plėtros gaires, buvo nuspręsta iki 2026 m. kovo 1 d. įvertinti, kurios esamos ar neįgyvendintos gairės turėtų būti taikomos toliau, atnaujinamos ar peržiūrimos, kad geriau atspindėtų šiandienos realijas ir rinkos poreikius. Svarbų vaidmenį įgyvendinant šias iniciatyvas atliko Kapitalo rinkos taryba – koordinuojantis organas, sudarytas iš viešojo ir privačiojo sektorių atstovų, kuriam pavesta nustatyti pagrindines kapitalo rinkos plėtros politikos kryptis ir užtikrinti veiksmingą gairėse išdėstytų rekomendacijų įgyvendinimą.

Namų ūkių dalyvavimas kapitalo rinkose

Gana žemas Lietuvos namų ūkių santaupų lygis mažina finansavimo įmonių investicijoms prieinamumą. Maždaug du trečdaliai gyventojų santaupų laikoma indėlių iki pareikalavimo banko sąskaitose. Priešingai, Lietuvos namų ūkiai pensijų ir draudimo fonduose arba tiesiogiai finansinėse investicinėse priemonėse laiko nedideles sumas. Nors namų ūkių finansinio turto, laikomo šiuose fonduose, dalis visame finansiniame turte padidėjo nuo 13,5 proc. 2015 m. iki 22,8 proc. 2025 m., jis vis dar gerokai atsilieka nuo ES vidurkio (46,5 proc.). Priešingai, jie laiko daugiau nebiržinių akcijų nei kitose ES šalyse. Šios investicijos suteikia galimybę investuoti į įmones, kurių vertė gali būti mažesnė nei ta, kurią jos galėtų įgyti akcijų rinkoje. Tačiau su nebiržinėmis akcijomis taip pat susijusi nemaža rizika, įskaitant mažesnį likvidumą ir ribotą informaciją, todėl reikia viską kruopščiai apsvarstyti ir pasirengti ilgalaikio investavimo laikotarpiui.

A6.3 diagrama. **Namų ūkių finansinio turto sudėtis**



Šaltinis: Eurostatas. 2024 m. pabaiga.

2025 m. pensijų reforma, leidžianti pasirinkti nekaupti privačiuose fonduose ir atsiimti lėšas, veikiausiai sumažins santaupų dydį Lietuvoje. 2025 m. birželio mėn. Lietuvos Seimas pritarė pensijų sistemos antrosios pakopos reformai, priimdamas Vyriausybės pasiūlytus Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimus; jie pradėti įgyvendinti 2026 m. Seimas priėmė padėtį iš esmės keičiantį sprendimą nuo 2019 m. įvesto automatinio įtraukimo modelio pereiti prie savanoriškos sistemos, pagal kurią jaunesni nei 40 metų asmenys bus kviečiami prisijungti (toliau – kvietimo modelis). Remiantis Lietuvos banko surinktais duomenimis, dalyvavimo antrosios pakopos pensijų kaupime lygis per 2026 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo 38 proc. Tuo tarpu pensijų fondų valdomas turtas sumažėjo maždaug 41 proc. Tai dar labiau sumažino ir taip labai žemą Lietuvos pensijų fonduose sukauptų santaupų, investuojant į visų rūšių pensijų produktus, lygį (12,2 proc. BVP 2024 m. pabaigoje). Be galimybės atsisakyti kaupimo, naujosios nuostatos taip pat numato plačias lėšų atsiėmimo galimybes ne tokiomis griežtomis sąlygomis (dalinis ir visiškas sukauptų lėšų atsiėmimas). Šia reforma nukrypstama nuo gerosios praktikos, kuria siekiama skatinti taupymą senatvei ([92]), ir gali ne tik lemti mažesnes valstybinių pensijų pajamų pakeitimo normas, bet ir kelia grėsmę pakenkti kapitalo rinkos plėtrai ir apsunkinti galimybes gauti finansavimą. Ilgalaikį ekonomikos augimą ir konkurencingumą galima pasiekti tik išvengiant pensijų sistemos destabilizavimo, ją stiprinant ir leidžiant žmonėms

([92]) Žr. 2025 m. lapkričio 20 d. ES rekomendaciją 2025/2384 dėl pensijų sekimo sistemų, pensijų rodiklių suvestinių ir automatinio įtraukimo.

įsitraukti į ilgalaikį finansinį planavimą pensijai ([93]). Tai gali labai prisidėti prie pensijų adekvatumo ir sudaryti sąlygas didesniam kapitalo srautui į vietos įmones. Be to, anuitetų tvarka dažnai vis dar suvokiama kaip nepatraukli, taigi atgraso asmenis, kurie kitu atveju būtų linkę toliau kaupti antrosios pakopos pensijų sistemoje. Šiuo atžvilgiu išvados, padarytos įgyvendinant 2024 m. rugsėjo mėn. pradėtą vykdyti Komisijos ir Lietuvos projektą pagal techninės paramos priemonę, gali padėti suprasti, kaip Lietuvos pensijų sistemą padaryti tvirtesnę ir veiksmingesnę bei pasiekti teigiamų rezultatų pensijų adekvatumo ir ilgalaikio fiskalinio tvarumo srityse. Pensijų stebėjimo sistema Lietuvoje pirmiausia grindžiama „Sodra“ (Valstybine socialinio draudimo fondo valdyba), kuri valdo pirmąją ir dalį antrosios nacionalinės pensijų sistemos pakopų. Gyventojai gali stebėti savo sukauptas pensijas, valstybinio socialinio draudimo įmokas ir prognozuojamas pensijas „Sodros“ asmeninių sąskaitų sistemoje.

Finansinio raštingumo lygis Lietuvoje atitinka ES vidurkį. Finansų ministerija neseniai patvirtino finansinio švietimo veiksmų planą (2024–2028 m.), kuriame ypač daug dėmesio skiriama iššūkiams, kurių kyla vartotojams ir neprofesionaliesiems investuotojams, įskaitant MVĮ. Finansinio raštingumo lygis Lietuvoje atitinka ES vidurkį. 2023 m. „Eurobarometro“ apklausa parodė, kad 25 proc. lietuvių turi aukštą finansinio raštingumo lygį, 54 proc. – vidutinį, o likę 21 proc. – žemą.

Siekiant paskatinti namų ūkių investicijas į kapitalo rinkas, nuo 2025 m. pradžios naudojamas investicinės sąskaitos produktas. Nuo tos dienos taip pat pradėjo galioti investicinės sąskaitos apmokestinimo tvarka. Pagal Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimus, kapitalo prieaugio mokestis bus mokamas tik atsiimant lėšas ir tik tuo atveju, jei iš investicinės sąskaitos atsiimama suma viršija į ją įneštą sumą. Tai skatina ilgalaikes investavimo strategijas ir leidžia investuotojams ilgainiui didinti savo kapitalą. Pagrindinis šių pakeitimų tikslas – supaprastinti finansinių investicinių pajamų apmokestinimą ir deklaravimą, taip sukuriant palankesnes sąlygas Lietuvos gyventojams nuolat investuoti į įvairius finansinius produktus: i) akcijas ir obligacijas, ii) investicinius fondus, pavyzdžiui, savitarpio ir biržinius fondus, iii) sutelktinio finansavimo ir tarpusavio skolinimo galimybes bei iv) išvestines finansines priemones, pavyzdžiui, pasirinkimo ir ateities sandorius. Palankią apmokestinimo tvarką derinant su lanksčiomis galimybėmis, investicine sąskaita siekiama sukurti tvirtesnę rezidentų investavimo kultūrą ([94]). Investicinės sąskaitos sėkmė priklausys nuo teisinio tikrumo užtikrinimo ją įgyvendinant praktiškai. Pakeitimais taip pat numatyta laipsniškai atsisakyti mokesčių paskatų, susijusių su ilgalaikiu gyvybės draudimu ir trečiosios pakopos pensijų įmokomis (jos toliau bus taikomos ateinančius 10 metų), ir su sutartimis, sudarytomis iki 2024 m. pabaigos.

Bankų sektorius – atsparumas ir ekonomikos finansavimas

Lietuvos bankų sektorius išlieka atsparus, o dauguma veiklos rezultatų rodiklių yra vieni geriausių visoje ES, todėl jo skolinimo galimybės nėra suvaržytos. Sektoriaus atsparumą stiprina tvirti kapitalizacijos ir turto kokybės rodikliai, o kapitalo pakankamumo rodiklis 2025 m. III ketvirčio pabaigoje siekė 22,1 proc., t. y. viršijo 20,2 proc. ES vidurkį (žr. A6.2 lentelę). Šis santykis pasižymi aukštu kokybiško nuostolių padengimo kapitalo lygiu, nes bendro 1 lygio nuosavo kapitalo santykis 2025 m. III ketvirtį siekė 20,6 proc., o tai gerokai viršija 16,8 proc. ES vidurkį. Dėl tvirtos ir stabilios vidaus klientų indėlių bazės kredito įstaigoms nereikia gauti papildomo finansavimo iš finansų rinkų ir jos nėra labai priklausomos nuo savo tarpvalstybinių patronuojančiųjų bankų grupių. EBI rizikos rodiklių suvestinės duomenimis, padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis 2025 m. III ketvirtį siekė beveik 400 proc. ir buvo didžiausias visoje ES ([95]). Nepaisant didelio likvidumo ir gausių indėlių, Lietuvos bankai dėl struktūrinio neveiksmingumo

([93]) Lietuvos pensijų sistemos antrosios pakopos trūkumų analizė, lyginant su tarptautine geroja praktika, pateikiama čia: Techninė parama pertvarkant esamą visiškai valstybės valdomą investicinį pensijų kaupimo modelį Lietuvoje. Reformos ir investicijos; tiesioginė sąsaja su trūkumų analize pateikta čia.

([94]) Žr. 2025 m. rugsėjo 30 d. ES rekomendaciją 2025/2029 dėl taupomųjų ir investicinių sąskaitų, kurioms taikoma supaprastinta ir palanki apmokestinimo tvarka, prieinamumo didinimo.

([95]) Pažymėtina, kad „Revolut Group“ dėl savo specifinio verslo modelio daro didelį poveikį bankų sektoriaus vidutinio likvidumo rodiklio didėjimui.

(pvz., rizikos vengimo ir didelės rinkos koncentracijos) paskolomis paverčia mažesnę šių indėlių dalį nei kitose ES šalyse. Dėl didesnių pagrindinių palūkanų normų susikaupęs didelis likvidumo perteklius ir vyraujanti paskolų su kintamosiomis palūkanų normomis dalis lėmė didėjantį Lietuvos bankų sektoriaus pelningumą, o nuosavo kapitalo grąžos rodiklis 2025 m. III ketvirčio pabaigoje buvo 17,9 proc., t. y. beveik dvigubai aukštesnis už ES vidurkį. Kalbant apie bendras grynąsias veiklos pajamas, tiek grynosios paslaugų ir komisinių pajamos, tiek grynosios palūkanų pajamos yra vienos didžiausių ES.

Nors kredito ir namų ūkiams, ir ne finansų bendrovėms augimas pastaruoju metu atsigavo, bankų paskolų ir BVP santykis yra vienas mažiausių ES. Bendras Lietuvos bankų paskolų namų ūkiams ir įmonėms santykis su BVP pastaraisiais metais buvo mažesnis už savo ilgalaikę tendenciją ir gerokai mažesnis už ES vidurkį (37,8 proc. 2025 m. III ketv., palyginti su 72,9 proc. ES vidurkiu). Nuo 2022 m. rugsėjo mėn. tiek namų ūkių, tiek ne finansų bendrovių kreditavimas apskritai mažėjo. Skolininkų paklausa mažėjo dėl didesnių palūkanų normų ir padidėjusio neapibrėžtumo, nors bankų skolinimo galimybės nebuvo pernelyg suvaržytos. Per 2024 m. kredito augimas atsigavo, nes skolinimo standartai sušvelnėjo dėl tikėtino pinigų politikos sušvelninimo. Pakoreguotas metinis paskolų kredito namų ūkiams augimo tempas palaipsniui didėjo nuo 6,5 proc. 2024 m. kovo mėn. iki 15,1 proc. 2025 m. lapkričio mėn. Metinis kredito ne finansų bendrovėms augimas atsigavo nuo 2,9 proc. 2023 m. rugpjūčio mėn. iki 20,1 proc. 2025 m. III ketv. Įmonių paklausą teigiamai veikė kapitalo investicijos ir mažėjančios palūkanų normos. Lietuvos bankų balansai yra santykinai labiau priklausomi nuo mažesnių ir rizikingesnių įmonių. Vertinant tarpvalstybiniu konsoliduotu pagrindu, t. y. įskaitant veiklą užsienyje, paskolų MVĮ dalis bendroje paskolų ne finansų bendrovėms struktūroje padidėjo nuo 37,5 proc. 2019 m. pabaigoje iki 66,8 proc. 2025 m. III ketvirčio pabaigoje, o tai gerokai viršija ES vidurkį (40,5 proc.), tačiau tai paaiškinama MVĮ dominavimu Lietuvos įmonių sektoriuje. Apskritai įmonių ir namų ūkių įsiskolinimas išliko stabilus, kaip matyti iš 52,4 proc. privačiojo sektoriaus skolos ir BVP santykio 2024 m. pabaigoje (remiantis Eurostato duomenimis).

Ne bankų finansų tarpininkų vaidmuo

Ne bankų finansų sektoriaus vaidmuo ekonomikoje vis dar yra gerokai mažiau svarbus nei kitose euro zonos šalyse. 2024 m. pabaigoje Lietuvos antrosios pakopos pensijų fondai buvo sukaupę apie 9,6 mlrd. EUR turto (12,2 proc. BVP, palyginti su 32,3 proc. BVP ES vidurkiu), o 84 proc. jo sudarė investicinių fondų akcijos ar vienetai. Skolos vertybiniai popieriai yra antras pagal dydį pensijų fondų turimas investicinis turtas, o nuosavas kapitalas sudaro tik apie 2 proc. ([96]). Lietuva laikosi labai liberalios pozicijos tarptautinių investicijų atžvilgiu. Pavyzdžiui, 2024 m. tik 12 proc. antrosios pakopos pensijų sistemų valdomo turto buvo investuojama Lietuvoje ir tik maždaug 1 proc. tos sumos – į nuosavą kapitalą. Platesnis kapitalo rinkose prekiaujamų finansinių rinkos priemonių asortimentas galėtų padėti diversifikuoti pensijų fondų sektoriaus investicijų portfelį ir padidinti jo svarbą šalies finansavimo grandinėje. Lietuvos draudikų investicijų portfelis yra dar konservatyvesnis. Lietuvos draudimo sektorius daugiausia investuoja į obligacijas, kurios 2025 m. I ketvirtį sudarė apie 60 proc. visų turto (palyginti su 20 proc. EEE) ([97]), o didžiąją dalį sudarė vyriausybės skolos vertybiniai popieriai, iš kurių beveik 95 proc. buvo išleisti EEE šalių. Dar 7 proc. sudarė grynieji pinigai ir indėliai.

2024 m., palyginti su ankstesniais metais, vietos institucinių investuotojų teikiamas finansavimas startuoliams ir rizikos kapitalo investicijoms gerokai sumažėjo. Tai greičiausiai lėmė aplinkybė, kad 2024 m. didžiąją dalį lėšų surinko rizikos kapitalo (RK) fondai, orientuoti į investicijas ankstyvame etape – šioje srityje pensijų fondų veikla ir teikiamos investicijos yra mažesni ([98]). Naujausi rinkos apžvalgos duomenys rodo, kad 2024 m. Lietuvos pensijų fondams vidutiniškai teko 13 proc. pritraukto privataus kapitalo ir rizikos kapitalo lėšų – šis skaičius atitinka kitų Baltijos valstybių rodiklius.

([96]) Lietuvos bankas, Pensijų fondų balanso statistika (https://www.lb.lt/lt/m_statistics/t-pension-fund-balance-sheet-statistics/?export=pdf).

([97]) Šaltinis: Lietuvos bankas, Lietuvos draudimo rinkos apžvalga (2025 m. I ketv.); EIOPA draudimo statistika.

([98]) KPMG (2025), *Baltic Private Equity and Venture Capital Market Overview 2024*.

Rizikos kapitalo ekosistema

Lietuva yra įgyvendinusi keletą užsienio investicijų pritraukimo didinimo ir vietos startuolių puoselėjimo politikos priemonių. Šios priemonės apima supaprastintus verslo registravimo procesus ir finansinę paramą novatoriškiems projektams. Lietuvos Vyriausybė taip pat siūlo įvairias dotacijų programas ir rizikos kapitalo sutekimo startuoliams remti schemas. Lietuvos reglamentavimo aplinka palanki inovacijoms ir verslumui, nes įgyvendinamos iniciatyvos, skirtos finansinių technologijų inovacijoms skatinti, tokios kaip apribota bandomoji reglamentavimo aplinka ir naujokų programa, kurias abi administruoja šalies centrinis bankas. Vyriausybė taip pat ėmėsi veiksmų, kad supaprastintų licencijavimo procedūras, sumažintų biurokratiją ir sukurtų verslui palankią aplinką. Šis požiūris padeda startuoliams lengviau orientuotis teisiniuose ir reguliavimo reikalavimuose. Nemaža dalis startuolių veikia finansinių technologijų sektoriuje, kurio svarba Lietuvos finansų sistemai ir toliau auga. Lietuva dabar užima pirmą vietą ES pagal licencijuotų finansinių technologijų bendrovių skaičių.

Startuolių ekosistema lėmė rizikos kapitalo ir privačiojo nuosavo kapitalo finansavimo lygius. Lietuva išlaikė sparčiausiai augančios startuolių ekosistemos Baltijos regione poziciją: Lietuvos startuolių bendra verslo vertė 2019–2024 m. išaugo 7 kartus, Baltijos šalių augimo vidurkis – 2,5 karto, o Europos vidurkis – 2,3 karto. Daugiausia investuota į Lietuvos įmones, veikiančias vartojimo paslaugų sektoriuje, įskaitant finansines technologijas, IRT, žaidimų kūrimą, biotechnologijas ir lazerines technologijas ([99]). 2025 m. šalies startuoliai iš viso pritraukė 220 mln. EUR, o tai rodo žymų padidėjimą, palyginti su praėjusiais metais. Nepaisant to, kapitalo rinkų sąjungos rodiklių suvestinės duomenimis, pagal metines rizikos kapitalo investicijas, palyginti su BVP, Lietuva maždaug atitinka ES vidurkį (0,064 proc.) ir 2022–2024 m. jos rodiklis buvo 0,057 proc. Kalbant apie metines privačiojo nuosavo kapitalo investicijas, palyginti su BVP, šalis atsilieka nuo ES vidurkio (0,3 proc. 2024 m., palyginti su 0,5 proc. ES vidurkiu).

Rizikos kapitalo fondų steigimas Lietuvoje, kaip ir kitose Baltijos šalyse, vis dar priklauso nuo valstybės bendro finansavimo. Tai vyksta per bendras investicijas iš valstybės biudžeto, ES fondų, ERPB ir Europos investicijų fondo, pensijų fondų bei privačių investicinių fondų. Valdžios institucijos išlieka vienas iš pagrindinių vietos fondų valdytojų finansavimo šaltinių, o iš valdžios gaunamo kapitalo dalis sudaro apie trečdalį, panašiai kaip kitose Baltijos šalyse ([100]). Taip pat pastebimas aukštas tarpvalstybinės veiklos lygis Baltijos šalių privataus kapitalo ir rizikos kapitalo sektoriuose, kuriuose veikia fondų valdytojai. Šiuo atžvilgiu reikia mažinti regioninį susiskaidymą, kylantį dėl viešųjų lėšų naudojimo, taip pat išnaudoti nepanaudotą pensijų fondų potencialą (šiuo metu 90 proc. Lietuvos pensijų fondų turto investuota užsienyje). Tai gali būti sudėtinga, atsižvelgiant į likvidumo valdymą po antrosios pakopos reformos dviejų metų laikotarpio, per kurį galima atsiimti lėšas, ir automatinio įtraukimo, kuris būtų padėjęs atkurti sumažėjusį kapitalą, panaikinimą.

([99]) *The Lithuania start-up ecosystem 2024*, Dealroom, 2025 m. vasario mėn.

([100]) 2024 m. valdžios sektoriaus finansavimas vis dar sudarė 31 proc. pritraukto rizikos kapitalo, o tai yra daugiau nei 2019 m., kai šis rodiklis siekė 23 proc. Šaltinis: KPMG, LTVC, LVCA, ESTVCA, Baltic Private Equity and Venture Capital Market Overview 2024.

A6.2 lentelė. **Finansų sektoriaus rodikliai**

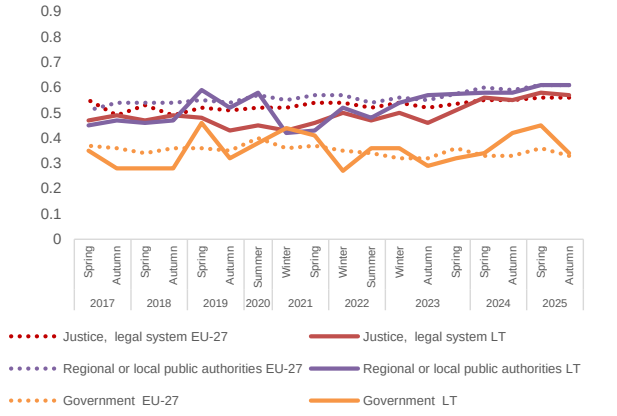
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025-Q3	EU
Banking sector	**Total assets of MFIs, % of GDP**	65.4	65.4	78.8	78.2	85.6	85.5	96.1	105.7	246.1
	Common equity Tier 1 ratio	18.4	19.5	21.5	23.2	20.2	18.6	21.1	20.6	16.8
	Total capital adequacy ratio	18.6	19.9	21.9	23.5	20.4	19.9	22.6	22.1	20.2
	Overall NPL ratio, % of all loans	2.6	1.7	2.2	1.2	0.9	0.8	0.7	0.5	1.9
	NPL ratio, loans to NFCs	4.1	2.9	3.5	1.7	1.5	1.4	1.4	1.1	3.5
	NPL ratio, loans to HHs	3.0	2.1	1.8	1.0	0.8	1.2	1.1	1.1	2.1
	Return on equity ratio[1]	12.3	14.5	10.0	10.4	13.5	21.2	18.7	17.9	9.6
	Loans to NFCs, % of GDP	18.7	17.4	14.8	15.4	15.3	14.4	15.4	16.6	29.3
	Loans to HHs, % of GDP	21.0	21.1	22.0	21.6	20.3	19.5	20.2	21.2	43.6
	NFC credit growth rate, %	4.7	-0.8	-12.7	11.7	18.5	4.6	13.9	20.1	2.5
	HH credit growth rate, %	8.6	7.2	6.5	10.7	11.3	6.6	9.8	14.8	2.6
Non-banking sector	**Stock market capitalisation, % of GDP**	7.3	7.5	9.0	9.1	7.1	6.1	6.1	6.2	69.9
	Initial public offerings, % of GDP	0.19	0.03	3.30	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0.06
	Market funding ratio	21.7	22.3	36.7	36.2	33.1	31.5	28.7	-	49.7
	Private equity, % of GDP	0.190	0.278	0.321	0.486	0.386	0.444	0.286	-	0.487
	Venture capital, % of GDP	0.007	0.008	0.014	0.039	0.071	0.075	0.057	-	0.064
	Financial literacy, composite index	-	-	-	-	-	43.5	-	-	45.5
	Bonds, % of HHs' financial assets	0.9	1.0	1.1	0.5	0.8	1.3	1.3	-	2.8
	Listed shares, % of HHs' financial assets	1.6	1.6	1.7	2.2	1.9	2.0	2.3	-	4.8
	Investment funds, % of HHs' financial assets	1.7	1.7	1.7	2.3	2.2	2.2	2.7	-	11.0
	Insurance/pension funds, % of HHs' financial assets	11.9	12.9	12.9	13.9	12.9	14.2	16.5	-	27.8
	Total assets of insurers, % of GDP	3.0	2.5	3.0	2.7	2.4	2.4	2.5	2.5	53.9
	Pension assets, bn EUR	-	-	-	6.1	5.8	7.5	9.6	-	5813.8
	Pension assets, % of GDP	-	-	-	10.8	8.7	10.1	12.2	-	32.3
	10y real return average of pension assets, %	-	-	-	-	-	0.2	0.5	-	1.4
	Pension funds assets, ECB (% of GDP)	-	8.2	9.3	10.8	8.7	10.0	12.1	12.6	23.0
	1-3 **4-10** **11-17** **18-24** **25-27**	Colours indicate performance ranking among the 27 EU Member States.								

Metiniai duomenys. ES duomenys apie kredito augimą ir ECB pensijų fondus pateikiami kaip euro zonos vidurkis.
Nuosavas ir rizikos kapitalas, išreikštas BVP procentine dalimi, kaip trejų metų slankusis vidurkis.
Šaltinis: ECB, ESTAT, EBPO, KRS rodiklių suvestinė, AMECO.

Konkurencingumui reikalinga veiksminga institucinė sistema. Tuo tikslu būtinas visuomenės pasitikėjimas, grindžiamas sąžiningumu, kokybiškais teisės aktais, reglamentavimo supaprastinimu ir veiksmingomis paslaugomis gyventojams bei įmonėms. 2025 m. Lietuvai skirtose rekomendacijose pabrėžta būtinybė mažinti regioninius skirtumus tobulinant teisinę ir institucinę sistemą, kad būtų skatinamas savivaldybių bendradarbiavimas ir vietos klasterių plėtra siekiant pritraukti investicijų į regionus ([101]) (žr. 18 ir 5 priedus).

Visuomenės pasitikėjimas

A7.1 diagrama. **Pasitikėjimas teisingumo sistema, regioninėmis ir vietos valdžios institucijomis bei vyriausybe**



(1) ES 27 nuo 2019 m.; anksčiau – ES 28.
Šaltinis: Europos Komisija, standartinės „Eurobarometro“ apklausos.

Šiuo metu visuomenės pasitikėjimas Lietuvoje svyruoja, tačiau išlieka palyginti stabilus. Pasitikėjimas valdžios sektoriumi padidėjo nuo 2023 m. (Lietuva – 29 proc.; ES – 32 proc.) iki 2025 m. (Lietuva – 34 proc.; ES – 33 proc.), o 2025 m. pavasarį pasiekė aukščiausią lygį – 45 proc. Pasitikėjimas teismų ir teisine sistema bei regioninėmis ar vietos valdžios institucijomis pagerėjo ir pasiekė dabartinį ES vidurkį (atitinkamai 57 proc. ir 61 proc.). Tiek visuomenė, tiek verslas tiki, kad viešojo administravimo institucijos saugo surinktus asmens ir įmonių duomenis ([102]).

Teisės aktų priėmimo kokybė ir įgyvendinimas

Lietuvos teisės aktų priėmimo taisyklės iš esmės atitinka geriausią praktiką – mažina reglamentavimo naštą ir užtikrina veiksmingą įgyvendinimą, nors galimybių tobulėti yra ([103]) (A7.1 lentelė). Rengiant pirminės ir antrinės teisės aktus, būtų galima patobulinti reikalavimų vykdymo vertinimo procedūrą ([104]). Lietuva taiko aukštus reglamentavimo poveikio vertinimo, konsultacijų ir *ex post* vertinimo reikalavimus. Privaloma atlikti visų pirminės teisės aktų reglamentavimo poveikio vertinimą. Rengiant teisės aktus būtina konsultuotis. 2022 m. ši pareiga buvo atnaujinta siekiant aiškiau nustatyti, kada turėtų būti konsultuojamasi su visuomene, koks turėtų būti konsultacijų tikslas ir kokie duomenys turėtų būti renkami. 2021 m. buvo nustatyta *ex post* vertinimo procedūra, pagal kurią nustatomi i) tikslai, ii) taikymo sritys, iii) susijusių subjektų vaidmuo, taip pat iv) šios procedūros taikymas išplečiamas antriniams teisės aktams. Pagal šią procedūrą vertinama, ar teisės aktais pasiekiami jų tikslai, taip pat vertinamos susijusios sąnaudos bei nauda.

Nepakankamas koordinavimas centrinės valdžios lygmenimis ir ribotas politikos poveikio regionams vertinimas trukdo mažinti regioninius skirtumus (žr. 18 priedą). Institucinis susiskaidymas apsunkina būsto, judumo ir vietos plėtros klausimų sprendimą. Regioninės politikos finansavimas atkartoja šį susiskaidymą ir šalina simptomus, o ne priežastis. Vykdoma reforma skirta apibrėžti institucijų vaidmenis regioninėje politikoje, remti regionines strategijas ir stiprinti regionines institucijas.

([101]) 2025 m. Europos semestras. Konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos / Komisijos rekomendacijos. Europos Komisija.

([102]) Europos Komisija, 2026 m., greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 567 ir Nr. 568 dėl pasitenkinimo administracinėmis paslaugomis.

([103]) OECD, 2025, *Lithuania: OECD Regulatory Policy Outlook 2025*.

([104]) OECD, 2025, *Regulatory Policy Outlook 2025*, *OECD Publishing*, Paris, https://doi.org/10.1787/56b60e39-en.

A7.1 lentelė. **Lietuva. Pasirinkti geresnio reglamentavimo priimant pirminės teisės aktus rodikliai**

Tools for smart legislation:	
Share of possible impacts assessed for all primary laws when developing legislation	●
Regulators are required to identify and quantify the benefits of a new primary law	●
Regulators are required to identify and assess the impacts of alternative non-regulatory options	●
Tools for effective implementation: when developing laws, regulators are required to:	
Assess the level of compliance	●
Identify and assess potential enforcement mechanisms	●
Specify the methodology of measuring progress in achieving the law's goals	●
Oversight of better regulation:	
There is an external body responsible for reviewing the quality of RIAs and of ex post evacuations	●
There are publicly available assessments of the effectiveness of RIA in modifying regulatory proposals	●
There are reports on the level of compliance by government department with the requirements of RIA	●
There are indicators on the percentage of ex post evaluations that comply with guidelines	●
The effectiveness of ex post evaluations in improving the regulatory stock has been assessed in the last five years	●

● High / yes / for all primary laws ● Medium / in part / for major primary laws ● Low / for some primary laws ● Very low / no / never

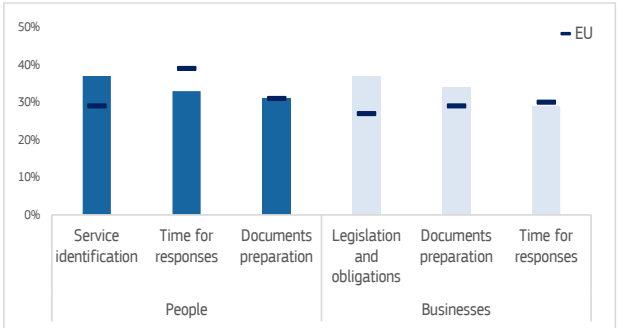
Šaltinis: OECD, 2025, *Regulatory Policy Outlook 2025* [https://doi.org/10.1787/56b60e39-en] ir *Better Regulation across the European Union 2025*.

Lietuva stiprina valdymo sistemą, skirtą veiksmingai regionų politikai įgyvendinti pagal techninės paramos priemonę. Naujausiais teisės aktų pakeitimais siekiama šalinti savivaldybių bendradarbiavimo teikiant viešąsias paslaugas, be kita ko, koordinuojant viešąjį transportą, kliūtis. Vyriausybė siekia stiprinti teisinę ir institucinę sistemą, kad būtų plėtojami vietos klasteriai, pritraukiamos investicijos ir gerinamas viešųjų paslaugų teikimas.

Viešųjų paslaugų teikimas ir skaitmenizacija

Lietuva toliau daro gerą pažangą viešųjų paslaugų skaitmenizacijos srityje, tačiau susiduria su sunkumais užtikrinant sklandžią vartotojų patirtį. Apskritai gyventojai yra patenkinti viešuoju administravimu (Lietuva – 55 proc.; ES – 45 proc.), tačiau 43 proc. jį apibūdina kaip sudėtingą ir varginantį ([105]). Gyventojai nurodo įvairias problemas, pavyzdžiui, laiką naudojantis viešosiomis paslaugomis, įskaitant tinkamos paslaugos paiešką, procedūrų vykdymą ir laukimo laiką (A7.2 diagrama). Didelė dalis respondentų Lietuvoje teigia, kad, palyginti su kitomis Baltijos valstybėmis ir kitomis ES šalimis, labiausiai tobulintina sritis yra viešosios paslaugos (Lietuva – 50 proc.; Estija – 41 proc.; Latvija – 43 proc.; ES – 44 proc.) ([106]). 43 proc. įmonių yra patenkintos arba labai patenkintos viešojo administravimo paslaugomis, o 41 proc. nurodo dėl viešojo administravimo paslaugų padidėjusius veiklos kaštus (palyginti su 30 proc. ES). Įmonėms daugiausia laiko atima teisės aktų reikalavimų išsiaiškinimas ir reikalingų dokumentų surinkimas (A7.2 diagrama). Didesnė dalis įmonių mano, kad atitikties užtikrinimas ir ataskaitų teikimas kelia sunkumų (Lietuva – 19 proc.; ES – 14 proc.).

A7.2 diagrama. **Daugiausia laiko reikalaujantys paslaugų teikimo aspektai**



Šaltinis: Europos Komisija, 2026, greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 567 ir Nr. 568 dėl pasitenkinimo administracinėmis paslaugomis.

Lietuvoje gyventojams siūloma daugiau skaitmeninių viešųjų paslaugų nei vidutiniškai ES (A7.2 lentelė). Skaitmeninių

([105])Europos Komisija, 2026 m., greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 567 ir Nr. 568 dėl pasitenkinimo administracinėmis paslaugomis.

([106])Europos Komisija, 2025 m., greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 561 Viešoji nuomonė dėl miestų iššūkių ir investicijų miestuose.

A7.2 lentelė. **Skaitmeninio dešimtmečio pagrindiniai veiklos rezultatų rodikliai: skaitmeninių viešųjų paslaugų prieinamumas**

	Lithuania			EU-27
	2023	2024	2025	2025
Digital public services for citizens (0 to 100)	**84**	**87**	**88**	**82**
Digital public services for businesses (0 to 100)	**94**	**96**	**93**	**86**
Access to electronic health records (0 to 100)	**92**	**95**	**95**	**83**

(1) Skaitmeninio dešimtmečio siektina reikšmė iki 2030 m. – 100. (2) Paskelbimo metai; duomenys surinkti praėjusiais metais
Šaltinis: Europos Komisija, Skaitmeninio dešimtmečio būklės ataskaita (2025 m.).

technologijų naudojimo lygis taip pat yra aukštas – tik 8 proc. gyventojų teigia, kad niekada nesinaudoja skaitmeninėmis paslaugomis ([107]). Kalbant apie e. tapatybės priemones, vidurkis siekia 97,2 proc.: jas naudoja 100 proc. įmonių ir 96,4 proc. gyventojų ([108]). E. valdžios lyginamosios analizės rezultatai rodo aukštą iš anksto užpildytų formų rodiklį (96,5 proc.), o 71 proc. gyventojų teigia, kad skaitmeninės paslaugos padeda sutaupyti laiko. Kita vertus, 73 proc. gyventojų mano, kad viešojo administravimo institucijos nuolat prašo pateikti tuos pačius duomenis ([109]).

Lietuva yra viena iš šalių, teikiančių įmonėms daugiausia skaitmeninių viešųjų paslaugų (A7.2 lentelė). Tik 6 proc. įmonių teigia, kad niekada nesinaudoja skaitmeninėmis paslaugomis, o 86 proc. mano, kad skaitmeninės viešosios paslaugos taupo laiką ([110]). Nuo 2018 m. Lietuva plėtoja e. valdžios vartus (epaslaugos.lt), per kuriuos teikiamos gyventojams svarbios paslaugos. Svetainė veikia kaip centrinis mazgas, kuris supaprastina galimybę gauti svarbiausias viešąsias paslaugas ir padeda žmonėms rasti ieškomą portalą. Pavyzdžiui, registruojant įmonę, Registrų centras gauna įmonių paraiškas per integruotų paslaugų platformą, kuri jungiasi prie įvairių valstybės registrų, kad patikrintų ir automatiškai užpildytų duomenis. Po peržiūros per Juridinių asmenų dalyvių informacinę sistemą (JADIS) įmonė įregistruojama Juridinių asmenų registre (JAR), o jos duomenys automatiškai perduodami mokesčių mokėtojų ir socialinio draudimo registrams ([111]).

Lietuva tobulina savo skaitmeninę leidimų išdavimo infrastruktūrą ir procesus. Institucinė aplinka yra sudėtinga – joje yra iki 30 institucinių ir neinstitucinių dalyvių. Norint visiškai pertvarkyti šį procesą, būtina integruoti sistemas: šiuo metu statybos, aplinkos ir energetikos leidimai išduodami lygiagrečiai veikiančiose izoliuotose skaitmeninėse sistemose ([112]) ([113]). Atsinaujinančiosios energijos projektų atveju veiksmai atliekami vienas po kito, o ne lygiagrečiai. Visuomenės pasipriešinimas naujiems pramonės projektams daro didelę įtaką sprendimų priėmimo procesui, ypač savivaldybių lygmeniu, ir turi poveikį tiek sprendimų turiniui, tiek jų priėmimo laikui ([114]).

Lietuva dalyvauja keliuose projektuose, kurių tikslas – modernizuoti ir supaprastinti licencijų išdavimo procesą. Pagal techninės paramos priemonę Lietuva buvo remiama teikiant rekomendacijas, kaip plėsti ir tobulinti skaitmenines sistemas ir priemones, kuriomis palengvinamas įvairių institucijų, dalyvaujančių atsinaujinančiųjų išteklių energijos leidimų išdavimo procesuose, keitimasis informacija ([115]).

Ekonomikos ir inovacijų ministerija kartu su įvairiais partneriais įgyvendina projektą, skirtą licencijų išdavimo procesui modernizuoti ir standartizuoti. Šis projektas

([107])Europos Komisija, 2026 m., greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 567 ir Nr. 568 dėl pasitenkinimo administracinėmis paslaugomis.

([108])Europos Komisija, 2025 m., 2025 m. skaitmeninis dešimtmetis. 2025 m. e. valdžios lyginamoji analizė.

([109])Europos Komisija, 2026 m., greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 567 ir Nr. 568 dėl pasitenkinimo administracinėmis paslaugomis.

([110])Ten pat.

([111])Europos Komisija, dar nepaskelbta, *Simplification of key life events*.

([112])Statybos priežiūros sistemos efektyvumo didinimas Lietuvoje. Reformos ir investicijos.

([113])Europos Komisija, Skaitmeninis junglumas Lietuvoje Europos skaitmeninės ateities formavimas.

([114])Per semestro tikslais organizuojamą vizitą Lietuvos valdžios institucijoms pateiktas klausimynas.

([115])Lietuva – Reformos ir investicijos – Europos Komisija.

padeda įmonėms laikytis teisinių reikalavimų, pagal kuriuos visos procedūros, susijusios su įmonės steigimu, veikla ir likvidavimu, turi būti visiškai skaitmenizuotos ir prieinamos internetu tiek nacionaliniams, tiek tarpvalstybiniams naudotojams visoje Europos Sąjungoje. Juo siekiama sukurti vieno langelio principu veikiančią sistemą, suteikiančią galimybę gauti visas paslaugas, taip sumažinant administracinę naštą tiek Lietuvos, tiek kitų ES šalių įmonėms, kai jos kreipiasi dėl reikalingų leidimų.

Siekdama užtikrinti sklandų paslaugų teikimą, Lietuva inicijavo teisės aktų pakeitimus, kuriais siekiama apriboti viešojo administravimo institucijų teisę reikalauti iš įmonių ir gyventojų pateikti duomenis, kurie jau yra įtraukti į valstybės registrą ar sistemą. Tačiau, kad šie apribojimai veiktų, valdžios institucijos turėtų gerinti sąveikumą ir bendradarbiavimą, jei ketina palengvinti keitimąsi duomenimis. Skaitmeninė infrastruktūra yra kliūtis viešųjų paslaugų teikimui regionuose ir regioninių skirtumų įveikimui (žr. 5 ir 18 priedus).

Lietuva sudarė sąlygas valdžios institucijų tarpvalstybiniams duomenų ir dokumentų mainams per ES vienkartinio duomenų pateikimo techninę sistemą ([116]). Kai per šią sistemą bus galima gauti daugiau paslaugų ([117]), visuomenei ir įmonėms nebereikės savo duomenų ieškoti skirtingų valstybių narių e. valdžios portaluose, nei iš tų portalų dokumentų siųstis ir ar dokumentus į juos kelti rankiniu būdu. Lietuvai dar reikia nustatyti, kokių rūšių dokumentais reikės keistis per šią sistemą, ir išnagrinėti galimybes pereiti nuo nestruktūruoto formato duomenų teikimo prie struktūruoto formato duomenų teikimo. Lietuva sujungė procedūrą ([118]) švietimo (studijų užsienyje) srityje, taip pat sujungti valdžios institucijų registrai gyventojų ir švietimo srityse.

([116])Europos Komisija, *Once-Only Technical System Acceleratormeter*, Ec.europa.eu.

([117])Bendrųjų skaitmeninių vartų reglamento (2018/1724/ES) II priede ir direktyvose 2005/36/EB, 2006/123/EB, 2014/24/ES ir 2014/25/ES nurodytos procedūros.

([118])Europos Komisija, 2025 m., *Once-Only services going live! Applying for studies in Lithuanian higher education institutions*, Ec.europa.eu.

Valstybės tarnyba

Lietuvoje dirba gerai išsilavinę valstybės tarnautojai – norint dirbti valstybės tarnyboje, privaloma turėti aukštąjį išsilavinimą, šalis taip pat siekia gerinti įgūdžius ir rezultatus. Didelė dalis viešojo administravimo, gynybos ir privalomojo socialinio draudimo sričių darbuotojų turi aukštąjį išsilavinimą (Lietuvoje – 81,9 proc., ES – 54,6 proc.)([119]) ir dalyvauja suaugusiųjų mokymosi programose ([120]). 2026 m. numatyta įgyvendinti svarbią valstybės tarnybos reformą ([121]), kurios tikslas – didinti valstybės tarnybos vadovų profesionalumą, lankstumą ir veiksmingumą. Be to, ja bus modernizuotas žmogiškųjų išteklių valdymas ir įdiegtos inovacijos valstybės tarnyboje.

Bus parengta ir teisės aktuose įtvirtinta valstybės tarnybos strateginės analizės ir veiklos vertinimo sistemos taikymo tvarka. Jos tikslas bus stebėti veiklos analizės ir efektyvumo vertinimo rodiklių įgyvendinimą ([122]). 2024 m. ES ir EBPO visuomenės apklausoje, atliktoje pagal techninės paramos priemonę, gerovės ir darbo autonomijos srityse Lietuva gavo žemesnius įvertinimus nei kitos ES šalys ([123]). Pažanga šiose srityse gali padėti padidinti darbo valstybės tarnyboje patrauklumą.

Profesinis sąžiningumas

Lietuvoje verslo atstovai korupciją laiko mažesne problema nei ES vidutiniškai, o pranešimų apie susidūrimus su ja pasitaiko

([119])Europos Komisija, Eurostatas, 2026 m., Europos Sąjungos darbo jėgos tyrimas, *Employees by educational attainment level and NACE Rev. 2 activity (2008-2026)*.

([120])Europos Komisija, Eurostatas, 2026 m., Europos Sąjungos darbo jėgos tyrimas, *Participation rate of employees in education and training (last 4 weeks) by NACE Rev. 2 activity (2008-2026)*.

([121])Viešojo valdymo reformos projektas „Valstybės tarnybos pertvarka“ . LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ.

([122])Valstybės tarnybos pertvarka.

([123])*Technical documentation supporting the 2024 EU/OECD Survey of Public Servants: Workforce Insights from Central Governments | OECD*

dar rečiau. Nors įmonių, teigiančių, kad korupcija yra plačiai paplitusi, dalis yra mažesnė nei ES vidutiniškai (56 proc. palyginti su 63 proc. ES), vyrauja didelis susirūpinimas, kad glaudūs verslo ir politikos ryšiai gali lemti korupciją (Lietuva – 84 proc.; ES – 76 proc.). Tačiau tik 21 proc. įmonių laiko korupciją problema vykdant veiklą (ES – 35 proc.) ([124]), o tai rodo, kad susirūpinimas yra labiau susijęs su suvokiamu politiniu poveikiu nei kasdienėmis kliūtimis įmonėms. Lietuvoje korupcijai ypač jautrūs sektoriai yra viešieji pirkimai, sveikatos priežiūra, vietos savivalda, aplinkos apsauga, teritorijų planavimas ir statybos priežiūra ([125]) (žr. 5 priedą).

Labai nedaug įmonių teigia, kad iš jų buvo prašoma dovanų, paslaugų ar papildomų pinigų mainais už leidimus, paslaugas ar viešuosius pirkimus (Lietuvoje – 3 proc., ES – 10 proc.). Palyginti su ES vidurkiu, daug daugiau apklaustųjų mano, kad sankcijos už aukšto rango pareigūnų kyšininkavimą yra tinkamos (Lietuva – 49 proc., ES – 33 proc.) ([126]). Tai rodo ribotą kyšininkavimo pavojų ir suvokimą, kad vykdymo užtikrinimas yra griežtas.

Vykdomos įvairios iniciatyvos, kuriomis siekiama užkirsti kelią korupcijai ir skatinti sąžiningumą viešajame bei privačiajame sektoriuose. Specialiame renginyje buvo viešai pristatyti Korupcijos prevencijos įstatymo pakeitimų vertinimo rezultatai. Buvo siekiama akcentuoti dabartinės teisinės sistemos poveikį korupcijos prevencijai. Kalbant apie šio įstatymo įgyvendinimą, 2024 m. buvo atnaujintos Korupcijai atsparios aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo gairės ir šia tema buvo surengti keli renginiai, kuriuose dalyvavo verslo asociacijos ([127]).

Lietuvai toliau dedant pastangas kovoti su korupcija, buvo imtasi svarbių veiksmų siekiant pašalinti trūkumus kovojant su kyšininkavimu užsienyje. Įgyvendinant priemones, susijusias su kyšininkavimu užsienyje ([128]), 2025 m. spalio mėn. STT (Lietuvos specialiųjų tyrimų tarnyba) paskelbė specialias gaires, skirtas visoms įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, dalyvaujančioms tarptautiniuose sandoriuose ir finansiniuose srautuose. Jomis buvo siekiama nustatyti galimus užsienio pareigūnų papirkinėjimo atvejus ir pateikti informaciją, kaip pranešti apie tokius incidentus ([129]). 2025 m. gruodžio 18 d. EBPO pripažino Lietuvos pažangą įgyvendinant 2023 m. rekomendacijas ([130]) šalinti trūkumus kovojant su kyšininkavimu užsienyje. Remiantis tolesnių veiksmų ataskaita, Lietuva visiškai įgyvendino 27 rekomendacijas, iš dalies įgyvendino 14 ir neįgyvendino 8 rekomendacijų ([131]).

Teisingumas

Teisingumo sistema ir toliau yra veiksminga. 2024 m. sprendimų priėmimo trukmė pirmosios instancijos teismuose nagrinėjant civilines ir komercines bylas šiek tiek pailgėjo – nuo 120 dienų 2023 m. iki 127 dienų. Ji išliko trumpiausia ES. Numatomas laikas, reikalingas administracinėms byloms išnagrinėti pirmosios instancijos teismuose, taip pat buvo trumpiausias ES. Tačiau šis skaičius padvigubėjo nuo 64 dienų 2023 m. iki 140 dienų 2024 m. Teisingumo sistemoje plačiai naudojamos skaitmeninės priemonės. Lietuva pasiekė gerų rezultatų, susijusių su: i) skaitmeniniais sprendimais, skirtais civilinių, komercinių ir administracinių bylų iškėlimui bei jų eigos stebėjimui, ii) visuomenės galimybe su paskelbtais teismo sprendimais susipažinti internete ir iii) priemonėmis, skirtomis kompiuterio skaitomu formatu pateiktiems teismo sprendimams rengti ([132]).

([124])Europos Komisija, 2025 m., greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 557 „Įmonių požiūris į korupciją ES“.

([125])Europos Komisija, 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, p. 10.

([126])Europos Komisija, 2025 m., greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 557 „Įmonių požiūris į korupciją ES“.

([127])Europos Komisija, 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, p. 9.

([128])Europos Komisija, 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Lietuva, p. 8–9.

([129])Pinigų plovimo, susijusio su užsienio pareigūnų papirkimu, atvejų nustatymo ir pranešimo apie juos gairės, Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2025 m. STT oficiali svetainė.

([130])EBPO (2023 m.).

([131])EBPO (2025 m.).

([132])Išsamesnę teisingumo sistemos veiklos Lietuvoje analizę rasite būsimoje 2026 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje ir 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Lietuva susiduria su iššūkiais, susijusiais su pramonės ir kelių transporto priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimu, žiedine ekonomika bei išteklių našumu ir efektyvumu. 2025 m. Lietuvai skirtose rekomendacijose pabrėžti iššūkiai, susiję su pramonės gamybos pertvarkymu ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimu, viešojo ir darniojo transporto naudojimu, išteklių našumu ir efektyvumu bei perėjimu prie žiedinės ekonomikos. Lietuva imasi priemonių priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo uždaviniams spręsti, įskaitant finansavimo skyrimą, tačiau pažanga tebėra lėta. Nors per pastaruosius metus ji padarė pažangą komunalinių atliekų tvarkymo srityje, ypač sumažindama į sąvartynus išvežamų atliekų kiekį, keletas iššūkių išlieka. Jie apima lėtą perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir mažą išteklių našumą.

Pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas

Pramonėje išmetamos ŠESD

2024 m. 14 proc. viso Lietuvos šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio išmetė apdirbamoji pramonė ([133]). Apdirbamosios pramonės sektoriuje išmetamas teršalų kiekis yra santykinai intensyvus, didžiąją dalį išmetamų teršalų sudaro pramoniniai procesai ir produktų naudojimas. Pramonei tenkanti bendro išmetamo ŠESD kiekio dalis Lietuvoje sudaro 14 proc. ir yra mažesnė nei ES vidurkis, kuris siekia 17 proc. ([134]) 2022 m. Lietuvos apdirbamosios gamybos taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas buvo 360 g CO_2 ekv. vienam bendrosios pridėtinės vertės (BPV) eurui. Nuo 2019 m. Lietuvos apdirbamosios gamybos ŠESD intensyvumas sumažėjo 23 proc., o tai daugiau nei vidutiniškai ES (19 proc.). Beveik du trečdaliai Lietuvos apdirbamosios pramonės išmetamo ŠESD kiekio – 65 proc. 2023 m. – susiję su pramoniniais procesais ir produktų naudojimu, o likusi dalis – su energetika. 2018–2023 m. su energija susijęs gamybos sektoriaus taršos ŠESD intensyvumas sumažėjo 27 proc. ir viršijo už 20 proc. siekiantį ES vidurkį ([135]).

Politika, skirta pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui skatinti

Politika, skirta pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui skatinti Lietuvoje, didžiąja dalimi remiasi ES finansavimu. Modernizacijos fondo lėšomis remiami keli pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo projektai, pavyzdžiui, 42 mln. EUR vertės projektas „Pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas didinant energijos vartojimo efektyvumą ir taršias technologijas keičiant mažiau taršiomis“, pagal kurį pirmasis kvietimas teikti paraiškas paskelbtas 2025 m. liepos mėn. Be to, Lietuva iš Modernizacijos fondo gavo dar 11 mln. EUR atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimui pramonėje paspartinti. Parama visų pirma teikiama gamybos įmonėms, dalyvaujančioms ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje, siekiant padėti joms įdiegti naujus atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumus ir plėsti esamą infrastruktūrą. Sanglaudos politikos fondų lėšomis taip pat labai

([133])Šiame priede aptariamas Lietuvos apdirbamosios pramonės, ypač energijai imlių pramonės šakų, perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių ir nulinio ŠESD balanso gamybos būdų, o tai yra svarbiausias veiksnys siekiant išsaugoti konkurencingumą siekiant poveikio klimato neutralumui, kaip numatyta Europos klimato įstatyme. Daugiau informacijos apie dabartinius konkurencingumo iššūkius, su kuriais susiduria Lietuvos apdirbamoji pramonė, pateikiama 5 priede. Išsamesnis pramonės išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apibūdinimas pateikiamas Europos Komisijos 2025 m. dokumente 2025 m. šalies ataskaita. Lietuva, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD (2025) 205 *final*, Briuselis, 2025 6 4, A7 priedas. Švari pramonė ir klimato kaitos švelninimas. – Nurodytas rodiklis neapima NACE C19 skyriaus (kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba).

([134])Duomenys apie gamybos sektorių neapima NACE C19 skyriaus – kokso ir rafinuotų naftos produktų gamybos, siekiant geriau suderinti Eurostato sektorių duomenis (bendrąją pridėtinę vertę) su duomenimis, atitinkančiais UNFCCC bendrąjį ataskaitų teikimo formatą. Taip pat žr. kitus pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo rodiklius bei paaiškinimus šio priedo pabaigoje pateikiamoje A8.1 lentelėje.

([135])Žr. Europos Komisija, 2025 m. šalies ataskaita. Lietuva, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD (2025) 205 *final*, Briuselis, 2025 6 4, A7 priedas. Švari pramonė ir klimato kaitos švelninimas, p. 61 ir toliau.

prisidedama prie pramoninės gamybos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo. Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo lėšos (41 mln. EUR) skiriamos pramonės įmonių energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos sprendimų diegimui gamybos linijose bei technologijoms remti. Be to, Teisingos pertvarkos fondo lėšos (273 mln. EUR) skirtos išmetamo ŠESD kiekio mažinimui ir ekonomikos diversifikacijos galimybių kūrimui įmonėms bei gyventojams tose teritorijose, kurias labiausiai paveiks perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, būtent Kauno, Telšių ir Šiaulių apskrityse, kuriose įsikūrę didelį ŠESD kiekį išmetantys pramoniniai objektai.

Lietuva imasi tam tikrų veiksmų siekdama skatinti pramonės gamybos pertvarką ir jos priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti, tačiau trūksta suderinto požiūrio. Siekiant įgyvendinti 2025 m. rekomendaciją dėl pramonės gamybos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, 2026 m. bus priimti nacionalinės teisės aktai dėl anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų diegimo. Jais bus paskirta kompetentinga reguliavimo institucija ir tinklo operatorius, nustatytos taisyklės dėl veiklos atskyrimo ir leistinų infrastruktūros nuosavybės modelių, nustatytos trečiųjų šalių prieigos sąlygos ir tarifų mechanizmai. Be to, 2024 m. Inovacijų agentūroje buvo įsteigtas vieno langelio principu veikiantis centras „GreenTech Hub“. Jis teikia informaciją apie finansavimo galimybes ir paraiškų rengimą ([136]). Be to, „Investuok Lietuvoje“ veikia kaip viena bendra prieiga leidimų išdavimo procedūrų klausimais.

Pagal PPR apskaičiuoto išmesto ŠESD kiekio mažinimas

Atitiktis pastangų pasidalijimo ribinėms vertėms taikant nacionalines priemones

Planuojama, kad 2030 m. Lietuva viršys pastangų pasidalijimo tikslą ([137])**.** Numatoma, kad 2024 m. Lietuvos pastangų pasidalijimo sektorių išmetamas ŠESD kiekis bus 2 proc. didesnis nei 2005 m. Įgyvendinant dabartinę ir numatomą politiką bei priemones, šių teršalų kiekis iki 2030 m. turėtų sumažėti 21,2 proc. ir 0,2 procentinio punkto viršyti 2030 m. tikslą (–21 proc.). Prognozuojama, kad 2021–2030 m. laikotarpiu Lietuva laikinai viršys jai nustatytas pastangų pasidalijimo sektoriuose išmetamo ŠESD kiekio ribines vertes, tačiau šį skirtumą ji galėtų padengti kitų metų nepanaudotomis metinėmis emisijų kvotomis, kad atitiktų Pastangų pasidalijimo reglamento reikalavimus.

Darnusis transportas

Kelių transportas tebėra dominuojanti transporto sektoriaus dalis Lietuvoje, o tai rodo, kad kol kas priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas vyksta lėtai. Vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių didelį kelių transporto išmetamą ŠESD kiekį Lietuvoje, tebėra senų automobilių parkas. 2024 m. 44 proc. Lietuvos pagal PPR apskaičiuoto išmesto ŠESD kiekio teko kelių transportui ir šis kiekis, palyginti su 2005 m. lygiu, padidėjo 41 proc. ([138]). Priklausomybė nuo automobilių yra itin didelė – 2023 m. 92,1 proc. vidaus keleivių kelionių buvo vykdoma automobiliu ([139]). Nuo 2019 m. gruodžio mėn. iki 2024 m. gruodžio mėn. Lietuvoje registruotų lengvųjų automobilių skaičius padidėjo 15 proc., o tai yra vienas didžiausių augimo rodiklių ES ([140]). Be to, automobilių parkas yra senas ir taršus; 27,6 proc. lengvųjų automobilių yra 20 metų senumo arba senesni, 48,7 proc. yra 10–20 metų senumo ([141]), o 71,5 proc. 2024 m. naujai užregistruotų lengvųjų automobilių buvo

([136])Daugiau informacijos pateikiama čia.

([137])Nacionalinis ŠESD kiekio mažinimo tikslas nustatytas Reglamente (ES) 2018/842 (Pastangų pasidalijimo reglamentas). Jis bendrai taikomas pastatų (šildymo ir vėsinimo), kelių transporto, žemės ūkio, atliekų ir smulkiosios pramonės sektoriams (jie žinomi kaip pastangų pasidalijimo sektoriai). 2024 m. pastangų pasidalijimo sektorių išmestas ŠESD kiekis grindžiamas apytiksliais apskaitos duomenimis. Galutinis išmetamųjų teršalų kiekis bus nustatytas 2027 m. atlikus išsamią peržiūrą. Dabartinių politikos priemonių (taikant esamas priemones, WEM) ir papildomų politikos priemonių (taikant papildomas priemones, WAM) poveikio projekcijos, nurodytos Lietuvos 2025 m. ataskaitoje, teikiamoje pagal Reglamento (ES) 2018/1999) (Valdymo reglamentas) 17 straipsnį. Taip pat žr. Europos Komisija (2025), 2025 m. klimato politikos veiksmų pažangos ataskaita, **techninė informacija, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, Briuselis, 9 skyrių (p.** 111 ir toliau), visų pirma 25 ir 26 lenteles.

([138])Žr. A8.1 diagramą ir A8.1 lentelę šio priedo pabaigoje.

([139])Eurostato duomenys: tran_hv_psmod.

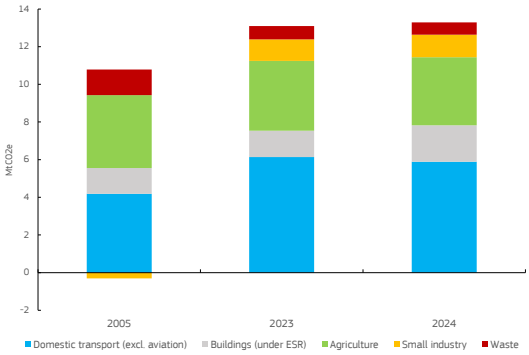
([140])Eurostatas, 2026, *Passenger cars in the EU*, nuoroda.

([141])Eurostatas, 2026, *Passenger cars in the EU*, nuoroda.

varomi benzinu (įskaitant hibridinius automobilius) ([142]).

Lietuva imasi tam tikrų priemonių, kad įgyvendintų 2025 m. rekomendaciją dėl *viešojo ir darnaus transporto naudojimo didinimo*, tačiau rezultatai yra gana kuklūs. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, taip pat iš Europos regioninės plėtros fondo, Sanglaudos fondo ir Modernizavimo fondo teikiama parama elektromobilių su baterijomis įsigijimui, kad būtų paspartintas transporto priemonių parko atnaujinimas ir skatinamas ekologiškesnių transporto priemonių naudojimas. Be to, savivaldybės turėjo parengti ir patvirtinti viešai prieinamų įkrovimo prieigų įrengimo planus – dabar visos 60 savivaldybių jau yra juos parengusios. Nepaisant šių iniciatyvų, elektromobilių naudojimas privačioms reikmėms tebėra nedidelis. 2024 m. tik 5,9 proc. naujai įregistruotų lengvųjų automobilių buvo baterijomis varomos elektrinės transporto priemonės, o tai yra mažiau nei ES 27 vidurkis (13,6 proc.) ([143]). Kalbant apie viešąjį transportą, 2023 m. tik 7,9 proc. keleivių kelionių vyko traukiniais, tolimojo susisiekimo autobusais, autobusais ir troleibusais ([144]). Šiuo metu pagal Lietuvos Socialinį klimato planą kuriama integruota kelionių planavimo ir bendro bilietų įsigijimo sistema, kuri turėtų pradėti veikti iki 2028 m. pabaigos; ši sistema galėtų paskatinti dažniau rinktis viešąjį transportą. Tarpvalstybinis geležinkelių projektas „Rail Baltica“, kuriuo siekiama pagerinti susisiekimą tarp Baltijos šalių ir likusios ES dalies, yra labai svarbus pereinant nuo kelių prie geležinkelių transporto ir taip skatinant darnų judumą. Tačiau dėl sparčiai augančių kaštų projektą numatoma užbaigti ne anksčiau kaip 2030 m.

A8.1 diagrama. **Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, išmetamas pastangų pasidalijimo sektoriuose, 2005, 2023 ir 2024 m.**



Šaltinis: Europos aplinkos agentūra

Geležinkelių transportas tebeturi neišnaudotų galimybių mažinti transporto sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro. 2023 m. tik 1 proc. visų vidaus keleivių Lietuvoje buvo vežama geležinkelių transportu, o tai yra antra mažiausia dalis ES ir ji nesiekia 8,4 proc. ES 27 vidurkio ([145]). Priešingai nei keleivių vežimo atveju, 2024 m. geležinkeliais Lietuvoje buvo vežama 30,1 proc. krovinių ([146]), palyginti su ES vidurkiu, kuris siekia 5,4 proc., tačiau nuo 2022 m. šis rodiklis vis tiek sumažėjo 7,1 procentinio punkto ([147]). Siekiant sumažinti transporto sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro, Lietuvai būtų labai naudinga elektrifikuoti geležinkelius. Šiuo metu elektrifikuota tik 8,1 proc. geležinkelių tinklo (ES 27 vidurkis – 57,6 proc.) ([148]). Ši dalis gerokai padidėtų elektrifikavus Kaišiadorių–Klaipėdos geležinkelio liniją, kaip planuojama šiuo metu.

Lietuva turi galimybių tobulinti fiskalines paskatas visai netaršioms transporto priemonėms, įskaitant sunkvežimius. Kalbant apie visai netaršių transporto priemonių atleidimą nuo rinkliavų, Lietuva parengė teisės aktus, kuriais nustatomos rinkliavos, kurios geriau atspindėtų sunkiųjų transporto priemonių infrastruktūros naudojimą ir išorės sąnaudas, tačiau šie teisės aktai dar neįgyvendinti. Transporto mokesčiai Lietuvoje yra vieni mažiausių ES ir ji yra viena iš nedaugelio ES šalių, kuriose netaikomas metinis automobilių taršos ir (arba) kelių eismo mokestis,

([142])EAA, 2025, *New registrations of electric cars in Europe*, nuoroda.

([143]) EAA, 2025 m., *New registrations of electric cars in Europe*, nuoroda.

([144]) Eurostato duomenys: tran_hv_psmod

([145]) Eurostato duomenys: tran_hv_psmod

([146])Eurostatas: tran_hv_ms_frmod

([147]) Eurostato duomenys: tran_hv_ms_frmod

([148]) Eurostato duomenys: tran_r_net ir rail_if_line_tr

tad neišnaudojama galimybė taikyti paskatą pereiti prie tvaresnio transporto. Užuot skatinęs pirkti ekologiškesnius automobilius, dabartinis modelis – vienkartinis mokestis, mokamas registruojant transporto priemonę ar keičiant jos nuosavybę, – skatina savininkus išlaikyti senesnius taršius automobilius. Taip išlaikomas transporto parkas, kuriame 63,4 proc. transporto priemonių tebėra varomos dyzelinu, o tai stabdo natūralų rinkos atsinaujinimą ([149]).

Tvari pramonė

Žiedinės ekonomikos pramonė

Kaip nurodyta praėjusių metų šalies ataskaitoje, Lietuvai nacionaliniu lygmeniu kyla iššūkių, susijusių su perėjimu prie žiedinės ekonomikos. 2025 m. Lietuva gavo konkrečiai jai skirtą rekomendaciją didinti išteklių našumą, kad būtų daroma pažanga kuriant žiedinę ekonomiką, daugiausia dėmesio skiriant efektyviam išteklių naudojimui ir pramonės gamybos pertvarkai bei jos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui. 2024 m. suvartojant vieną kilogramą medžiagos buvo sukuriama 1,31 EUR, taigi, išteklių našumas Lietuvoje sudaro mažiau nei pusę ES vidurkio (3 EUR/kg) ir yra ketvirtas mažiausias ES. Be to, 2024 m. priklausomybė nuo importuojamų medžiagų Lietuvoje (34,7 proc.) buvo gerokai didesnė nei ES vidurkis (22,4 proc.), nors ir sumažėjo, palyginti su 41,4 proc. 2018 m. 2024 m. žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis (4,2 proc.) sudarė maždaug trečdalį ES vidurkio (12,2 proc.). Žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis negerėja ir mažėja nuo 2016 m. Statybos ir griovimo atliekų perdirbimo rodiklis 2022 m. buvo 81,26 proc. ir šiek tiek viršijo ES vidurkį (79,72 proc.). Kalbant apie plastiko pakuočių perdirbimą, rodiklis sumažėjo nuo 71,5 proc. 2017 m. iki 42,9 proc. 2023 m.

Lietuvai pavyko sumažinti į sąvartynus išvežamą atliekų kiekį ir viršyti ES 2035 m. tikslą, tačiau atliekų deginimo rodiklis padidėjo. Lietuva labai sėkmingai mažino atliekų vežimą į sąvartynus – 2024 m. į sąvartynus buvo išvežta tik 5,6 proc. komunalinių atliekų, palyginti su ES vidurkiu, kuris siekia 21,3 proc. Tai rodo didelį sumažėjimą, palyginti su 86 proc. sąvartynų naudojimo rodikliu 2010 m. Lietuva jau viršijo ES tikslą iki 2035 m. į sąvartynus išvežti ne daugiau kaip 10 proc. atliekų. Kita vertus, deginimo rodiklis nuo 2018 m. padidėjo daugiau nei dvigubai ir 2024 m. siekė 38,7 proc., o tai viršija ES vidurkį, kuris yra 26,1 proc. Lietuvos 2021–2027 m. nacionaliniame atliekų prevencijos ir tvarkymo plane numatyta deginimo pajėgumų viršutinė riba, nurodant, kad iki 2027 m. sudeginamų komunalinių atliekų kiekis neturi viršyti 429 000 tonų per metus. Komunalinių atliekų perdirbimo rodiklis 2024 m. siekė 52,5 proc. ir viršijo 48,1 proc. siekiantį ES vidurkį.

Lietuvos 2023 m. gairių dėl perėjimo prie žiedinės ekonomikos iki 2035 m. įgyvendinimas dar neatnešė reikiamų sisteminių pokyčių. Viena iš priemonių, numatytų Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, buvo 2023 m. birželio mėn. priimta žiedinės ekonomikos strategija. Nors ji parengta gairių forma, ji taikoma kaip privalomas veiksmų planas, skirtas įvairių sektorių, prisidedančių prie žiedinės ekonomikos, suinteresuotiesiems subjektams. Ja siekiama sukurti palankią verslo aplinką žiedinių inovacijų ir žiedinės ekonomikos veiklai. Strategija įgyvendinama, tačiau pažanga yra lėta. Nuo 2014 m. žiedinės ekonomikos darbo vietų skaičius padidėjo vos 2 proc. ([150]), o 2023 m. šiam sektoriui teko 4,2 proc. visų darbo vietų; tai viršija ES vidurkį, kuris yra 2 proc.

Bioekonomikos pramonė

2018–2023 m. bioekonomikos pridėtinė vertė vidutiniškai išaugo 7,4 proc., o tai yra mažiau nei ES 27 vidurkis (5,1 proc.). Iš visų bioekonomikos pasektorių didžiausias pridėtinės vertės augimas užfiksuotas biologinės kilmės cheminių produktų ir plastikų pasektoryje (vidutiniškai 17,0 proc. 2018–2023 m.) ([151])([152]).

([149])Kalbant apie metinį mokestį, reikėtų pažymėti, kad fiksuoto dydžio mokestis be patikimų socialinių apsaugos priemonių neproporcingai neigiamai paveiktų mažesnių pajamų namų ūkius, kurie turi senesnius automobilius ne savo noru, o dėl to, kad nėra įperkamų naudotų automobilių.

([150])Eurostatas, *Persons employed in circular economy sectors*, nuoroda.

([151]) Joint Research Centre, *Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU*, nuoroda.

([152]) Bioekonomikos pasektoriai: maisto produktai ir gėrimai, biologinės kilmės tekstilė, medienos gaminiai ir baldai, biologinės kilmės cheminiai produktai ir plastikai.

Bendras užimtumas bioekonomikos sektoriuje šiek tiek sumažėjo. Tačiau biologinės kilmės cheminių produktų ir plastikų bei medienos gaminių ir baldų pasektoriai neatitiko šios tendencijos – 2018–2023 m. juose užfiksuotas bendro užimtumo augimas (atitinkamai vidutiniškai 0,4 proc. ir 15,1 proc.).

Darbo našumas bioekonomikoje, kuris vertinamas kaip pridėtinė vertė vienam dirbančiajam, sudarė 65,8 proc. nacionalinio vidurkio ir išaugo, palyginti su 57,0 proc. 2018 m. ([153]).

Bioekonomikos pasektorių įmonių MTP išlaidos Lietuvoje išaugo daugiau nei bendros įmonių MTP išlaidos (14,4 proc., palyginti su 10,4 proc. vidurkiu 2018–2023 m.) ([154]).

Lietuva sparčiai plečia biologinės kilmės cheminių produktų ir plastikų rinką, pasinaudodama biotechnologijų ekosistema ir pereidama prie biologinės kilmės ingredientų – krakmolo ir baltymų iš vietinių kviečių – gamybos. Kartu nacionalinėje strategijoje biologinės kilmės tekstilė buvo įvardyta kaip nauja, didelį potencialą turinti niša pereinant prie didesnės pridėtinės vertės gamybos. Šios pastangos užima svarbią vietą nacionalinėje bioekonomikos strategijoje, kurios tikslas – sumažinti žaliavinės biomasės eksportą ir iki 2030 m. pasiekti, kad biotechnologijos sudarytų 5 proc. BVP ([155]).

Nulinio ŠESD balanso pramonė

Oro kokybė Lietuvoje, ypač sostinėje, kelia susirūpinimą. Maždaug 1 700 mirčių galima priskirti vien tik oro taršai smulkiomis kietosiomis dalelėmis (PM2,5) ir ozono poveikiui ([156]). Remiantis naujausiais turimais 2023 m. metiniais įverčiais, 14 500 prarastų gyvenimo metų priskiriama smulkioms kietosioms dalelėms (PM2,5), o 3 200 – ozono poveikiui ([157]). Kaip aptarta 15 priede apie sveikatą, aplinkos rizika taip pat darė didelę įtaką gyventojų sveikatai. Elgsenos rizikos veiksnių (t. y. rūkymo, žalingo alkoholio vartojimo, netinkamos mitybos ir mažo fizinio aktyvumo) ir oro taršos derinys 2021 m. lėmė 32 proc. visų mirčių Lietuvoje, o tai šiek tiek viršija ES vidurkį (29 proc.), todėl akivaizdu, kad reikia imtis griežtesnių ir išsamesnių visuomenės sveikatos priemonių ([158]).

Oro taršos problemą galima išspręsti taikant kompleksines priemones: i) tvarią transporto, energetikos ir žemės ūkio politiką, skirtą oro teršalų išmetimui mažinti; ii) tikslinę miestų ir teritorijų planavimo politiką ir iii) specialias fiskalines priemones (subsidijų aplinkai kenksmingam kurui panaikinimą ir tikslinio aplinkosaugos apmokestinimo didinimą).

Pramonės sukeliamas vandens taršos lygis yra žemas, tačiau didėja. 2022 m. Lietuva užėmė antrąją vietą tarp ES šalių pagal mažiausią teršalų išmetimą į vandenį – 0,07kg/1 mlrd. EUR BPV, vertinant pagal toksiškumo žmogui koeficientus (ES vidurkis – 0,86). Nors 2010–2022 m. pramonės išmetamų sunkiųjų metalų (kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir švino) kiekis sumažėjo 71 proc., bendras azoto išmetimas padidėjo 57 proc., o bendras fosforo išmetimas – 360 proc., kaip pranešta pagal Pramonės išmetamųjų teršalų direktyvą ([159]). Lietuvoje pramonės vandens taršos poveikis kasmet kainuoja 54 mln. EUR ([160]), tačiau teršėjai kol kas visos šios sumos nepadengia.

([153]) Ten pat.

([154]) Joint Research Centre, *Business expenditure in Research and Development (R&D) in the EU bioeconomy*, nuoroda.

([155]) *Bio-based Industries Consortium (BIC)*, *Mapping Lithuania's Bio-based Potential* (Brussels: BIC, 2020).

([156]) Europos Komisija, 2025, *State of Health in the EU: Lithuania – Country Health Profile 2025*, p. 5, nuoroda.

([157])EAA, 2025, *Harm to human health from air pollution in Europe: burden of disease status*, 2025 m., nuoroda.

([158])Europos Komisija, 2025, *State of Health in the EU: Lithuania – Country Health Profile 2025*, p. 5, nuoroda.

([159])EAA, *Water pollutant releases changes from 2010 to 2022 for the EU Member States*, 2024, nuoroda.

([160])Europos Komisija, Aplinkos generalinis direktoratas, Europos aplinkos politikos institutas, *Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the polluter pay* (p. 48, 5 lentelė), 2021. Nuoroda.

A8.1 lentelė. **Pagrindiniai švarios pramonės ir klimato kaitos švelninimo rodikliai. Lietuva**

Climate mitigation	Lithuania							Trend	EU	
Industry decarbonisation	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**		**2018**	**2023**
GHG emissions intensity of manufacturing production, g/€ (1)	510	520	520	450	360	-	-	**#VALUE!**	330	-
Share of energy-related emissions in industrial GHG emissions (2)	30.6	29.7	29.1	31.7	35.0	34.7	-	↗	55.5	57.9
Energy-related GHG emissions intensity of manufacturing and construction, g/€ (3)	168.0	167.1	150.6	146.0	132.5	122.8	-	↘	203.9	163.0
Share of electricity and renewables in final energy consumption in manufacturing, % (4)	38.6	39.3	43.8	42.4	46.0	48.3	46.9	↗	42.8	43.9
Energy intensity of manufacturing, GWh/€ (4)	1.66	1.61	1.45	1.42	1.15	1.11	1.18	↘	1.27	1.05
Share of energy-intensive industries in manufacturing production, % in GVA (5)	-	-	-	-	-	-	-		-	-
GHG emissions intensity of production in sector [...], g/€ (6)										
- paper and paper products (NACE C17)	272	256	183	178	144	131	147	↘	722	619
- chemicals and chemical products (NACE C20)	3 474	3 481	2 613	1 952	1 569	2 508	2 295	↘	-	-
- other non-metallic mineral products (NACE C23)	3 621	3 921	3 648	3 817	4 546	3 383	3 407	↘	2 495	2 352
- basic metals (NACE C24)	220	330	69	30	27	41	24	↘	2 842	3 099
Reduction of effort sharing emissions	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**		**2018**	**2023**
GHG emission reductions relative to base year, %				5.1	2.1	0.6	2.0			
- domestic road transport	44.8	50.0	46.4	46.1	43.5	46.7	40.8	↘	-1.4	-5.6
- buildings	9.2	3.6	-3.1	9.6	7.8	1.5	40.7	↗	-20.3	-33.5
	2005			**2021**	**2022**	**2023**	**2024**		**Target**	**WEM**	**WAM**
Effort sharing: GHG emissions, Mt; target, gap, %	13.1			13.7	13.3	13.1	13.3		-21.0%	-17.9%	-21.2%
Sustainable road transport	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**		**2018**	**2021**
New zero-emission vehicles, electricity motor, % (7)	0.65	0.68	1.17	4.53	6.25	8.23	6.74		↗	1.03	8.96
Number of publicly accessible AC/DC charging points (8)	-	-	123	127	428	1313	2947	4713	↗	446956	n/a
Share of electrified railways, % of total (9)	7.98	7.98	7.98	7.98	7.94	7.92	8.11		↗	55.47	56.49

Sustainable industry	Lithuania							Trend	EU-27	
Circular economy transition	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**		**2018**	**latest data**
Material footprint, tonnes per person	19.9	20.5	20.8	23.0	20.7	20.1	20.5	↘	14.8	13.7
Circular material use rate, %	4.3	3.9	4.0	4.1	4.0	4.1	4.2	↗	11.6	12.2
Resource productivity, €/kg	0.9	0.9	0.9	1.0	1.2	1.3	1.3	↗	2.1	3.0
Employees in circular economy	4.2	4.3	4.3	4.6	4.0	4.2	-		2.1	2.0
Patents in circular economy	0	1.5	-	1.0					12.3	12.0
Recycling rate	52.6	49.7	45.3	44.3	48.4	49.3	52.5		46.40	48.1
Plastic recyling	69%	70%	56%	45%	44%	43%	-		41%	42%
Construction and demolition waste (CDW) recovery	99	-	98						88	89
Bioeconomy industry	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**		**CAGR 2018-2023**	**2018**	**2023**
Value added, million EUR	3 319	3 619	4 133	4 584	5 984	5 106	-		7.4%	642 438	863 436
Employment, total number of people employed	195 545	185 266	173 370	173 984	180 773	170 903	-		-2.2%	17 649 040	17 085 642
Productivity											
Valued added per worker, thousand EUR	17.0	19.5	23.8	26.3	33.1	29.9	-		9.9%	36.4	50.5
Valued added per worker, % of national average	57.0	61.6	72.7	72.3	79.4	65.8	-		-	62.2	70.7
R&D business expenditure											
Total bioeconomy (biomass producing and converting sectors)	26	37	54	57	68	59			14.4%	15 672	23 335
Total R&D business expenditure	178	210	265	307	354	322	-		10.4%	196 587	259 525
Zero pollution industry	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**			**2018**	**2021**
Damage cost for industrial pollution	1.1	1.4	-	-	-	-	-			414.9	352.7

Water industrial pollutants releases	Cd, Hg, Ni, Pb		nitrogen		TOC		Phosporus			
	2021	change (2010)	2021	change (2010)	2021	change (2010)	2021	change (2010)		
	-	no data	-	no data	-	no data	-	no data		
Water chemical status	Good		4	Good (%)	0.0		Poor	61.0	Poor (%)	5%

Šaltiniai ir pastabos: **Pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas:** visų duomenų šaltinis yra Eurostatas; duomenys pagal UNFCCC bendrą ataskaitų teikimo sistemą (CRF) yra iš Europos aplinkos agentūros (EAA), juos pakartotinai paskelbė ir Eurostatas. (1) Susiję sektoriai: visi NACE 2 red. statistinio ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus C sekcijos „Gamyba“ skyriai, išskyrus C19 (kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba). (2) Išmetamas ŠESD kiekis pagal UNFCCC bendrojo ataskaitų teikimo formato (CRF) 1.A.2 kategoriją – kuro deginimas gamybos pramonėje ir statyboje (iš esmės atitinka NACE C sekciją „Gamyba“ ir E sekciją „Statyba“, išskyrus C-19) ir CRF2 kategoriją – pramoniniai procesai ir produktų naudojimas. Duomenys rodo išmetamus teršalus pagal 1.A.2 kategoriją kaip CRF1.A.2. ir CRF2 išmetamų teršalų kiekių sumą. (3) Susiję sektoriai: CRF 1.A.2, kaip nurodyta pirmiau. Vardiklio bendrosios pridėtinės vertės (BPV) duomenys suderinti pagal sektorių aprėptį, 2020 m. kainomis. (4) Susiję sektoriai: NACE C sekcija, išskyrus C19. (5) Skaitiklis: NACE C17, 20, 23, 24 skyriai; vardiklis: NACE C sekcija, išskyrus C19. (žr. pirmiau). (6) BPV (vardiklis) 2020 m. kainomis. **Pagal PPR apskaičiuoto išmesto ŠESD kiekio mažinimas:** Duomenų šaltinis: Europos aplinkos agentūra, duomenų apie šiltnamio efektą sukeliančias dujas peržiūra; Europos Komisija, Klimato politikos veiksmų pažangos ataskaita, 2025. Išsamesnė informacija pateikta skirsnio „Pagal PPR apskaičiuoto išmesto ŠESD kiekio mažinimas“ išnašoje. **Darnus kelių transportas:** (7) Šaltinis: Eurostatas; (8) Šaltinis: Europos alternatyviųjų degalų stebėjimo centras; (9) Šaltinis: Eurostatas. Visų klimato kaitos švelninimo rodiklių atveju naujausi turimi duomenys (t metai) tendencijų rodyklėmis palyginami su prieš ketverius metus (t – 4) turėtais duomenimis. **Tvari pramonė**: Bioekonomikos pridėtinė vertė, užimtumas ir našumas: JRC, *Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU*. Bioekonomikos pasektorių įmonių MTP išlaidos: JRC, *Business expenditure in Research and Development (R&D) in the EU bioeconomy*. Sąnaudos, susijusios su pramonės taršos daroma žala: EAA, *The costs to health and the environment from industrial air pollution in Europe*, 2024. Pramoninių teršalų išskyrimas į vandenį: EEA, *Industrial releases of pollutants to water and economic activity in the EU-27*, 2024. Vandens cheminė būklė: WISE, *Surface water bodies: Chemical status*, 2024 ir WISE *Groundwater bodies: chemical status*, 2024. Kiti rodikliai: Eurostatas. Žiedinės ekonomikos rodiklių atveju naujausi turimi duomenys (t metai) tendencijų rodyklėmis palyginami su prieš dvejus metus (t – 2) turėtais duomenimis.

Šiame priede apžvelgiama padaryta pažanga ir dabartiniai iššūkiai, su kuriais susiduriama didinant energijos įperkamumą, kartu skatinant perėjimą prie nulinio ŠESD balanso. Jame atspindimas ankstesnių su energetika susijusių rekomendacijų, skirtų konkrečiai šaliai, įgyvendinimas.

Pagrindiniai iššūkiai Lietuvai – išspręsti tiek perdavimo, tiek skirstomųjų tinklų pralaidumo ribojimo problemas, kylančias dėl sparčios atsinaujinančiųjų išteklių plėtros šalyje, ir sumažinti priklausomybę nuo importo, užtikrinant šią atsinaujinančiųjų išteklių plėtros tendenciją, kartu mažinant tinklo stabilumo riziką, kylančią dėl šios energetikos sistemos pertvarkos ir sinchronizacijos su Europos žemyniniu tinklu.

Energijos kainos ir sąnaudos

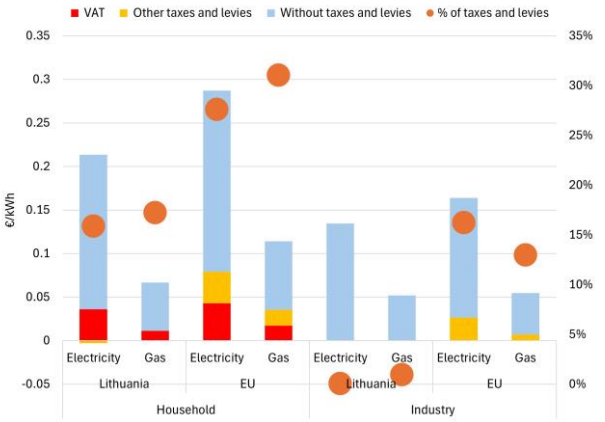
Nors mokesčių dalis mažmeninėse energijos sąskaitose, palyginti su ES vidurkiu, tebėra mažesnė, energijos kainos namų ūkiams Lietuvoje sumažėjo ir išliko žemesnės už ES vidurkį, kaip ir elektros energijos kainos pramonei, tuo tarpu dujų kainos ne namų ūkiams nuo 2024 m. didėjo.

2025 m. pirmąjį pusmetį elektros energijos ir dujų kainos namų ūkiams Lietuvoje sumažėjo ir išliko žemesnės nei vidutiniškai ES – atitinkamai 0,2109 EUR/kWh ir 0,0667 EUR/kWh. Mažmeninės elektros energijos kainos pramonės vartotojams (135 EUR/MWh) taip pat sumažėjo ir išliko mažesnės už ES vidurkį (164 EUR/MWh), o pramoninių dujų kainos šiek tiek padidėjo ir pasiekė ES lygį. Nors 60 proc. elektros energijos kainos pramonei sudaro didmeninės sąnaudos, tinklo kaštai, anglies dioksido kaštai ir mokesčiai atitinkamai sudaro 32 proc., 8 proc. ir 0 proc. elektros energijos sąskaitos.

2025 m. pirmąjį pusmetį galutinės energijos kainos Lietuvoje tebebuvo nesubalansuotos. Didžiosioms įmonėms 2025 m. pirmąjį pusmetį elektros energija buvo 2,6 karto brangesnė už dujas, o mokesčiai ir rinkliavos (neįskaitant PVM) sudarė mažiau nei 1 proc. elektros sąskaitų ir 1 proc. dujų sąskaitų. Kaip ir pramoninių kainų atveju, mokesčių ir rinkliavų poveikis elektros energijos ir dujų kainų santykiui namų ūkio vartotojams nerodo jokio balansuojančio poveikio, turint omenyje, kad visi mokesčiai ir rinkliavos sudaro daugiau nei 17 proc. namų ūkio elektros energijos sąskaitų ir 20 proc. dujų sąskaitų (87).

Lietuvos elektros energijos rūšių derinyje didelę švarios energijos dalį (70,6 proc.) sudarė elektros energija, tad 2025 m. Lietuvos didmeninės elektros energijos kainos vidutiniškai siekė 89 EUR/MWh (88), t. y. šiek tiek viršijo ES vidurkį (85 EUR/MWh).. Gamtinių dujų sąnaudoms augant, vidutinės kitos paros elektros energijos kainos Lietuvoje 2025 m. šiek tiek sumažėjo (89). Iškastinis kuras ir toliau išlaikė savo kaip dominuojančios ir brangios ribinių kainų nustatymo technologijos struktūrinį vaidmenį (48 proc. kainų nustatymo valandų 29,4 proc. elektros energijos gamybos), tačiau jo poveikį elektros energijos kainoms sušvelnino didėjanti atsinaujinančiųjų energijos išteklių skverbtis Lietuvoje.

A9.1 diagrama. **Elektros energijos ir dujų kainos namų ūkių ir ne namų ūkių vartotojams 2025 m. pirmąjį pusmetį**



(i) Namų ūkių vartotojams elektros energijos suvartojimo intervalas yra DC, o dujų – D2.
(ii) Ne namų ūkių vartotojams elektros energijos suvartojimo grupė yra ID, o dujų – I4. Ne namų ūkių vartotojų PVM ir susigrąžinami mokesčiai nerodomi, nes įmonės juos paprastai susigrąžina. Tai taikoma ir rodikliui „Mokesčių ir rinkliavų proc.“, kuris pateikiamas neįskaitant PVM ir susigrąžinamų mokesčių, taikomų ne namų ūkių vartotojams.
(iii) „Be mokesčių ir rinkliavų“ rodo mažmeninę kainą, neįskaitant jokių mokesčių ir rinkliavų. Į ją visada įtraukiamos energijos / tiekimo ir tinklo sąnaudų dedamosios, kurios nėra išskaidytos Eurostato pusmečio kainų duomenų rinkinyje.
Šaltinis: Eurostatas

Nors pastaraisiais metais dienos kainos mažėjo, Lietuva vis dar yra pažeidžiama dėl kainų šuolių piko paklausos valandomis. Taip yra todėl, kad mažėjanti saulės energijos gamyba vakare ir anksti ryte, kartu su ribotu ne iškastinių išteklių lankstumu, verčia naudoti daugiau šiluminių elektrinių pagaminamos brangios

energijos, siekiant padengti pasiūlos ir paklausos skirtumus. Dėl to 2025 m. kainų skirtumai (90) Lietuvoje vidutiniškai siekė 158 EUR/MWh – tai 4 proc. daugiau nei 2024 m. ir gerokai viršija ES vidurkį, kuris yra 121 EUR/MWh.

A9.2 diagrama. **Mažo anglies dioksido pėdsako elektros energijos gamyba, palyginti su elektros energijos didmeninėmis kainomis, 2025 m.**



Kipro ir Maltos duomenų nėra. Didmeninė kaina pateikiama kaip 2025 m. kitos paros elektros energijos kainų vidurkis. ES 27 vidurkis apskaičiuojamas koreguojant pagal vartojimą. Mažo anglies dioksido pėdsako elektros energijos gamybos dalis ES apskaičiuota pagal bendrą ES elektros energijos gamybos apimtį. Mažo anglies dioksido pėdsako elektros energijos gamybos dalis pagal šalis apskaičiuojama pagal bendrą viešosios elektros energijos gamybos apimtį. Mažo anglies dioksido pėdsako elektros energija apima elektros energiją iš atsinaujinančiųjų išteklių ir branduolinę energiją.
Šaltinis: Eurostatas

Lankstumas ir elektros tinklai

2025 m. vasario mėn. Lietuva kartu su Estija ir Latvija atsijungė nuo Rusijos valdomos IPS/UPS elektros energijos sistemos ir per Lenkiją sėkmingai sinchronizavosi su žemyninės Europos sinchronine zona (CESA). Sinchronizacija su CESA visoms trims Baltijos šalims sudaro sąlygas valdyti savo elektros energijos sistemas užtikrinant stabilų ir patikimą dažnių reguliavimą ir taip didinti viso regiono energetinę nepriklausomybę ir energetinį saugumą. Lietuva yra reikšminga grynoji elektros energijos importuotoja, importuojanti 31 proc. šalies reikmėms reikalingos energijos (didelį kiekį – iš Švedijos); tam tikrą kiekį ji eksportuoja į Lenkiją.

ES nustatė tikslą, kad iki 2030 m. jungtys sudarytų ne mažiau kaip 15 proc. Vis dėlto dėl šio perėjimo Lietuvos jungčių su kaimyninėmis valstybėmis narėmis lygis sumažėjo iki 21,45 proc. Iš pradžių „LitPol Link“ jungtis tarp Lietuvos ir Lenkijos palengvino tarpvalstybinę prekybą elektros energija ir padėjo didinti sujungimo mastą. Kadangi šiuo metu „LitPol Link“ jungtis naudojama tik sinchronizacijos tikslais, perdavimo pajėgumas prekybos tikslais laikinai sumažėjo nuo 500 MW iki maždaug 150 MW. Tačiau, Lietuvos valdžios institucijų teigimu, įdiegus papildomas sistemos eksploatavimo priemones prekybos pajėgumus iki 2027 m. planuojama laipsniškai padidinti iki ankstesnio lygio. Užbaigus Lietuvos ir Lenkijos antrosios jungties (ji statoma pagal bendro intereso projektą (BIP) „Harmony Link“) statybos darbus prekybos pajėgumai gerokai padidės ir sieks iki 1 200 MW. Esminiai Lietuvos sujungimo didinimo aspektai – pirmiau minėto projekto užbaigimas ir sujungimo su Latvija esamo masto didinimas. Galima būtų svarstyti ir kitas jungtis, pavyzdžiui, galimą jūrinę jungtį su Vokietija (kuri šiuo metu vadinama „Baltic Hub“).

Plėtodama papildomą sinchronizavimui skirtą infrastruktūrą, pvz., baterinius kaupimo įrenginius, Lietuva taip pat teikia prioritetą atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrai. Sustiprinti perdavimo tinklai dabar yra geriau pritaikyti integruoti didesnę atsinaujinančiųjų išteklių dalį į bendrą elektros energijos gamybą. Atsižvelgiant į augantį gaminančių vartotojų skaičių šalyje, išlieka svarbūs iššūkiai, susiję su skirstomųjų tinklų pajėgumais.

Lietuva taip pat plečia Kruonio hidroakumuliacinę elektrinę (5-ojo bendro intereso projektų sąrašo 4.7 punktas), įrengdama naują penktąjį bloką, kuris rinkai tieks 110 MW, o baigus statybas iki 2026 m. pabaigos bendra elektrinės įrengtoji galia sieks apie 1 010 MW ir sudarys 40 proc. 2025 m. Lietuvos didžiausios valandinės paklausos, kuri bus 2,5 GW. Šis papildomas blokas padidins lankstumą ir saugojimo pajėgumus, kad būtų galima geriau valdyti gamybą iš atsinaujinančiųjų vėjo ir saulės išteklių.

Atsižvelgdama į saugumo problemas Baltijos jūros regione, Lietuva imasi priemonių, kad apsaugotų ypatingos svarbos energetikos infrastruktūrą nuo galimų kibernetinių ir fizinių išpuolių. 2025 m. Lietuva investavo į elektros sistemos saugumo, patikimumo ir stabilumo užtikrinimą. Birželio mėn. Lietuva kartu su Estija, Latvija ir Lenkija pasirašė susitarimo memorandumą, kuriuo siekiama stiprinti regioninį energetinį saugumą, ypatingą dėmesį skiriant

atsparumui kibernetinėms, fizinėms ir mišrioms grėsmėms energetikos infrastruktūrai, įskaitant povandeninius kabelius.

Atlikus sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūrą, Lietuva perskirstė 40 mln. EUR investicijų programos lėšų energetikos infrastruktūros atsparumui didinti, pakeisdama didelę dalį požeminių elektros linijų kabelių miškingose Lietuvos vietovėse, taip užtikrindama geresnę infrastruktūros apsaugą hibridinių atakų ar karinių operacijų atveju.

Be elektros energijos projektų, Lietuva dalyvauja dar dviejuose bendro intereso projektuose, įtrauktuose į pirmąjį Sąjungos bendro intereso projektų sąrašą, ir abipusio intereso projektuose, susijusiuose su vandeniliu (Šiaurės ir Baltijos šalių vandenilio koridorius). Šiuos projektus planuojama užbaigti atitinkamai iki 2029 m. pabaigos ir 2030 m. pabaigos, ir tikimasi, kad jie padės sumažinti Lietuvos energetikos sistemos priklausomybę nuo iškastinio kuro ir integruoti daugiau atsinaujinančiųjų išteklių energijos.

Lietuvos leidimų išdavimo procesas veikia gerai ir norminiai reikalavimai jame dera su praktiniu įgyvendinimu. Efektyvus leidimų išdavimo procesas leido sėkmingai įgyvendinti energetikos projektus, kurie 2025 m. leido nutraukti Lietuvos sinchronizavimą su postsovietine energetikos sistema. Nors nėra konkrečių teisės aktų, reglamentuojančių bendro intereso projektų ir abipusio intereso projektų leidimų išdavimo procedūras, Energetikos ministerija anksti pradeda bendradarbiauti su projektų rengėjais, siekdama racionalizuoti koordinavimą ir užtikrinti, kad projektams būtų suteiktas specialus statusas (valstybinės svarbos projektas ar ypatingos valstybinės svarbos projektas). Tai sutrumpina konkrečius leidimų išdavimo procedūros etapus.

Lietuva susiduria su vis didėjančiu decentralizuotų atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir energijos kaupimo įrenginių prijungimo prie elektros tinklo poreikiu. Siekdama išspręsti šią problemą, Lietuva toliau vykdo tinklo planavimą, kad būtų patenkinti būsimi prijungimo pajėgumų poreikiai ir sumažintos kliūtys, pavyzdžiui, rengia konsultacijas dėl integruotų elektros energijos, dujų ir vandenilio scenarijų. Pramonės atstovų teigimu, apskaičiuotas naudingosios fotovoltinės sistemos prijungimo laikotarpis svyruoja nuo 9 iki 36 mėnesių, t. y. mažiau nei ES vidurkis (apie ketverius metus).

Lietuvos reguliavimo sistema nesudaro kliūčių lanksčių išteklių plėtrai, nes leidžia naujiems suinteresuotiesiems subjektams ir paskirstytiems energijos ištekliams patekti į kitos paros ir einamosios paros rinkas. Tačiau Lietuvos nacionalinei reguliavimo agentūrai trūksta informacijos apie agregavimo modelius, o 80 proc. tikslinis rodiklis dėl išmaniųjų skaitiklių vartotojams dar nepasiektas, nepaisant vilčių teikiančios pažangos. 2025 m. pabaigoje Lietuva užbaigė pirmąjį išmaniųjų skaitiklių diegimo etapą – įrengta 1,3 mln. naujos kartos skaitiklių. Išmaniaisiais skaitikliais dabar apskaitoma apie 90 proc. paskirstyto elektros energijos kiekio, juos turi 66 proc. visų vartotojų, palyginti su 58 proc. 2023 m. Nuo 2026 m. vykdomas antrasis diegimo etapas, apimantis likusius mažo vartojimo namų ūkius.

Elektros energijos rinkoje vartotojams nuolat suteikiama daugiau galių. Dėl didelės paramos skiriant sanglaudos politikos fondų lėšas ir palankios reguliavimo sistemos gaminančių vartotojų skaičius ir toliau auga. 2025 m. tokių vartotojų skaičius pasiekė 170 000 (37 proc. daugiau, palyginti su 2024 m.). Išmaniuosius skaitiklius iš viso naudoja 53 proc. namų ūkių ir 90 proc. verslo klientų. Įrengti skaitikliai užregistruoja apie 90 proc. paskirstyto elektros energijos kiekio.

Namų ūkių vartotojai Lietuvoje turi galimybę sudaryti dinaminės kainodaros sutartis, tačiau jų taikymo lygis išlieka labai žemas (3 proc. visų sutarčių). Namų ūkių vartotojai dažniausiai renkasi fiksuotos kainos ir reguliuojamos kainos sutartis, kurios sudaro 61 proc. visų sutarčių, o tai rodo, kad vartotojai teikia pirmenybę stabiliai kainodarai. 2022 m. pasiekęs aukščiausią lygį (18,6 proc.), metinis sutarčių keitimo rodiklis sumažėjo iki 4,14 proc. 2024 m. Lietuva sukūrė patikimą energetikos bendrijų teisinę bazę, numatydama specialias paramos schemas. Dėl to gerokai išaugo registruotų energetikos bendrijų skaičius – 2025 m. užregistruotos 23 naujos bendrijos ir jų bendras skaičius siekia 62.

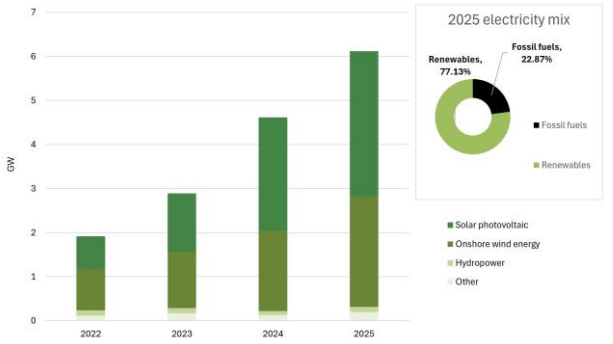
2024 m. elektros energija sudarė 16,5 proc. Lietuvos galutinio energijos suvartojimo, t. y.

mažiau nei ES vidurkis – 23,4 proc., ir pastarąjį dešimtmetį ši dalis išliko iš esmės nepakitusi ([161]). Kalbant apie namų ūkius, elektros energija sudaro 17,3 proc. galutinio energijos suvartojimo, o pramonėje – 31,1 proc. (taip pat žr. 8 priedą). Transporto sektoriuje ši dalis išlieka nereikšminga ir sudaro 0,5 proc. Norint ekonomiškai efektyviai sumažinti ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro ir teikti vartotojams su įperkama atsinaujinančiųjų išteklių energija susijusią naudą, reikia tolesnės elektrifikacijos pažangos įvairiuose sektoriuose.

Atsinaujinantieji energijos ištekliai ir ilgalaikės sutartys

2024 m. atsinaujinančiųjų išteklių dalis galutiniame energijos suvartojime – apskaičiuota pagal RED metodiką – siekė 35,4 proc.; ji buvo viena didžiausių ES ir gerokai viršijo ES vidurkį (25,2 proc.). Elektros energijos rūšių derinyje hidroenergija sudarė 3,3 proc., biomasė – 2 proc., o saulės energija – 19,2 proc. Iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos elektros energijos dalis 2025 m. siekė 70,6 proc. ir viršijo bendrą ES dalį (47,5 proc.) ([162]), tačiau, palyginti su praėjusiais metais (2024 m. – 72,7 proc.), ji sumažėjo 2,1 procentinio punkto. Didžiausi atsinaujinančiųjų išteklių energijos šaltiniai buvo vėjas (51,1 proc. visos pagamintos elektros energijos), biomasė ir degus atsinaujinančiųjų išteklių kuras (10,6 proc.) bei hidroenergija (10,0 proc.).

A9.3 diagrama. **Lietuvos elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybos įrenginių įrengtoji galia, palyginti su elektros energijos gamybos rūšių deriniu**



Elektros energijos rūšių derinys nurodomas kaip grynoji elektros energijos gamyba (bendroji elektros energijos gamyba atėmus elektrinių pagalbinių sistemų suvartojamą energiją). Hidroakumuliacinėse elektrinėse pagaminta elektros energija neįtraukiama į bendrą grynosios elektros energijos gamybos apimtį, nes anksčiau ji buvo skaičiuojama kaip iš kito šaltinio pagaminta elektros energija.
„Other“ („kita“) apima komunalines atliekas iš atsinaujinančiųjų išteklių, kietąjį biokurą, skystąjį biokurą ir biodujas.
Šaltinis: IRENA, Eurostatas.

2025 m. Lietuvoje labai padidėjo atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumai. Neatsižvelgiant į jūros vėjo jėgaines, šalis sėkmingai siekia plataus užmojo atsinaujinančiųjų išteklių tikslų, kuriuos ji nustatė galutiniame atnaujintame nacionaliniame energetikos ir klimato plane. 2025 m. atsinaujinančiųjų išteklių įrengtoji galia Lietuvoje siekė 6 121 MW, o tai yra net 30,4 proc. padidėjimas, palyginti su 2024 m. (4 694 MW). Vėjo energijos įrengtoji galia 2025 m. gerokai padidėjo iki 2,5 GW (palyginti su 1,8 GW 2024 m., +37,0 proc.), o saulės energijos įrengtoji galia taip pat smarkiai išaugo (+27,9 proc. palyginti su 2024 m.) ir pasiekė 3,3 GW. Didelių kitų atsinaujinančiųjų energijos išteklių įrengtosios galios pokyčių nenumatoma.

Atsinaujinančiosios energijos šaltiniai sudarė 52 proc. energijos paklausos šildymo ir vėsinimo sektoriuje, o tai gerokai viršija ES vidurkį (26,7 proc.), nepaisant sumažėjimo nuo 2024 m. Kita vertus, atsinaujinantieji ištekliai patenkino tik 8,9 proc. energijos paklausos transporto sektoriuje, o tai yra mažiau nei ES vidurkis (11,2 proc.), tačiau tai yra geras padidėjimas, palyginti su 2023 m., dėl biokuro naudojimo.

Lietuva padarė tam tikrą pažangą spartindama leidimų išdavimo procesą

([161]) Bendras metinio augimo koeficientas (CAGR) 2015–2024 m. siekė—0,19 proc., mažiausia dalis sudarė 16,4 proc., o didžiausia dalis – 17,1 proc. (šaltinis: Eurostatas).

([162])Metiniai elektros energijos duomenys, SHARES.

atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje, taip pat šiuo metu yra įgyvendinamos su Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyva susijusios nuostatos, pavyzdžiui, dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonų. Būtų naudinga imtis tolesnių veiksmų, pavyzdžiui, supaprastinti leidimų išdavimo procedūras, kurias vis dar vykdo skirtingos administravimo institucijos. Nors valdžios institucijos padeda nukreipti vystytojus į reikiamas institucijas su jų užklausomis, tai neatitinka vieno langelio principo, kuris skatinamas kaip geriausia praktika visose ES valstybėse narėse. Be to, projektų vykdytojams nesuteikiama lankstumo atnaujinti technologines specifikacijas po leidimo išdavimo, t. y. projekto vykdytojas negali prašyti pakeitimų, kad padidintų pajėgumą. Be to, investicijos į administracinius ir žmogiškuosius išteklius, taip pat į naujas technologijas (pvz., geoerdvinių duomenų valdymą) būtų naudingos siekiant sumažinti kliūtis ateityje.

Lietuva turi plataus užmojo planų statyti jūros vėjo jėgaines Baltijos jūroje, kad iki 2030 m. pasiektų visišką atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos savarankiškumą ir pakeistų importuojamą elektros energiją. Tačiau įgyvendinant šiuos projektus susidurta su didelėmis kliūtimis ir investuotojų susidomėjimo stoka dėl išaugusių kaštų. 2023 m. Lietuvai patvirtinta valstybės pagalba 700 MW jūros vėjo jėgainių plėtrai su 15 metų sutartimi dėl kainų skirtumo, finansuojama 193 mln. EUR vertės viešuoju finansavimu. Susijusio konkurso dėl antrojo jūros vėjo jėgainių parko Lietuvoje paskelbimas vėlavo ir galiausiai šis konkursas buvo surengtas 2025 m. birželio–spalio mėn. Tačiau jis teisingai buvo pripažintas neįvykusiu, kadangi paraišką pateikė tik vienas dalyvis, nors jų turėjo būti mažiausiai du. Tikėtina, kad dėl to gali nepavykti pasiekti 1,4 GW jūros vėjo energijos 2030 m. tikslo, nes iki tos dienos turėtų pradėti veikti tik viena 700 MW vėjo jėgainė (po pirmojo šalies konkurso 2023 m.). Vyriausybė dar turi nuspręsti, ar skelbs dar vieną jūros vėjo jėgainių konkursą. Be to, Vyriausybė parengė keletą valstybės pagalbos priemonių ir paskolų, skirtų atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrai, ypač energijos kaupimo sistemų, skatinti. Per nacionalinį plėtros banką ILTE (anksčiau – INVEGA) viešiesiems ir privatiesiems subjektams pradėta teikti valstybės paskola energijos kaupimo įrenginiams (kvietimo teikti pasiūlymus procedūra baigėsi 2026 m. kovo 1 d.) – baterijoms, prijungiamoms prie atsinaujinančiųjų energijos išteklių jėgainių, ir autonominiams kaupimo įrenginiams. Taip pat numatytos subsidijos namų kaupimo sistemoms ir saulės baterijų plokštėms siekiant, kad būtų dar daugiau savarankiškai energiją gaminančių vartotojų. Namų ūkiai, kurie negali įrengti saulės baterijų, gali įsigyti subsidijuojamų saulės energijos parkų dalis.

Elektros energijos pirkimo sutarčių (EEPS) rinka Lietuvoje dar tik formuojasi – sudarytos tik trys sutartys, daugiausia su komunalinių paslaugų įmonėmis. 2024 m. buvo pasirašyta tik viena sutartis: įmonės „Centrica Energy“, „Taaleri Energia“ ir „Lords LB Asset Management“ paskelbė apie dviejų vėjo jėgainių parkų, kurių bendra įrengtoji galia yra 136 MW, EEPS pasirašymą. Pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduriama plėtojant elektros energijos pirkimo sutarčių rinką, yra vis dažniau pasitaikančios neigiamos elektros energijos kainos ir ribotas stambių energijos vartotojų skaičius.

Energijos vartojimo efektyvumas

Lietuva padarė nedidelę energijos vartojimo efektyvumo didinimo pažangą. Palyginti su 2023 m., 2024 m. galutinės energijos suvartojimas padidėjo 5,1 proc. ir siekė 5,6 mln. tne, taigi 2019 m. prasidėjęs bendras nedidelis augimas tęsėsi toliau. Galutinės energijos suvartojimas 2024 m. neatitiko numatomo jo indėlio 2030 m. trajektorijos.

Galutinės energijos suvartojimas gerokai sumažėjo pramonės sektoriuje (12,2 proc. nuo 2019 m.) ir, kiek mažiau, transporto sektoriuje (3,5 proc.), o gyvenamųjų namų (3,8 proc.) ir paslaugų (1,4 proc.) sektoriuose jis išaugo. Energijos suvartojimo augimas gyvenamųjų namų sektoriuje atspindi nuolatinius struktūrinius iššūkius, be kita ko, būstų ūkio plėtrą ir patalpų plotų didėjimą, o šie veiksniai nusveria energijos vartojimo efektyvumo padidėjimą, pasiektą įgyvendinus renovacijos priemones. Lietuvos politikos priemonės buvo sutelktos į pastatų renovacijos masto didinimą derinant dotacijas ir lengvatines paskolas (žr. 16 priedą), o šias priemones sustiprino svarus energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtos renovacijos finansavimas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės, Europos regioninės plėtros

fondo ir Sanglaudos fondo lėšomis, kartu su energijos taupymo priemonėmis, pradėtomis taikyti reaguojant į 2022 m. energetikos krizę, ir finansinėmis paskatomis, skirtomis transporto elektrifikacijai (pvz., Modernizacijos fondo lėšomis remiama kompensacija už elektromobilių įsigijimą).

2019–2024 m. gyvenamųjų namų galutinis energijos suvartojimas padidėjo 3,8 proc., o jį daugiausia lėmė naujų būstų statyba ir esamų pastatų naudingojo ploto padidėjimas. Minėtas padidėjimas neatitinka tikslų, nustatytų Lietuvos 2020 m. ilgalaikėje renovacijos strategijoje, pagal kurią 2020–2030 m. siekiama pirminės energijos suvartojimą sumažinti 15 proc.

Tačiau Lietuva pateikė nacionalinio pastatų renovacijos plano projektą, kuriame aiškiai įsipareigojo nustatyti nuspėjamą kryptį kuriant energiją efektyviai vartojančių ir nuo iškastinio kuro nepriklausančių pastatų fondą, kuriam šiuo metu tenka 40 proc. viso galutinio energijos suvartojimo, ir taip pripažino šio sektoriaus svarbą didinant šalies energetinį saugumą.

Šildymui ir vėsinimui tenka 79 proc. šalies gyvenamuosiuose namuose suvartojamos galutinės energijos, o iš atsinaujinančiųjų išteklių tiekiama 54 proc. visos šildymui ir vėsinimui visuose sektoriuose suvartojamos energijos. Šalyje yra apie 157 000 namų ūkių, kurie šildymui naudoja dujas. 2024 m. parduota apie 25 000 šilumos siurblių, taigi iš viso gyvenamųjų namų sektoriuje įrengta maždaug 170 000 šilumos siurblių.

2025 m. pirmąjį pusmetį gyvenamųjų namų sektoriuje elektros energija Lietuvoje buvo 3,16 karto brangesnė už dujas. Tai reiškia, kad galutiniai vartotojai sutaupo energijos, bet moka daugiau, jei šildymui pasirenka šilumos siurblį. Lietuva turi toliau plėtoti energijos renovacijos rėmimo sistemą, kad pasiektų 2030 m. gyvenamųjų namų sektoriaus tikslą. Programos, numatytos daugiabučių namų ir individualių namų renovacijai pagal Lietuvos [rengiamą] socialinį klimato planą, turėtų leisti pasiekti didelių patobulinimų, ypač orientuojantis į pažeidžiamas namų ūkius. Lietuvos vertinimu, energijos nepriteklių patiria 146 000 namų ūkių.

Tiekimo saugumas ir įvairinimas

Nuo 2022 m. Lietuva nebeimportuoja Rusijos gamtinių dujų. Gamtinių dujų poreikis šalyje nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2024 m. liepos mėn. sumažėjo 30 proc., t. y. gerokai daugiau nei 15 proc. ES tikslas. Tiekimo saugumą vis dar užtikrina dujų ir elektros infrastruktūra.

2022–2024 m. Lietuvos energijos rūšių derinyje atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis padidėjo nuo 28,5 iki 31,9 proc. Dominuojančiu šaltiniu išliko nafta ir naftos produktai, jų dalis siekė 44,8 proc. Gamtinių dujų suvartojimas nesikeitė ir sudarė 19,1 proc. Kietojo iškastinio kuro, neatsinaujinančiųjų atliekų ir durpių toliau mažėjo, kietojo iškastinio kuro sumažėjo nuo 2,5 iki 1,2 proc., neatsinaujinančiųjų atliekų – nuo 1,4 iki 1,1 proc., o durpių – nuo 0,4 iki 0,1 proc.

Reaguodama į regioninės krizės Artimuosiuose Rytuose sukeltą energijos kainų augimą, Lietuva laikinai (dviem mėnesiams) sustabdė planuotą dyzelino akcizo didinimą ir taip sutaupė maždaug 0,06 EUR/l, taip pat, vykdydama Tarptautinės energetikos agentūros kolektyvinius veiksmus, išleido į rinką dalį valstybinių naftos atsargų. Be to, Lietuva rengia likvidumo paramą įmonėms ir ūkininkams (kuro kainų skaidrumo priemonę) ir teisės aktų pakeitimus, kad padidėjusios pajamos iš PVM būtų panaudojamos kainų mažinimo priemonėms.

Subsidijos iškastiniam kurui

Lietuva nesiėmė jokių veiksmų, kad įgyvendintų 2025 m. ŠSR *imtis veiksmų laipsniškai panaikinti netikslines subsidijas iškastiniam kurui, visų pirma skirtas šildymo reikmėms.* Subsidijos aplinkai kenksmingam iškastiniam kurui([163]), kurių iki 2030 m. neplanuojama atsisakyti, 2024 m. sudarė

([163])Tiesioginės subsidijos iškastiniam kurui (pvz., tiesioginiai pervedimai) ir netiesioginės subsidijos iškastiniam kurui (t. y. mokesčių išlaidos, susijusios su prarastomis mokestinėmis pajamomis, kurios turi aiškų fiskalinį poveikį centriniam biudžetui), kuriomis remiama iškastinio kuro energijos gamyba, perdavimas ir (arba) vartojimas.

0,47 proc. ([164]) Lietuvos BVP ([165]). Sumažintas akcizas gamtinėms dujoms, naudojamoms šildymui įmonėse ir namų ūkiuose, sumažintas akcizas žvejybai ir žemės ūkiui skirtam gazoliui bei sumažintas PVM tarifas gyvenamųjų namų šildymui toliau taikomi kaip subsidijos iškastiniam kurui, kurių panaikinimas iki 2030 m. nėra numatytas ir kurios konkrečiai bei tikslingai nesprendžia energijos nepritekliaus ar tikrų energetinio saugumo problemų. Be to, Lietuvos 2023 m. efektyvusis anglies dioksido mokesčio tarifas ([166]) vidutiniškai siekė 61,8 EUR už CO_2 toną, t. y. buvo mažesnis už 84,80 EUR ES svertinį vidurkį ([167]).

([164])Europos Komisijos skaičiavimai, grindžiami pagrindiniais duomenimis iš tyrimo *Dėl energetikos subsidijų ir kitų vyriausybės intervencijų ES (2025 m. leidimas),* „Enerdata“.

([165])2024 m. bendrasis vidaus produktas rinkos kainomis, Eurostatas.

([166])Efektyvusis anglies dioksido mokesčio tarifas yra anglies dioksido mokesčių, ATLPS leidimų kainų ir degalų akcizų suma, atspindinti bendrą efektyvųjį anglies dioksido mokesčio tarifą, sumokėtą už išmetamuosius teršalus.

([167])OECD (2024), *Pricing Greenhouse Gas Emissions 2024*.

Lietuvai kyla didelė ekonominė rizika dėl klimato kaitos ir gamtos degradacijos. Tai reikalauja didelių tarpsektorinių investicijų. Nors per pastaruosius metus Lietuva padarė tam tikrą pažangą kurdama atsparumo klimato kaitai ir prisitaikymo prie jos politiką, stabilaus ir nuspėjamo finansavimo trūkumas tiek nacionaliniu, tiek savivaldybių lygmeniu trukdo investicijoms ir sistemingam šių priemonių įgyvendinimui; parama labai priklauso nuo ES finansavimo. Lietuva kovoja su vandens tarša ir didėjančiais vandens nuotėkiais, nes gamtos degradacija kelia didelę grėsmę jos ekonomikai ir konkurencingumui, todėl būtina imtis skubių veiksmų. Nors Lietuva daro pažangą siekdama 2030 m. anglies dioksido išmetimo mažinimo tikslų ir siekia mažinti žemės ūkio poveikį taikydama tvarią maisto politiką, nusausinti durpynai ir toliau labai prisideda prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo.

Prisitaikymas prie klimato kaitos ir parengtis

Klimato kaita kelia Lietuvai grėsmę, kuriai sumažinti reikės didelių tarpsektorinių investicijų. Daugumoje ES valstybių narių išdegę plotai yra kelis kartus didesni nei jų vidurkis 2006–2024 m. laikotarpiu. Vis dėlto Lietuva yra viena iš tų valstybių narių, kuriose šiais metais išdegusių plotų, palyginti su vidurkiu, yra gerokai mažiau. Be to, 2022–2024 m. mirtingumas dėl karščio Lietuvoje, palyginti su likusia Europa, buvo nuosaikus ([168]). Tačiau Lietuva vis dar patiria klimato kaitos padarinius, visų pirma – daugėja šiltų dienų, kritulių ([169]) ir didėja potvynių bei audrų rizika ([170]).

Naujausiame Klimato politikos GD užsakymu atliktame tyrime apskaičiuota ([171]), kad iki 2050 m. Lietuva į prisitaikymo priemones turės investuoti beveik 481 mln. EUR per metus: visų pirma į ekosistemų atkūrimą (apie 57 proc. visos sumos), tuomet į infrastruktūros modernizavimą ir stiprinimą (apie 20 proc. visos sumos) bei maisto sektorių (apie 15 proc. visos sumos). Lietuvos bendrų investicijų į prisitaikymą poreikis, išreikštas BVP dalimi, sudaro apie 0,5 proc. ir šiek tiek viršija ES 27 vidurkį, kuris yra 0,46 proc.

Lietuva ėmėsi tam tikrų svarbių veiksmų, kad sustiprintų savo prisitaikymo prie klimato kaitos ir atsparumo jai sistemą, tačiau dar būtina imtis su įgyvendinimu susijusių veiksmų. 2024 m. Lietuva patvirtino savo 2024–2030 m. Nacionalinį prisitaikymo prie klimato kaitos planą – jis išdėstytas atnaujinto Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano priede. Prisitaikymo prie klimato kaitos planu papildoma anksčiau parengta nacionalinė prisitaikymo prie klimato kaitos strategija, kuri buvo patvirtinta 2021 m. Šiame plane numatytoms prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėms įgyvendinti iš viso skirta 2 263 mlrd. EUR. Be to, atlikti tyrimai sektorių ir savivaldybių pažeidžiamumui dėl klimato kaitos poveikio nustatyti ([172]).

Be to, Lietuva šiuo metu rengia Prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymą ([173]), kuris sukurs teisinį pagrindą nacionalinei prisitaikymo politikai formuoti ir įgyvendinti, įtvirtins su prisitaikymu susijusios informacijos teikimą bei nustatys reikalavimus dėl sektorių prisitaikymo planavimo dokumentų – anksčiau tokie reikalavimai į galiojančią teisinę sistemą, politikos programas ar teisės aktus nebuvo įtraukti.

Žvelgiant savivaldybių lygmeniu, vykdydamos Aplinkos ministerijos projektą „ClimAdapt-LT“ savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planus iki šiol parengė aštuonios iš 60 savivaldybių ([174]). Taip pat rengiami dar aštuonių

([168]) Janoš, et al., 2025, *Heat-related mortality in Europe during 2024 and health emergency forecasting to reduce preventable deaths,* nuoroda.

([169]) EAA, 2024, *European Climate Risk Assessment*, nuoroda.

([170]) EIOPA, 2025, *Draudimo apsaugos nuo gaivalinių nelaimių spragų rodiklių suvestinė,* nuoroda.

([171]) Europos Komisija, 2026, *Assessment of EU and Member States adaptation investment needs*, 25 lentelė, nuoroda. Tyrime pateikiami išsamūs prisitaikymo investicijų poreikių įvertinimai ES ir atskirų valstybių narių lygmeniu pagal priemonių rūšis. Jis grindžiamas bendra metodika, leidžiančia palyginti įverčius visoje ES. Keturiose pridedamose metodinėse ataskaitose išsamiai aprašyta, kaip rezultatai buvo vertinami, kad būtų užtikrintas visiškas skaidrumas.

([172]) *Climate-ADAPT Country Profile*, 2025, nuoroda.

([173]) Publications office of the European Union, 2025, *Climate Action Progress Report*, nuoroda.

([174]) *Climate-ADAPT Country Profile*, 2025, nuoroda. EEE ir Norvegijos dotacijos, 2026, nuoroda.

labiausiai pažeidžiamų savivaldybių planai. Prisitaikymo prie klimato kaitos įstatymas taip pat įtvirtins savivaldybių vaidmenį ir įpareigos jas parengti savivaldybių prisitaikymo planus.

Aplinkos ministerijos 2022–2030 m. plėtros programa sudaro pagrindą aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo stiprinimui bei integravimui į visų sričių veiklą. Programoje nustatyti strateginiai tikslai, pažangos vertinimo priemonės ir konkretūs stebėsenos rodikliai.

Be to, pastaraisiais metais gerokai padidėjo ES merų paktą pasirašiusių savivaldybių aprėpiamų Lietuvos gyventojų dalis – nuo 4,66 proc. 2022 m. iki 26,45 proc. 2024 m. ([175]). Tačiau šis rodiklis vis dar nesiekia ES 27 vidurkio, kuris yra 34,44 proc. Be to, nė viena iš šių Merų paktą pasirašiusių savivaldybių laiku (t. y. per dvejus metus nuo pirminio įsipareigojimo pagal šį ES paktą) nepateikė tvariosios energetikos ir veiksmų plano (SECAP), taip pat per rekomenduojamą laikotarpį (t. y. praėjus ne mažiau kaip dvejiems metams po SECAP pateikimo) nepateikė jokių stebėsenos ataskaitų ([176]).

Klimato rizika daro tiesioginį poveikį Lietuvos ekonomikai, tačiau draudimo aprėptis tebėra maža. Nuo 1980 m. iki 2024 m. Lietuvoje užregistruota 2,97 mlrd. EUR ekonominių nuostolių dėl su oru ir klimatu susijusių ekstremalių reiškinių ([177]). Vertinant kaip BVP dalį, vidutiniai metiniai ekonominiai nuostoliai dėl gaivalinių nelaimių Lietuvoje sudaro vieną mažiausių dalių EEE ([178]).

Kartu Lietuvoje, kurioje šis rodiklis siekia 2 proc., 1980–2024 m. buvo viena mažiausių draudimo nuo su oru ir klimatu susijusių ekstremalių reiškinių aprėptis ES (ES-27 – 19 proc.) ([179]). Nuo 2024 m. nėra taikoma jokia nacionalinė draudimo sistema ([180]), kuri padėtų pagerinti draudimo aprėptį ir sumažinti draudimo apsaugos spragą ([181]). Draudimas nuo dviejų didžiausių rizikos veiksnių (potvynių ir audrų) nėra privalomas, o nelaimės atveju kompensacija mokama *ad hoc* pagrindu ([182]). Vis dėlto Lietuva ėmėsi priemonių klimato kaitos poveikiui integruoti į savo makroekonominę strategiją, visų pirma priimdama Fiskalinės valdysenos įstatymo pakeitimus, kurie įsigaliojo 2026 m. sausio 1 d. Šiais pakeitimais numatyta, kad vyriausybės įgaliota institucija privalo bent kartą per trejus metus ir prieš pateikiant biudžeto įstatymo projektą Seimui parengti ataskaitas, kuriose vertinama, kaip vidutinės trukmės konsoliduota biudžeto politika paveiks tvarų ir integracinį augimą, atsižvelgiant, be kita ko, į su klimatu susijusią riziką ekonomikai ir viešiesiems finansams (makroekonominę fiskalinę riziką), taip pat į jos poveikį paskirstymui ir aplinkai.

Klimato kaita kelia grėsmę ypatingos svarbos infrastruktūrai, visų pirma Lietuvos transporto tinklui. Vertinama, kad TEN-T tinklo transporto pažeidžiamumo dėl klimato kaitos indeksas yra vienas didžiausių ES. Tai daugiausia lemia nepakankamas transporto sektoriaus įtraukimas į nacionalinę prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją, ribotas TEN-T sąveikumo mastas ir riboti socialiniai bei ekonominiai pajėgumai reaguoti į su klimatu susijusius sutrikimus ([183]). Kalbant apie energetikos sektorių, Lietuva savo Nacionaliniame prisitaikymo prie klimato kaitos plane nurodė, kad šiam sektoriui dėl klimato kaitos ilguoju laikotarpiu kils vidutinio lygio rizika. Visų pirma Lietuva nustatė, kad elektros energijos gamybos ir perdavimo įrenginiams bei

([175])Europos Komisija, *ES merų paktas*, nuoroda. Lietuvoje yra 18 vietos savivaldos institucijų, pasirašiusių ES merų paktą.

([176])Europos Komisija, *Europos merų paktas*, nuoroda.

([177])EAA, 2024, *Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe,* nuoroda.

([178])ECB ir EIOPA, 2024, *Towards a European system for natural catastrophe risk management,* 2 diagrama, nuoroda. Į šį skaičių įtraukti žemės drebėjimai, įvykę 2020–2023 m.

([179])EAA, 2024, *Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe,* nuoroda.

([180])ECB ir EIOPA, 2024, *Towards a European system for natural catastrophe risk management,* nuoroda.

([181])Tokios sistemos papildo privačią draudimo apsaugą nuo stichinių nelaimių, didindamos informuotumą apie riziką ir skatindamos prevenciją, tuo pačiu didindamos draudimo pajėgumus per labiau įperkamas (per)draudimo paslaugas.

([182])EIOPA, 2025, *Draudimo apsaugos nuo gaivalinių nelaimių spragų rodiklių suvestinė,* nuoroda.

([183])Publications Office of the European Union, 2024, *Support study on the climate adaptation and cross-border investment needs to realise the TEN-T network,* nuoroda.

infrastruktūrai kils vidutinė žalos rizika, taip pat didelė rizika, kad pasikeis šildymo ir vėsinimo paklausa ([184]). Siekdama sumažinti kai kurias iš šių rizikų, Lietuva šiuo metu įgyvendina 160 mln. EUR vertės projektą, pagal kurį antžeminės elektros linijos bus pakeistos požeminiais kabeliais, ypač miškingose vietovėse. Lietuva siekia iki 2028 m. pakeisti 2 000 km kabelių, o tai sudaro apie 30 proc. kabelių tinklo. Infrastruktūros pritaikymo priemonėms Lietuva pagal Nacionalinį prisitaikymo prie klimato kaitos planą jau yra skyrusi 612 mln. EUR, t. y. 27 proc. visų numatytų lėšų.

Yra galimybių plačiau ir nuosekliau taikyti gamtos procesais pagrįstus sprendimus. Gamtos procesais pagrįsti sprendimai ir prevencija atlieka svarbų vaidmenį didinant atsparumą. Lietuvoje tam tikras dėmesys skiriamas gamtos procesais pagrįstų sprendimų taikymui. Aplinkos ministerijos 2022–2030 m. plėtros programoje numatytas pažangos rodiklis „Didinti atsparumą ekstremaliesiems hidrometeorologiniams reiškiniams“, sudarantis pagrindą prisitaikymo priemonėms įgyvendinti, iš kurių keletas yra pagrįstos gamtos procesais arba apima ekosisteminius elementus. Pavyzdžiui, vykdomi darbai, susiję su nualintų upių ruožų hidromorfologiniu atkūrimu, taip pat įgyvendinamos pakrančių atsparumo didinimo priemonės, įskaitant paplūdimių papildymą Palangoje ir Šventojoje bei Kuršių nerijos pakrantės zonos valdymą.

Nepaisant šių priemonių, gamtos procesais pagrįsti sprendimai vis dar nėra plačiai paplitę ir dažniausiai taikomi įgyvendinant bandomuosius projektus. Tikimasi, kad nacionalinis gamtos atkūrimo planas, kurį numatoma parengti iki 2026 m. rugsėjo 1d., padės įtvirtinti gamtos procesais pagrįstų sprendimų vaidmenį prisitaikant prie klimato kaitos.

Hidrologinis atsparumas

2023 m. vandens produktyvumas Lietuvoje ([185]) siekė 141 EUR už 1 m³ paimto vandens, o tai yra mažiau nei ES 27 vidurkis (153 EUR už 1 m³). Lietuvos vandens produktyvumas nuo 2020 m. rodo augimo tendenciją, o vandens suvartojimo indeksas plius (WEI+) 2022 m. siekė 0,4 – tai ilgalaikis žemas rodiklis, kuris nuo 2016 m. kas ketvirtį svyruoja nuo 0,1 iki 1,7. Žemės ūkio bei elektros energijos naudojimo aušinimui ir gamybai sektoriuose vis dar suvartojama daug vandens, nepaisant to, kad vandens ėmimas 2018–2023 m. sumažėjo 8 proc.; 2023 m. tuose sektoriuose sunaudota 18 proc. viso paimto vandens kiekio – 53 mln. m³. Tačiau daugiausia vandens suvartojama viešajam vandens tiekimui, kuriam tenka 47 proc. viso paimto vandens ([186]).

Vandens tarša tebėra viena iš problemų, lemiančių ekologinės būklės prastėjimą ir smarkų geros cheminės būklės paviršinių vandens telkinių skaičiaus mažėjimą. Lietuvos ežerai, upės ir pakrančių vandenys yra užteršti: dėl žemės ūkio nuotekų, miestų taršos ir maisto medžiagų srautų, kurie prisideda prie Baltijos jūros eutrofikacijos, vos trečdalis jų pasiekia gerą ekologinę būklę ([187]). Trečiojo upių baseino valdymo plano (2022–2027 m.) vertinimas rodo, kad Lietuvos paviršinių vandens telkinių ekologinė būklė prastėja ir tik 36,4 proc. jų būklė yra gera, o tą prastėjimą daugiausia lemia tarša maisto medžiagomis ir pasklidusi žemės ūkio veikla. Nors požeminių vandens telkinių kiekybinė ir cheminė būklė išlieka gera, vertinimų patikimumo lygis sumažintas iki 70 proc., o tai rodo, kad reikia gerinti teršalų stebėseną ir integruoti aplinkos apsaugos aspektus į sektorių politiką.

Aplinkos ministerija rengia nacionalinius vandens planus, kuriais siekiama gerinti vandens kokybę visoje šalyje. Svarbi šių planų įgyvendinimo priemonė – dešimties metų trukmės strateginis integruotas vandens projektas, kurio vertė siekia 19,7 mln. EUR ir kuris finansuojamas Europos Sąjungos programos LIFE lėšomis ([188]).

Lietuva susiduria su didėjančiu vandens nuotėkiu ir dideliu finansavimo deficitu

([184]) Europos Komisija, 2024, *Lietuva. Galutinis atnaujintas 2021–2030 m. NEKSVP*, nuoroda.

([185]) Vandens produktyvumas – tai rodiklis, apskaičiuojamas BVP (pagal grandinę susietą apimtį) padalijant iš bendro paimto vandens kiekio. Jis rodo vidutinę ekonominę vertę (BVP), kurią valstybė narė sukuria už kiekvieną iš gamtos paimtą vandens vienetą.

([186]) EAA, 2025, *Water abstraction by source and economic sector in Europe*. Nuoroda.

([187]) Lietuva – Aplinka – Europos Komisija.

([188]) Integruotas vandens valdymas Lietuvoje (LIFE SIP Vanduo). Aplinkos projektų valdymo agentūra.

apsaugos nuo taršos ir vandentvarkos srityse. 2023 m. duomenimis, bendras nuotėkis siekė 23 220 mln. kubinių metrų, o tai rodo, kad, palyginti su 2022 m., kai užregistruotas rodiklis buvo 21 792 mln. kubinių metrų, šis nuotėkis padidėjo ([189]). Ši didėjanti problema pabrėžia didelius Lietuvos investicijų poreikius vandens apsaugos ir valdymo srityje, kurioje finansavimo deficitas yra 259 mln. EUR. Investicijų didinimas taps dar aktualesnis, kadangi 2024 m. buvo peržiūrėta ir sugriežtinta Komunalinių nuotekų valymo direktyva ([190]). Ji įsigaliojo 2025 m. sausio 1 d. Tolesnė infrastruktūros plėtra padėtų pagerinti vandentvarką, pakartotinį vandens naudojimą ir bendrą vandens tiekimą. Reikalingos papildomos investicijos, kad būtų pagerinta stebėsena ir remiami gamtos procesais pagrįsti sprendimai, potvynių prevencija ir upių atkūrimas.

Lietuvoje pasiektas aukštas Komunalinių nuotekų valymo direktyvos reikalavimų laikymosi lygis – 2022 m. jis siekė 99,5 proc. Prieš išleidžiant į aplinką, komunalinės nuotekos Lietuvoje valomos 61 valymo įrenginyje ([191]). Iš viso 99,5 proc. Lietuvos komunalinių nuotekų valoma pagal šios direktyvos reikalavimus. Tai viršija ES vidurkį (75,9 proc.).

Lietuva dar nepakankamai išnaudoja priemones, skirtas vandens išteklių atsparumui didinti. Kaip matyti iš neseniai atliktos ekonominės analizės ([192]) rezultatų, nuotekų tvarkymo srityje taikant nuotekų mokestį per metus būtų galima gauti 57,9 mln. EUR pajamų. Kai vandens ėmimo apkrova skirtinguose baseinuose labai skiriasi, mokesčių pritaikymas prie vietos vandens trūkumo sąlygų gali sustiprinti paskatas, nesukuriant nereikalingos naštos nacionaliniu lygmeniu.

Gamtos atkūrimas

Blogėjanti gamtos būklė kelia didelę riziką šalies ekonomikai ir konkurencingumui. Lietuvos tiekimo grandinės priklausomybė nuo ekosisteminių paslaugų yra didesnė nei vidutinė ir sudaro 25 proc. bendrosios pridėtinės vertės (ES vidurkis – 22 proc.) ([193]). Apskritai 41 proc. Lietuvos ekonomikos labai priklauso nuo ekosisteminių paslaugų, kad būtų sukurta bendroji pridėtinė vertė (ES vidurkis – 44 proc.). Kelių sektorių, kaip antai žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės, kasybos, statybos ir sveikatos priežiūros, 100 proc. bendrosios pridėtinės vertės tiesiogiai priklauso nuo ekosisteminių paslaugų. Apskaičiuota, kad metiniai ekosistemų atkūrimo ir išsaugojimo kaštai Lietuvoje sudaro 80,3 mln. EUR, o nauda – 1,1 mlrd. EUR ([194]).

Norint iki 2030 m. pasiekti 30 proc. ES tikslą, būtina imtis veiksmų gamtos apsaugos ir atkūrimo srityje. Įskaičiavus „Natura 2000“ ir kitas nacionaliniu lygmeniu nustatytas saugomas teritorijas, Lietuva teisiškai saugo 17,9 proc. savo žemės teritorijos (ES vidurkis – 26,4 proc.) ir 22,8 proc. jūrų teritorijos (ES vidurkis – 12,3 proc.). Siekti gamtos apsaugos tikslų padės pagal Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą numatytos 2 mln. EUR vertės tikslinės investicijos, skirtos privačiai didelės biologinės įvairovės miško žemei įsigyti. Lietuva turi atkurti iki 4 576 km^2 sausumos buveinių, išvardytų Buveinių direktyvos I priede, t. y. iki 7 proc. savo žemės teritorijos ([195]). Remiantis naujausiais turimais vertinimais, tik 22,2 proc. buveinių ir 36,7 proc. rūšių apsaugos būklė yra gera. Vidutinis miškų būklės indeksas 2018 m. buvo 0,59 ([196]). Be to, 2023 m. Lietuvos bendras įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksas buvo 47,62, t. y. mažiausias

([189])OECD, 2025, *Lithuania Water Losses: Leakage | Economic Indicators* | CEIC.

([190])Direktyva – ES – 2024/3019 – LT – EUR-Lex.

([191])*Lithuania | Country profiles on urban waste water treatment | WISE Freshwater*,

([192]) RPA Europe, 2026, *Conduct in-depth assessments on environmental priorities to support the greening of the European Semester and integration of environmental priorities into the EU's economic governance framework,* nuoroda.

([193])Komisijos / JRC duomenų rinkinys remiantis Hirschbuehl et al., 2025, *The EU economy's dependency on nature*, nuoroda.

([194])Europos Komisija, Aplinkos generalinis direktoratas, IEEP, IUCN, Trinomics ir UNEP-WCMC, *Impact assessment study to support the development of legally binding EU nature restoration targets – Final report*, 6-11 lentelė, p. 85, nuoroda.

([195])Europos Komisija, 2022, *Impact assessment accompanying the proposal for a Regulation on nature restoration,* nuoroda.

([196])Skalėje nuo 0 iki 1, kur 0 reiškia nualintą ekosistemą, o 1 – pamatinę būklę, remiantis pirminiais arba saugomais miškais.

ES 27. Remiantis naujausiais nacionaliniais duomenimis, Lietuvos agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksas 2024 m. šiek tiek padidėjo ir pasiekė 48,94, o 2025 m. vėl sumažėjo iki 46,7 ([197]).

Gamtos būklės blogėjimą dar labiau skatina invazinės svetimos rūšys – 2024 m. Lietuvoje užregistruota 18 rūšių ([198]), kurios, kaip skaičiuojama, 1960–2020 m. padarė 80 mln. EUR žalą, visų pirma žemės ūkiui ([199]). Eutrofikacija – grėsmė biologinei įvairovei ir ekosistemų vientisumui – šiek tiek sumenko: nuo 2005 m. rizikos zonų sumažėjo nuo 99,5 proc. iki 97,8 proc. ([200]). Tačiau Lietuva, kaip viena iš Baltijos jūros šalių, susiduria su didele aplinkos problema, kurią sukelia per didelis maisto medžiagų patekimas į vandenį. Trečiojo Helsinkio komisijos vertinimo rezultatai rodo, kad 2016–2021 m. Baltijos jūros aplinkos būklė pagerėjo nedaug arba visai nepagerėjo. Prasta Baltijos jūros aplinkos būklė akivaizdžiai daro poveikį, pavyzdžiui, žuvininkystės ir turizmo pelningumui, taip pat įvairioms ekosisteminėms paslaugoms. Atsižvelgiant į didelę neveikimo kainą, siekis užtikrinti gerą Baltijos jūros būklę taip pat yra investicija į tvarų regiono ekonominį ir socialinį vystymąsi. Apskaičiuota, kad iki 2040 m. pasiekus gerą nacionalinių jūrų vandenų aplinkos būklę, nauda Baltijos jūros regiono gyventojams kasmet sudarytų 5,6 mlrd. EUR ([201]).

Tvarus žemės ūkis ir žemės naudojimas

Lietuva eina teisingu keliu, kad pasiektų 2030 m. žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) tikslą. Kad būtų pasiektas 2030 m. LULUCF tikslas, reikia papildomai absorbuoti –0,7 mln. tonų CO_2 ekvivalento (CO_2 ekv.) ([202]). Naujausios turimos projekcijos rodo maždaug 0,42 mln. tonų CO_2 ekv. perteklių, palyginti su numatytu 2030 m. grynojo absorbuoto kiekio tikslu ([203]). Vis dėlto labai svarbu toliau investuoti į sveikus miškus ir dirvožemį, kad būtų sukurtos atsparios biologinės kilmės produktų vertės grandinės ir užtikrinta auganti bei konkurencinga ES bioekonomika. Nuolatinis grynojo absorbuoto kiekio duomenų ir prognozių stebėsenos sistemos tobulinimas bus itin svarbus siekiant remti savalaikius ir veiksmingus veiksmus šiame sektoriuje.

Tačiau nusausinti durpynai tebėra aktuali problema, be to, jie prisideda prie ŠESD išmetimo. Apie 70 proc. Lietuvos durpynų nusausinama miškininkystės, žemės ūkio ir durpių gavybos tikslais ([204]). Nors Lietuva investuoja į durpynų atkūrimą, visų pirma pagal programą LIFE, įskaitant dabar jau užbaigtą daugiašalį projektą „Peat Restore“ ([205]) bei tebevykdomą projektą „Forest Habitat LT“ ([206]), naujesnės pastangos atkurti durpynų plotų drėgnumą pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę buvo ne tokios sėkmingos ([207]). Atkūrimo projektų ekonominio gyvybingumo problemos trukdo sėkmingai juos įgyvendinti, ypač kai šie projektai skirti žemės ūkio paskirties žemei. Nepaisant šių iniciatyvų, nusausintų durpynų drėgnumo atkūrimo projektai Lietuvoje paprastai yra bandomieji projektai ir nėra sistemingai įgyvendinami nacionaliniu lygmeniu.

Lietuva pereina prie tvarios maisto sistemos vykdydama politiką, kuria siekiama kuo labiau sumažinti žemės ūkio poveikį aplinkai.

([197]) AKPPI II tarpine ataskaita 2026-03-04 galutine.pdf

([198])Europos Komisija, 2025, *Environmental Implementation Review, Lithuania Country Report*, nuoroda.

([199]) NeoBiota, *Economic Cost of invasive alien species across Europe*, 2021, nuoroda, ir Europos Komisija, EMRC, Logika Group and RPA Europe, *Update of the costs of not implementing EU environmental law*, 2025, nuoroda, p. 62.

([200]) EEA, 2024, *Eutrophication caused by atmospheric nitrogen deposition in Europe*, nuoroda.

([201])State-of-the-Baltic-Sea-2023-in-brief-final-2.pdf.

([202])Nacionaliniai valstybių narių LULUCF tikslai pagal Reglamentą (ES) 2023/839, nuoroda.

([203])Publications office of the European Union, 2025, *Climate Action Progress Report*, nuoroda.

([204])United Nations Environment Programme, 2024, *The Global Peatland Hotspot Atlas*, nuoroda.

([205])LIFE projektas „Peat Restore“ buvo įgyvendinamas 2016–2022 m. penkiose valstybėse narėse (Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje ir Vokietijoje). Lietuvoje buvo atkurta 465 hektarai durpynų. Daugiau informacijos paskelbta Nuoroda.

([206])Nuoroda.

([207])Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę buvo planuojama atkurti bent 6 000 hektarų durpynų ploto drėgnumą. Tačiau dėl objektyvių aplinkybių, t. y. dėl to, kad nesulaukta nė vieno pareiškėjo, šis projektas pagal EGADP negalėjo būti įgyvendintas.

Ekologinis ūkininkavimas, kai naudojama mažiau sintetinių trąšų ir pesticidų, 2024 m. buvo praktikuojamas 8,77 proc. Lietuvos žemės ūkio paskirties žemės – šis rodiklis artimas ES vidurkiui. Pagal savo BŽŪP strateginį planą Lietuva ekologiniam ūkininkavimui skiria maždaug 265 mln. EUR ir siekia šiek tiek padidinti ekologinio ūkininkavimo plotą – nuo 8,92 proc. 2023 m. iki 9,75 proc. naudojamų žemės ūkio naudmenų 2027 m. Siekiant sušvelninti žemės ūkio poveikį aplinkai, priemonėms, kuriomis teikiama su klimatu ir aplinka susijusi parama, iš BŽŪP strateginiame plane numatyto ES fondų biudžeto skiriama daugiau kaip 1,15 mlrd. EUR. Šiuo tikslu Lietuva parengė keletą agrarinės aplinkosaugos intervencinių priemonių ir devynias ekologines schemas, pagal kurias ūkininkams kompensuojamos šios papildomos išlaidos ir negautos pajamos, kiek tai susiję su aplinkai ir klimatui palankesnių metodų diegimu. Tai apima trąšų ir pesticidų naudojimo mažinimą, biologinę įvairovę saugančius žemdirbystės metodus bei praktikas, kurios mažina dirvožemio eroziją arba gerina dirvožemio kokybę.

Lietuvos naudojamos žemės ūkio naudmenos (NŽŪN) šiek tiek sumažėjo nuo 2 947 tūkst. hektarų 2018 m. iki 2 872 tūkst. hektarų 2023 m.

Bendras azoto balansas šiek tiek pagerėjo – azoto kiekis sumažėjo nuo 25 kg azoto vienam NŽUN hektarui 2015 m. iki 22,8 kg 2023 m. Lietuvos gyvulių tankumo indeksas 2023 m. buvo 0,23, o tai gerokai mažiau nei ES vidurkis (0,75).

2022 m. pesticidų koncentracija paviršiniuose vandenyse viršijo ribines vertes 6 proc. upėse, 0 proc. ežeruose ir 17 proc. požeminiuose vandenyse. Pesticidai ne tik kelia grėsmę vandens ekosistemoms ir su jomis susijusiai socioekonominei veiklai (pavyzdžiui, žuvininkystei ir pakrančių turizmui), bet ir kelia ilgalaikę grėsmę žmonių sveikatai dėl užteršto geriamojo vandens ir maisto grandinių.

A10.1 lentelė. **Pagrindiniai prisitaikymo rodikliai**

Climate adaptation and preparedness:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	EU-27 latest data
Drought impact on ecosystems *[area impacted by drought as % of total]*	50.24	3.39	2.08	0.02	32.04	-	2.76
Forest fires burned area (1) *[burned area in ha. per year]*	236	43	-	-	305	-	354 510
Economic losses from extreme events *[EUR million at constant 2022 prices]*	-	-	-	1	482	10	40 452
Insurance protection gap (2) *[composite score between 0 and 4]*	-	-	-	1	1	1	-
Sub-national climate adaptation action *[% of population covered by the EU Covenant of Mayors for Climate & Energy]*	1	1	1	5	24	26	34

Water resilience:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	EU-27 latest data
Water Exploitation Index Plus, WEI+ (3) *[total water consumption as % of renewable freshwater resources]*	0.50	0.86	0.64	0.40	0.41	-	4.53
Water productivity *[EUR per m^3]*	142	100	121	146	141	-	151
Water abstraction							
Water abstraction by source (% from surface water)	42.24%	59.76%	53.18%	44.45%	46.68%		-
Water abstraction by sector	Agriculture	Electricity cooling	Manufactu-ring	Public water supply	Mining and Quarrying	Construc-tion	
	18.18%	19.51%	8.33%	47.57%	6.41%	0.00%	
Status of water bodies (4) *[% of water bodies in a good status]*							
Surface water bodies (ecological)	-	-	-	-	-	36%	38%
Groundwater bodies (quantitative)	-	-	-	-	-	100%	93%

Nature restoration:	2019	2020	2021	2022	2023	2024	EU-27 latest data
Ecosystem dependency *[% of direct dependency]*	-	-	-	41%	-	-	44%
Protected area *[% of terrestrial protected areas]*	17.1	17.2	17.4	17.8	17.9		26.4
Invasive alien species (IAS) *[number of IAS of Union concern]*	-	-	-	-	-	18	29.2
Damage cost of IAS *[EUR billion]*	-	-	-	-	0.08		1.69
Eutrophication *[AAE of area at risk of euthrophication]*				314	314		295

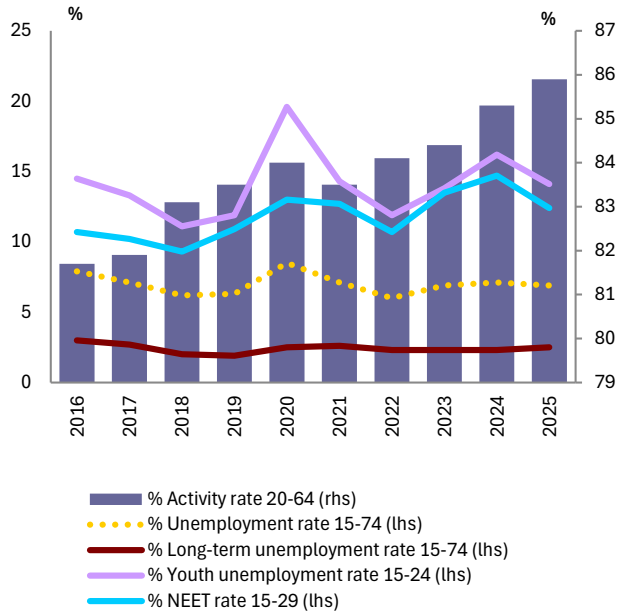
Sustainable agriculture and land use:	2012-2018	2018-2021	EU-27 latest data
Yearly net land taken by Member State *[ppm of total urban surface per Member State]*	828	1 718	670
Land conversion in functional urban area *[% of total land taken from 2018-2021]*			
Arable land		22%	
Complex and mixed cultivation		0%	
Forests		5%	
Herbaceous vegetation associations		4%	
Open spaces with little or no vegetation		0%	
Pastures		69%	
Permanent crops		0%	
Water		0%	
Wetlands		0%	

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Nitrates in groundwater (5) *[mgNO_3/l]*	5.7	5.9	5.9	5.8	5.7		
Livestock density *(number of livestock units per hectare of utilised agricultural area)*		0.25			:		0.75
Ammonia emissions *[% of total utilised agricultural area]*	95%	95%	95%	95%	95%	-	94%
Pesticide contamination on rivers and lakes water bodies				rivers	6%		27%
[% of monitoring sites with pesticides exceeding thresholds, 2018-2023]				lakes	0%		18%
Pesticide contamination in soil *[% of samples with a concentration over 0.5 mg/Kg^{-1}]*					52%		57%
Net greenhouse gas removals from LULUCF (6) *[ktCO_2-eq]*	-5111.7	-5172.0	-5411.5	-5824.5	-5254.7	-	-198 421

(1) EFFIS (Europos miškų gaisrų informacijos sistema). Nuoroda.
(2) Klimato apsaugos atotrūkis – neapdraustų ekonominių nuostolių, patiriamų dėl su klimatu susijusių nelaimių, dalis, remiantis potvynių, gamtos gaisrų, vėtrų modeliavimu ir dabartiniu draudimo skverbties lygiu. Skalė: 0 (apsaugos atotrūkio nėra) – 4 (labai didelis atotrūkis). EIOPA, 2025, Rodiklių suvestinė apie draudimo apsaugos spragą gaivalinių nelaimių atveju.
(3) Matuojamas bendras vandens suvartojimas kaip turimų atsinaujinančiųjų gėlo vandens išteklių procentinė dalis, tam tikroje teritorijoje per tam tikrą laikotarpį. Vertės, viršijančios 20 proc., paprastai laikomos vandens trūkumo ženklu, o vertės, lygios arba didesnės nei 40 proc., byloja apie didelio vandens trūkumo situacijas.
(4) Europos Komisija, 2024 m., Komisijos 7-oji įgyvendinimo ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) ir Potvynių direktyvos (2007/60/EB) įgyvendinimo „Tretieji upių baseinų valdymo planai. Antrieji potvynių rizikos valdymo planai“.
(5) Rodiklis rodo nitrato (NO_3) koncentraciją požeminiame vandenyje, išreikštą miligramais litre (mg NO3/l). Nitratai požeminiame vandenyje gali išlikti ilgą laiką ir kauptis dideliame lygyje dėl antropogeninių šaltinių (daugiausia žemės ūkio). ES geriamojo vandens standartas neviršija 50 mg NO3/l, kad būtų išvengta grėsmės žmonių sveikatai.
(6) Grynasis absorbuojamas kiekis išreiškiamas neigiamu skaičiumi, o grynasis išmetamas ŠESD kiekis – teigiamu skaičiumi. Pateikiami duomenys paimti iš 2025 m. ŠESD apskaitos ataskaitos. 2030 m. grynojo absorbuojamo ŠESD kiekio reikšmė pagal Reglamento (ES) 2023/839 IIa priedą.
Šaltinis: Eurostatas, EAA, JRC.

Lietuvos darbo rinkoje yra atsigavimo požymių, tačiau struktūrinės problemos vis labiau slegia našumą ir konkurencingumą. Tarp šių problemų – aktyvios darbo rinkos politikos sistemos trūkumai, aukšto nedarbo spąstai, ryškūs regioniniai skirtumai bei mažas jaunimo ir asmenų su negalia dalyvavimas darbo rinkoje. Tikėtina, kad neigiamos demografinės tendencijos dar labiau gilins šias problemas. Lietuvai siekiant 2030 m. užimtumo tikslo, bus labai svarbu išlaisvinti nepakankamai atstovaujamų grupių, žmonių, kurie nepriklauso darbo jėgai, ir migrantų potencialą, mažinti regioninius skirtumus ir didinti darbo našumą. Lietuvai skirtose 2025 m. rekomendacijose pabrėžti darbo rinkos iššūkiai, visų pirma būtinybė padidinti aktyvios darbo rinkos politikos aprėptį, be kita ko, stiprinant paskatas dalyvauti darbo rinkoje.

A11.1 diagrama. **Pagrindiniai darbo rinkos rodikliai**



Šaltinis: Eurostatas, darbo jėgos tyrimas [lfsi_emp_a, une_rt_a, lfsi_neet_a, une_ltu_a]

Nepaisant gerų užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje rodiklių, nedarbo lygis Lietuvoje tebėra aukštas, o jį dar labiau didina regioniniai skirtumai. 2025 m. užimtumo lygis padidėjo antrus metus iš eilės ir pasiekė 80 proc. – tai gerokai viršija ES vidurkį (76,2 proc.) ir artėja prie nacionalinio 2030 m. užimtumo tikslinio lygio (80,7 proc.). Darbo jėgos (20–64 m.) dalyvavimo darbo rinkoje rodiklis didėjo ketvirtus metus iš eilės ir pasiekė 85,9 proc. (ES – 80,8 proc.), tačiau 2025 m. darbo jėga padidėjo tik 2 000 asmenų, palyginti su 22 000 2024 m. Nedarbo lygis, kuris 2024 m. pakilo iki 7,1 proc., 2025 m. sumažėjo iki 6,9 proc., tačiau vis dar buvo gerokai didesnis nei ES (6 proc.). Be to, 2025 m. nedarbas tebebuvo ypač didelis už sostinės regiono ribų (7,8 proc., palyginti su 5,1 proc. sostinės regione), kaimo vietovėse (8,4 proc., palyginti su 5,3 proc. ES) ir miestuose bei priemiesčiuose (8 proc., palyginti su 5,6 proc. ES), palyginti su santykinai mažesniais didmiesčių rodikliais (5,4 proc., palyginti su 6,8 proc. ES). Nedarbas ypač didelis kai kuriose apskrityse (be kita ko, ir dėl Lietuvos geografinės padėties – ji yra prie ES rytinės sienos): pavyzdžiui, Alytaus ir Utenos apskrityse nedarbas 2025 m. siekė atitinkamai 15,7 proc. ir 14,4 proc. (žr. 18 priedą).

Maža aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymo aprėptis ir dideli nedarbo spąstai trukdo integruoti bedarbius į darbo rinką. Nedarbo spąstai tebėra vieni didžiausių ES (102 proc., palyginti su 74,4 proc. ES 2024 m.), o tai trukdo pastangoms mažinti nedarbo lygį. Be to, dalyvavimas aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse tebėra labai mažas: 2023 m. reguliariose aktyvumo skatinimo priemonėse dalyvavo tik 6,7 proc. norinčių dirbti asmenų (ES – 48,8 proc. ([208])). Viena pagrindinių kliūčių yra nepakankamos viešosios išlaidos aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms (0,13 proc. BVP 2023 m., palyginti su 0,51 proc. ES). Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimas vis labiau priklauso nuo ES lėšų („Europos socialinio fondo +“ (ESF+) ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP)). 2024 m. ESF+ ir EGADP lėšos kartu sudarė daugiau nei 73 proc. viso aktyvios darbo rinkos politikos finansavimo, palyginti su 53 proc. 2023 m. ([209]) Šie veiksniai riboja Lietuvos galimybes padėti bedarbiams, įskaitant ilgalaikius bedarbius, įsitraukti ar grįžti į darbo rinką. Ilgalaikio nedarbo lygis 2025 m. išaugo iki 2,5 proc. (ES – 1,9 proc.), po to, kai tris metus iš eilės svyravo ties 2,3 proc., o tai pabrėžia būtinybę gerinti darbo rinkos aktyvumo skatinimo sistemos pajėgumus.

([208]) *Number of participants in regular activation measures (categories 2-7) in relation to persons wanting to work (%)*, Europos Komisija –- Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas.

([209]) Europos kompetencijos centras (ECE) užimtumo ir darbo rinkos politikos srityje – *ad hoc* ataskaita apie aktyvios darbo rinkos politikos priemones.

Jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką tebėra sudėtingas. Nors jaunimo (15–24 m.) nedarbo lygis 2025 m. sumažėjo iki 14,1 proc. (ES – 15,2 proc.), sunkumus, su kuriais susiduria jauni žmonės pereidami į kokybišką ir stabilų darbą, pabrėžia didelė nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis (12,4 proc. palyginti su 10,9 proc. ES 2025 m.). Neaktyvaus NEET jaunimo dalis 2025 m. išliko didelė – 7,9 proc. (palyginti su 6,7 proc. ES). Be to, didžiausią NEET jaunimo dalį toliau sudarė 15–19 ir 20–24 metų amžiaus asmenys, o tai rodo galimą koreliaciją su mokyklos nebaigusių asmenų dalies augimu 2023–2024 m. (žr. 13 priedą). NEET asmenų dalis kaimo vietovėse (15,4 proc.) 2025 m. buvo gerokai didesnė nei miestuose (9,9 proc.) ir priemiesčiuose (12,7 proc.). Tai, kad NEET rodiklis yra didelis, lemia ir struktūriniai iššūkiai. Čia galima paminėti ribotas darbo galimybes (ypač kaimo vietovėse, žr. 18 priedą), įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį ir nepakankamą paramą pereinant iš švietimo sistemos į darbo rinką.

Asmenys su negalia vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis integruotis į darbo rinką. Neįgaliųjų užimtumo atotrūkis gerokai padidėjo – nuo 32,4 procentinių punktų 2023 m. iki 39,9 procentinių punktų 2024 m. (ES – 24 procentiniai punktai) ir 42,8 procentinių punktų 2025 m., nors nacionaliniai administraciniai duomenys (pagrįsti registruotu neįgalumu) nerodo jokio pablogėjimo. Kartu nacionaliniai duomenys rodo labai žemą neįgaliųjų užimtumo lygį: 2024 m. dirbo 30,8 proc. darbingo amžiaus (16–64 m.) asmenų su registruota negalia ([210]). Dalyvavimo darbo rinkoje kliūtys yra sudėtingos ir atsiranda dar ankstyvuoju gyvenimo etapu. Asmenų su negalia grupėje 2023 m. užfiksuota didžiausia mokyklos nebaigusių asmenų dalis (25,3 proc., palyginti su 19,1 proc. ES) ([211]) ir NEET dalis (30,3 proc., palyginti su 28 proc. ES) ([212]), o tai trukdo jų integracijai į darbo rinką. Aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų su negalia dalyvavimo darbo rinkoje rodiklis yra palyginti didelis ir siekia 75,4 proc. 2024 m. (ES – 75,8 proc.), tačiau mažiau išsilavinusių asmenų atveju šis rodiklis gerokai mažesnis. Į valstybinę užimtumo tarnybą kasmet kreipiasi tik apie 10 proc. darbingo amžiaus asmenų su negalia, o aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse 2024 m. dalyvavo tik apie 5 proc. tokių asmenų. Viešojo sektoriaus įstaigos, kuriose dirba daugiau nei 25 darbuotojai, privalo įdarbinti asmenis su negalia, kad jie užimtų bent 5 proc. etatų. Tačiau ši kvota nėra pakankamai įgyvendinama, o tai dar labiau trukdo asmenų su negalia integracijai į atvirą darbo rinką.

Lietuva siekia spręsti minėtas problemas, tačiau reikia dėti daugiau pastangų. Nepaisant 2025 m. rekomendacijos išplėsti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių aprėptį, nėra planų didinti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimą iš valstybės biudžeto. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė baigsis 2026 m., taip pat baigiasi turimi ESF+ ištekliai. Dėl to dalyvavimas aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse turėtų gerokai sumažėti – nuo beveik 38 000 dalyvių 2024 m. iki maždaug 11 370 dalyvių 2025 m. ir 2026 m., o tai pabrėžia būtinybę dėti daugiau pastangų šioje srityje. 2025 m. šalis pertvarkė bedarbio pašalpų sistemą siekdama, be kita ko, sumažinti didelio nedarbo spąstus. Vis dėlto dar neaišku, ar šia reforma pavyks pasiekti šiuos tikslus: EUROMOD modeliavimas rodo, kad teigiamą poveikį mažesnes pajamas gaunantiems asmenims gali nusverti didesni spąstai didesnes pajamas gaunantiems asmenims ([213]). ESF+ lėšomis toliau remiamos jaunimo galimybės įsidarbinti per Jaunimo garantijų iniciatyvą, o naujosios Vyriausybės programoje numatyti įsipareigojimai tęsti šios iniciatyvos įgyvendinimą. Siekiant paskatinti daugiau asmenų su negalia įsilieti į darbo rinką, nuo 2024 m. rugsėjo mėn. susiradę darbą pašalpų gavėjai galės išsaugoti socialinės pagalbos neįgalumo pensiją. Be to, 2025 m. Lietuva išplėtė teisę gauti šias išmokas vyresniems nei 24 metų asmenims, kurie prarado 45–55 proc. darbingumo. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų sumažinta didelė NEET asmenų dalis ir pagerinta asmenų su negalia integracija į darbo rinką.

([210])Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos duomenys.

([211])2023 m. ES statistika apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (SPGS; 2024 m. versija v1), ekspertų skaičiavimai; į imtį įtrauktų stebimų asmenų su negalia skaičius buvo mažesnis nei 50, todėl buvo naudojama 2022–2023 m. vidutinė vertė.

([212])2023 m. ES SPGS (2024 m. versija v1), ekspertų skaičiavimai; į imtį įtrauktų stebimų asmenų su negalia skaičius mažesnis nei 100, 16–29 m. amžiaus grupei priklausantys NEET asmenys su tam tikra ir sunkia negalia.

([213])Europos Komisijos, Jungtinio tyrimų centro atlikti skaičiavimai, pagrįsti EUROMOD modeliu, *vJ1.164+*.

Darbo vietų kokybė gerėja, o tai lemia sparčiai augantis darbo užmokestis. Darbo ne visą darbo laiką ir laikinojo įdarbinimo, įskaitant jaunimo ir moterų, rodikliai Lietuvoje yra vieni žemiausių ES, o moterų užimtumo lygis yra vienas aukščiausių (2025 m. – 80,3 proc., palyginti su 71,4 proc. ES) ([214]). Bruto minimalusis darbo užmokestis pastaraisiais metais gerokai padidėjo – nuo 607 EUR 2020 m. sausio mėn. iki 1 153 EUR 2026 m. sausio mėn. Nominalusis darbo užmokestis 2024 m. padidėjo daugiau kaip 7 proc., o 2025 m. – 10 proc. (infliacija jau buvo žema). Dėl šios priežasties gerokai išaugo realusis darbo užmokestis – 2024 m. ir 2025 m. jis padidėjo 6,3 proc., taip pat numatoma, kad 2026 m. jis turėtų ir toliau išlikti vienas sparčiausiai augančių ES (2,8 proc.). Tačiau, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis, darbo užmokestis išlieka palyginti žemas, o dirbančiųjų skurdas pastaraisiais metais šiek tiek išaugo: 2024 m. – 8,4 proc., palyginti su 8,2 proc. ES, o 2025 m. – 8,7 proc., palyginti su 8,3 proc. ES). Tai ypač paveikė jaunimą (18–24 m.) – šiai amžiaus grupei priklausančių dirbančiųjų skurdas nuo 8,6 proc. 2023 m. išaugo beveik 10 procentinių punktų ir 2025 m. pasiekė 17,2 proc. (ES – 10,9 proc.).

Maža kolektyvinių sutarčių aprėptis kelia grėsmę, kad tolesnė pažanga darbo kokybės srityje bus ribota. Profesinių sąjungų narių tankumas buvo vienas mažiausių ES (8,3 proc. 2022 m.), o darbdavių organizacijų tankumas taip pat buvo mažesnis, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis (37,8 proc.) ([215]). Kolektyvinių sutarčių aprėptis tebėra labai maža – 2023 m. ji siekė 29 proc. ([216]), o tai riboja darbuotojų derybinę galią ir greičiausiai lėtins tolesnius darbo kokybės gerinimo procesus. Siekdama spręsti šią problemą, 2024 m. spalio mėn. Lietuva priėmė veiksmų planą, kuriuo siekiama padidinti kolektyvinių sutarčių aprėptį. Tačiau planas daugiausia grindžiamas tradicinėmis gebėjimų stiprinimo priemonėmis, kurios iki šiol neturėjo esminio poveikio aprėpčiai. Taip pat rengiami Darbo kodekso pakeitimai, kuriais siekiama sustiprinti kolektyvinius darbo santykius ir socialinių partnerių atstovavimą. Nors socialiniai partneriai oficialiai dalyvauja politikos diskusijų procese, jiems nepakankamai teikiama informacija, o tai riboja jų įtaką (žr. 2025 m. šalies ataskaitą).

Darbo našumas atsilieka nuo darbo užmokesčio augimo, o tai kelia pavojų Lietuvos sąnaudų konkurencingumui.. 2022 m. sumažėjęs 2,7 proc., o 2023 m. – 1,6 proc. realusis darbo našumas per dirbtą valandą 2025 m. atsigavo ir išaugo 2,9 proc. – prieš tai, 2024 m., jis buvo padidėjęs tik nežymiai – 0,3 proc. Toks palyginti lėtas bendras našumo augimas ir didelis darbo užmokesčio augimas lėmė smarkų Lietuvos realiojo efektyviojo valiutos kurso augimą 2020–2024 m., o tai gali kelti riziką jos sąnaudų konkurencingumui ([217]). Taikant minimaliojo darbo užmokesčio nustatymo mechanizmą dabar atsižvelgiama į darbo našumo dinamiką. Tačiau tebėra neaišku, ar taip bus užtikrinta geresnė darbo našumo ir darbo užmokesčio augimo pusiausvyra, nes Vyriausybė yra pasilikusi tam tikrą veiksmų laisvę nustatant minimaliojo darbo užmokesčio dydį. Apskritai, dar yra galimybių didinti našumo augimą, be kita ko, spartinant skaitmenizaciją, intensyviau keliant ir keičiant darbuotojų kvalifikaciją bei perorientuojant ekonomiką į didelės pridėtinės vertės sektorius, pavyzdžiui, IRT.

Darbo jėgos trūkumas tam tikruose sektoriuose trukdo potencialiam našumo augimui. 2025 m. darbo rinkos sąstingis tebebuvo mažesnis už ES vidurkį (9,6 proc., palyginti su 11,7 proc.), o tai lėmė nuolatinis darbo jėgos augimas. Tai padėjo suvaldyti darbo jėgos trūkumą – 2021–2024 m. laisvų darbo vietų lygis svyravo nuo 1,8 proc. iki 2 proc. (2024 m. ES jis siekė 2,4 proc.). Tačiau 2025 m. bendras laisvų darbo vietų lygis išaugo iki 2,2 proc., o darbo jėgos trūkumas sustiprėjo tokiuose sektoriuose kaip viešasis administravimas ir gynyba (6 proc.), transportas ir sandėliavimas (4,7 proc.), finansinė ir draudimo veikla (2,7 proc.), vandens tiekimas ir nuotekos (2,4 proc.). Be to, kitos sritys, kuriose jau pranešama apie darbo jėgos ir kvalifikuotų

([214])Tai taip pat rodo, kad antrojo šeimoje uždirbančio asmens mažo darbo užmokesčio ir neaktyvumo spąstai, kurie Lietuvoje yra palyginti dideli, nesudaro kliūčių jo dalyvavimui darbo rinkoje.

([215])OECD database - OECD/AIAS ICTWSS v2.0.

([216]) OECD AIAS-ICTWSS database, https://www.etui.org/publications/road-80-collective-bargaining-coverage. Minimaliojo darbo užmokesčio direktyvoje nustatyta 80 proc. riba.

([217])Výškrabka, M. and A. Bodea (2026), „After the Inflation Shock. Taking Stock of Price Competitiveness in the EU“, *European Economy Discussion Paper 240*, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, Europos Komisija, visų pirma žr. p. 25–26.

darbuotojų trūkumą arba jis numatomas artimiausioje ateityje, apima inžineriją ir technologijas (įskaitant IRT) bei švietimą ([218]) (žr. 13 priedą). IRT sektorius pastaraisiais metais išsiplėtė, be kita ko, dėl imigracijos iš Baltarusijos (žr. 2025 m. šalies ataskaitą), o 2025 m. IRT specialistai sudarė 5,7 proc. visų dirbančiųjų (ES – 5,0 proc.). Tačiau dėl neseniai sugriežtintų imigracijos ir leidimo gyventi taisyklių, didelio mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus ir lėto IRT absolventų įsidarbinimo darbo rinkoje kyla pavojus, kad bendras IRT specialistų skaičius nepadengs paklausos, kuri, kaip prognozuojama, iki 2035 m. išaugs beveik 50 proc. ([219]) (žr. 5 ir 13 priedus).

Neigiamos demografinės tendencijos ir pastaruoju metu sulėtėjusi darbo jėgos migracija kelia ilgalaikius iššūkius darbo jėgai. Nuo 2003 m. (likus metams iki įstojimo į ES) iki 2021 m. Lietuvos grynasis gyventojų skaičiaus sumažėjimas sudarė daugiau nei 600 000 gyventojų. Prognozuojama, kad, priešingai nei pagal ES numatomą augimo tendenciją, 2023–2040 m. šalies gyventojų skaičius sumažės 12 proc., o darbingo amžiaus gyventojų (15–64 m.) skaičius per tą patį laikotarpį turėtų sumažėti 18 proc. (ES – 6,7 proc.) ([220]). Nors imigracijos banga (daugiausia iš Baltarusijos ir Ukrainos, mažesniu mastu – iš Azijos ir Afrikos šalių) 2021–2024 m. padidino gyventojų skaičių (ir darbo jėgą) beveik 80 000, 2025 m. ši tendencija pastebimai sulėtėjo, be kita ko, ir dėl saugumo sumetimais pakoreguotos politikos. Prognozuojama, kad natūralus gyventojų skaičiaus mažėjimas atsinaujins jau 2026 m. ([221]). Jei su šiais demografiniais pokyčiais susiję klausimai nebus sprendžiami, dėl šių pokyčių darbo jėgos trūkumas dar labiau augs, o tai reiškia, kad į darbo rinką būtina aktyviau įtraukti ir geriau integruoti nepakankamai atstovaujamas grupes, kaip antai NEET jaunimą ir asmenis su negalia. Be to, šalyje trūksta kompleksinio požiūrio į ilgalaikę užsienio darbo jėgos integraciją, o padėtį dar labiau apsunkina ministerijų ir savivaldybių nesutarimai dėl atitinkamos kompetencijos pasidalijimo šioje srityje ([222]). Siekiant pagrindiniuose sektoriuose išlaikyti pakankamą žmogiškąjį kapitalą ir stiprinti Lietuvos konkurencingumą, kartu išvengiant visuomenės socialinės struktūros sukrėtimų, būtina dėti daugiau pastangų į visuomenę integruoti trečiųjų šalių piliečius.

Lietuva tęsia perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, tačiau tebėra struktūrinių iššūkių. 2025 m. užimtumas šalies energijai imliose pramonės šakose sudarė 1,6 proc. viso užimtumo (ES: 3,5 proc.). Užimtumas ekologiškų prekių ir paslaugų sektoriuje viršija ES vidurkį. Statybos sektoriuje, kuris yra vienas iš pagrindinių žaliosios pertvarkos sektorių, laisvų darbo vietų lygis tebėra gerokai žemesnis už ES vidurkį (2025 m. jis siekė 1,5 proc., palyginti su 2,8 proc. ES). Tačiau tam tikrų profesijų darbuotojų trūkumas statybos sektoriuje yra didesnis (žr. 16 priedą).

([218])STRATA rodiklių suvestinė.

([219])CEDEFOP įgūdžių prognozė, Lithuania 2025.

([220])https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=497115.

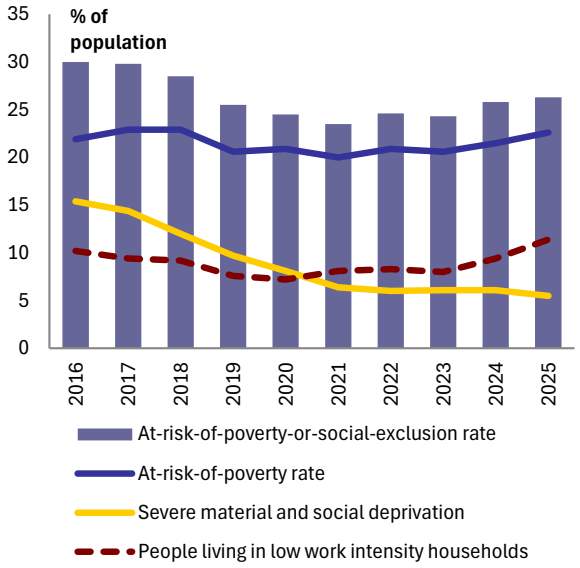
([221])Komisijos 2025 m. rudens ekonominė prognozė.Lietuva.

([222])https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2918009/benkunskas-prie-vrm-rinks-parasus-kad-salyje-gyvenantys-uzsienieciai-moketu-lietuviskai

Lietuvoje tebėra didelis pajamų nelygybės lygis ir didelė skurdo bei socialinės atskirties rizika. 2025 m. šaliai skirtose rekomendacijose pabrėžta, kad kyla iššūkių sprendžiant pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties problemas, ir rekomenduota didinti socialinės apsaugos sistemos aprėptį, adekvatumą ir veiksmingumą, gerinti mokesčių sistemos struktūrą ir didinti senatvės pensijų adekvatumą. Pajamų nelygybė tebėra aktualus iššūkis, nes mokesčių lengvatų sistema turi ribotas perskirstymo galimybes, o jos poveikis skurdo mažinimui yra nedidelis ir vis mažėja. Gyventojų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis padidėjo dėl nepakankamo pensijų ir socialinių išmokų adekvatumo, aprėpties spragų bei nepakankamų galimybių naudotis kokybiško įtraukaus švietimo, užimtumo rėmimo bei sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis. Ši rizika yra ypač didelė tam tikroms grupėms, pavyzdžiui, bedarbiams, pagyvenusiems žmonėms (65 m. ir vyresniems) bei asmenims su negalia. Dauguma tokių pažeidžiamų žmonių gyvena už sostinės regiono ribų ir kaimo vietovėse, įskaitant su Rusija ir Baltarusija besiribojančias apskritis. Palyginti didelis yra energijos ir transporto galimybių nepriteklius. Įveikiant šiuos iššūkius būtų prisidedama prie integracinio augimo ir konkurencingumo.

Skurdo ir socialinės atskirties rodikliai auga, todėl 2030 m. skurdo mažinimo tikslas gali būti nepasiektas. 2025 m. asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis (AROPE), dalis išaugo iki 26,3 proc. (palyginti su 24,3 proc. 2023 m. ir 25,8 proc. 2024 m.) ir tebėra gerokai didesnė už ES vidurkį, kuris siekia 20,8 proc. 2025 m. asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičius išaugo iki 762 000, o tai reiškia, kad, palyginti su 2019 m., absoliučiaisiais skaičiais jis padidėjo 50 000. Dėl to kyla didelė rizika, kad Lietuva gali neįvykdyti savo įsipareigojimo iki 2030 m. šį skaičių sumažinti iki 489 000. AROPE rodiklio padidėjimą lėmė didėjanti žmonių, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose darbo intensyvumas yra labai mažas, dalis ir asmenų, kuriems gresia skurdas (AROP), procentinė dalis. Kita vertus, vaikų AROPE rodiklis 2025 m. sumažėjo iki 19,9 proc., taigi, jis yra gerokai mažesnis nei ES vidurkis (24,3 proc.). Be to, 2025 m. gyventojų, patiriančių didelį materialinį ir socialinį nepriteklių, dalis ketvirtus metus iš eilės nesiekė ES lygio (5,5 proc., palyginti su 6,3 proc. ES).

A12.1 diagrama. **Skurdas ir socialinė atskirtis**



Šaltinis: Eurostatas, ES SPGS [ilc_peps01n, ilc_li02, ilc_mdsd11, ilc_lvhl11n].

Vyresnio amžiaus darbuotojų, jaunimo ir žemo išsilavinimo lygio asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose darbo intensyvumas yra labai mažas ([223]), skaičiaus augimas prisidėjo prie skurdo rizikos didėjimo. 2024 m. asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose darbo intensyvumas yra labai mažas, dalis padidėjo iki 9,4 proc., o 2025 m. – iki 11,4 proc. (ES – 7,9 proc.). Tai buvo labiausiai pastebima 55–59 ir 18–24 metų amžiaus grupėse, kuriose šis rodiklis išaugo atitinkamai iki 17,5 proc. (ES – 10,2 proc.) ir 13 proc. (ES – 7,8 proc.), taip pat tarp žemo išsilavinimo lygio asmenų, kurių atveju jis šoktelėjo iki 34,3 proc. (ES – 17,3 proc.). Ypač padaugėjo 18–24 metų amžiaus žemo išsilavinimo lygio asmenų (22,1 proc., palyginti su 12,8 proc. ES). Tai taip pat gali būti susiję su mokyklos nebaigusių asmenų dalies didėjimu 2023–2024 m. (žr. 13 priedą) bei tuo pačiu laikotarpiu padidėjusiu nesimokančių, nedirbančių ir mokymuose nedalyvaujančių (NEET) jaunuolių skaičiumi (žr. 11 priedą). 2025 m. 74,8 proc. asmenų, gyvenančių

([223]) 0–64 metų amžiaus asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, kuriuose suaugusieji (18–64 metų amžiaus asmenys, išskyrus 18–24 metų studentus, ir asmenys, kurie pagal savo pačių apibrėžtą dabartinį ekonominį statusą yra pensininkai arba gauna pensiją (išskyrus maitintojo netekimo pensiją), taip pat 60–64 metų amžiaus grupės asmenys, kurie yra neaktyvūs ir gyvena namų ūkyje, kurio pagrindinės pajamos yra pensijos (išskyrus maitintojo netekimo pensiją)), per praėjusius metus dirbo ne daugiau kaip 20 proc. savo bendro potencialaus darbo laiko.

labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose, grėsė skurdas (ES – 64,1 proc.).

Dėl nuolatinės ir didėjančios pajamų nelygybės vis daugiau žmonių atsiduria žemiau skurdo ribos. AROP rodiklis padidėjo nuo 20,6 proc. 2023 m. iki 21,5 proc. 2024 m. ir 22,6 proc. 2025 m. (ES – 16,3 proc.). Nors 2023 m. ir 2024 m. socialinės išmokos buvo padidintos, šis padidinimas vis dėlto nekompensavo skurdo ribos padidėjimo ([224]), kuri 2024 m. pasiekė 616 EUR, o 2025 m. – 699 EUR, ir kurią paskatino spartus darbo užmokesčio augimas (žr. 11 priedą). Be to, skurdo gylis didėjo trečius metus iš eilės, santykinis skurdo gylis ([225]) 2024 m. padidėjo 25,5 proc., o 2025 m. – 26 proc. (ES – 22,5 proc.). Pajamų atotrūkis tarp mažiausias ir vidutines pajamas gaunančių grupių (S50/S20 santykis) 2024 m. padidėjo iki 2,61 (ES – 2,18). 2024 m. taip pat padidėjo pajamų kvintilio dalies santykis (S80/S20) ir 2025 m. jis nepakito, o 20 proc. didžiausių pajamų buvo 6,5 karto didesnės už 20 proc. mažiausių pajamų (ES – 4,6). Remiantis nacionaline statistika ([226]), 2025 m. 7 proc. Lietuvos gyventojų gyveno žemiau visiško skurdo ribos, palyginti su 3,6 proc. 2023 m.

Socialinių pervedimų veiksmingumas mažinant skurdą yra mažas, socialinės apsaugos sistemos aprėpties ir adekvatumo spragos išlieka. 2024 m. išlaidos socialinėms išmokoms Lietuvoje sudarė 16,9 proc. BVP, o tai gerokai mažiau nei ES vidurkis (27,3 proc.). Socialinių išmokų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui taip pat yra palyginti nedidelis, nepaisant jo padidėjimo 2025 m. (nuo 25,9 proc. 2024 m. iki 27,3 proc. 2025 m., palyginti su 33,2 proc. ES). Socialinių išmokų adekvatumas tebėra mažas – nepaisant metinio padidėjimo, absoliuti dauguma šių išmokų tebėra gerokai mažesnės už skurdo ribą, o socialinė parama pinigais taip pat menkai naudojama. Padėtį dar labiau pablogina likusios socialinės apsaugos aprėpties spragos – 2025 m. socialines išmokas gavo tik 42,9 proc. bedarbių (ES – 54,8 proc.), o tai iš dalies paaiškina didesnį jų AROP rodiklį (2025 m. – 61,9 proc., palyginti su 49,3 proc. ES). Savarankiškai dirbančių asmenų dalyvavimas savanoriško draudimo sistemose buvo labai mažas, o tai prisidėjo prie palyginti aukšto jų AROP rodiklio (2025 m. – 25,9 proc., palyginti su 20,1 proc. ES).

Nors Lietuva neseniai priėmė keletą politikos priemonių skurdui ir pajamų nelygybei mažinti, jų poveikis dar nėra matomas. Pagal neseniai priimtą gyventojų pajamų mokesčio reformą, kuri buvo įgyvendinama kaip ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano dalis, bendroms pajamoms, priklausomai nuo pajamų lygio, taikomi vienodi gyventojų pajamų mokesčio tarifai: 20 proc., 25 proc. (papildomam mokesčių laipteliui) ir 32 proc. Siekdama pagerinti socialinės apsaugos sistemos aprėptį, adekvatumą ir veiksmingumą, Lietuva priėmė nedarbo draudimo išmokų reformą, kuria, be kita ko, didinama minimali bedarbio pašalpa, ir minimaliųjų pajamų reformą, kurios vienas iš tikslų – pagerinti minimaliųjų pajamų išmokų adekvatumą ir indeksavimą bei išplėsti tinkamumo kriterijus. Tačiau šių reformų poveikis paaiškės vėliau, nors numatoma, kad pajamų nelygybei ir skurdui pirmosios dvi reformos turės tik nedidelį poveikį ([227]). Siekiant užtikrinti pakankamą socialinės apsaugos finansavimą, įgyvendinant minimaliųjų pajamų reformą nuo 2026 m. vidurio įdiegtas patobulintas socialinės paramos pinigais finansavimo modelis. Siekdama pagerinti socialinių paslaugų prieinamumą ir aprėptį visoje šalyje, Lietuva didelę dalį socialinių paslaugų finansuoja tiesiogiai iš valstybės biudžeto ir planuoja įvesti prie asmenų poreikių pritaikytus socialinių paslaugų krepšelius, kurie nustatytų minimalų socialinių paslaugų finansavimo lygį. Tačiau socialinių paslaugų (ypač skirtų šeimoms ir pažeidžiamoms grupėms) prieinamumas visoje šalyje tebėra nevienodas, o finansavimas labai priklauso nuo ES lėšų. Europos vaiko garantijų sistemos įgyvendinimas padeda mažinti vaikų skurdą imantis teigiamų veiksmų daugelyje sričių, tačiau galimybių imtis papildomų priemonių turėtų būti rasta daugiau. Iš viso Lietuva socialinei įtraukčiai skyrė daugiau kaip 441 mln. EUR iš

([224]) Riba sudaro 60 proc. nacionalinių ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų (atskaičius socialinius pervedimus) medianos.

([225]) Santykinio skurdo rizikos gylio mediana apskaičiuojama kaip skirtumas tarp asmenų, gyvenančių žemiau skurdo rizikos ribos ir ties skurdo rizikos riba, ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos, išreikštas kaip skurdo rizikos ribos procentinis dydis (ribinis taškas – 60 proc. nacionalinių ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos).

([226])Valstybės duomenų agentūros duomenų bazė.

([227])Modeliavimą atliko Europos Komisija, Jungtinis tyrimų centras, pagal EUROMOD modelį J2.0+.

„Europos socialinio fondo+“ lėšų. Tačiau, atsižvelgiant į blogėjančius socialinius rezultatus, norint pasiekti 2030 m. skurdo mažinimo tikslą prireiks daugiau nuolatinių pastangų.

Regioniniai skurdo ir socialinės atskirties skirtumai yra dideli ir auga 2025 m. AROPE rodiklis sostinės regione buvo 16,4 proc., t. y. gerokai mažesnis nei likusioje Lietuvos dalyje, kurioje jis siekė 30,7 proc. Namų ūkių, kurių darbo intensyvumas yra labai mažas, dalis už sostinės ribų yra beveik tris kartus didesnė nei sostinėje (14,4 proc., palyginti su 5,1 proc.). Taip pat ir 2025 m. AROP rodiklis už sostinės ribų siekė 26,2 proc. ir buvo beveik dvigubai didesnis nei 14,4 proc. rodiklis sostinėje. AROP rodiklis kaimo vietovėse buvo ypač didelis (2025 m. – 29,8 proc., palyginti su 17,2 proc. ES). Tam tikros apskritys, besiribojančios su Baltarusija ir Rusijos Kaliningrado sritimi, tebėra smarkiai paveiktos – AROP rodikliai yra labai dideli Tauragės, Alytaus, Marijampolės ir Utenos apskrityse ([228]). Žmonių, patiriančių didelį materialinį ir socialinį nepriteklių, procentinė dalis (6,7 proc.) buvo daugiau nei dvigubai didesnė už Sostinės regiono ribų nei pačioje sostinėje (2,7 proc.). Šiuos skirtumus lemia struktūriniai trūkumai, visų pirma žemesnis ekonominės veiklos lygis, didesnis nedarbas (žr. 11 priedą) ir prastesnės galimybės gauti kokybiškas viešąsias paslaugas regionuose už sostinės ribų ir pasienyje su Rusija bei Baltarusija (žr. 18 priedą).

Asmenų su negalia socialinė padėtis toliau blogėja. Jų AROPE lygis bėgant metams išliko aukštas ir 2025 m. toliau išaugo iki 50,5 proc., t. y. aukščiausio lygio ES (ES – 28,8 proc.). Padidėjo visų AROPE komponentų rodikliai, o asmenų su negalia, gyvenančių labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose, dalis išaugo daugiausiai (39,7 proc., palyginti su 18,9 proc. ES). Asmenų su negalia didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis ir skurdo rizikos lygis padidėjo atitinkamai iki 13,1 proc. (ES – 10,5 proc.) ir 43,5 proc. (ES – 20,9 proc.). Abu šie veiksniai yra glaudžiai susiję su žemu šios grupės užimtumo lygiu (žr. 11 priedą) ir mažu socialinių išmokų (įskaitant pensijas) poveikiu skurdo mažinimui (2025 m. – 37,1 proc., palyginti su 47,3 proc. ES). Neseniai įvykdyta vieno langelio principo ir negalios nustatymo reforma dar nedavė norimų rezultatų, nes parengtų individualių paramos planų skaičius, nors ir didėja, tebėra labai mažas, o atitinkamos institucijos nepakankamai keičiasi duomenimis. Kol kas per anksti vertinti, kokį poveikį turės 2024 m. reforma, kuria siekiama didinti asmenų su negalia motyvaciją ieškoti darbo, leidžiant jiems dirbti ir toliau gauti negalios pensiją bei išplečiant negalios pensijos skyrimo kriterijus. Vyriausybė planuoja plėsti socialinio būsto fondą, ypatingą dėmesį skirdama asmenims su negalia, ir užtikrinti pakankamą integruotą pagalbą šiai grupei. Apskritai Lietuvai būtų naudingas labiau kompleksinis požiūris į asmenis su negalia, apimantis suderintą švietimo, darbo rinkos, socialinės įtraukties, būsto ir kitą atitinkamą politiką, skirtą jų padėčiai gerinti**.**

Vyresnio amžiaus žmonės susiduria su didesne skurdo rizika, kurią dar labiau didina per mažos pensijos ir ribotas priežiūros paslaugų prieinamumas. Daugiau nei trečdaliui vyresnių nei 65 metų gyventojų (40,5 proc.) grėsė skurdas ar socialinė atskirtis (ES – 18,8 proc.), o pagrindinė priežastis buvo skurdžios pajamos. Šios gyventojų grupės AROP rodiklis 2025 m. siekė 39,2 proc. (ES – 16,3 proc.), o skurdo rizikos grupei priklausančių moterų procentinė dalis (44,1 proc.) buvo gerokai didesnė nei vyrų (30,4 proc.) (žr. 2025 m. šalies ataskaitą). Mažas pensijų adekvatumas yra vienas pagrindinių skurdo senatvėje veiksnių: nors 2024 m. senatvės socialinio draudimo pensija padidėjo iki 605 EUR, ji nesiekė 699 EUR skurdo ribos. 2025 m. bendras pajamų pakeitimo pensijomis santykis išliko vienas mažiausių ES (0,37, palyginti su 0,6). Vyresnių nei 65 metų asmenų pajamų mediana siekė 62 proc. jaunesnių nei 65 metų asmenų pajamų (ES – 91 proc.). Šias problemas dar labiau paaštrina sparčiai senėjanti visuomenė, ribota galimybė gauti ilgalaikę priežiūrą ir didžiausias savo lėšomis padengiamų sveikatos priežiūros išlaidų ES lygis (31,43 proc. 2024 m.) (žr. 15 priedą). Viešosios išlaidos ilgalaikei priežiūrai yra palyginti mažos (2022 m. – 1 proc. BVP, palyginti su 1,7 proc. ES), o didelės savo lėšomis padengiamos išlaidos riboja galimybę naudotis ilgalaike priežiūra. Ilgalaikės priežiūros paslaugų finansavimas tebėra suskaidytas ir neatitinka didėjančios paklausos sparčiai senėjančioje visuomenėje (žr. 2025 m. šalies ataskaitą). Siekdama įgyvendinti 2025 m. rekomendaciją dėl senatvės pensijų adekvatumo didinimo, Vyriausybė paskelbė ketinanti gerinti pensijų indeksavimą ir įgyvendinti sidabrinės ekonomikos priemones, kad dar labiau padidintų vyresnio amžiaus žmonių skaičių darbo rinkoje. Kartu Vyriausybė neseniai reformavo antrosios pakopos pensijų kaupimo sistemą: panaikino

([228])Valstybės duomenų agentūra.

automatinį piliečių įtraukimą į sistemą ir leido įmokų mokėtojams nuo 2026 m. atsiimti sukauptas lėšas (žr. taip pat 6 priedą). Komisija ir kitos organizacijos išreiškė susirūpinimą, kad ši reforma ilgainiui gali susilpninti taupymo discipliną, sumažinti santaupų dydį ir sustabdyti pažangą pensijų adekvatumo srityje.

Energijos nepriteklius tebėra didelis. Būstų fondas apskritai pasižymi mažu energijos vartojimo efektyvumu, nes apie 80 proc. gyvenamųjų pastatų buvo pastatyti iki 1993 m. ir buvo prastai prižiūrimi (žr. 16 priedą). Gyventojų, negalinčių tinkamai šildyti savo namų, dalis, nors ir mažėja, 2025 m. buvo beveik dvigubai didesnė už ES vidurkį (16,7 proc., palyginti su 8,8 proc.), o tarp asmenų, kuriems gresia skurdas, sudarė 31,6 proc. (ES – 19,6 proc.). Nors 2024 m. ir 2025 m. energijos kainos, palyginti su 2022–2023 m. laikotarpiu, sumažėjo, tačiau nuo 2026 m. įsigaliojęs PVM tarifo šildymui ir karštam vandeniui padidinimas nuo 9 proc. iki 21 proc., kartu su rekordiškai šaltos žiemos mėnesiais, lėmė staigų išlaidų šildymui šuolį. Neseniai Irane kilęs konfliktas gali dar labiau padidinti energijos kainas. Dabartinė kompensacijų sistema mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams tik iš dalies sušvelnins jų šildymo ir karšto vandens sąskaitų padidėjimą (žr. 16 priedą).

Transporto galimybių nepriteklius taip pat yra didelis ir Lietuvoje kelia didelę problemą. Dėl mažo gyventojų tankio Lietuvos viešojo transporto tinklas daugelyje kaimo vietovių nesuteikia galimybės vartotojams per priimtiną laiką pasiekti būtinų paslaugų teikėjų. Dėl to šalyje fiksuojamas didžiausias ES priklausomybės nuo lengvųjų automobilių lygis sausumos transporto srityje (92,1 proc. keleivių kilometrų, palyginti su 8,2 proc. ES ([229]), o keleivių, keliaujančių traukiniais (1 proc. keleivių kilometrų, palyginti su 8,4 proc. ES) arba autobusais ir tolimojo susisiekimo autobusais (6,8 proc., palyginti su 8,2 proc. ES vidurkiu), skaičius yra labai mažas (žr. taip pat 8 ir 18 priedus).

([229])Eurostatas, 2023 m.

Įgūdžių ugdymui Lietuvoje trukdo pagrindinių įgūdžių atotrūkis, ribotas profesinio rengimo ir mokymo (PRM) patrauklumas bei ribota atitiktis darbo rinkos poreikiams, mažėjantis studentų skaičius aukštojo mokslo įstaigose, įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis, taip pat maža suaugusiųjų, dalyvaujančių mokymosi veikloje, dalis. Dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose bei aukštojo išsilavinimo įgijimo rodikliai pagal ES standartus yra aukšti, tačiau visame švietimo cikle tebėra didelių iššūkių, susijusių su švietimo kokybe, lygybės trūkumu, veiksmingumu ir mokytojų trūkumu, ypač gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) dalykų srityse bei kaimo vietovėse. Nors darbo jėgos ir įgūdžių vis dar trūksta, PRM patrauklumas išlieka mažas, kaip ir suaugusiųjų, dalyvaujančių mokymosi veikloje, dalis. Aukštojo mokslo srityje susiduriama su nuolatiniais iššūkiais, visų pirma su palyginti nedideliu STEM studentų skaičiumi. Šie ir kiti gebėjimų ugdymo ir žmogiškojo kapitalo formavimo, duomenimis grindžiamo sprendimų priėmimo trūkumai kartu su numatomu darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimu (žr. 11 priedą) trukdo Lietuvos inovacinio pajėgumo, našumo augimo ir konkurencingumo potencialui. 2025 m. Lietuvai skirtose rekomendacijose pabrėžta būtinybė: i) suteikti paskatų įgijus vidurinį išsilavinimą rinktis STEM studijas; ii) gerinti bendrojo ugdymo sistemos kokybę, teisingumą ir efektyvumą; iii) didinti mokytojo profesijos patrauklumą ir iv) spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemą didinant aukštojo išsilavinimo atitiktį darbo rinkos poreikiams, skatinant įgyti žaliųjų įgūdžių ir gerinant suaugusiųjų, be kita ko, pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, švietimą.

Galimybė gauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas toliau plečiasi, remiantis teisės aktais įtvirtintomis išplėstomis teisėmis, tačiau skirtumai tarp kaimo ir miesto vietovių išlieka. Vaikų iki trejų metų oficialių vaikų priežiūros įstaigų lankymas 2024 m. siekė 36,9 proc. (ES vidurkis – 39,3 proc.), o 2025 m. – 43,8 proc. (ES vidurkis – 40,5 proc.), nors 2025 m. nacionaliniai administraciniai duomenys rodo didesnį rodiklį – 44,4 proc. Nepaisant šios pažangos, lankomumas kaimo vietovėse išlieka žymiai mažesnis, ypač pažeidžiamų vaikų atveju. Nuo 2024 m. rugsėjo mėn. visiems trejų metų vaikams garantuojama vieta ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigoje, o nuo 2025 m. rugsėjo mėn. ši teisė buvo išplėsta ir taikoma visiems dvejų metų vaikams. 2025 m. pradžioje buvo skirtas papildomas nacionalinis finansavimas, siekiant suteikti galimybę mokytis pažeidžiamiems vaikams, taip pat planuojama sukurti mažiausiai 2 000 naujų ikimokyklinio ugdymo vietų pažeidžiamiems vaikams. Nacionaliniais tikslais siekiama, kad iki 2027 m. 70 proc. 2–5 m. amžiaus vaikų kaimo vietovėse lankytų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas ([230]) (46.3 proc. 2020 m.). Sparti plėtra dar labiau didina su infrastruktūra ir personalo užtikrinimu susijusius iššūkius, nes ikimokyklinio ugdymo įstaigose vis dar trūksta darbuotojų, nepaisant neseniai priimtų priemonių, skirtų darbo užmokesčiui ir darbo sąlygoms gerinti.

Teisingumo iššūkiai bei dideli miesto ir kaimo skirtumai tebėra pagrindiniai švietimo sistemos trūkumai. Remiantis „PISA 2022“ duomenimis, ES teisingumo rodiklis rodo, kad palankių socioekonominių sąlygų neturinčių mokinių gerų rezultatų lygis pagrindinių įgūdžių srityje yra žemesnis (13,9 proc.) nei vidutinis ES rodiklis (16,3 proc.). 2022 m. skirtumas tarp miesto ir kaimo rezultatų buvo gerokai didesnis nei ES vidurkis: jis sudarė 71 balą matematikos srityje (ES vidurkis – 46); 70 – skaitymo srityje (ES vidurkis – 52) ir 69 – gamtos mokslų srityje (ES vidurkis – 46). Kaimo vietovėms būdingas didelis mažų mokyklų skaičius ir didesnis mokytojų trūkumas. Lietuva, pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) parama, siekė racionalizuoti savo mokyklų tinklą, be kita ko, įgyvendindama Tūkstantmečio mokyklų programą, pagal kurią buvo skirta lėšų mokyklų infrastruktūrai, mokymosi aplinkai, STEAM ([231]) laboratorijoms ir skaitmeninei įrangai, pradėta vykdyti plataus masto mokyklų vadovų ir mokytojų profesinio tobulinimosi veikla, taip pat įsteigti kompetencijos centrai ir mokyklų tarpusavio bendradarbiavimo modeliai. Pirmieji duomenys rodo, kad Tūkstantmečio mokyklų programoje dalyvaujančios mokyklos vidutiniškai pasiekė geresnių rezultatų nei nedalyvaujančios mokyklos.

([230]) Susitarimas dėl nacionalinės švietimo politikos (2021–2030 m.) – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

([231]) STEAM: gamtos mokslai, technologijos, inžinerija, menai ir matematika.

Mokyklos nebaigusių asmenų dalies dinamika tampa vis didesniu iššūkiu konkurencingumui. Per vos dvejus metus mokyklos nebaigusių asmenų rodiklis (18–24 metų amžiaus grupėje) padidėjo nuo 4,8 proc. (2022 m.) iki 8,4 proc. (2024 m.), o 2025 m. jis sumažėjo iki 5,9 proc. (ES vidurkis – 9,1 proc.([232]). 2025 m. maždaug 8 iš 10 mokyklos nebaigusių asmenų neturėjo darbo, o 6 iš 10 buvo neaktyvūs ([233]). Lyčių skirtumas yra mažesnis už ES vidurkį: 2025 m. mokyklos nebaigusių asmenų rodiklis tarp vyrų buvo 6,6 proc. (ES vidurkis – 10,6 proc.), palyginti su 5,2 proc. tarp moterų (ES vidurkis – 7,5 proc.). Mokyklos nebaigusių asmenų dalis yra didesnė kaimo vietovėse ir 2025 m. ji siekė 7,3 proc. (ES – 9,6 proc.), palyginti su 6,7 proc. 2022 m. Ši dalis taip pat yra akivaizdžiai didelė tarp asmenų su negalia – 2023 m. ji siekė 25,3 proc., ES vidurkis – 19,1 proc. (žr. 11 priedą). Lietuva atidžiai analizuoja mokyklos nebaigusių asmenų dalies kitimo priežastis, kurios greičiausiai yra susijusios su lygybės ir susiskaidymo tarp miesto ir kaimo problemomis (žr. pirmiau). Mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus didėjimas turi neigiamą netiesioginį poveikį, nes didina nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalį (žr. 11 priedą) bei asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalį (žr. 12 priedą). Nors mokyklos nebaigusių asmenų skaičius neįvardytas kaip atskiras prioritetas Susitarime dėl nacionalinės švietimo politikos (2021–2030 m.) ([234]), dėmesys ilgalaikėms valstybės investicijoms ir įsipareigojimui gerinti švietimo kokybę ir lygybę, taip pat užtikrinti įtraukų ir prieinamą švietimą visiems besimokantiesiems gali netiesiogiai prisidėti prie pastangų jį mažinti.

Lietuva ėmėsi veiksmų siekdama spręsti pagrindines švietimo problemas, tačiau šių priemonių veiksmingumas kol kas neaiškus. Nuo 2023 m. rugsėjo mėn. visose mokyklose įgyvendinama nauja kompetencijomis grindžiama mokymo programa, tačiau jos rezultatai dar turi būti įvertinti. Numatoma, kad iki 2026 m. vidurio apie 4 000 mokytojų baigs praktinio pobūdžio mokymus, finansuojamus EGADP lėšomis. Be to, buvo sušvelninti minimalūs klasių dydžio reikalavimai mažų vidurinio ugdymo mokyklų vyresniųjų klasių mokiniams ([235]), o išlaidas, susijusias su mažesnių klasių išlaikymu, dabar dalijasi valstybė ir savivaldybės. Šia priemone siekiama padidinti švietimo prieinamumą, tačiau ji taip pat gali turėti įtakos švietimo kokybei.

Mokytojai yra labai svarbūs ugdant ateities darbo jėgos įgūdžius, tačiau mokytojai sparčiai senėja ir jų nuolat trūksta. Remiantis 2024 m. TALIS tyrimo duomenimis, 2023 m. 58,5 proc. pagrindinio ugdymo mokytojų buvo 50 metų ar vyresni, palyginti su 39,9 proc. ES vidurkiu. Mokytojai nurodo didelį darbo krūvį: pagrindinio ugdymo mokytojai dirba vidutiniškai 45,9 valandas per savaitę, o tai gerokai viršija 39 valandų ES vidurkį. Pasitenkinimas darbo užmokesčiu pagerėjo – jis padidėjo nuo 11,1 proc. 2018 m. iki 28,4 proc. 2024 m., nors vis dar yra mažesnis už ES vidurkį (37,3 proc.). Pripažinimo visuomenėje suvokimas tebėra ribotas, tačiau viršija ES vidurkį (15,4 proc.), o 20,5 proc. mokytojų teigia, kad jaučiasi vertinami visuomenės. Siekiant padidinti profesijos patrauklumą, kaip rekomenduota 2025 m., Lietuva plečia alternatyvias ir supaprastintas galimybes pradėti mokytojo karjerą tiems, kurie nori pakeisti profesiją, įskaitant mokamas stažuotes, sustiprintą mentorystę praktikos metu, taip pat dvejų metų profesinę pedagoginę programą, vertą 120 ECTS kreditų ([236]), aukštojo mokslo studentams, kartu su nuolatiniu realiojo darbo užmokesčio didinimu.

PRM atitiktis darbo rinkos poreikiams pagerėjo, tačiau jo patrauklumas tebėra mažas. Įgyvendinus plataus masto priemones pagal EGAD planą (žr. 2025 m. šalies ataskaitą), neseniai PRM baigusių asmenų (20–34 m.) užimtumo lygis 2025 m. viršijo ES vidurkį (81,7 proc., palyginti su 80,2 proc.). Mokymosi darbo vietoje dalyvių skaičius nuolat didėja dėl įgyvendinamų EGAD plano priemonių ir artėja prie ES vidurkio (61,1 proc., palyginti su 66 proc. 2025 m.). Tačiau Lietuvai sunkiai sekasi didinti PRM sistemos patrauklumą – nuo 2020 m. vidutinio lygio (ISCED 3–4) PRM įstaigų mokinių dalis svyravo ties maždaug 36 proc. ir 2024 m. pasiekė 37 proc. (ES – 52,9 proc.). Profesinis orientavimas mokyklose buvo įdiegtas 2023 m., o nuo 2020 m. bendrojo viduriniojo ugdymo

([232])https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=7a505de2-ca2e-4038-b884-2ecd66f43d4a, Eurostatas [edat_lfse_14]

([233])Mokyklos nebaigę asmenys pagal darbo statusą.

([234])Susitarimas dėl nacionalinės švietimo politikos (2021–2030 m.) – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

([235])Mokyklų tinklo kūrimo taisyklių pakeitimai.

([236])ECTS: Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistema.

paskutinių ketverių metų (9–12 klasių) mokiniai gali rinktis eksperimentines PRM programas. Šios EGADP priemonės padidino vidurinio (ISCED 3) PRM lygio patrauklumą, todėl įstojusiųjų skaičius viršijo iki pandemijos buvusius rodiklius (2024 m. įstojo 16 722 mokiniai, palyginti su 16 583 2019 m.). Tačiau šiuos laimėjimus daugiau nei kompensavo didelis pagal aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio povidurinio mokymo (ISCED 4) programas besimokančiųjų skaičiaus sumažėjimas (2024 m. įstojo 8 866 mokiniai, palyginti su 12 594 2019 m.). Nors prognozuojama, kad vidutinio lygio įgūdžių paklausa iki 2035 m. išliks palyginti stabili, pasiūla turėtų neatitikti prognozuojamų poreikių ([237]). Siekdama spręsti šią problemą, Lietuva toliau įgyvendina priemones pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą (EGAD planas) (žr. 2025 m. šalies ataskaitą) ir investuoja į PRM infrastruktūrą sektoriuose, kuriuose PRM programos ir investicijos, kaip manoma, turės didžiausią praktinį ir strateginį poveikį prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios pertvarkos.

Nors Lietuva pasižymi vienu iš aukščiausių aukštojo mokslo baigimo rodiklių ES, įstojusiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius sumažėjo. 2025 m. aukštąjį išsilavinimą turėjo 60,8 proc. 25–34 metų amžiaus asmenų (ES vidurkis – 44,8 proc.). Moterys ir toliau gerokai lenkia vyrus, o tai prisideda prie vieno didžiausių lyčių skirtumų aukštojo išsilavinimo įgijimo srityje ES (17,1 procentinio punkto, ES vidurkis – 11,3 procentinio punkto). Neseniai aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygis yra aukštas. Lietuvoje buvo viena didžiausių 15–34 metų amžiaus asmenų, turinčių vidutinį arba aukštąjį išsilavinimą, dalis, kuri rodė, kad jų išsilavinimo sritis labai gerai arba gerai atitinka jų dabartinio arba paskutinio pagrindinio darbo reikalavimus (76,1 proc.) ([238]). Kartu įstojusiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius (ISCED 6–7) sumažėjo nuo 25,8 proc. 2015 m. iki 23,7 proc. 2023 m., o tai lėmė demografinės tendencijos, įskaitant mažėjantį gimstamumą ir senėjančią visuomenę. Tai prisideda prie platesnio masto įgūdžių disbalanso, o makroekonominis įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikimas ([239]) išlieka didesnis nei ES vidurkis (21 proc., palyginti su 19,2 proc. 2024 m.). Lietuva gavo paramą pagal techninės paramos priemonę, kad sustiprintų aukštojo mokslo ir PRM vertinimo bei kokybės užtikrinimo sistemą, siekdama pagerinti abiejų sektorių kokybę ir atitiktį darbo rinkos poreikiams bei sustiprinti bendradarbiavimą sistemos lygmeniu ([240]).

Siekiant spręsti įstojusiųjų skaičiaus mažėjimo problemą ir gerinti atitiktį darbo rinkos poreikiams, EGADP lėšomis finansuojamos reformos keičia aukštojo mokslo sistemą. Nuo 2024 m. liepos iki spalio mėn. buvo užbaigti penki kolegijų sujungimai, per kuriuos kelios kolegijos buvo integruotos į universitetus; nuo 2028 m. planuojama taikyti naujus, kokybe grindžiamus institucijų veiklos vertinimo kriterijus, įskaitant atitiktį darbo rinkos poreikiams ir studentų skaičių. 2024 m. buvo palengvinta galimybė įstoti nepalankioje padėtyje esantiems studentams, pradėjus taikyti specialią priėmimo tvarką, pagal kurią kasmet rezervuojama iki 1 300 valstybės finansuojamų vietų. Be to, buvo numatyta, kad iki 2025 m. pabaigos apie 13 000 studentų gaus valstybės finansavimą pirmojo ciklo studijoms ir studijų stipendijas. Toliau didėja tarptautinimas: 2023 m. iš 1 000 absolventų 77,6 absolventai iš ES nepriklausančių šalių siekė įgyti laipsnį užsienyje, o tai gerokai viršija ES vidurkį (57,2), mobilumas laipsnio įgijimo tikslais užsienyje siekė 10,1 proc. (ES vidurkis – 11 proc.), o mobilumas kreditų kaupimo tikslais – 5,5 proc. (ES vidurkis – 6,6 proc.). Remiantis nepriklausoma DAAD prognoze, 2024–2025 mokslo metais studijavo 11 500 užsienio studentų ([241]). Kol kas neaišku, ar šios priemonės bus veiksmingos mažinant įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį.

STEM specialistų trūkumas rodo, kad yra nuolatinė švietimo rezultatų ir darbo rinkos paklausos neatitiktis. Aukštojo mokslo studentų, studijuojančių STEM srityse, dalis 2023 m. iš esmės išliko stabili – apie 25 proc. (ES vidurkis – 26,9 proc.) ir buvo gerokai mažesnė už siūlomą ES tikslą (32 proc. iki 2030 m.), nors preliminarūs

([237]) CEDEFOP (2025 m. įgūdžių prognozė). Taip pat žr. STRATA nacionalines prognozes.

([238]) lfso_24match06.

([239]) Makroekonominės įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties rodikliu matuojamas užimtumo lygio pasiskirstymas pagal įgūdžių grupes (pagal kvalifikacijos lygius: ISCED 0–2 – žemas; 3–4 – vidutinis ir 5–7 – aukštas). Šaltinis: pačios Komisijos skaičiavimai.

([240]) Ensuring Quality Vocational and Higher Education in Lithuania | OECD.

([241]) Deutscher Akademischer Austauschdienst.

2024 m. nacionaliniai duomenys rodo, kad šis rodiklis vėl pakilo iki 28,4 proc. ([242]). Lyčių nelygybė tebėra akivaizdi: 2023 m. moterys sudarė tik 27,3 proc. aukštojo mokslo STEM studentų, o tai yra mažiau nei ES vidurkis (ES tikslas – 40 proc.), o moterų, studijuojančių informacinių ir ryšių technologijų (IRT) doktorantūroje, dalis sumažėjo iki 26,9 proc., palyginti su 29,5 proc. 2021 m., todėl bendras IRT absolventų skaičius yra mažesnis nei darbo rinkos paklausa ([243]). Be to, Lietuvoje fiksuojami dideli studijų nebaigusių asmenų rodikliai ir menkas įsidarbinimas darbo rinkoje: studijas baigia tik apie pusė IRT studentų, o po metų IRT srityje dirba tik 52 proc. absolventų. Viduriniojo PRM lygio STEM studijas pasirinkusių mokinių skaičius (49,7 proc. visų viduriniojo lygio PRM mokinių) 2024 m. viršijo ES vidurkį (36,6 proc.), tačiau lyčių atotrūkis išlieka didelis – 2024 m. Lietuvoje į STEM PRM įstojo tik 9,9 proc. merginų (ES vidurkis – 15,9 proc.). Atsižvelgiant į mažėjantį įstojusiųjų tiek į aukštojo mokslo, tiek į PRM įstaigas skaičių, taip pat į demografinius iššūkius, tikėtina, kad naujų STEM srities absolventų skaičius neatitiks darbo rinkos paklausos (žr. 2025 m. šalies ataskaitą), kuri, kaip numatoma, toliau augs, ypač IRT srityje ([244]). Siekiant išspręsti šią problemą ir įgyvendinti 2025 m. ŠSR skatinti įgijus vidurinį išsilavinimą rinktis STEM studijas, nacionalinėmis iniciatyvomis, įskaitant stipendijų iniciatyvas, neribotą valstybės finansuojamų vietų skaičių moterims STEM srityje, STEAM švietimo planą ir Tūkstantmečio mokyklų programą, siekiama stiprinti STEM paslaugų teikimą ir mažinti regioninius skirtumus, nors pažanga tebėra nevienoda.

Įgūdžių prognozavimo ir ugdymo suderinimas tebėra fragmentiškas. 72 proc. mažųjų ir vidutinių įmonių susiduria su bent vienos pareigybės kvalifikuotų darbuotojų trūkumu ([245]). Atsižvelgiant į prognozuojamą darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimą ir nuolatinį kvalifikuotų darbuotojų trūkumą, vis labiau didėja poreikis užtikrinti glaudų ryšį tarp įgūdžių prognozavimo ir jų ugdymo, tačiau šis ryšys įvairiose įstaigose ir lygmenyse tebėra fragmentiškas (žr. 2025 m. šalies ataskaitą). Įvairių suinteresuotųjų subjektų ir socialinių partnerių įsitraukimas į viešas konsultacijas dėl valstybės finansuojamų PRM vietų planavimo skiriasi priklausomai nuo regiono.

Žaliųjų ir skaitmeninių įgūdžių įgijimas gerėja, tačiau pažanga yra netolygi. Lietuva daug dėmesio skiria gyventojų skaitmeninių įgūdžių ugdymui ir tobulinimui, finansuodama skaitmeninio švietimo infrastruktūrą mokyklose ir teikdama pirmenybę skaitmeninių įgūdžių įgijimui per individualiųjų mokymosi paskyrų platformą. Tačiau skaitmeninių įgūdžių ugdymo pažanga yra lėta: 2025 m. 53,8 proc. gyventojų turėjo bent pagrindinius skaitmeninius įgūdžius (ES vidurkis – 60,4 proc.), o 2023 m. – 52,9 proc. (ES vidurkis – 55,56 proc. 2023 m). Jaunimo rezultatai yra gerokai geresni – 80,7 proc. tarp 16–24 m. amžiaus jaunuolių (ES vidurkis – 74,5 proc.). Tai leidžia manyti, kad padėtis ilgainiui turėtų toliau gerėti, nes į darbo rinką įsilieja jaunesni darbuotojai. Tačiau vyresnio amžiaus (55–74 m.) gyventojų skaitmeninis raštingumas siekė tik 23,94 proc. (ES vidurkis – 40,6 proc.). 2025 m. Lietuvai buvo pateikta ŠSR dėl įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemos sprendimo skatinant žaliųjų įgūdžių įgijimą. Siekiant išspręsti šią problemą, žalieji įgūdžiai vis labiau integruojami į bendrojo ugdymo kompetencijomis grindžiamas mokymo programas ir skatinami toliau įgyvendinant EGAD plano priemonę dėl PRM programų kūrimo ir atnaujinimo (žr. 2025 m. šalies ataskaitą), taip pat per suaugusiųjų mokymosi platformą „kursuok.lt“.

Suaugusiųjų dalyvavimas švietimo ir mokymo veikloje tebėra nedidelis. Suaugusiųjų švietimo tyrimo duomenimis, 2022 m. dalyvavimas suaugusiųjų švietimo programose siekė 27,4 proc., t. y. buvo gerokai mažesnis už 39,5 proc. ES vidurkį ir 53,7 proc. Lietuvos 2030 m. nacionalinį tikslinį rodiklį, o tai rodo, kad nuo 2016 m. jis padidėjo tik 2,4 procentinio punkto. Suaugusiųjų mokymosi lygis yra ypač žemas tarp suaugusiųjų, dirbančių energijai imliose pramonės šakose (8,3 proc.; ES vidurkis – 11,7 proc.). Naujesni darbo jėgos tyrimo duomenys rodo, kad dalyvavimo rodikliai 2022–2024 m. galėjo padidėti. Būtinybę didinti suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi procesuose dar labiau pabrėžia 2023 m. Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programos (PIAAC) rezultatai, kurie rodo prastą įvertinimą ir didelį suaugusiųjų raštingumo bei

([242])LAMA BPO (2024).

([243])Job Creation and Local Economic Development 2024 - *Country Notes: Lithuania* | OECD.

([244])CEDEFOP (2025 m. įgūdžių prognozė).

([245])2023 m. „Eurobarometro“ tyrimas.

skaičiavimo gebėjimų sumažėjimą ([246]). 2024 m. pradėjusi veikti IMP platforma (žr. 2025 m. šalies ataskaitą) greitai įgijo populiarumą – iki 2026 m. vasario mėn. vidurio per šią platformą kursus baigė daugiau nei 18 000 asmenų, tačiau šie rezultatai dar neatsispindi oficialioje statistikoje.

Lietuva imasi priemonių toliau skatindama suaugusiųjų mokymąsi, tačiau vis dar yra tobulintinų sričių. 2025 m. Lietuvai buvo pateikta ŠSR dėl įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemos sprendimo gerinant suaugusiųjų, be kita ko, pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, švietimą. Siekiant išspręsti šią problemą, neseniai ILA platformoje buvo įdiegtos tam tikros naujovės, be kita ko, prioritetinė prieiga pažeidžiamoms grupėms ([247]) ir integracija su valstybinės užimtumo tarnybos informacine sistema. Šalies valdžia taip pat planuoja sukurti mikrokreditų sistemą ir integruoti ją į IMP sistemą, kad būtų dar labiau skatinamas mokymasis visą gyvenimą. Įgyvendindama savo vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą, Lietuva siekia sudaryti sąlygas bent 15 000 žmonių per metus įgyti naujų kompetencijų derinant valstybės ir savivaldybių suaugusiųjų švietimo finansavimo priemones IMP sistemoje ir įdiegiant tvarų, biudžetu pagrįstą finansavimo modelį. Kartu būtų galima toliau gerinti IMP sistemos mokymo pasiūlymų atitiktį darbo rinkos poreikiams.

([246]) Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World? | OECD.

([247]) Pavyzdžiui, asmenims su negalia, užmiestyje gyvenantiems asmenims, asmenims, įgijusiems kvalifikaciją prieš daugiau nei 10 metų, žemos kvalifikacijos asmenims ir vyresnio amžiaus asmenims (50–65 m.). Daugiau informacijos skelbiama čia: https://kursuok.lt/naujienos/atnaujinamas-kursuok-lt-finansavimas-gyventojai-registruotis-mokymams-gales-jau-lapkriti.

A14.1 lentelė. **Lietuvos socialinių rodiklių suvestinė**

Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	27.4
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2025)	5.9
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2025)	53.8
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2025)	12.4
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2025)	-0.6
	Income quintile ratio (S80/S20, 2025)	6.54
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2025)	80.0
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2025)	6.9
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2025)	2.5
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2024)	144.1
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2025)	26.3
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2025)	19.9
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2025)	27.3
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2025)	42.8
	Housing cost overburden (% of the total population, 2025)	5.7
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2025)	43.8
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2025)	3.3

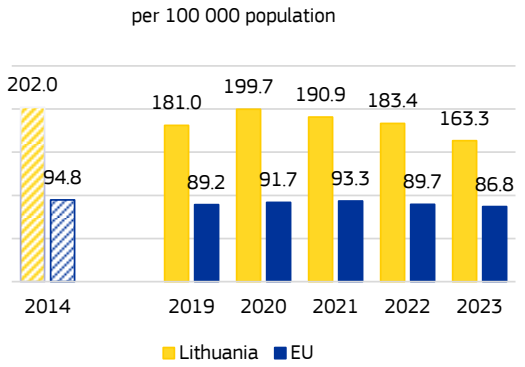
Critical situation	To watch	Weak but improving	Good but to monitor	On average	Better than average	Best performers

Duomenys atnaujinti 2026 m. gegužės 4 d. Valstybės narės socialinių rodiklių suvestinėje klasifikuojamos pagal metodiką, dėl kurios susitarta su Užimtumo komitetu ir Socialinės apsaugos komitetu. Išsamesnės informacijos apie metodiką rasite 2026 m. bendros užimtumo ataskaitos priede (https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2026_en?prefLang=lt).

Šaltinis: Eurostatas

Lietuvos sveikatos priežiūros sistemai kyla iššūkių, kuriuos reikia įveikti, kad būtų pagerinta šalies gyventojų sveikata, socialinis teisingumas ir našumas, kartu didinant šalies ekonomikos konkurencingumą. Šie iššūkiai, be kita ko, yra: i) ribotas sveikatos priežiūros prieinamumas esant dideliems nepatenkintiems poreikiams ir didelėms savo lėšomis padengiamoms sveikatos priežiūros išlaidoms bei ii) nepakankamas sveikatos priežiūros sistemos finansavimas ir išlaidų efektyvumas. 2025 m. šaliai skirtose rekomendacijose buvo nurodytas poreikis teikti pakankamą sveikatos priežiūros paslaugų finansavimą, didinti sveikatos priežiūros sistemos atsparumą, gerinti prieigą prie pirminės ir profilaktinės sveikatos priežiūros paslaugų ir didinti sveikatos priežiūros darbuotojų prieinamumą.

A15.1 diagrama. **Išvengiamas mirtingumas**



Standartinis mirtingumo rodiklis – mirtingumas, kurio būtų galima išvengti teikiant optimalios kokybės sveikatos priežiūros paslaugas.
Šaltinis: Eurostatas (rodiklis: hlth_cd_apr)

2024 m. Lietuvoje tikėtina gyvenimo trukmė vis dar buvo viena trumpiausių ES, o 2023 m. išvengiamas mirtingumas, kurio galima išvengti užkertant kelią ligoms arba jas išgydant, buvo vienas didžiausių ES. 2019–2024 m. Lietuvoje užfiksuotas didžiausias tikėtinos gyvenimo trukmės padidėjimas ES. 2024 m. moterų tikėtina gyvenimo trukmė buvo 8,6 metų ilgesnė nei vyrų. Kitaip nei kitose ES šalyse, moterys taip pat gali tikėtis gyventi gerokai ilgiau būdamos geros sveikatos būklės (maždaug ketveriais metais ilgiau nei vyrai). 2023 m. išvengiamas mirtingumas buvo vienas didžiausių ES, o tai rodo sveikatos sistemos veiksmingumo trūkumus. Kraujotakos sistemos ligos – širdies ir kraujagyslių ligos (ŠKL) – bei vėžys yra pagrindinės mirties priežastys: pirmosios 2023 m. sukėlė daugiau nei pusę visų mirčių Lietuvoje, o pastarosios – 21 proc. Mirtingumo dėl ŠKL rodiklis Lietuvoje buvo ypač didelis (daugiau nei dvigubai viršijo ES vidurkį). Dėl stazinio širdies nepakankamumo ir diabeto potencialiai išvengiamų hospitalizavimo atvejų skaičius yra vienas didžiausių ES ([248]). Siekdama pagerinti koordinavimą ir sveikatos priežiūros kokybę, Lietuva įgyvendina ligų klasterių modelius. Šalis dalyvauja bendroje programos „ES – sveikatos labui“ lėšomis finansuojamoje iniciatyvoje „EUnetCCC“, kurios tikslas – gerinti vėžio gydymą ([249]). Lietuva taip pat gauna programos „ES – sveikatos labui“ dotacijas, skirtas vėžio infrastruktūros ir kompetencijos tinklams kurti.

Savižudybių skaičius tebėra didelis. Nors nuo 2013 iki 2022 m. savižudybių skaičius sumažėjo beveik perpus, jis tebėra vienas didžiausių ES. Nuo 2025 m. vidurio psichikos sveikatos centruose, teikiančiuose ambulatorines psichikos sveikatos priežiūros paslaugas, pradėtos teikti kelios naujos paslaugos. Buvo išplėsta galimybė gauti psichikos sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant paslaugas vaikams ir paaugliams, bei skirta papildomų lėšų. Lietuva taip pat įgyvendina 2025–2027 m. veiksmų planą, skirtą psichikos sveikatos gerinimui, psichosocialinei paramai ir savižudybių prevencijos priemonėms plėtoti. Be to, naudojant ES struktūrinius fondus, kuriamos bendruomeninės gydymo grupės.

Išvengiamas mirtingumas tebėra labai didelis. Per pastaruosius 10 metų Lietuva padidino investicijas į ligų prevenciją – išlaidų dalis padidėjo nuo 1,8 proc. 2014 m. iki 2,8 proc. 2023 m., tačiau ši dalis tebėra gerokai mažesnė už ES vidurkį, kuris siekia 3,7 proc. Nepaisant 23 proc. sumažėjimo 2014–2023 m. laikotarpiu, išvengiamo mirtingumo rodikliai tebėra vieni iš didžiausių ES.

Išvengiamas mirtingumas Lietuvoje yra glaudžiai susijęs su elgsenos rizikos veiksniais ([250]). Rūkymo ir alkoholio vartojimo rodikliai tarp Lietuvos suaugusiųjų tebėra aukštesni nei vidutiniškai ES. El. cigaretės ypač

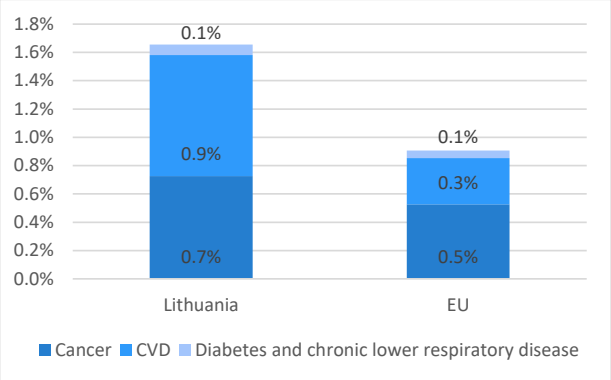
([248])OECD (2025), *Health at a Glance 2025: OECD Indicators*.

([249])EUnetCCC JA - The European Comprehensive Cancer Centre Network.

([250])OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2025), *Country Health Profile 2025: Lithuania*. State of Health in the EU.

paplito tarp Lietuvos paauglių, nepaisant draudimo nepilnamečiams jas parduoti, laikyti ir vartoti ([251]). Be to, Lietuvos suaugusiųjų vaisių ir daržovių suvartojimo lygis taip pat yra vienas iš žemiausių ES. Lietuvių fizinio aktyvumo lygis ne darbo metu taip pat yra vienas mažiausių ES. Per įprastą savaitę daugiau nei pusė suaugusiųjų ne darbo metu fiziškai aktyvūs būna mažiau nei vieną kartą. Netinkami mitybos įpročiai lemia didelį nutukimo paplitimą: 2022 m. 20 proc. gyventojų buvo nutukę. Didelis rizikos veiksnių paplitimas ir daugiau nei 40 proc. padidėjęs vėžio paplitimas 2010–2020 m. rodo būtinybę stiprinti prevencijos pastangas ([252]). Lietuva pradėjo keletą ES finansuojamų projektų, skirtų rizikos veiksniams mažinti. Pavyzdžiui, įgyvendinant sveikatos raštingumo projektą stiprinami sveikos mitybos ir burnos higienos įgūdžiai bei skatinamas skiepijimasis ir pirmosios pagalbos mokymai. Higienos institutas taip pat organizuoja tėvams skirtas sveikatos skatinimo programas „Neįtikėtini metai“ ir „Augame žaisdami“.

A15.2 diagrama. **Galimas darbingo amžiaus pailgėjimas dėl prevencijos, 2022–2040 m.**



Šaltinis: EC/OECD, State of Health in the EU: 2025 Synthesis Report

Prasti sveikatos rezultatai neigiamai veikia Lietuvos darbo jėgą, taigi ir našumą bei konkurencingumą. Lietuvos darbingo amžiaus gyventojų mirtingumas, kaip viso mirtingumo dalis, yra vienas didžiausių ES (21 proc., palyginti su 14 proc. ES), todėl gyventojų senėjimo poveikis mažėjančiai darbo jėgai tampa dar didesnis (žr. 11 priedą). Šį poveikį galėtų sušvelninti sveikatos būklės pagerėjimas, pasiektas toliau investuojant į prevenciją. Kalbant apie neužkrečiamąsias ligas, manoma, kad pasaulyje prevencijos priemonėmis galima išvengti iki 80 proc. širdies ir kraujagyslių ligų bei 2 tipo diabeto atvejų, iki pusės vėžio atvejų ir daugumos lėtinių plaučių ligų ([253]). Pavyzdžiui, užkirtus kelią visoms mirtims nuo neužkrečiamųjų ligų Lietuvoje, o ypač nuo ŠKL, 2022–2040 m. darbingas amžius pailgėtų 1,7 proc. (palyginti su 0,9 proc. ES, žr. A15.2 diagramą). Tai vienas didžiausių galimų padidėjimų tarp valstybių narių, o 2022–2040 m. Lietuvoje būtų išsaugota apie 438 000 gyvenimo metų. Šis padidėjimas sušvelnintų numatomą 12 proc. darbo jėgos sumažėjimą dėl 2022 m. gyventojų demografinio senėjimo (ES – 7 proc.) ([254]). Lietuva 52 savivaldybėse įgyvendina sveikatos centrų projektą, kuriuo siekiama pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir galimybę gauti šias paslaugas pacientams, sergantiems viena ar keliomis lėtinėmis neužkrečiamosiomis ligomis.

Sveikatos priežiūros sistemos veikimui trukdo palyginti mažos viešosios išlaidos ir priklausomybė nuo mokėjimų savo lėšomis. Nors per pastarąjį dešimtmetį sveikatos priežiūros išlaidos vienam gyventojui Lietuvoje (atsižvelgiant į perkamosios galios skirtumus) beveik padvigubėjo, 2023 m. jos vis dar buvo mažesnės už ES vidurkį. Didžiausia Lietuvos sveikatos priežiūros išlaidų dalis tenka ambulatorinei priežiūrai (beveik trečdalis visų sveikatos priežiūros išlaidų), o daugiau nei ketvirtadalis – ligoninių paslaugoms. Medicinos prekėms (mažmeninės prekybos vaistams ir terapiniams prietaisams) teko tokia pat sveikatos priežiūros išlaidų dalis kaip ir ligoninių paslaugoms. Viešosios išlaidos, palyginti su bendromis sveikatos priežiūros išlaidomis, 2023 m. buvo mažesnės nei ES vidurkis (67,3 proc., palyginti su 80,6 proc. ES vidurkiu). Tai reiškia, kad namų ūkių mokėjimų už sveikatos priežiūrą savo lėšomis dalis yra didžiausia ES (31 proc. 2023 m., o tai daugiau nei du kartus viršija ES vidurkį, žr. 12 priedą). Vaistams ir dantų priežiūrai tenka maždaug po trečdalį mokėjimų savo lėšomis. Privačiosios išlaidos ambulatorinei medicininei priežiūrai sudaro 13 proc. ([255]). 2025 m., siekdama sumažinti mokėjimus savo

([251])ESPAD grupė (2025 m.), 2024 m. alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (ESPAD) pagrindinės išvados, Lisabona: Europos Sąjungos narkotikų agentūra.

([252])*Country Health Profile 2025: Lithuania* – žr. ankstesnę išnašą.

([253])NCD Alliance, 2025: Noncommunicable Diseases (NCDs) overview | NCD Alliance.

([254])EC/OECD, *State of Health in the EU: 2025 Synthesis Report*.

([255])*Country Health Profile 2025: Lithuania* – žr. ankstesnę išnašą.

A15.1 lentelė. **Pagrindiniai sveikatos priežiūros rodikliai**

	2020	2021	2022	2023	2024	10-year change**	EU average* (latest year)
Cancer mortality per 100 000 population	276.5	259.4	261.5	255.1	n.a.	0.92	233.1 (2023)
Mortality due to circulatory diseases per 100 000 population	793.5	800.7	784.5	658.5	n.a.	0.78	313.0 (2023)
Current expenditure on health, purchasing power standards, per capita	2 011	2 310	2 316	2 415	2 635	1.88	3834.9 (2023)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	70.2	68.8	66.5	67.3	66.9	1.00	80.6 (2023)
Spending on prevention, % of current health expenditure	3.9	5.6	4.7	2.8	n.a.	1.53	3.7 (2023)
Available hospital beds per 100 000 population***	512	517	485	472	n.a.	0.73	440 (2023)
Doctors per 1 000 population*	4.5	4.5	4.4	4.6	n.a.	1.03	4.3 (2023)*
Nurses per 1 000 population*	7.8	7.9	7.5	7.5	n.a.	0.94	7.6 (2023)*
Mortality at working age (20-64 years), % of total mortality	22.4	21.9	21.2	22.2	21.9	0.89	14.3 (2023)
Consumption of antibiotics in the community and hospital sectors, defined daily doses per 1 000 inhabitants	14.2	14.1	18.5	18.7	19.7	1.28	20.3 (2024)

* Visų rodiklių ES vidurkis yra svertinis, išskyrus 1 000 gyventojų tenkančių gydytojų ir slaugytojų skaičius – jiems naudojamas aritmetinis ES vidurkis, grindžiamas 2023 m. (arba naujausiais turimais) duomenimis. Gydytojų tankio duomenys visose šalyse, išskyrus Graikiją, Portugaliją ir Slovakiją, apima praktikuojančius gydytojus. Graikijoje ir Portugalijoje jie apima licenciją turinčius gydytojus, o Slovakijoje – profesinę veiklą vykdančius gydytojus. Slaugytojų tankis: duomenys susiję su praktikuojančiais slaugytojais (ES pripažinta kvalifikacija) daugelyje šalių, išskyrus Portugaliją (turi veiklos licenciją) ir Slovakiją (vykdo profesinę veiklą). Duomenys apie slaugytojus Belgijoje ir Švedijoje atnaujinti 2022 m.; Prancūzijoje – 2021 m.; Liuksemburge – 2017 m.
** naujausia žinoma 10 metų tendencija: 2023/2014 arba 2024/2013 santykis; 2,00 koeficientas reiškia, kad per 10 metų jis padvigubėjo.
*** Turimos lovos ligoninėse apima somatinę priežiūrą, bet psichiatrinės priežiūros neapima.
Šaltinis: Eurostatas

lėšomis, Vyriausybė inicijavo teisės aktų pakeitimus, kuriais nustatė draudimą imti priemokas už paslaugas, finansuojamas iš privalomojo sveikatos draudimo fondo.

Lietuvos farmacijos sektoriaus ekonominė reikšmė yra palyginti nedidelė. Klinikinių tyrimų skaičius yra mažas ir nuo 2015 m. nuolat mažėja ([256]). Pastaraisiais metais Lietuvoje buvo išduota tik keletas farmacijos patentų, o šios pramonės šakos eksporto už ES ribų dalis ir toliau išlieka maža (3,7 proc. 2025 m., palyginti su 13,9 proc. ES vidurkiu).

Atsižvelgiant į gyventojų skaičių, 2023 m. lovų skaičius Lietuvos ligoninėse buvo didelis. Kartu lovų užimtumas buvo palyginti žemas 2023 m. (61 proc.). Dėl diabeto į ligonines paguldytų pacientų skaičius buvo didelis. Lietuva jau ilgą laiką nepakankamai investuoja į sveikatos sektorių – bent jau nuo 2015 m. fiksuojamas vienas mažiausių sveikatos infrastruktūros investicijų vienam gyventojui lygių ES. Tai rodo, kad turima nedaug pagrindinių diagnostikos technologijų: Lietuvoje esančių gama kamerų ir pozitroninės emisijos tomografų (PET) skaičius vienam gyventojui – vienas mažiausių ES. 2023 m. penktadalis sveikatos priežiūros išlaidų Lietuvoje teko pirminei sveikatos priežiūrai. Vertinama, kad šalyje vienam gyventojui tenkančios vidaus išlaidos prevencijai, pasirengimui ir reagavimui yra vienos mažiausių ES ([257]). 2025 m. šalies ataskaitoje pabrėžta *būtinybė didinti sveikatos priežiūros sistemos atsparumą*. Lietuva šiuo metu investuoja į dviejų ligoninių infrastruktūros modernizavimą siekdama užtikrinti veiklos tęstinumą nepaprastosios padėties atveju. Kitos priemonės taip pat skirtos atsparumui nepaprastosios padėties, krizės ir karinės grėsmės atveju stiprinti. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano (EGAD planas) lėšomis finansuojama šiuo metu vykdoma pažangių gydymo centrų, infekcinių ligų klasterių centrų statyba ir modernizuotų sveikatos priežiūros priemonių įrengimas ligoninių skubiosios pagalbos, reanimacijos ir intensyviosios terapijos skyriuose.

Didelės problemos trukdo užtikrinti optimalias galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas, ypač atokiose vietovėse. 2024 m. Lietuvos gyventojų, minėjusių nepatenkintus medicininės priežiūros poreikius, dalis buvo didelė (4,3 proc., palyginti su 2,5 proc. ES vidurkiu, žr. 17 priedą). Šis rodiklis taip pat labai skiriasi priklausomai nuo regiono (žr. 18 priedą). Pagrindinė nurodyta priežastis – ilgas laukimo laikas. Lietuvoje yra viena didžiausių gyventojų, kuriems reikalinga medicininė pagalba, tačiau jie jos negauna, dalis ES. Nepatenkinti pirminės sveikatos priežiūros poreikiai yra dvigubai didesni

([256])JAV nacionalinė medicinos biblioteka, https://clinicaltrials.gov.

([257])OECD 2025 m. sveikatos statistiniai duomenys.

nei ES vidurkis, o tai, kartu su dideliu lovų ligoninėse skaičiumi, rodo sveikatos priežiūros sistemos neveiksmingumą. Lietuva kelia pirminės ir specializuotos sveikatos priežiūros specialistų kvalifikaciją siekdama patenkinti 2025 m. šalies ataskaitoje nustatytą poreikį gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą. Be to, kuriamos ir diegiamos naujos nuotolinės specialistų konsultacijų paslaugos siekiant stiprinti pirminės sveikatos priežiūros pajėgumus ir tobulinti pacientų nukreipimo procesus. Lietuva taip pat siekia sutrumpinti laukimo laiką ir patenkinti nepatenkintus medicininius poreikius, įgyvendindama keletą strateginių iniciatyvų, skirtų slaugytojų vaidmeniui ir savarankiškumui sveikatos priežiūros sistemoje stiprinti. Antroji priežastis, ribojanti galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugas, yra finansinė, nes didelę dalį išlaidų sveikatos priežiūrai namų ūkiai padengia savo lėšomis.

Darbo jėgos senėjimas ir sveikatos priežiūros specialistų pasiskirstymo regionuose disbalansas didina susirūpinimą dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo. Gydytojų ir slaugytojų tankis Lietuvoje artimas ES vidurkiui (žr. A15.1 lentelę). Tačiau slaugytojų darbo jėgos atnaujinimas kelia didelį susirūpinimą. 2022 m. daugiau nei pusė slaugytojų buvo vyresni nei 55 metų. Be to, mažiau nei 20 proc. jų buvo jaunesni nei 44 metų. Kalbant apie gydytojus, nevienodas geografinis pasiskirstymas riboja galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugas, nes didžiausia gydytojų koncentracija yra Vilniaus ir Kauno rajonuose (žr. 18 priedą). Bendrosios praktikos gydytojų atlyginimai taip pat palyginti nedideli. Visi šie veiksniai kelia didelį iššūkį ilgalaikei galimybei gauti sveikatos priežiūros paslaugas, taip pat pajėgumui patenkinti sveikatos priežiūros paslaugų paklausą. Lietuva investavo į sveikatos priežiūros specialistų disbalanso šalinimą – nuo 2014 m. iki 2023 m. slaugos studijų absolventų skaičius padvigubėjo. Tačiau slaugos studijų absolventų skaičius vis dar gerokai atsilieka nuo ES vidurkio. Dėl ilgalaikių įdarbinimo ir išlaikymo problemų vargu ar pavyks pasiekti nacionalinėje sveikatos strategijoje nustatytą 2:1 slaugytojų ir gydytojų santykį ([258]). 2025 m. spalio mėn. sektoriaus kolektyvinėje sutartyje įsipareigota didinti sveikatos priežiūros specialistų atlyginimus, pirmenybę teikiant slaugytojų darbo užmokesčiui. 2025 m. I ketvirtį pradėtas ES finansuojamas projektas „Sveikatos priežiūros specialistų rengimas ir pritraukimas“ įgyvendinamas 53 savivaldybėse. Planuojama į sveikatos priežiūros įstaigas pritraukti daugiau nei 1 600 specialistų. Lietuva taip pat kuria papildomas valstybės finansuojamas rezidentūros studijų vietas regioninėse sveikatos priežiūros įstaigose ir didina rezidentų atlyginimus. Šios priemonės gali padėti įgyvendinti 2025 m. šaliai skirtą rekomendaciją didinti sveikatos priežiūros darbuotojų prieinamumą. Lietuva dalyvauja programos „ES – sveikatos labui“ lėšomis finansuojamuose HEROES bendruose veiksmuose, kuriuos vykdydamos ES šalys dalijasi sveikatos priežiūros darbuotojų planavimo patirtimi ([259]).

Lietuvos sveikatos priežiūros sistema yra viena pirmaujančių skaitmenizacijos srityje, tačiau susiduriama su gyventojų skaitmenine atskirtimi. Žmonių, besinaudojančių savo asmens sveikatos įrašais internetu ir internetinėmis sveikatos paslaugomis (išskyrus paslaugas telefonu) vietoje asmeninių konsultacijų, dalis gerokai viršija ES vidurkį ir nuo 2020 m. iki 2024 m. padidėjo daugiau nei dvigubai (žr. 7 priedą). Tačiau Lietuvoje yra viena didžiausių skaitmeninių atskirčių ES: buvo pastebėta, kad žmonių socialinis ir ekonominis statusas lemia didelius pacientų naudojimosi paslaugomis skirtumus. Tai susiję tiek su naudojimusi sveikatos paslaugomis internetu, tiek su elektroninių sveikatos įrašų naudojimu. Skaitmeninis raštingumas – tai yra žmonių pagrindiniai skaitmeniniai įgūdžiai – Lietuvoje yra mažesnis nei ES vidurkis. Investicijos, skirtos Lietuvos sveikatos sektoriaus skaitmeninei transformacijai, kuri galėtų pagerinti sveikatos priežiūros veiksmingumą ir prieinamumą, skatinti numatytos pagal 2021–2027 m. sanglaudos politiką arba pagal EGAD planą. Pavyzdžiui, pagal EGAD planą finansuojami papildomi moduliai, skirti ekstremaliųjų situacijų valdymo informacinei sistemai, taip pat užkrečiamųjų ligų valstybės informacinės sistemos modernizavimas, kurį numatoma užbaigti iki 2026 m. balandžio mėn. Be to, pagal programą „ES – sveikatos labui“ Lietuva gauna tiesiogines dotacijas skaitmeninės infrastruktūros plėtrai.

([258]) *Country Health Profile 2025: Lithuania* – žr. ankstesnę išnašą.

([259]) JA HEROES |Sveikatos priežiūros darbuotojų planavimo projektas.

2025 m. šaliai skirtoje rekomendacijoje buvo pabrėžta, kad reikia „didinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą, kad sumažėtų energijos nepriteklius“. Nepaisant gerėjančios padėties ir ES lėšų skyrimo būstų energijos vartojimo efektyvumui didinti, daugelyje namų vis dar trūksta pagrindinių patogumų, o energinis naudingumas yra labai žemas. Dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ir po jo kilusios 2022–2023 m. energetikos krizės namų ūkiai patiria papildomą naštą, o pažeidžiamų namų ūkių galimybės apmokėti sąskaitas pablogėjo. Nors 2024 m. ir 2025 m. pirmąjį pusmetį energijos kainos sumažėjo, neseniai padidintas šildymo ir karšto vandens PVM tarifas, taip pat dėl konflikto su Iranu nuolat didėjančios dujų kainos 2026 m. gali pakeisti šias tendencijas.

2025 m. šaliai skirtose rekomendacijose buvo akcentuojamas poreikis gerinti galimybes gauti socialinį būstą ir tokio būsto kokybę. Galimybės gauti socialinį būstą tebėra ribotos, laukiančiųjų eilėje sąrašai yra ilgi ir vis ilgėja, todėl mažas pajamas gaunantiems ir pažeidžiamiems asmenims gauti socialinį būstą labai sunku. Privačios nuomos rinka didžiąja dalimi išlieka neoficiali, nepaisant pastangų plėsti oficialią rinką. Padėtį turėtų pagerinti naujausios iniciatyvos ir ES finansavimas socialiniam būstui.

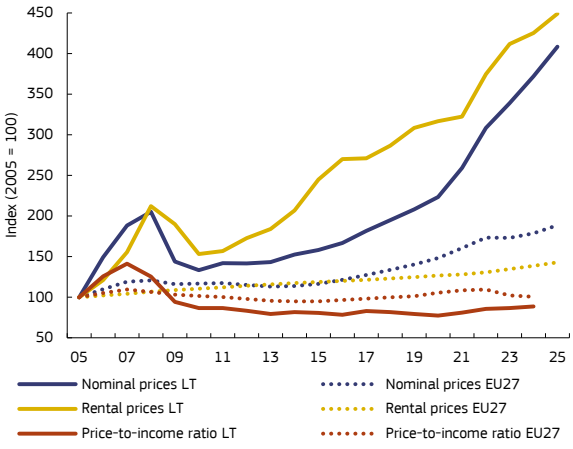
Šiomis aplinkybėmis mažos vidutinės namų ūkių išlaidos būstui slepia Lietuvoje kylančią įperkamumo krizę. Kadangi didelės būstų dalies nuosavybės teisės yra be hipotekos, vidutinės išlaidos būstui yra mažos, tačiau daugelis būsto savininkų yra neturtingi ir negali sau leisti atlikti būtinų būsto atnaujinimo darbų. Dėl didėjančių statybos kaštų nauji ir kokybiški būstai yra vis mažiau įperkami namų ūkiams, kurie į būsto rinką ateina nuomodamiesi ar įsigydami būstą ar nori persikelti į aukštesnės kokybės būstą.

Būsto rinkos raida

Per pastarąjį dešimtmetį būsto kainos toliau sparčiai augo –šį augimą lėmė didėjančios pajamos ir palankios finansavimo sąlygos (žr. A7.1 diagramą). Nominalusis būsto kainų augimas aukščiausią lygį pasiekė 2022 m. – 19,0 proc., palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, o vėliau sulėtėjo iki 9,8 proc. 2023 m. ir 9,7 proc. 2024 m., nes dėl didesnių palūkanų normų sumažėjo paklausa. Nuo tada būsto paskolų palūkanų normos sumažėjo, o skolinimo apimtys išaugo, nors ir tebėra mažesnės už euro zonos vidurkį. Palyginti su ankstesniais metais, 2025 m. nominaliosios būsto kainos nuolat augo 9,8 proc. ir iš jų matyti, kad yra pervertinimo požymių (maždaug 18 proc., remiantis standartine Europos Komisijos metodika). Būsto kainos atspindėjo namų ūkių pajamų raidą 2009–2024 m., todėl kainų ir pajamų santykis išliko iš esmės stabilus ir tik šiek tiek viršijo pastaraisiais metais užregistruotą ilgalaikį vidurkį.

Regioniniai būsto kainų skirtumai tebėra ryškūs. Didžiausios kainos yra Vilniuje ir, nepaisant didesnių nei vidutinės pajamų, būsto plotas, kurį galima įsigyti už trečdalį disponuojamųjų pajamų, yra dvigubai mažesnis nei kituose regionuose.

A16.1 diagrama. **Būsto kainos, nuoma ir kainų ir pajamų santykio raida Lietuvoje ir ES 27 nuo 2005 m.**



Šaltinis: Eurostatas

Nuomos rinka tebėra nedidelė ir sutelkta Vilniuje, kur didėjanti paklausa paskatino nuomos kainų kilimą. Kadangi 2024 m. nuomininkai sudarė vos 12,6 proc. gyventojų ir tik 2,9 proc. mokėjo nuomą rinkos sąlygomis, nuomos rinka Lietuvoje yra maža, ypač už sostinės ribų. Neoficiali nuoma tebėra plačiai paplitusi, ypač ne didžiuosiuose miestuose. Dėl ribotos pasiūlos 2010–2025 m. Lietuvoje užfiksuotas apie 191,1 proc. nominalusis nuomos kainų padidėjimas (įskaitant esamas ir naujas nuomos sutartis). Metinis nuomos kainų augimas buvo ypač didelis 2022 m. – jis siekė 16,1 proc., nes didelis ukrainiečių pabėgėlių antplūdis į Lietuvą padidino nuomos paklausą. Apskritai, nors nuomos kainos smarkiai išaugo, šis augimas iš esmės

atitiko disponuojamųjų pajamų augimą, o nuomos ir pajamų santykis išliko gana stabilus.

Po laikotarpio, kai naujo būsto statyba augo reaguojant į kylančias būsto kainas, pastaruoju metu ji sumažėjo. Po staigaus kritimo 2009–2012 m. investicijos į būstą sparčiai augo iki 2023 m. I ketvirčio (A7.2 diagrama) reaguojant į greitą kainų augimą, nes didėjo pelningumas. Taip pat padaugėjo išduodamų leidimų statyti gyvenamuosius pastatus, ypač 2019–2021 m. Tačiau nuo tada statybos užbaigimą stabdo darbo jėgos trūkumas, išaugę statybos kaštai ir griežtesnės finansavimo sąlygos statytojams (žr. 5 priedą). Dėl to per pastaruosius kelerius metus investicijos į naują būstą ir išduodamų statybos leidimų skaičius mažėjo. Vidutinės trukmės laikotarpiu gyventojų skaičiaus mažėjimas lems ribotus statybos poreikius ne didžiuosiuose miestuose. Tokiomis aplinkybėmis galima tikėtis, kad laisvų būstų skaičius, kuris šiuo metu yra mažesnis nei ES vidurkis, didės.

Nepaisant mažo laisvų darbo vietų skaičiaus, Lietuvos statybos sektoriuje trūksta tam tikrų kvalifikuotų darbuotojų. Nors 2025 m. laisvų darbo vietų rodiklis statybos sektoriuje buvo gerokai mažesnis nei ES vidurkis (1,5 proc., palyginti su 2,8 proc.), Lietuvoje trūksta kai kurių su statybos sektoriumi susijusių specialybių darbuotojų. Pavyzdžiui, pranešama apie mūrininkų, statybos elektrikų, betonuotojų ir apdailininkų, kranų ir susijusių įrenginių operatorių trūkumą ([260]).

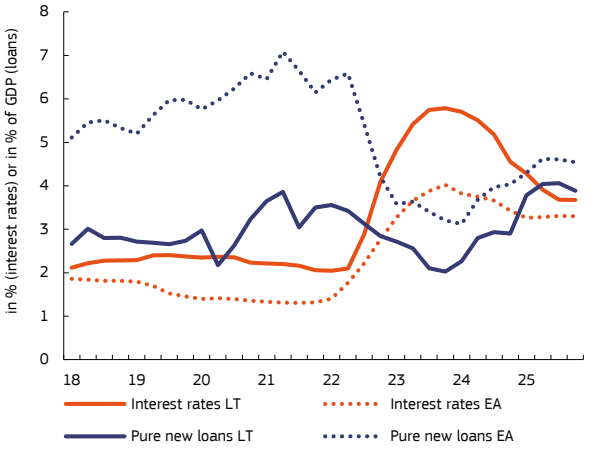
A16.2 diagrama. **Būsto pasiūlos Lietuvoje rodikliai nuo 2005 m.**



Šaltinis: Eurostatas

Per pastarąjį dešimtmetį būsto paskolų palūkanų normos išliko palyginti aukštos ([261]). 2019–2021 m. būsto palūkanų normos svyravo nuo 2,1 proc. iki 2,4 proc., o tai gerokai viršijo euro zonos vidurkį. Po pinigų politikos griežtinimo ciklo ir atsižvelgiant į didelę paskolų su kintamosiomis palūkanomis dalį, būsto paskolų palūkanų normos gerokai išaugo ir 2023 m. pasiekė 5,8 proc. Būsto paskolas paėmusių savininkų per didelių išlaidų būstui rodiklis išaugo beveik dvigubai – nuo 2 proc. 2022 m. iki 3,8 proc. 2025 m., palyginti su 5 proc. ES. Dėl to būsto paskolų paklausa Lietuvoje tebėra menka.

A16.3 diagrama. **Skolinimosi išlaidos ir būsto paskolos Lietuvoje ir euro zonoje nuo 2018 m.**



Šaltinis: Eurostatas ir ECB.

Struktūrinė politika

Valdymo pokyčiai ir rengiama būsto strategija galėtų paskatinti platesnio užmojo būsto politiką ir veiksmingesnį jos įgyvendinimą. Reaguojant į valdymo fragmentaciją, nurodytą 2023 m. EBPO ataskaitoje dėl įperkamo būsto politikos veiksmų (angl. *Policy Actions for Affordable Housing in Lithuania*), Aplinkos ministerijai buvo pavesta koordinuoti būsto politiką tarp valdžios institucijų. Šiuo metu atliekamas būsto įperkamumo vertinimas, kuris turėtų tapti pagrindu nacionalinei būsto įperkamumo strategijai, kuri turėtų būti patvirtinta iki 2026 m. pabaigos. Ji pakeis 2004 m. priimtą ir

([260])EURES-Report on labour shortages and surpluses 2024.

([261])Europos Komisija, 2025 m. Taxing Bank Windfall Profits: Lessons from the Baltics - Economy and Finance.

nuo to laiko neatnaujintą nacionalinę būsto strategiją. 2026 m. taip pat planuojama priimti paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą, kuriame, be kita ko, bus numatyta parama įsigijimui ir nuomai, socialinio būsto kokybės reikalavimai bei vyresnio amžiaus ir nuomininkų su negalia apsauga. Tačiau valstybės biudžetas būsto sektoriui, palyginti su kitomis ES šalimis, tebėra nedidelis. Atsakomybė už būsto politikos įgyvendinimą perduota savivaldybėms, tačiau jų riboti techniniai ir finansiniai pajėgumai daro įtaką įperkamo ir socialinio būsto teikimo mastui bei tempui.

Administracinė ir reglamentavimo aplinka palanki statybų sektoriui. Žemės administravimo kokybė buvo įvertinta kaip viena geriausių ES, o statybos procedūros yra vienos iš sparčiausių Europoje ([262]). 2023 m. Statybos įstatymu buvo supaprastintas ir skaitmenizuotas leidimų išdavimo procesas sumažinus projektavimo etapų skaičių ir atvejus, kai reikalingas oficialus leidimas, taip pat išplėtus elektroninių sistemų naudojimą. Valstybei priklausanti žemė perduodama savivaldybėms siekiant remti įperkamo būsto plėtrą – 2024 m. ir 2025 m. perduota daugiau nei 900 000 ha žemės.

Socialinis būstas Lietuvoje tebėra labai ribotas, nepaisant neseniai priimtų priemonių, skirtų įgyvendinti 2025 m. šaliai skirtą rekomendaciją *gerinti galimybes gauti socialinį būstą ir tokio būsto kokybę*. Apie 13 000 socialinių būstų, kuriuos valdo ir eksploatuoja savivaldybės, sudaro 0,8 proc. šalies būsto fondo. Rengiamu paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymu bus nustatyti pagrindiniai socialinio būsto kokybės ir saugumo reikalavimai, kurių iki šiol nebuvo. Šį žingsnį palankiai įvertino NVO, kurios nuolat praneša apie bendrą prastą socialinio būsto kokybę – 2,5 proc. objektų yra avarinės būklės. Socialinio būsto fondo plėtra 2021–2027 m. finansuojama Europos fondų lėšomis: iš pradžių skirta maždaug 85 mln. EUR (įskaitant nacionalinį įnašą), tikslas – aprūpinti būstu maždaug 2 060 namų ūkių, daugiausia asmenų su negalia ir didelių šeimų. Atlikus laikotarpio vidurio peržiūrą, iš Europos fondų papildomai buvo skirta 53 mln. EUR (69 mln. EUR įskaitant nacionalinį įnašą) papildomai socialinio būsto fondo plėtrai siekiant aprūpinti būstu dar maždaug 1 790 namų ūkių, taigi iš viso socialinio būsto plėtrai skirta maždaug 155 mln. EUR (įskaitant nacionalinį įnašą) siekiant aprūpinti būstu 3 850 namų ūkių. Be to, pagal Socialinį klimato planą papildomai skiriama 35 mln. EUR 278 socialinių būstų statybai arba įsigijimui iki 2032 m. III ketv. Pagal Lietuvos skaičiavimus, norint patenkinti visą dabartinį socialinio būsto poreikį, reikėtų maždaug 1 mlrd. EUR.

Dėl politikos, skatinančios būsto įsigijimą, privačios nuomos rinka yra nedidelė ir joje sudaroma daug neoficialių sutarčių. 2024 m. 87,4 proc. gyventojų gyveno nuosavame būste. Tai lemia tiek istorinės priežastys, tiek politika, kuria tradiciškai buvo skatinamas būsto įsigijimas (žr. 3 priedą). Yra keletas paramos schemų būsto įsigijimui skatinti, skirtų: i) mažas pajamas gaunančioms jaunoms šeimoms, įsigyjančioms pirmąjį būstą, ir ii) jaunoms šeimoms kaimo vietovėse. Šios politikos priemonės kai kuriais atvejais gali lemti būsto kainų kilimą, nes skatina paklausą. Manoma, kad neoficiali nuomos rinka sudaro nuo 20 iki 80 proc. privačios nuomos rinkos ([263]). Tai ne tik mažina valstybės biudžeto mokestines pajamas, bet ir riboja nuomininkų apsaugą. Siekiant paskatinti nuomotojus įforminti nuomos sutartis mainais į sumažintus pajamų mokesčius, buvo išplėsta verslo liudijimų sistema, apimanti būsto nuomos veiklą. 2020–2024 m. išduotų verslo liudijimų skaičius padvigubėjo, todėl atitinkamai auga nuomos pajamų deklaravimas.

Privataus būsto fondo atnaujinimas yra vienas didžiausių iššūkių būsto sektoriuje. 80 proc. būsto fondo pastatyta iki 1993 m., kai statybos standartai ir kokybė buvo žemesni. Teisinės sistemos, skirtos daugiabučių namų valdymui po jų privatizavimo, nebuvimas taip pat lėmė didelius priežiūros trūkumus. Maždaug trijų ketvirtadalių daugiabučių namų ir 60 proc. vienbučių namų energijos vartojimo efektyvumo įvertinimas yra labai žemas ([264]). Nors per pastaruosius 10 metų padėtis labai pagerėjo, 2023 m. 5 proc. būstų vis dar nebuvo tualeto su vandens nuleidimo mechanizmu, o 5,5 proc. – vonios ar dušo; tai gerokai viršija ES vidurkius, kurie atitinkamai yra 1,8 proc. ir 1,7 proc.

([262]) Būstas Europos Sąjungoje. Rinkos pokyčiai, pagrindiniai veiksniai ir politika – Ekonomika ir finansai.

([263]) OECD (2023), Full Report: Policy Actions for Affordable Housing in Lithuania | OECD

([264]) *Ten pat.*

Nors esama būsto renovacijos ir modernizavimo programų, jos kol kas nepadėjo visiškai įgyvendinti 2025 m. šaliai skirtos rekomendacijos *didinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą, kad sumažėtų energijos nepriteklius*. Pagal pavyzdinę programą daugiabučių namų butų savininkams teikiamos dotacijos, palūkanų kompensacijos, lengvatinės paskolos ir techninė pagalba renovacijai (žr. 9 priedą). Šios programos finansuojamos sanglaudos politikos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis. Pagal dvi Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo finansines priemones, kurių bendra vertė viršija 330 mln. EUR, teikiamos paskolos daugiabučių namų renovacijai; jas papildo Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijos, kuriomis padengiama apie 30 proc. renovacijos kaštų ir 100 proc. techninių parengiamųjų darbų kaštų. Nuo jos sukūrimo 2005 m., ši programa įgyvendinta keletą kartų. Tačiau, nepaisant pastangų, iki 2020 m. buvo renovuota tik 8 proc. iš 37 136 daugiabučių namų, pastatytų iki 1993 m. ([265]). Kiekvienais metais renovuojama apie 300 pastatų, todėl daugelį pastatų vis dar reikia atnaujinti. Iš Socialinio klimato fondo papildomai skirta 269 mln. EUR 50–80 proc. paskolos visiškai renovacijai arba 75–85 proc. paskolos dalinei daugiabučių namų renovacijai kompensuoti. Be to, maždaug 100 mln. EUR skirta visiškai ir dalinei vienbučių ir dvibučių namų renovacijai.

Pažeidžiamos grupės

Pažeidžiamos grupės ir toliau labai kenčia dėl didėjančių išlaidų būstui, o jų padėtį dar labiau blogina prasta būsto kokybė. Dėl staigaus energijos kainų šuolio 2022 m. ir 2023 m., kai elektros energijos ir dujų kainos padvigubėjo, nepaisant valstybės pastangų riboti energijos kainas ir taikyti nulinį PVM tarifą dujoms ir šildymui, 2023 m. ir 2024 m. gerokai išaugo per didelių išlaidų būstui rodiklis ([266]). 2024 m. ir 2025 m. pirmąjį pusmetį sumažėjusios energijos kainos šiek tiek palengvino gyventojų, kuriems gresia skurdas, padėtį, todėl per didelių išlaidų būstui rodiklis sumažėjo nuo 22,5 proc. 2024 m. iki 20,2 proc. 2025 m. (29,1 proc. ES), tačiau jis buvo didesnis už iki pandemijos buvusį 19,8 proc. lygį 2019 m. ir 14,2 proc. lygį 2022 m. Tačiau per didelių išlaidų būstui našta nuomininkams, nuomojantiems būstą rinkos kaina, 2025 m. padidėjo iki 27,4 proc. Per didelių išlaidų būstui rodiklis yra didesnis už sostinės regiono ribų nei pačioje sostinėje (6,1 proc., palyginti su 4,8 proc.) bei miestuose ir kaimo vietovėse (atitinkamai 8,1 proc. ir 6,4 proc., palyginti su 4,3 proc. didmiesčiuose), kur pajamų lygis paprastai yra žemesnis, o skurdo lygis – aukštesnis. Nors būsto kokybė apskritai yra prasta, skurdo rizikos grupei priklausančių asmenų padėtis dar prastesnė: 2025 m. 31,6 proc. gyventojų, kuriems gresia skurdas, negalėjo būsto šildyti pakankamai (ES vidurkis – 19,6 proc.) Energijos kainų kritimas 2025 m. pirmąjį pusmetį tikriausiai šiek tiek sumažins 2026 m. per didelių išlaidų būstui rodiklį. Tačiau ateities perspektyvos yra ne tokios aiškios, nes nuo 2026 m. PVM už šildymą ir karštą vandenį padidėjimas nuo 9 iki 21 proc. (žr. 3 ir 12 priedus), kartu su rekordiškai šaltos žiemos mėnesiais, padidino išlaidas energijai. Neseniai Irane kilęs konfliktas gali dar labiau pabloginti padėtį. Nors esama kompensacijų sistema mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams šiek tiek sušvelnins šildymo ir karšto vandens sąskaitų padidėjimą, skirtingų mažas pajamas gaunančių namų ūkių padėtis vis tiek skirsis, priklausomai nuo jų energijos suvartojimo, namų ūkio dydžio ir pajamų lygio.

Didėjantis socialinio būsto poreikis rodo, kokie dideli iššūkiai kyla tenkinant pažeidžiamų grupių poreikius. Socialinio būsto laukiančių namų ūkių skaičius nuolat auga. 2025 m. socialinio būsto laukė 10 750 šeimų, o tai yra daugiau nei 2024 m. (10 378 šeimos) ir 2023 m. (9 975 šeimos). 2024 m. vidutinis laukimo laikas įvairiose savivaldybėse svyravo nuo 2 iki 13 metų, o vidurkis buvo 5,63 metų (šiek tiek mažesnis nei 5,74 metų 2023 m.). Be to, daugelyje savivaldybių socialinis būstas nėra pritaikytas žmonių su negalia poreikiams, taip pat nėra tinkamas šeimoms, turinčioms tris ar daugiau vaikų. Galimybe išsinuomoti būstą privačioje rinkoje ir gauti nuomos kompensaciją iš savivaldybės naudojamasi palyginti retai – 2025 m. ja pasinaudojo tik apie 3 000 asmenų, daugiausia didžiuosiuose miestuose. Atsižvelgiant į didelę neoficialią nuomos rinką, reikalavimas sudaryti oficialią nuomos sutartį galėtų riboti šių

([265]) *Ten pat.*

([266]) 2023 m. ir 2024 m. per didelių išlaidų būstui rodiklio ataskaitiniai metai yra atitinkamai 2022 m. ir 2023 m. – būtent tie metai, kai vyko energetikos krizė.

A16.4 diagrama. **Pasirinkti būsto įperkamumo rodikliai**

		EU27				LT							
	unit	2000-25 avg.	2023	2024	2025	2000-25 avg.	2023	2024	2025	unit	2023	2024	2025
House price to income ratio	*2000-25 avg = 100*	100.0	102.0	100.2		100.0	91.9	94.0		YoY%	1.2	2.3	
Rent to income ratio	*2000-25 avg = 100*	100.0	85.1	83.5	84.5	100.0	95.0	91.5	89.5	YoY%	1.3	-3.7	-2.1
Overburden rate, total	%	9.9	8.8	8.2		6.6	5.2	6.2		PPS/y	1.7	1.0	
Overburden rate, tenant with market rent	%	23.8	20.3	19.2		31.2	27.4	21.8		PPS/y	1.4	-5.6	
Overvaluation gap	%					2.1	11.0	14.8	17.6				
Deflated construction production price	*2010 = 100*	102.2	112.2	111.8	110.5	110.7	115.8	120.6	121.2	YoY%	-1.6	4.7	0.6
Building permits	*m^2 per ths persons*	483.5	376.9	362.9	379.9	504.7	452.7	450.1	519.3	YoY%	-24.6	-0.6	15.4
Residential construction investment	*% GDP*	5.5	5.8	5.1	5.0	2.7	3.7	3.6	3.3	YoY%	-2.6	-2.7	-8.3
Share of ownership	%	70.0	69.1	68.4		90.3	88.8	87.4		PPS/y	0.2	-1.6	
Share of people living in overcrowded homes	%	17.7	16.8	16.9		31.8	26.0	26.3		PPS/y	1.4	0.3	

Šaltinis: Eurostatas ir Europos Komisijos skaičiavimai

būsto pašalpų naudojimą, ypač kaimo vietovėse, kur nuomos rinka yra ypač menka.

Nesant nacionalinės strategijos, skirtos benamystės ir socialinės atskirties būsto srityje problemoms spręsti, benamystė didėja. 2023 m. daugiau nei 6 000 žmonių gyveno prieglaudose ar laikinuose būstuose, kuriuos administruoja socialinių paslaugų teikėjai (), o tai yra daugiau nei 2022 m. ([267]). Prieglaudas ir laikinus būstus teikia NVO ir savivaldybės, tačiau nacionalinės strategijos benamystės problemai spręsti nėra.

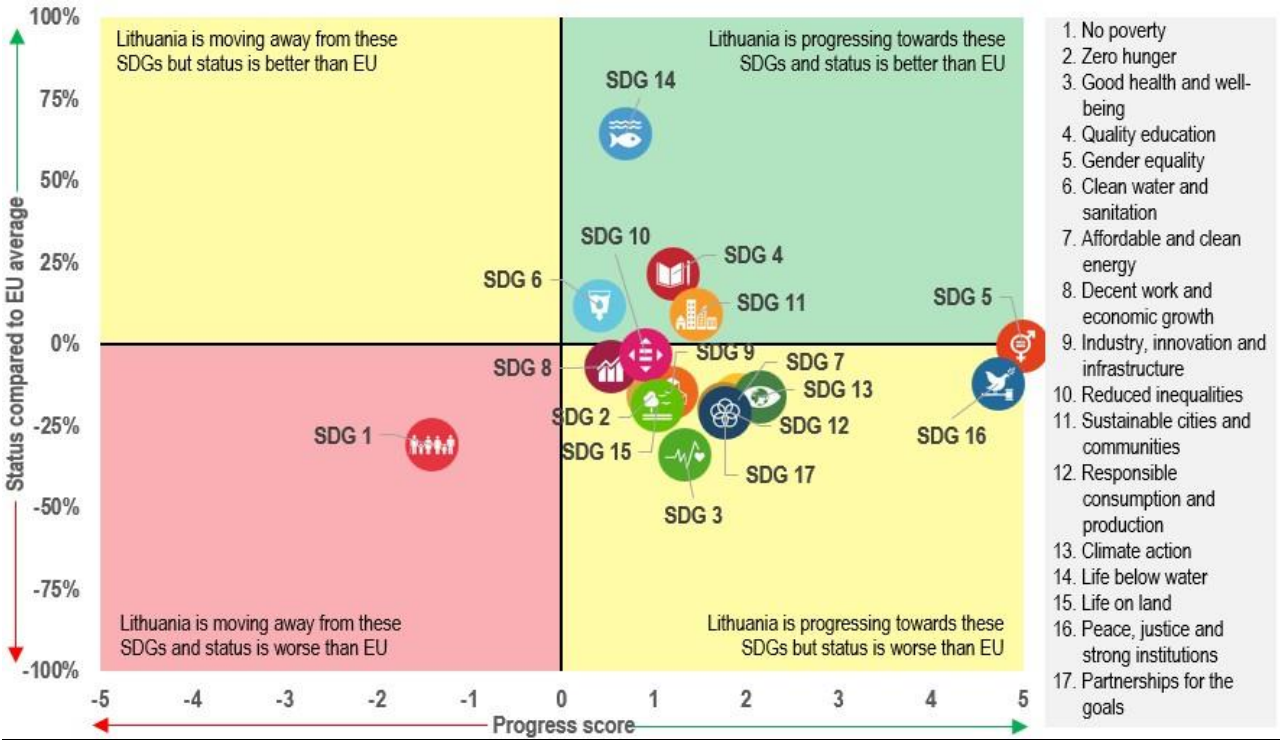
([267])OECD (2023), Full Report: Policy Actions for Affordable Housing in Lithuania | OECD

Šiame priede, atsižvelgiant į konkurencingumo, tvarumo, socialinio teisingumo ir makroekonominio stabilumo aspektus, vertinama darnaus vystymosi tikslų (DVT) įgyvendinimo Lietuvoje pažanga. Septyniolika DVT ir su jais susiję rodikliai sudaro Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. nustatytos politikos pagrindą. Tikslas – panaikinti visų formų skurdą, kovoti su nelygybe ir klimato kaita ir įveikti aplinkos krizę, kartu užtikrinant, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios laikytis šio istorinio pasaulinio pagrindų susitarimo ir aktyviai siekti kuo didesnės DVT įgyvendinimo pažangos. Toliau pateikta diagrama yra pagrįsta ES DVT rodiklių rinkiniu, parengtu DVT įgyvendinimo pažangai Europos Sąjungoje stebėti.

4-asis DVT rodiklis Lietuvoje yra geras, o 8-ąjį ir 9-ąjį DVT rodiklius, kurie susiję su *konkurencingumu*, dar reikia pagerinti. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (8 DVT) dalis padidėjo nuo 10,9 proc. 2019 m. iki 12,4 proc. 2025 m. ir viršijo 11 proc. ES vidurkį. Lietuva šiek tiek padidino MTP skirtas bendrąsias vidaus išlaidas (9 DVT): jos 2019 m. padidėjo nuo 0,99 proc. BVP iki 1,04 proc. BVP 2025 m., tačiau lieka mažesnės už ES vidurkį (2,24 proc.). Be to, šalis vis dar atsilieka pagal Europos patentų tarnybai pateiktų patentų paraiškų skaičių (9 DVT) – 2025 m. jos rodiklis buvo 32 paraiškos milijonui gyventojų (ES vidurkis – 156). Kelių į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) planą įtrauktų reformų ir investicijų pagrindinis tikslas – toliau plėtoti skaitmeninę infrastruktūrą bei įrangą ir visais lygmenimis gerinti švietimo kokybę bei skaitmeninius įgūdžius.

Kalbant apie tvarumą, Lietuva pasiekė gerų rezultatų siekdama 6-ojo ir 11-ojo DVT. Pesticidų kiekis upėse, viršijantis nustatytą ribą, sumažėjo nuo 10 proc. 2018 m. iki 0 proc. 2023 m. ir yra gerokai mažesnis už 2023 m. ES

A17.1 diagrama. **DVT įgyvendinimo pažanga Lietuvoje**



Išsamų įvairių DVT įgyvendinimo pažangos vertinimą galima rasti metinėje Eurostato ataskaitoje Darnus vystymasis Europos Sąjungoje; išsamius ES šalių trumpalaikių DVT įgyvendinimo pažangos duomenis galima rasti Pagrindiniai nustatyti faktai. Darnaus vystymosi rodikliai; ES šalių DVT įgyvendinimo pažangos interaktyvią vizualizaciją galima rasti DVT šalių apžvalga. Gera padėtis nereiškia, kad šalis greitai pasieks konkretų DVT, bet rodo, kad jos rezultatai geresni už ES vidurkį. Pažangos balas yra absoliutus matas, pagrįstas rodiklių tendencijomis per pastaruosius penkerius ar šešerius metus. Atliekant skaičiavimą neatsižvelgiama į jokias galutines reikšmes, nes dauguma ES politikos tikslų galioja tik bendru ES lygmeniu. Priklausomai nuo turimų su kiekvienu tikslu susijusių duomenų, pateikiami ne visi 17 kiekvienos šalies DVT.
Šaltinis: Eurostatas, naujausi 2026 m. balandžio 29 d. duomenys. Duomenys daugiausia susiję su 2019–2024 m. arba 2019–2025 m. laikotarpiu. DVT duomenys ataskaitoje ir jos prieduose gali skirtis dėl skirtingų duomenų datų.

vidurkį (23,3 proc.) (6 DVT). Atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis bendrame Lietuvos energijos suvartojime (7 DVT) padidėjo nuo 25,5 proc. 2019 m. iki 35,4 proc. 2024 m. ir gerokai viršijo 2024 m. ES vidurkį (25,2 proc.). Kalbant apie 11-ąjį DVT, gyventojų, kurių būsto sąlygos labai prastos, dalis sumažėjo nuo 6,9 proc. 2018 m. iki 4 proc. 2023 m. ir dabar prilygsta ES vidurkiui.

Tačiau šalis turi pagerinti 7-ojo, 13-ojo, 14-ojo ir 15-ojo DVT įgyvendinimą, kad būtų pasiektas ES vidurkis. Kalbant apie 13-ąjį DVT, grynasis išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis 2024 m. sumažėjo iki 3,6 proc. ir tebebuvo gerokai žemesnis už ES vidurkį (6,5 proc.), tačiau vidutinis naujų lengvųjų automobilių išmetamas CO_2 kiekis vienam kilometrui 2024 m. siekė 128,2 g, o tai gerokai viršija ES vidurkį (107,9 g). Kalbant apie 15-ąjį DVT, Lietuva dėjo daug pastangų, kad pasiektų ES vidurkį (3,7 proc. 2024 m.) pagal šalies bendro ploto, nukentėjusio nuo sausros, procentinę dalį, kuri sumažėjo nuo 48 proc. 2019 m. iki 4,2 proc. 2024 m. Lietuva taip pat padidino sausumos saugomų teritorijų procentinę dalį nuo 17,1 proc. 2018 m. iki 17,9 proc. 2023 m., nors tai vis dar yra mažiau nei ES vidurkis (26,4 proc.). Kalbant apie 15-ąjį DVT, fosfatų dalis upėse padidėjo nuo 0,077 mg PO_4 litrui 2018 m. iki 0,165 mg 2023 m. (ES vidurkis – 0,081 mg 2023 m.).

Su *socialiniu teisingumu* susijęs DVT rodiklis (4 DVT) Lietuvoje yra geras. Kalbant apie Lietuvos pažangą siekiant 4-ojo DVT, tretinį išsilavinimą turinčių 25–34 metų amžiaus gyventojų procentinė dalis padidėjo nuo 55,2 proc. 2019 m. iki 60,8 proc. 2025 m. (ES vidurkis – 44,8 proc. 2025 m.), nors reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų pasiektas ES suaugusiųjų mokymosi vidurkis; šis rodiklis padidėjo nuo 7 proc. 2019 m. iki 10,4 proc. 2025 m. (ES vidurkis – 13,7 proc. 2025 m).

Lietuvai vis dar reikia pagerinti kelis rodiklius (3, 5, 7, 10 DVT). Kalbant apie 3-ąjį DVT, tikėtina gyvenimo trukmė esant gerai sveikatai, vertinama pagal pačių žmonių savijautą, padidėjo nuo 67,8 metų 2018 m. iki 70,4 metų 2023 m. (ES vidurkis – 75,3 metai), o žmonių, kurie savo sveikatą vertino kaip gerą arba labai gerą, procentinė dalis padidėjo nuo 46,2 proc. 2019 m. iki 48,9 proc. 2024 m., palyginti su ES vidurkiu, kuris yra 68,5 proc. Priešingai, žmonių, nurodžiusių nepatenkintą medicininės priežiūros poreikį, procentinė dalis padidėjo nuo 1,4 proc. 2019 m. iki 4,3 proc. 2024 m. (ES vidurkis – 2,5 proc.).

Lietuva tolsta nuo 1-ojo DVT. Dirbančių asmenų skurdo rizikos lygis (1 DVT) procentinė dalis padidėjo nuo 7,9 proc. 2019 m. iki 8,3 proc. 2024 m. (ES vidurkis – 8,2 proc.), o gyventojų, kuriems tenka per didelių išlaidų būstui našta, procentinė dalis padidėjo nuo 4,8 proc. 2019 m. iki 6,2 proc. 2024 m. (ES vidurkis – 8,2 proc.). Skurdo ar socialinės atskirties rizika šiek tiek padidėjo nuo 25,5 proc. 2019 m. iki 25,8 proc. 2024 m. (ES vidurkis – 21,0 proc.). Į Lietuvos EGAD planą įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama reformuoti minimalių pajamų sistemą ir patobulinti socialinės apsaugos sistemą, taip pat priemonės, kuriomis siekiama didinti sveikatos priežiūros paslaugų atsparumą bei prieinamumą ir gerinti jų kokybę, taip pat gerinti sveikatos priežiūros sistemos kokybę ir didinti paslaugų įperkamumą bei sistemos efektyvumą.

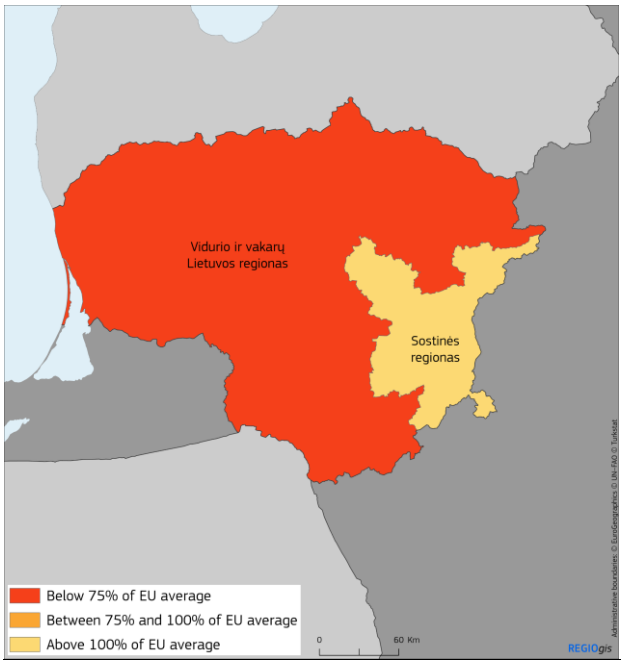
Kalbant apie *makroekonominį stabilumą*, Lietuva gerina 16-ojo DVT rodiklį, tačiau pažangos siekiant 8-ojo DVT nėra. Užimtumo lygio rodiklis (8 DVT) yra geresnis už ES vidurkį (80 proc., palyginti su 76,1 proc. ES 2025 m.). Priešingai, ilgalaikio nedarbo lygis pablogėjo (pakilo nuo 1,9 proc. 2019 m. iki 2,5 proc. 2025 m., palyginti su 1,9 proc. ES vidurkiu). Kalbant apie 16-ąjį DVT, žmonių, kurie teisingumo sistemos nepriklausomumą vertino gerai arba labai gerai, procentinė dalis padidėjo nuo 49 proc. 2019 m. iki 60 proc. 2025 m. ir viršijo ES vidurkį, kuris yra 54 proc. Šalies korupcijos suvokimo indeksas taip pat pagerėjo nuo 60 proc. 2019 m. iki 65 proc. 2025 m. (ES vidurkis – 62 proc.).

Kadangi DVT sudaro visa apimančią sistemą, visos sąsajos su atitinkamais DVT paaiškinamos arba vaizduojamos piktogramomis kituose prieduose.

Regioninės plėtros tendencijos

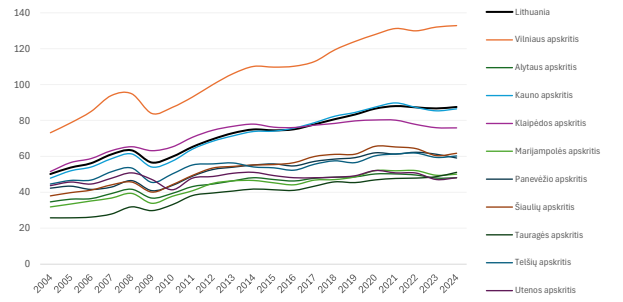
Nuo įstojimo į ES pastebimas spartus Lietuvos artėjimas prie ES vidurkio, tačiau kartu didėja regioniniai skirtumai. BVP vienam gyventojui (pagal perkamosios galios standartą, PGS) padidėjo nuo 50 proc. 2004 m. iki 88 proc. 2024 m. Šis atotrūkis ypač sparčiai mažėjo prieš pat įstojimą į ES ir iškart po jo. Vėliau per ekonomikos ir finansų krizę augimas sulėtėjo, tačiau vėl atsigavo ir Lietuvai pavyko sumažinti beveik visą pradinį atotrūkį nuo ES. Sostinės regionas (Vilniaus apskritis) nuolat pranokdavo likusią šalies dalį, skatindamas nacionalinę konvergenciją. Jo rodiklis padidėjo nuo 73 proc. ES vidurkio 2004 m. iki ES lygio šio amžiaus antrojo dešimtmečio pradžioje ir 2024 m. siekė 133 proc. Kitų regionų rodikliai taip pat labai pagerėjo, tačiau nesiekė ES vidurkio: geriausių rezultatų be sostinės pasiekė Kauno apskritis, 2024 m. pasiekusi 87 proc. Prasčiausi rezultatai buvo Utenos ir Alytus apskrityse, kurių rodikliai nuo 2004 m. padidėjo atitinkamai 4 ir 13 procentinių punktų ir pasiekė 48 proc. ES vidurkio. Marijampolės ir Tauragės apskričių, kurios buvo skurdžiausios, rodikliai padidėjo atitinkamai 18 ir 25 procentiniais punktais ir 2024 m. siekė 50 proc. ir 51 proc. (A18.1 diagrama).

A18.1 žemėlapis. **BVP vienam gyventojui, palyginti su ES vidurkiu, NUTS 2**



2021–2023 m. vidutinis BVP vienam gyventojui pagal perkamosios galios standartą, palyginti su ES vidurkiu.
Šaltinis: Komisijos skaičiavimai remiantis Eurostato 2025 m. liepos 16 d. duomenimis

A18.1 diagrama. **BVP vienam gyventojui (PGS, ES=100) augimas, NUTS 3, 2004–2024**



Šaltinis: REGIO GD, remiantis Eurostato duomenimis)

A18.1 lentelė. **Svarbiausi pokyčiai, iššūkiai ir išteklių paskirstymas**

	Main development trends
Less developed region - (population 2.02 million).	The Central and Western Lithuania Region, with GDP per capita at 67% of the EU average, significantly underperforms the EU average across a wide range of economic and social indicators. In particular, weaker private and foreign investment, limited innovation capacity and demographic decline create significant barriers to the region's convergence with the EU average. Innovation and industry activity are concentrated in Kaunas and Klaipėda, which have become important manufacturing and productivity leaders of the region. The regon's main challenge is to boost business competitivenss, promote a more even spread of innovation, increase labour productivity and maintain growth.
More developed region (population 0.87 million)	The Capital region, where GDP per capita reaches 132% of the EU average, vastly outpaces the rest of the country. This region has the highest concentration of R&D investment and high-tech industry activity. The region attracts the largest share of high-value investment, which results in the highest productivity gain. The region succeeds in maintaining modest population growth, while the rest of the country experienced a steep decline over recent decades. However, internal disparities exist between Vilnius municipality and the surrounding municipalities, which lag behind in access to public services and employment indicators. Urban sprawl of Vilnius city has led to greater car dependency, leading to higher greenhouse gas emissions and greater congestion.
Territorial aspects of Lithuania's location on the EU's eastern border	As a country on the eastern external border of the EU, Lithuania faces persistent and multidimensional challenges. Heightened security and hybrid threats, sustained pressure on national and regional economies, labour markets and social systems, declining investment attractiveness, social and psychological strain jointly undermine development prospects and hinder economic and social convergence. Increased defence, security and civil preparedness spending inevitably constrains investments in long-term economic, social, and territorial development, thereby affecting the competitiveness and growth potential.
National cohesion aspects in accordance with Article 177 TFEU (second indent)	Transport infrastructure in Lithuania is patchy – peripheral regions suffer from poor roads and limited rail connections, inadequate public transport services beyond the main urban corridor and a lack of coordinated inter-municipal transport plannin. All these issues hinder equal access to transport and opportunities across regions. Investments in sustainable public transport infrastructure, including rail connections and clean bus services, would improve mobility for residents of smaller towns and rural areas, helping them access jobs and services. Rail Baltica, supported primarily from the Connecting Europe Facility, remains a flagship national project in the TEN-T network.

Šaltinis: Europos Komisija, pagal Eurostato duomenis; regionų kategorijos pagal A18.1 žemėlapį.

A18.2 diagrama. **Našumas per dirbtą valandą: vidutinis metinis augimas ir lygis, NUTS 3**



Šaltinis: Regioninės ir miestų politikos GD ir Jungtinio tyrimų centro (JRC) skaičiavimai remiantis Eurostato duomenimis

Regioninius BVP vienam gyventojui skirtumus didžiąja dalimi lemia našumo skirtumai. 2024 m. našumas (BVP per dirbtą valandą perkamosios galios standartais (PGS) vidutiniškai sudarė 82 proc. ES vidurkio. Vilniaus apskrityje ES vidurkis jau viršytas (110 proc.). Po to seka Kauno (78 proc.) ir Klaipėdos (73 proc.) apskritys, o Marijampolės, Utenos, Alytaus ir Tauragės apskritys atsilieka (60 proc.), todėl jos patenka į skurdžiausių 20 proc. visų ES regionų grupę (A18.2 diagrama). Našumas Vilniaus, Kauno ir Tauragės apskrityse augo sparčiau nei likusioje šalies dalyje. Tačiau šalyje apskritai fiksuojamas spartus našumo augimas, kurio tempas viršija ES vidurkį.

Regioninius našumo skirtumus ir tendencijas galima paaiškinti skirtingomis regionų ekonominėmis struktūromis. Vilnius, kuriame 50 proc. užimtumo tenka žinioms imliems paslaugų sektoriams, o 10 proc. – aukštųjų technologijų sektoriams ([268]), įsitvirtino kaip pagrindinis inovacijų ir technologijų centras. Kaunas stiprina inovacijų ekosistemą, apimančią universitetus, mokslinių tyrimų institutus ir integruotus mokslo, studijų bei verslo centrus, skirtus chemijos, biofarmacijos, energetikos,

([268])Eurostato duomenys, 2024 m.

A18.2 lentelė. **Pagrindiniai Lietuvos regioniniai rodikliai (NUTS 3 lygmens)**

	GDP per head (PPS, index)	Real GDP per head growth	Employment in financial and other service activities	Growth in natural population	Net migration	Change in working age population (20-64)	Access to primary schools - Rural areas	Access to primary schools - Intermediate	Access to healthcare - Total
	EU27=100	Average annual % change	% of total employment	Average annual change per 1000 residents	Average annual change per 1000 residents	Average annual % change	Children under 15 within 15-minute walk to primary school (%)	Children under 15 within 15-minute walk to primary school (%)	Population within 10 minutes by car from nearest hospital (%)
	2024	2014-2024	2024	2015-2024	2015-2024	2016-2025	2023	2023	2023
EU	100	1.4	16.3	-1.7	3.5	-2.6	34	53	68.9
Lithuania	87	3.4	12.5	-5.7	4.4	-3.3	42	60	66.2
Sostinės regionas	133	3.7	18.0	-2.1	11.3	7.7	35	59	77.9
Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas	68	2.8	9.6	-7.1	1.6	-6.0	44	60	62.7
Vilniaus apskritis	133	3.7	18.0	-2.1	11.3	7.7	35	59	77.9
Alytaus apskritis	48	1.8	7.4	-9.9	-2.3	-14.1	37	27	65.1
Kauno apskritis	86	3.4	12.3	-5.3	5.8	0.0	43	67	72.1
Klaipėdos apskritis	76	1.5	10.5	-4.5	9.3	4.0	40	62	60.3
Marijampolės apskritis	50	2.5	6.6	-8.2	-5.7	-13.1	44	56	50.7
Panevėžio apskritis	59	2.5	6.5	-9.4	-4.4	-15.2	43		60.9
Šiaulių apskritis	62	2.9	7.9	-7.9	2.1	-4.1	43	54	64.7
Tauragės apskritis	51	3.8	5.7	-8.1	-6.5	-14.1	52	51	53.6
Telšių apskritis	60	2.8	11.6	-5.8	-5.4	-13.5	49	60	55.6
Utenos apskritis	48	1.2	6.9	-12.9	-1.8	-17.3	44	68	62.6

Tamsiai žalia – rodiklis sudaro ne mažiau kaip 120 proc. ES vidurkio.
Šviesiai žalia – rodiklis sudaro ne mažiau kaip 100 proc., bet mažiau nei 120 proc. ES vidurkio.
Geltona – rodiklis sudaro ne mažiau kaip 90 proc., bet mažiau nei 100 proc. ES vidurkio.
Šviesiai raudona – rodiklis sudaro ne mažiau kaip 75 proc., bet mažiau nei 90 proc. ES vidurkio.
Tamsiai raudona – rodiklis sudaro mažiau kaip 75 proc. ES vidurkio.
Ši spalvų skalė taikoma teigiamiesiems rodikliams, kur didesnės vertės yra palankios.
Neigiamų rodiklių (kai didesnės vertės yra nepalankios) spalvos yra atvirkštinės
Šaltinis: Eurostatas ir JRC.

mechatronikos, IT, žemės ūkio ir maisto pramonės plėtrai. Pagrindinis daugumos likusių regionų, ypač Panevėžio ir Telšių, ekonomikos variklis yra pramonė. Klaipėdos apskrities pridėtinė vertė daugiausia sukuriama logistikos ir apdirbamosios pramonės sektoriuose, kurie naudojasi jūrų uosto jungtimis, nors regione taip pat pradėta plėtoti inovacijų ir startuolių ekosistema. Apskritis yra Lietuvos mėlynosios ekonomikos pagrindas, kur įsitvirtinusiuose sektoriuose 2022 m. tiesiogiai dirbo 31 900 asmenų ir buvo sukurta maždaug 1 mlrd. EUR bendrosios pridėtinės vertės (BPV) ([269]).

Klaipėdos apskrities pakrantės rajonus vis labiau veikia aplinkos būklės blogėjimas ir klimato kaita. Tai kelia grėsmę regiono konkurencingumui ir žuvininkystės įmonių, veikiančių Baltijos jūroje ir Kuršių įlankoje, atsparumui ([270]). Be to, akvakultūra Vilniaus ir Kauno apskrityse susiduria su keliais tvarumo iššūkiais ([271])

Pagrindiniai regionų konkurencingumo iššūkiai

Nedidelę regioninę konvergenciją ir esamus struktūrinius regionų iššūkius – silpnesnes darbo rinkas, demografinį nuosmukį, prastesnį junglumą, miesto ir kaimo atotrūkį – lemia šalies vieta prie ES rytinės sienos. Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą poveikis pasireiškia mažėjančiomis investicijomis, silpnesniu verslo pasitikėjimu ir prekybos srautų bei turizmo rinkų praradimu visoje šalyje. Padidėjęs susirūpinimas dėl saugumo ir konflikto artumo suvokimas dar labiau mažina pasienio apskričių patrauklumą darbuotojams. 2024 m.

([269]) https://blue-economy-observatory.ec.europa.eu.

([270]) https://helcom.fi/wp-content/uploads/2023/06/HELCOM-Thematic-assessment-of-eutrophication-2016-2021.pdf.

([271]) https://aquaculture.ec.europa.eu/lt/country-information/lithuania.

užimtumo lygis vidutinio dydžio miestuose ir kaimo savivaldybėse (15 km pasienio su Rusija ir Baltarusija zonoje) buvo 4–6 procentiniais punktais žemesnis nei panašiose savivaldybėse, esančiose toliau nuo sienos ([272]). Todėl Lietuvos regionams vienu metu kyla iššūkis stiprinti saugumą ir atsparumą ir kartu išlaikyti ekonominę veiklą, socialinę sanglaudą ir kaimo bei pasienio vietovių gyvybingumą.

Regionuose labai skiriasi inovacinis pajėgumas. Didžiausia MTP investicijų bei aukštųjų technologijų pramonės veiklos koncentracija stebima tokiuose centruose, kaip Vilnius ir Kaunas, o daugelis kitų regionų galėtų būti vadinami inovacijų dykumomis ([273]). Pagrindinės inovacijų kliūtys – MTP specialistų trūkumas ir ribotas visuomenės informuotumas apie inovacijų schemas ir mokslo laimėjimus ([274]). Šios problemos paprastai yra dar aktualesnės už didžiųjų miestų ribų, kur yra nedaug mokslinių tyrimų įstaigų ir novatoriškų įmonių.

Mažiau išsivysčiusios šalies teritorijos susiduria su sunkumais pritraukiant privačiąsias investicijas. Didžioji dalis tiesioginių užsienio investicijų sutelkta Vilniuje. Su saugumo iššūkiais susiduriančiuose pasienio regionuose, pavyzdžiui, Šalčininkuose, Švenčionyse ir Pagėgiuose, jau ilgą laiką sunku pritraukti privačiąsias investicijas, nes dėl dabartinės geopolitinės padėties investuotojai elgiasi atsargiai. Vietos įmonės kaimo vietovėse susiduria su finansavimo kliūtimis, įskaitant vietos bankų nenorą skolinti. Nors esama MVĮ rėmimo schemų, jų naudojimas ne didžiuosiuose miestuose yra mažesnis ([275]). Vis dėlto valdžios pastangos skatinti regioninius pramonės parkus ir laisvąsias ekonomines zonas davė tam tikrų rezultatų ([276]). Tačiau atokiose vietovėse vis dar pritraukiama mažai privačiojo kapitalo, o tai rodo, kad pažangiosios specializacijos strategija nėra pakankamai pritaikyta prie konkrečių šių teritorijų poreikių.

Nepakankamos verslo paslaugos mažose savivaldybėse yra kliūtis ekonomikos plėtrai ir užimtumo galimybėms. Didieji miestų centrai – Vilnius ir Kaunas – naudojasi investicijų skatinimo agentūrų, inovacijų centrų ir inkubatorių, remiamų didelių savivaldybių biudžetų lėšomis, teikiama nauda. Nacionalinės iniciatyvos, pavyzdžiui, centralizuota verslo liudijimų išdavimo e. sistema ir MVĮ pagalbos tarnyba, padėjo sumažinti kai kuriuos skirtumus. Tačiau dėl lėtesnės administravimo įstaigų reakcijos ir vietos konsultavimo paslaugų trūkumo įmonės mažesnėse savivaldybėse ir toliau patiria didesnius veiklos kaštus.

Daugelyje nemetropolinių Lietuvos regionų nedarbas yra didesnis. Dauguma naujų darbo vietų ir investicijų sutelkta Vilniuje ir kituose didžiuosiuose miestuose. Kaimo vietovėse nedarbas yra kelis kartus didesnis nei sostinėje: pavyzdžiui, 2025 m. Utenos apskrityje nedarbo lygis siekė 14,4 proc., palyginti su vos 5,1 proc. Vilniaus apskrityje ([277]), o tai taip pat prisideda prie didesnio skurdo lygio kaimo vietovėse (žr. 12 priedą). Nors aktyvios darbo rinkos politikos priemonių aprėptis sumažėjo visoje šalyje, naujų aktyvios darbo rinkos politikos dalyvių skaičius kai kuriose apskrityse sumažėjo ypač smarkiai([278]).

([272])Vidaus reikalų ministerijos informacija.

([273]) OECD (2022). *Regions and Cities at a Glance 2022 – Lithuania.* Paris: OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs, Regions and Cities.

([274]) Lietuvos inovacijų agentūra (2024 m.). *Sumaniosios specializacijos ataskaita, 2024 m.* Vilnius: Lietuvos inovacijų agentūra.

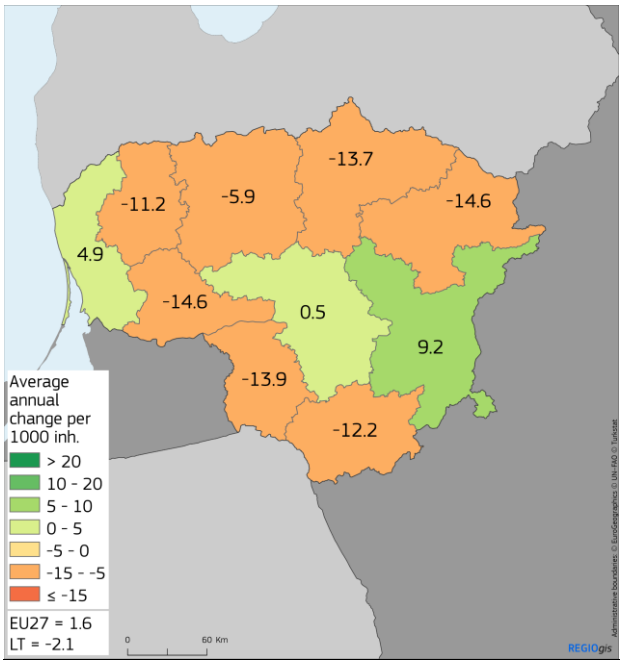
([275])OECD (2022). *Raising Local Public Investment in Lithuania.*

([276]) Lietuvos statistikos departamentas (valstybės duomenų agentūra) (duomenų nėra). *Oficialiosios statistikos portalas – statistinių rodiklių analizė.*

([277]) Lietuvos statistikos departamentas (valstybės duomenų agentūra) (duomenų nėra). *Oficialiosios statistikos portalas – statistinių rodiklių analizė.*

([278]) https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=6d9fb4ca-9587-4586-a159-a62242670342.

A18.2 žemėlapis. **Gyventojų skaičiaus augimas, 2015–2024 m., NUTS 3, vidutinis metinis pokytis 1 000 gyventojų**



Šaltinis: Eurostatas

Teritorijose už Vilniaus ir Kauno ribų susiduriama su dideliu gyventojų skaičiaus mažėjimu ir senėjimu. 2015–2024 m. gyventojų skaičius augo tik Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse (atitinkamai 9,2 ir 4,9 gyventojų 1 000 gyventojų) dėl teigiamos grynosios migracijos (11,3 ir 9,3 gyventojų 1 000 gyventojų), kuri kompensavo natūralų gyventojų skaičiaus mažėjimą. Padėtis Kauno apskrityje išliko iš esmės stabili, o natūralų gyventojų skaičiaus mažėjimą (5,3 gyventojų 1 000 gyventojų) beveik kompensavo grynosios migracijos padidėjimas (5,8 gyventojų 1 000 gyventojų). Likusiuose septyniuose regionuose gyventojų skaičius mažėjo – 1 000 gyventojų teko nuo 5,9 iki 14,6 gyventojų per metus. Tai lėmė išvykimo tendencijos dėl ribotos galimybės gauti viešąsias paslaugas ir įsidarbinti bei staigus natūralus gyventojų skaičiaus mažėjimas (A18.2 žemėlapis). Be to, kai kuriose apskrityse, pavyzdžiui, Utenos, Panevėžio ir Alytaus, vyresnio amžiaus gyventojų dalis viršija 23 proc. Išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas (65 metų ir vyresnių gyventojų skaičius, palyginti su darbingo amžiaus gyventojų skaičiumi) svyruoja nuo 41,1 proc. Utenos apskrityje iki vos 28,4 proc. Vilniuje ([279]). Šiuos skirtumus lėmė ilgametis jaunesnių suaugusiųjų išvykimas iš šalies ir mažas gimstamumas nemetropoliniuose regionuose.

([279]) OECD (2022), *Regions and Cities at a Glance 2022 – Lithuania.*

Išsilavinimo, įgūdžių, mokymo ir suaugusiųjų mokymosi galimybių srityse pastebimas labai didelis skirtumas tarp miesto ir kaimo vietovių. Lietuvos bendrojo ugdymo sistemai būdinga aiški švietimo rezultatų miesto ir kaimo vietovėse nelygybė, kurią lemia regionų socioekonominiai skirtumai. Pagrindinių įgūdžių ir aukštesniojo arba aukštojo išsilavinimo atotrūkis tarp kaimo ir miesto vietovių yra vienas didžiausių EBPO šalyse, tačiau aukštesniojo arba aukštojo išsilavinimo lygis labai nesiskiria nuo kitų ES priklausančių Baltijos šalių. Mokyklos nebaigusių asmenų (18–24 m.) ir nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (15–29 m.) dalis yra ypač didelė kaimo vietovėse (žr. 11 ir 13 priedus). Tūkstantmečio mokyklų reforma, kurią papildo praktinė miesto ir kaimo mokyklų partnerystė (pvz., mentorystė ir mokytojų mainai), yra geras pavyzdys, kaip šias problemas būtų galima spręsti. Miesto ir kaimo vietovių skirtumai taip pat lemia galimybes gauti profesinį išsilavinimą bei suaugusiųjų mokymosi galimybes. Didžiuosiuose miestuose yra dauguma profesinio mokymo įstaigų ir mokymosi visą gyvenimą centrų, o suaugusieji kaimo rajonuose turi kur kas mažiau galimybių kelti kvalifikaciją vietoje. Akmenės laisvosios ekonominės zonos, kurioje vykdoma vietos techninio mokymo ir pameistrystės plėtra – pavyzdinis modelis, kurį galėtų perimti kiti regionai. Taip pat yra didelis skaitmeninių įgūdžių atotrūkis – kaimo gyventojai gerokai atsilieka nuo miestiečių pažangių skaitmeninių kompetencijų srityje ([280]).

Daugumoje kaimo vietovių galimybės gauti sveikatos priežiūros paslaugas yra ribotos. Miestų savivaldybėse sutelkta daug įstaigų ir specialistų. Priešingai, kaimo ir ekonomiškai silpnesnės savivaldybės (pvz., Kelmės, Skuodo, Šalčininkų) susiduria su bendrosios praktikos gydytojų trūkumu, dideliais atstumais iki antrinės sveikatos priežiūros įstaigų, senstančia sveikatos priežiūros infrastruktūra, prastomis galimybėmis gauti prevencines paslaugas ir nevienoda ilgalaikės priežiūros kokybe skirtingose teritorijose ([281]) (žr. 12 ir 15 priedus). Be to, mobiliosios sveikatos priežiūros paslaugos,

([280]) Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2023 m.). *Europos Komisija: Lietuvoje pradėti pokyčiai gali padėti mažinti mokinių pasiekimų skirtumus tarp miesto ir kaimo.*

([281]) OECD (2023), *Personalised Public Services for People in Vulnerable Situations in Lithuania.*

telemedicina ir ambulatorinės priežiūros galimybės yra labai ribotos.

Skaitmeninis ryšys ne didžiuosiuose miestuose yra prastas. Galimybės naudotis skaitmeniniu ryšiu vis dar nevienodos įvairių rūšių gyvenvietėse, o tai daro didelę įtaką norui gyventi ir dirbti regionuose. Lietuvoje fiksuotojo tinklo plačiajuosčio ryšio sparta miestuose siekia 190 Mb/s (ES – 206 Mb/s), 126 Mb/s miestuose ir priemiesčiuose (ES – 156 Mb/s) ir 126 Mb/s kaimo vietovėse (ES – 145 Mb/s) ([282]). Šis skaitmeninės infrastruktūros atotrūkis gali trukdyti našumui, investicijų patrauklumui ir galimybei gauti internetines paslaugas atsiliekančiuose regionuose.

Retai apgyvendintose kaimo vietovėse, palyginti su miestais, pastebimas didelis transporto paslaugų trūkumas. Viešuoju transportu buvo pervežama tik 7,4 proc. keleivių šalies viduje ([283]). Miestų centrai paprastai yra gerai sujungti ir integruoti į transporto tinklus, o kaimo vietovėse ir pasienio regionuose susisiekimas yra prastesnis ([284]). Duomenys rodo, kad daugelyje savivaldybių vis dar trūksta viešojo transporto paslaugų ir gyventojai labai priklauso nuo asmeninių transporto priemonių: Lietuvoje viešojo transporto naudojimas yra vienas mažiausių ES – 86 proc. kelionių atliekama automobiliu ([285]). 65 metų ir vyresnių žmonių, galinčių pėsčiomis pasiekti autobuso stotelę, dalis Lietuvoje yra mažiausia tarp visų EBPO šalių ([286]). Yra teigiamų pavyzdžių, kaip bendrai sprendžiami transporto jungčių ir infrastruktūros klausimai, peržengiant savivaldybių ribas. Klaipėdos apskrityje, panaudojus sanglaudos politikos lėšas, integruojama viešojo transporto sistema, įdiegiant bendro elektroninio bilieto ir koordinuojamas paslaugas Klaipėdos, Kretingos, Skuodo, Šilutės rajonų ir Neringos savivaldybėse. Tai yra puikus integruotos kelių savivaldybių transporto sistemos pavyzdys.

2025 m. Lietuvai skirtoje rekomendacijoje pabrėžiama, kaip svarbu stiprinti savivaldybių bendradarbiavimą teikiant viešąsias paslaugas, tobulinti reikiamą teisinę ir institucinę sistemą bei gerinti viešojo transporto maršrutų ir rūšių koordinavimą. Tačiau dabartiniai savivaldybių bendradarbiavimo teikiant paslaugas modeliai nepašalina teisinės sistemos spragų, pavyzdžiui, finansinių paskatų ir išlaidų pasidalijimo mechanizmų nebuvimo ([287]). Neseniai priimti Kelių transporto kodekso pakeitimai, kuriais savivaldybėms suteikiama teisė teikti keleivinio transporto viešąsias paslaugas nustatant reguliarius maršrutus tarp savivaldybių, sudaro būtinas sąlygas tarp savivaldybių teikti transporto paslaugas. Tačiau tai neišsprendžia transporto tarp skirtingų savivaldybių planavimo koordinavimo (nėra suderintų tvarkaraščių, integruotos bilietų pardavimo sistemos ir bendro finansavimo) ir vietos, tarpmiestinio ir keleivinio geležinkelių transporto koordinavimo, kuris būtinas siekiant užtikrinti optimalius maršrutus, suderintus tvarkaraščius ir transporto rūšis, trūkumų.

Lietuvos regioninės plėtros fiskalinei aplinkai būdinga didelė centralizacija, ribota savivaldybių fiskalinė autonomija ir didelė priklausomybė nuo ES fondų finansavimo. Savivaldybių nuosavų išteklių pajamos yra labai ribotos: vietos valdžios institucijos maždaug 90 proc. savo finansų gauna iš centrinės valdžios, o nuosavų išteklių pajamos (vietos mokesčiai, rinkliavos, pajamos iš nekilnojamojo turto) sudaro tik apie 10 proc. ([288]). 2021 m. mažiau nei 15 proc. savivaldybių pajamų buvo surinkta savarankiškai, palyginti su ES vidurkiu, kuris sudaro 32 proc. ([289]). Gyventojų pajamų mokestis, kuris yra pagrindinis savivaldybių pajamų šaltinis, surenkamas nacionaliniu lygmeniu ir perskirstomas taikant išlyginamąją formulę. Nors tai sumažina ypač didelius skirtumus, tačiau gali riboti fiskalinę autonomiją ir varžyti investicijas į vietos plėtrą,

([282])JRC, remiantis „Ookla“ duomenimis (Kaimo vietovių stebėjimo centras).

([283])Eurostatas, vidaus keleivinio transporto pasiskirstymas pagal rūšis.

([284])OECD (2023), *Promoting Active Ageing in Lithuania: Policy Challenges and Solutions*, Ageing and Employment Policies.

([285]) Europos Komisija (2025), *2025 m. šalies ataskaita. Lietuva (SWD(2025) 215 final).*

([286])OECD (2023), *Promoting Active Ageing in Lithuania: Policy Challenges and Solutions*, Ageing and Employment Policies.

([287])Eurostato publikacija apie transportą,

https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-key-figures/w/ks-01-25-057.

([288]) Europos regionų komitetas (duomenų nėra) Įgaliojimų paskirstymas. Lietuva – fiskaliniai įgaliojimai.

([289]) EBPO fiskalinės decentralizacijos duomenų bazė. Paris: OECD.

ypač nepalankesnėje padėtyje esančiuose regionuose ([290]).

([290]) Ten pat.

Šiame priede dėl transporto apžvelgiama dabartinė padėtis ir iššūkiai, su kuriais Lietuva susiduria įgyvendindama transeuropinį transporto tinklą (TEN-T) ir Europos geležinkelių eismo valdymo sistemą (ERTMS).

Per Lietuvą eina du Europos transporto koridoriai: Šiaurės jūros–Baltijos jūros koridorius ir Baltijos jūros–Juodosios jūros–Adrijos jūros koridorius. Lietuvos geležinkelių tinklas daugiausia nutiestas pagal rusišką vėžės plotį (1 520 mm). TEN-T Lietuvoje sudaro 1 986 km geležinkelių (iš kurių 866 km yra pagrindiniame tinkle) ir 2 059 km kelių (iš kurių 609 km yra pagrindiniame tinkle), taip pat 281 km vidaus vandenų kelių. Lietuvoje yra trys oro uostai (įskaitant vieną pagrindinį oro uostą), trys uostai (įskaitant du pagrindinius uostus) ir penki miestų transporto mazgai ([291]).

Geležinkelio linija tarp Vilniaus ir Kauno yra gerai išvystyta, tačiau kiti ruožai turi būti modernizuoti, pavyzdžiui, reikia elektrifikuoti Kauno–Klaipėdos atkarpą.

Be to, operaciniai incidentai, pavyzdžiui, traukinių nuriedėjimai nuo bėgių, rodo, kad reikia skubiai daugiau dėmesio skirti geležinkelių saugai ir techninei infrastruktūros priežiūrai.

„Rail Baltica“ yra neabejotinai didžiausias geležinkelio projektas Lietuvoje ir Baltijos šalyse. Baigus statybą, ši geležinkelio linija Baltijos šalis sujungs su Europos geležinkelių tinklu, kurio vėžės plotis atitinka Europos standartą (1 435 mm). Ji taip pat svarbi kariniam mobilumui. Atsižvelgiant į „Rail Baltica“ finansinius poreikius, reikės derinti įvairius finansavimo šaltinius. Lietuva turi ne tik sujungti Lenkiją ir Latviją, bet ir prijungti sostinę Vilnių prie pagrindinės trasos.

ERTMS yra itin svarbi siekiant skaitmenizuoti geležinkelių sistemą bei modernizuoti ir suderinti geležinkelių veiklą visoje Europoje. ERTMS užtikrina geležinkelių tinklų saugumą, nes sudaro vieningą signalizacijos sistemą, kuri gerokai sumažina avarijų riziką. Be to, ji užtikrina nacionalinių geležinkelių sistemų sąveiką, taip gerindama tarpvalstybinį traukinių eismą. Svarbu dėti daugiau pastangų, kad būtų sudarytas išsamus daugiašalis susitarimas tarp Baltijos valstybių, siekiant sustiprinti koordinavimą ir remti sklandų tarpvalstybinį geležinkelių eismą.

Galiausiai, ERTMS stiprina tinklo pajėgumus ir veiklos efektyvumą, taip didindama geležinkelių sektoriaus konkurencingumą. ERTMS sistema turės būti įdiegta tik „Rail Baltica“ ruožuose, o šie kaštai yra įtraukti į bendrą projekto sąmatą.

Projektas „Rail Baltica“ nuo Kauno iki Lenkijos sienos ir pagrindinės linijos, kuri turi sujungti Latviją ir Lenkiją, įrengimas dar nėra baigti. Trūksta daugiametės finansavimo sistemos, kuri užtikrintų sklandų „Rail Baltica“ užbaigimą, turint pakankamus ir nuspėjamus finansinius išteklius.

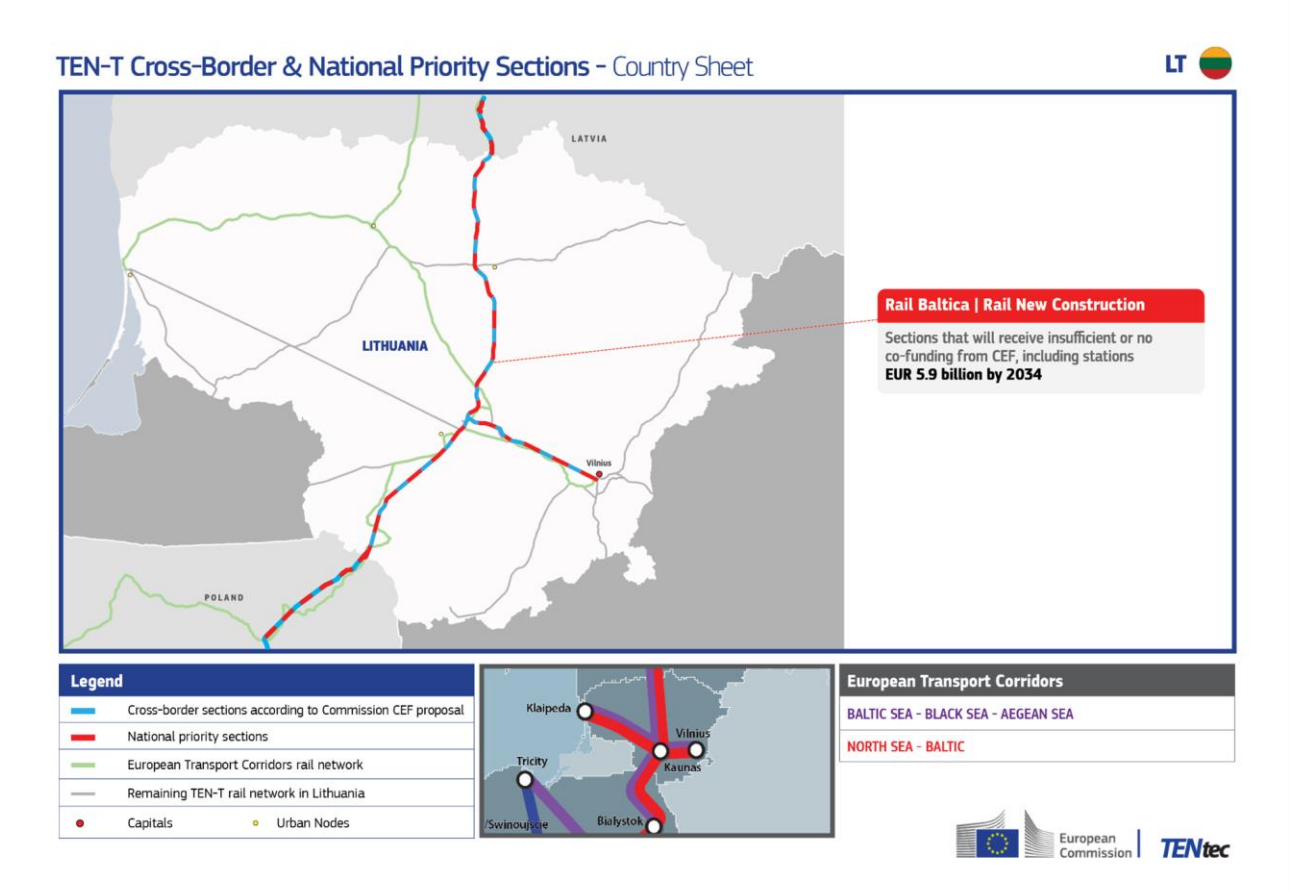
Lietuva turi mažai patirties eksploatuojant traukinius esamame geležinkelių tinkle į Latviją ir Estiją. Kaip Estijai ir Latvijai, Lietuvai trūksta modelio, kaip valdyti geležinkelių eismą „Rail Baltica“ linijoje kaip vientisą tarpvalstybinę infrastruktūrą, įskaitant eismo valdymą, techninę priežiūrą ir veiklą pagal bendros Europos geležinkelių erdvės taisykles. Techninių ir eksploatavimo taisyklių suderinimas bei nacionalinių reikalavimų sumažinimas pagal ES direktyvas dėl geležinkelių sąveikumo ir saugos tebėra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad naujoje ypač svarbioje geležinkelių infrastruktūroje, t. y. „Rail Baltica“, nebūtų taikomos senosios veiklos taisyklės.

Be to, Nacionalinei saugos administracijai reikalingi atitinkami įgaliojimai ir savarankiškumas, kad ji galėtų tinkamai vykdyti veiklą. Ji vis dar susiduria su iššūkiais, susijusiais su išteklių trūkumu, kuris trukdo išlaikyti darbuotojus, bei sunkumais užtikrinant, kad pagrindiniai procesai būtų vykdomi veiksmingai.

2024 m. Lietuvos skaičiai (42 žūtys milijonui gyventojų) buvo šiek tiek mažesni už Europos Sąjungos (ES) vidurkį (45). 2023 m. per avarijas keliuose sunkiai sužeista 490 žmonių, t. y. 59 proc. daugiau nei 2019 m. Remiantis naujausiais turimais duomenimis, Lietuva sėkmingai siekia 2030 m. žūčių skaičiaus mažinimo tikslo – nuo 2019 m. žūčių skaičius sumažėjo 33 proc. Kita

([291])Informacinė sistema „TENtec“ pagal Reglamentą 2024/1679.

A19.1 žemėlapis. **TEN-T tarpvalstybiniai ir nacionaliniai prioritetiniai ruožai Lietuvoje.**



vertus, didėjant sunkių sužalojimų skaičiui Lietuvoje būtina imtis priemonių ir svarstyti visas kitas aktualias priemones, daugiausia dėmesio skiriant eismo įvykiams miestų teritorijose ir pažeidžiamiems eismo dalyviams.